

ДВОР И ПОРОДИЦА КЊАЗА МИЛОША У ПОЖАРЕВЦУ 1825-1839.

ИСТОРИЈСКИ
АРХИВ
ПОЖАРЕВАЦ

1
зборник

ЗБОРНИЦИ
ДОКУМЕНТА

ДВОР И ПОРОДИЦА КЊАЗА МИЛОША у ПОЖАРЕВЦУ 1825-1839.

Пожаревац
2011.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ
ПОЖАРЕВАЦ

Издавач

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ
www.arhivpozarevac.org.rs
kontakt@arhivpozarevac.org.rs

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ
ПОЖАРЕВАЦ

ЗБОРНИЦИ ДОКУМЕНТА
зборник 1

За издавача

Мр Јасмина Николић

Главни и одговорни уредник

Мр Јасмина Николић, директор

Књиџу је приредио
Редактор извornог текста,
ређисира речника
и аутор стручног

Др Мирољуб Манојловић

Технички уредник

Јаворка Вујчић

Корекција и лекција

Јелена Мишић Манојловић

Графички дизајн и јрелом

Александар Арсић

Штампа

NEW PRESS DOO, Смедерево

Тираж

500

2011.

© Историјски архив Пожаревац

ISBN 978-86-84969-40-0

ЗБОРНИЦИ ДОКУМЕНТА
зборник 1

ДВОР И ПОРОДИЦА
КЊАЗА МИЛОША
У ПОЖАРЕВЦУ
1825-1839.

приређивац
Др Мирољуб Манојловић

Пројекат Историјског архива Пожаревац
омогућило је Министарство културе Републике Србије

Пожаревац, 2011.

РЕЧ УНАПРЕД

Као резултат вишемесечног рада на покретању нове едиције Историјског архива Пожаревац *Зборници докумената*, припремљен је за објављивање први зборник докумената *Двор и йородица Књаза Милоша у Пожаревцу, 1825-1839*.

Појава едиције овакве врсте, изражава увереност иницијатора идеје да реално постоје снаге које ће хтети и знати да одговоре тешким и сложеним захтевима које такав подухват неизбежно тражи. За то постоје и повољне околности, јер је скоро постало опште место да се у архивима чува *историјско јамћење народа*, да је архивска грађа сваког народа сведочанство и доказ његовог идентитета, да ће увек бити незаобилазан извор правног и сваког другог постојања и нације и појединца.

Публиковањем архивског фонда из збирке *Књажеска канцеларија* (у оквиру кога је и фонд *Кнежев конак и йородица у Пожаревцу, 1825-1839*), дајемо увид у збивања на двору Књаза Милоша у Пожаревцу у наведеном периоду. Објављивањем свеукупног садржаја овог фонда научној, стручној и најширој јавности омогућавамо истраживања на ту тему, како локалне историје, тако и историје Србије и српског народа у првој половини 19. века, а и јавности се презентује документација као извorna грађа за даља истраживања, научно презентују коментари, регистри и транскрипције на савремени језик ради стицања слике о почецима изградње модерне српске државе.

Пројекат је од важности за завичајну историју, јер се тиме потврђује велики значај Пожаревца у првим деценијама изградње модерне српске државе. Он има за основни циљ очување и заштиту архивске грађе која сведочи о улози овог Града у српској историји, а који се остварује кроз публиковање историјских докумената чиме се испуњава једно од начела доступности архивске грађе јавности. Такође, један од циљева је, свакако, тежња да се прошлост Пожаревца изучи, научно обради и критички валоризује како би опште и појединачно знање из локалне историје било подигнуто на виши ниво, у складу са захтевима савремене историјске науке.

Овај фонд садржи документа о почетку изградње књажевог двора и свих објеката (конака Кнегиње Љубице, Кнежевића Ми-

лана и Михаила, али и објеката за државну управу и војне потребе). Фонд садржи и велики број извештаја Јоксима Милосављевића, акта надзорника књажевог конака који су били и надстојници књажеве економије, затим извештаје са књажевих имања, попут пољопривредног добра *Морава*, али и документе који сведоче о животу и раду на двору Књаза Милоша у Пожаревцу, о његовом боравку, о боравку Кнегиње Љубице и њихове деце, већи број финансијских извештаја, прихода и расхода књажевог конака и економије, затим доказе о изградњи првих војних формација Кнегевине Србије у Пожаревцу, као и један број докумената који сведочи о пријему дипломата и дипломатској активности на књажевом двору у Пожаревцу.

Објављивање историјских извора има посебну вредност с обзиром и на то да до сада није публикована грађа о двору Књаза Милоша у Крагујевцу и Београду, па је ово једина објављена архивска грађа која сведочи о животу и раду на једном од дворова Књаза Милоша.

Поред напред наведеног, новопокренута едиција *Зборници докумената* и први наслов у њој, дају допринос неговању завичајне историје као дела велике српске историјске баштине, подстицај за проучавање историје пожаревачког краја, допринос заштити и коришћењу културног наслеђа, обезбеђивању услова за доступност грађе, затим допринос промоцији архивске грађе као културног добра и унапређења струке и постизања нових научних резултата.

Објављеним Зборником докумената будимо пажњу ширег круга читалаца. Желимо да сваки грађанин који га чита открије универзалну важност документа и да схвати да је снага једног народа у снази његовог памћења.

Посебну захвалност дугујемо Министарству културе Републике Србије које је подржало пројекат покретања нове едиције *Зборници докумената* Историјског архива Пожаревац, као и објављивање првог наслова *Двор и породица Књаза Милоша у Пожаревцу, 1825-1839*.

Такође, захвалност дугујемо и Граду Пожаревцу без чијег разумевања и помоћи ова публикација не би била објављена.

**У Пожаревцу,
новембар 2011.**

**Главни и одговорни уредник
мир Јасмина Николић, директор
Историјског архива Пожаревац**

Ваше сијателство, милостивејши господару!

Синоћ пред мрак амо приспевши приметио сам на Миљцу¹ нашем поприлично ватре и грознице, а при том почеста показивања и то сува. Но и госпођа и г. Мелентије² и ђакон казују ми да је свежа тога јуче на Милану мање, него што је пре било. Како ме је видео Миљко, устао је одма и пошао к мени, да се пољубимо и пољубили смо се и заплакао се он, запитавши одма за вас – а да су сузе у мене увек готове, то се разумева, заплакао сам се и ја, видећи га онако слаба. Колико ја могу о оваквим болестима судити, чини ми се, да је сада слабост његова већа, него баш сама болест која ће ово на завоје од бела слеза и конопљена семена, а ово на употребљеније лекове, по које смо Симића³ јутрос послали, морати уступити, ткао се уздам у всевишићега бога. Болест Миљцева јест у самом гркљану, ниже у прсима није и описана стоји у мојим ле-

- [1] Миљко - Милан Обреновић II (19.X.1819, Крагујевац – 8.VII.1839, Београд) први престолонаследник кнеза Милоша, од 13. јуна до 8. јула 1839. кнез Србије по абдикацији кнеза Милоша. Милан је рођен као треће дете у браку, кнеза Милоша и кнегиње Љубице, али прво мушко. Милан се од ране младости, још као дете разболео; био је теже болестан 1834., а од 1837. разболео се од туберкулозе. Учитељи су му били: Алекса Поповски, Димитрије Исаиловић, Ђорђе Зорић, Аврам Гашпаровић и Димитрије Давидовић. У време боравка у Пожаревцу (1829–1837) чешће је био болестан што је кнеза Милоша и кнегињу Љубицу посебно бринуло па су због његове болести често долазили лекари (др. Б. Куниберт, др. Ј. Стејић, др. Пацек, др. Пантелић).
- [2] Мелентије Павловић, архимандрит манастира Враћевшице, од 1831. до 1833. митрополит Српске православне цркве, био је најчешће уз кнеза Милоша. Од када је кнез Милош себи саградио конак (двор) у Пожаревцу, архимандрит Мелентије је врло често у Пожаревцу. У Пожаревцу га видимо у време посете Јоакима Вујића (1826), Otto Дубислава Пирха (1829), Иштвана Сечењија (1830) уз кнеза Милоша, али и у неким другим приликама.
- [3] Симић Стојан, (старао се и бринуо о кнежевој економији (1829–1830), у исто време контролисао је и рад скеле на Дунаву код Дубравице. Организовао је пресељење кнегиње Љубице и кнегевића Милана и Михаила из Београда за Пожаревац 1832. године. Симић је 1. марта 1830. угостио секретара Порте Хоџа-ћана у двору кнеза Милоша у Пожаревцу. Од 1834. је предводник опозиције против кнеза Милоша.

карским књигама са свим сходно његовому стању, по тому надам се, да ће на употребленије лекова уступити са свим, као што списатељ исти књига пише. Како ће Мильцо данашњи дан и ноћ провести, известићу сутра. Љубећи скут и десницу милостивејшу, изумирим с страхопочитанијем вашега сијателства,

У Пожаревцу,
23. нојемвра 1825.

понизнејши,⁴
Дим. Давидовић

2

Ваше сијателство, милостивејши господару!

Мильцо је ноћашњу ноћ лакше од свију други провео. Ватра је била много мања, него и ономадашња и кашаљ га је мање узнемирао, него досад и тако је мирније спавао и подуже, него све ноћи досад, од како се разболео. Или се болест сама од себе умалила, или је може бити привијање завоја од белога слеза и конопљена семена, у млеку кувана, учинило, те се зајареније мало разделило и гркљан слободном учинило, довољно, да је данас, хвала јединому богу од свију дана досад Мильцу боље и лакше. Кад би јоште то могао издејствовати, да све у једној соби умерено угрејано и непрестано једнако умереној, седи или лежи, да не једе, гдје год што види, чини ми се да би који дан сасвим оздравио. Симић је дошао јутрос и донео лекове прописане и одма смо назмазали Мильцу гркљан с машћу једном, а скували му теј један, да пије с млеком и шећером и са литром, које ће му такође зајареније умаљивати. При том скуваћемо му неки род шљива, тако зовоми тамаринде и дати му да иј једе место прави шљива и да пије воду од њиј место ошава, тим ће се прво умаљивати зајареније и ватра, а друго протераће га блако и мало место досадашњи ветрова, који су га мучили. Будући да је јуче, како госпођа рачуна, 21-ви дан био, а и то је најкритичкији дан – пак је Мильцу данас лакше, то се уздам у бога да ће Мильца скоро са свим окрепити, ако будемо знали,

4] Димитрије Давидовић, (1789-1838), новинар, књижевник, кнежев секретар, учитељ његових синова. Уређивао је „Новине србске“ (1834-1835). На захтев кнеза Милоша израдио је први српски устав „Сретењски устав“. У Пожаревцу је боравио врло често од 1827. до 1835. године, био је водич Пирху приликом његове посете Пожаревцу.

чувати га, да се болест неповрати, за које би молио да би милост учинили, строго наложити нам овде, да дете чувамо.

Сајку⁵ је и синоћ грозница пртресла, давао би јој хине да узима, но бојим се, неће јој много помоћи, зашто све без избора једе и грожђе и јабуке и крушке и лубенице, пак и то усред самог тресења грознице, како ће лекови дејствовати?

Г. Михаил⁶ здрав је, хвала богу и весео и сигра се непрестано.

Кућа, опредељена на моје пребивање овде, биће ово два или три дана готова. Сад не знам, како ће више сијателство за мене уредити, или да је сам тамо дођем и спремим фамилију моју – Мильцу ће бити до неколико дана сасвим добро – или да фамилија моја сама амо сиће. Ја би се молио да ја јоште тамо дођем и спремим децу но у томе милост ваша како нађе за добро, само би понизнејше молио за скоро решеније у том призренију, док је време јошт овакво и није снег пао и онда би теже било путовати. Ако дакле решеније милостиво воспоследује, да деца моја доле дођу, молим понизнејше и за то, да би благоволили заповедити, да одавде или ваше тарнице тамо по децу моју дођу, или своје просте сеоске кочије, да се деца на њима довезу, а ствари моје оправили би у сандуцима на воловским крагојевачким колима и понапред. Дозволите ми милостивејше, да смем изразити и оно, што ме узнемирује. Решено је сиреч, да ја у оној кући с Арсенијем⁷ и Цаном пребивам. Ако сам могао толико у вашег сијателства досад заслужити, да и чест моју желите, не састављајте нас господару заједно и под једним кровом и у једној кујни, Без пелехваленија, моја жена и кротка је и без језика, три

5] Сајка Савка-Јелисавета Обреновић, друго је дете из кнежевског брака 28.III 1814. године, а умрла 23. септембра 1848. године. Као дете, заједно са мајком и браћом на двору у Пожаревцу. У Јелисавету – Савку, као младу девојку несрећно је био заљубљен кнежев секретар, млади Алекса Поповски, који је платио животом ову наивну изјаву љубави кнежевој ћерки. Сазнавши за ову везу, кнез Милош је сурово казнио свог секретара, наредивши да га његови људи убију и тело баче на путу од Пожаревца према Свилајнцу.

6] Михаило Обреновић (16. IX 1823. Крагујевац - 10. јуна 1868. Београд) кнез Србије, први пут (1839-1842) и други пут (1860-1868). Одрастао је уз кнегињу и брата Милана. У Пожаревцу је боравио као дете где је ишао у т. к.з. „дворску школу“ где су му учитељи били: Аврам Гашпаровић и Ђорђе Зорић.

У атентату на кнеза Михаила 29. маја (10. јуна) 1868. у Кошутњаку, један од непосредних отентатора био је Станоје Рогић, пропали трговац из Пожаревца, који је због учешћа био осуђен на смрт и погубљен.

7] Арсеније Андрејевић је био први надзорник кнежевог двора у Пожаревцу (1826-1828) који је ревносно обављао ову дужност као и дужност управника кнежеве економије на Морави. За ревносну службу кнез Милош га је и посебно наградио и узео за свог ађутанта.

године, како је у Крагујевцу није речи преносила, сад бојим се, кад би с Цаном живити морала, било би свашта. Жену моју пази госпођа, пази ју и Станка, никад она није једну другој опадала, сад, кад Цана дође, бојим се свачега. Језик и живот Цанин познани су свима и у ваше сијателство дирнула је један пут, како неће у нас мање? Две жене на једној ватри тешко је сложити. Ако ми оћете најмањи знак ваше милости да дате, оставите ме сама с мојом децом у оној кући, с тим више, што смо ради, у велику собу клавир из Београда донети, да се Сајка упражњава у тому, а једна соба била би за мене, а друга за ћилер.

Љубећи скут и десницу остајем с синовним страхопочитанијем, вашега сијателства.

У Пожаревцу
24. нојемвра 1825.

понизнејши,
Дим. Давидовић

3

Ваше сијателство, милостивејши господару!

Благодареније буди богу Мильцо наш провео је јучерашњи дан, среду, много спокојније од кашља, него све досадашње и синоћ јошт почео је спокојније спавати тако, да је и по цео сат тихо одпочива, а да га кашаљ није узнемирао. Ноћашња ноћ била му је јошт спокојнија, него синоћње вече и спавао је по два сата спокојно, а да га кашаљ не буђашње, пак и кад би га пробудио, мало би се само закашљао и опет би заспао тихо. Ватра је била ноћас врло малена, но тек опет приметила се. Јутрос ми се чини, да је кашаљ побоље сазрео и грло слободније, мазали смо му гркљан мастију једном по два пута на дан, има веће три дана и она је учинила, да кашаљ сазрева, а састављена је из камфора и живе, по гласу књига моји лекарни. Само јошт тешко дише, зашто му је нос и запушен и сав и споља и изнутра рањав, непрестано га копка, но и зато смо се састарали и јуче послали у Белу Цркву по масти од слеза, да се њом нос маже и устне, да одмекну од испечености. Кроме тога послао сам три рецепта против кашља, које су мени свасти из Пеште од славног једног доктора послала, само ако ускте Мильцо лекове исте узимати, надам се да ће га и кашаљ са свим пустити и грло му ослободити, те неће полагано и сичећи говорити. Слабост

остаће на њему позадуже, но и њу ће време и добра дијета исцелити.

Госпођа⁸ налази се добро заједно са Михаилом и тешко јој, што после мог одласка никаква писма више није примила од вас, а желила би сваки дан чути, како се находите. Сајку је грозница и јуче пред вече уватила, мислим, да никад није харacterистичкија, него што се код ње показује, зима, зима по један сат и по, а после врућина опет за толико и онда устане и једе, као најздравији човек. Хина би јој помогла, но постна јела препјатствоваће, бојим се.

Љубећи скут и десницу остајем с страхопочитанијем вашега сијателства.

У Пожаревцу
26. нојемвра 1825.

понизнејши,
Димитрије Давидовић

4

Ваше сијателство, милостивејши господару!

Бисочајше настављеније сијателства вашег у призренију мог останка овде и преселенија деце моје овако од 26. т. м. Под Но 1972. разумео сам точно. Г. Миланово здравље побољшава се од дана на да све то већма и кашаљ не узнемирује га сада много

8] Госпођа – Кнегиња Љубица, (рођена Вукомановић) Обреновић. Кнегиња Љубица рођена је у Срезајевцима 3/14. јануара 1785. године. За кнеза Милоша удала се 1806. године, а Карађорђе им је био венчани кум. У Пожаревац се кнегиња Љубица преселила крајем 1825. године, по завршетку свих зграда у комплексу пожаревачког конака. Живот кнегиње Љубице у Пожаревцу сводио се на управљање економијом у чему су јој помагали; пре свих Јокса Милосављевић, Стојан Симић и други, а велики део времена одузимале су јој обавезе око болести деце. Као и кнез и она је била штедљива и добра домaćица. Из сачуваних писама упућених кнезу из Пожаревца уочава се њено ревносно заузимање око польских послова, жирења свиња, брању кукуруза, кошењу ливада, жетвом пшенице и јечма и другим кућевним пословима. У Пожаревац кнез је долазио и у кругу породице боравио и прослављао: Божић, Ускрс, своју славу Св. Николу, рођендане синова и у другим свечаним приликама. Кнегиња Љубица, после абдикације кнеза Милоша и његовог одласка из Србије, остала је у Србији, у Београду, до смрти сина Милана кога је дубоко ожалила. Напустивши Србију умрла је у Новом Саду 14/26. маја 1843. године и сахрањена у манастиру Крушедол. За Пожаревац ју је везивала и смрт брата Јована Вукомановића који је овде погинуо у боју на Пожаревац 1815. године.

тако да и ноћу хвала богу спокојно спава и дању на-
кашљаће се по неколико пута само и то без великог
усиловенија и онда, кад би му дали или ораја или лешника
да једе, иначе спокојан је од кашља. Сумњам се само, кад му
буде дозвољено излазити, од овдешњих ветрова, који заиста, као
што сте ми ваше сијателство прорицали, не обуздано бесне, да му
они не науде наново, ако га не буду добро чували.

В прочем препоручујући се милости вашој, изумирим са страхом
почитанијем.

У Пожаревцу
30. 9-вра 1825.

вашега сијателства,
понизнејши слуга,
Дим. Давидовић

5

Ваше сијателство, милостивејши господару!

Бисокопочитајемо писмо ваше од 15. текуштаго имао сам
чест примити и содржаније истога разумети. По дужности
јављајући вашему сијателству да, буди благодареније богу,
деца су са госпојом у совершеном здрављу, Милан здравији и веселији
није био одавна. Михаил малко још осећа од оне болестице, али сад сло-
бодно седне, без да се боји да се не увреди. Овде је све у добром порјадку
како што сте и оставили. Закасненије писма одавде што је Јово⁹ однио,
био је узрок, што није било овде у мензулани ни један коњ, него је био
затекао лед у Смедереву још кад су отпратили Аврама¹⁰ и Татарина¹¹ и
најпосле морали су ићи на Лапово, кад су чули, да сте ви прешли.

9] Јово – Јован татарин – поштоноша кнезев.

10] Аврам – Аврам Стојковић кнезев љубимац, у јулу 1836. године, унапређен у
поручника и кнезевог ађутанта. За кнеза Милоша обављао је интимне и по-
верљиве послове, имао је велики утицај на двору. Аврам је доста брзо и лако сте-
као кнезеву наклоност, захваљујући и својој лепој жени. Због неких проневера
државне касе од стране Аврама, кнез је био љут на Аврама, али је у сукоб са њим
дошао оног тренутка (1837) када се овај придружио кнезевој опозицији. Почет-
ком 1837. Аврам је са Милутином Петровићем – Ером и Димитријем Касапба-
шом пребегао преко Тимока у Турску, а потом у Влашку. Кнез је учинио све да се
доћепа Аврама и казни га, јер се плашио да овај не ода многе тајне пред кнезе-
вим противницима и руском дипломатијом. Захваљујући руској дипломатији и
видинском везиру Аврам је био испоручен кнезу који га је казнио смртн.

11] Татарин – поштоноша (Тако су поштоноше називали у време када се по-
шта преносила ручно).

Момцима који су били у апсу, по налогу вашем,
дао сам им њиов пусат. При овом остајем са страхопочи-
танијем љубећи вам десницу и јесам вашега сијателства,

У Пожаревцу
покорнејши служитељ,
18. јануара 1826.

С. Паштрмац¹²

6

Ваше сијателство! Милостивејши государу!

Бисокопочитајемо писмо ваше од 20.09 т. м. примио сам и по
приложеном рецепту дао сам из Беле Цркве донети лекове,
које вам без задржанија шаљем. Ако би у лековима какав не-
достатак био, то мора бити поводом преписивања рецепта, будући
да оригинал на овај скели непримам. Остајем са страхопочитаније цје-
лујући десницу вашег сијателства.

У Пожаревцу
24. јануара 1826.

понизнејши слуга
Стојан Симић

7

Његово сијателство милостивејши государу Милошу Књазу Србије

Баше почитајемо писмо, од 22-ог теку. месеца примили смо
и све разумели шта нам пишете, заради нашега дома; како
се налазе. Ја вам благодарим, целивам вашу руку, које се ви
сећате заради наши домаћини.

Заради проте, што захтевате да нам пошаљете крагујевачкога,
а ми вама пожаревачкога да иј разменимо. Ми хоћемо и ради смо.
Овде има више прота него други попова, особито ми би ради врло

12] С. Паштрмац – Сима Милосављевић – Паштрмац – „Амица“ барјактар из
Првог српског устанка, стални кнезев пратилац, надворни саветник.
Надимак „Амица“ (тур. – чика) стекао је јер је волео да прави шале, спрдњу
са свима а на увесељавање самог кнеза. Познате су његове сурове шале
које је правио са Вуком Караџићем („Амицин-Караџићев пасош“).

били да дође тај крагујевачки, а ове проте и попове да пошаљемо тамо да науче. Исте попове крагујевачке да убрati један у другога за петрахиљ, као конац за рукав, па да се вуку по цркви зашто ти попови нису овако учени као што су ови. Јављамо ви господару заради наше куме да божјом помоћи ступила у брак или ни мало није рада да је венча овај прота него какав страни прота или свештеник.

Имао сам бригу велику Господару, заради владике да неће сврнути у Крагујевац, него реко да ће право у Београд, али зна може бити владике да је прота у великој жалости па неће сврнути код прете у његову кућу да га мало разговори. Особито знам да је верно штитио проту.

Јављамо ви Господару да сам дотера на воденицу два камена. Два камена су сасвим ослабила, него пошљите друга камења.

Милан бег поздравља вас Господару и Михаила целивајући вашу руку. Благодареније богу здрави су. Само Ђорђе ашчија¹³ отишао је у Београд. Напала га она несрећна болест очња, па сада немамо ашчију. Ђорђе је отишао да се лечи па немамо овде никаквог ашчију.

Милан бег поздравља кума, а чим стога, каже остајте тако што кум ништа не пише ми.

Поздрављају Милан и Миаило.

У Пожаревцу
24-ог јануара 1826.

Вашему сијатељству остајем
покорни слуга Сима Паштрмац

Ваше сијатељство, милостивејши государ

Милостивејше писмо ваше писато у Прову¹⁴ имао сам чест примити и разумети што ми заповедате у призренију нашеј сладчајшег Милана, за којего не изостављам по мојој

13] Ђорђе ашчија – главни кувар на кнезевом двору у Пожаревцу.

14] Прово – Александровац (пожаревачки). До 1. марта 1893. Александровац се називао Прово, а од тада у славу краља Александра Обреновића, а по израженој жељи грађана Прова добио је овај данашњи назив и статус варошице. У Прову је кнез често ручавао, правећи одмор на путу од Крагујевца за Пожаревац. У Прову је кнез Милош имао пријатеља Радосава коме је издао диплому да може држати дућан још 1816. године.

дужности и жељи јавити вашему сијатељству, да је совершено спокојо свој нејачки дух, који не мало смуштен му је био при вашем отшествију јуче. Учитеља овдашњега по вашој заповести призвали смо, и казали му да више не долази у конак ради страха детињега, од кога доиста нуждно је да се освободи. Ја господару у овом призренију мислим и желим онако, како што би радио и само ваше родитељско срдце ради Милановог здравља и његове науке, али признајем добро, да је ово прво нуждније, јербо засад доста му је и његове слабости здравља, а још ако му се к тому дода страх, који је већ показао дејствије у њему, то би било за њега сасвим несносно и његовом здрављу које желимо опасно. Притом ако би ми било могуће с лепим начином, без услилавенија, показиваћу му помало, да незаборавља оно мало што је почeo. Притом остајем с глубочајшим страхопочитанијем целујући благодетелну десницу.

Вашега сијатељства, покорнејши служитељ

У Пожаревцу
6. марта 1826.

Андреј

П. П. Мања, с братом и сестром љуби вам руку.
Он највише брата разговара.

Ваше сијатељство, милостивејши государ!

Јављам се по должности вашему сијатељству да су деца с савершеним здрављем и весељем, буди благодареније богу и остало све је овде у добром поредку.

У исто време усуђујем се и приклапљем ово писмо от Луке Филиповића,¹⁵ које сам примио ономадне, на које не знам тиму ништа више одговорити без ваше заповести. Остајем с најглубочајшим почитанијем целујући благодеталну десницу вашега сијатељства.

У Пожаревцу
13-ог марта 1826.

Понизнајши служитељ
Андреј

15] Лука Филиповић – Трговац стоком.

10

Ваше сијатељство!

По наставленију мени учињеном с високопочитаем писмом вашега сијатељства от 1-ог марта прошлог, ја сам одговорио Луки Филиповићу, на његово прво писмо, које сам вам послao. Ономадне пак примио сам и ово које приклучујем и шиљем вашему сијатељству, да благо изволите видјети шта ми одговара. Остајем ожидавајући милостивројешеније и наставленије шта ћу одговорити на исто. Џелујући благодјетелну десницу вашега сијатељства.

У Пожаревцу
3-ог парила 1826.

Јесам понизнејши слуга
Андреј

10

Пречестијејши отче Ђаконе здравствујте!

Почитајемо ваше писмо од 18 падасочега примили јесмо, и за ради путешествује Ристовог¹⁶ јављамо вам да се надамо да ће најдаље до 15 дана сљедовати отудући да нам нађе лађа из Пеште. Која ће се ова два дана истоварити и тако после почећемо нуждне поправке у истој правити, које ће се у седам дана свршити и после упута товарићемо је. За тескеру за вас учићемо тако исто пишете. Толико јављамо да ће ваша тескера насловити под именом Ристовог, и то из узрока да Ристо намјерава из Рушчука у Букрешт за три четири дана отићи. За гледати продати оне две пеће старе златаније, за то дакле не мора вас у своју тескеру метнути, а за друго све учинићемо како нам ви пишете само молимо вас да ви свакако настојите на време готови бити. А ми када се оправимо и с тескерама и са свијем јавићемо вам када ће лађа поћи. За то ћете нам ви јавити на које ће мјесто лађа пристати. За примити вас дужни смо и то јавити вам да ова лађа што нам из Пеште дошла могло је лако очити да је не уватимо, него онда ћемо узети под кирију две турске лађе које ће нас уистину нешто више трошка стати, али с друге стране

^{16]} Ристо – Риста Чамарђић – трговац стоком.

бићемо сигурни и безбрижни у путу. Поћи с лађама турскијем или како год буде ви молимо вас спремни будите за свијет за пут до 15 дана. С којим лађама незнамо вас поздрављајући, остајемо на служби.

У Биограду
29. марта 1826.

ваши покорнејши служитељи
Лука Филиповић, Ристо Чамарђић

11

Ваше књажескоје сијатељство, милостивејши нам государ и благосиљани!

Јавили смо у писму од 13-ог т. да за ону јапију усјечену у смедеревској премјесћемо преко Мораве. Има која је и премјесћена сва колико је год у оној страни одсјечена до 250 греда, међу којима само две греде от к. држала дугачке су, а остало све је кратко. На које изговарају се млоги Смедеревчани који су извозили исту јапију за дуље греде, не могу ни провезти кроз оне прокчине. Зато ако ове ваше сијатељство, дозволило нам; да у овој страни колико још од потребе буде греде усећи фалило, јер је лакше привозити. А из оне стране смедеревске или окреће јапије. Дасака колико буде требало, да се усече које ће и преко Мораве амо лако премјестити моћи. А повелика и по тера јапија с великим муком, не мали чунови преноси се. И она јапија што је већ премјесћена преко Мораве амо, данас ће се сва у Пожаревац на мјесто донети које, извјесно јављајући вашем сијатељству на благоволеније и којем цељујући се остајем вашем сијатељству љубећи скут и руку.

Вашег књажеског сијатељства

У Пожаревцу
15-ог јунија 1826. година

Покорнејши служитељи
Јосиф Милосављевић¹⁷
Арсеније Андрејевић

^{17]} Јосиф Милосављевић – Јокса – Кнез Пожаревачке нахије, рођен је 1781. у Такову, а умро и сахрањен у Пожаревцу код Саборне цркве 1837. године. Пирх, који је 1829. године видео Јоксу у Пожаревцу овако га је описао: висок и сув, са два пиштолја, огрнут огратчам од скрлета. Једини траг о њему у Пожаревцу је извор Минине воде, који је био у његовом винограду, а држала његова жена Мина Милосављевић. Кнез Милош је Јоксу поставио, после Абдулине буне 1821. за главног кнеза Пожаревачке нахије, а од 1833. био је сердар подунавски, а од 1835. државни саветник. Јокса Милосављевић био је један од најпоузданјијих људи кнеза Милоша у Пожаревцу. Кнегињи Љубици био је помоћник у вођењу економије на Морави. Он је кнеза Милоша, у време буне Милете Радојковића 1835. одвратио да не бежи у Румунију већ да иде у Крагујевац из Пожаревца где се тада налазио.

12

**Ваше сијатељство,
милостивејши господару!**

Ваше високопочитајемо писмо примили смо од 3. текуће месеца, ћогате коње са амови примили смо такођер. По височајшој вашој заповести пошиљемо буане коње, дората-сте и јављамо ви милостиви господару, да смо интов послали госпођи како смо ваше писмо примили и послали смо Живка Шушњара¹⁸ до Пореча да иде са интовом, него кључеве од интовски сандука не знамо ди су дали су тамо да ли су код госпође и јављамо ви да смо у име бога почели сено здевати. Газда Милоје¹⁹ дошао нам је јучер и таки смо по вашој заповести послали у Градиште заради онога човека, и данас је дошао и ујутру почеће у име бога радити што зна. Конак нови са набојом биће до 3 дана готов, заради калуђера туманскога још није дошао, али се надамо да ће вечерас доћи.

По вашој заповести које сте на чича Митра наложили да наплати од они Градиштана, што су у аду секли дерва, наплатио је 60 гроша и пошиљемо ви ови 60 гроша. Стеван Асталчија²⁰ и Матеја²¹ поддумчија обадвојица лежу од некаква кашља, а и сам сам био мало слаб, па нисмо знали што нам је, докле нисмо дочули да је заради леда, да сви од њега болујемо.

У Пожаревцу
4. јулија 1826

Вашему сијатељству, остајемо
покорни слуга, Арсеније Андрејевић

18] Живко Шушњар – Момак у кнежевом конаку.

19] Милоје (газда) – Трговац стоком.

20] Стеван (асталција) – Радник (слуга) у конаку који је израђивао столове, столице и други потребан инвентар.

21] Матеја (поддумчија) – радник (слуга) у конаку задужен за смештај пића у подруму.

13

**Ваше сијатељство,
милостивејши господару!**

П о вашој височајшој заповести пошиљемо ви двоје кочије вишања. Него милостиви господару потребно је још гвожђе него ћете ни послати те исте кочије које ће вишње донети. Проче овамо је благодареније богу овамо све здраво и мирно. Онај човек из Градишта дошао је и радио је шта је знао, газда Милоје та-кођер. И калуђер дошао је и отишао је газда Милоје сњиме у нама-стир.

У Пожаревцу
7-ог јулија 1826.

Остајемо вашему сијатељству
покорни слуга Арсеније Андрејевић

14

**Ваше сијатељство,
милостивејши государ!**

К ако сам примио ваше високопочитајемо писмо с рицептом заједно поради лекова, у исти час пошао сам сам у Паланку за да би исте лекове час прије набавио и по набављенију без свакога закасненија шиљати их.

Љубећи десницу вашу молим покорнејше да би сте учинили милост, дати наредбу јавити нам за ваше драгоцјено здравље, јер овдје нитко једнако нам не казује. Желећи и бога молећи, да једним скорим временом, да се возврати првобитно ваше здравље.

У Пожаревцу
7-ог јулија 1826.

Остајем с најглубачајшим
страхопочитанијем вашег сијатељства
Нижаци слуга Андреј

15

**Ваше сијатељство,
милостивејши государ**

Примио сам високопочитајемо и милостиво писмо вашега сијатељства од 9. т. м. С којијем благоизволили сте извести нас за неоцењено ваше здравље, за које свакако првога служитеља вашега интересира разумети. Ја пак од моје стране не имајући желајеме никакове способности к спомоштествију нашега изцеленија, молим с теплим срдцем господа бoga, да се он смилује и дарује скорим временом вашему сијатељству совершено и првобитно здравље. Ја сам отишао како сам примио писмо с рицептом и набавио лекове колико је било могуће прије и шаљем их без задржанија и у тврдо сам колико сам могао боље за да се не би поразбијала стакла како прије што су од небреженија носитеља. Остајем с најглубочајшим страхопочитанијем целујући благодетну вашу десницу и јесам.

У Пожаревцу
11. јулија 1826.

Вашега сијатељства,
понизнејши служитељ,
Андреј

16

**Ваше сијатељство,
милостивејши господару!**

Ваше високопочитајемо писмо од 9. текуштег примили смо, на које по вашој височајшој заповести пошиљемо мала кола и обадва кулашића. Пошиљемо ви 1 оку и 200 драма свиле. Нисмо могли трефити за овај ред више, а када будемо узели више још, ми ћemo одма послати по првој прилици. Пошиљемо ви мало крушака нису добро зреле, али таке су трефиле. О вашим здрављу никако нисмо се могли известити докле није газда Риста дошао и известио нас све. Били смо се верло забунили докле нисмо се известили. Сена смо све зднули, свако на своје место и благодареније богој тако смо лепо уфатили сена и урадили, јављамо ви да је да-

нас газда Милоје дошао из намастира, благодарење богој здраво а и он ће доћи до два или до три дана.

У Пожаревцу
Вашему сијатељству,
11. јулија 1826.
остајемо покорни слуга,

Арсеније Андрејевић

17

**Ваше сијатељство,
милостивејши господару**

Ваше високопочитајемо писмо примили смо од 14. т. месеца, и добро се известили у њиме, благодареније всемогуштем богој, који је нам лакост и изцеленије даровао од болезни ваше. Примили смо писмо од госпође из Илиџе 3. јулија. Јавља нам да су сви скупа благодареније богој здрави и да имаду намереније у име бога кренути се из Илиџе. Сада 14. јулија, то јест у прошастују среду и да ће ју бити у Белој Цркви у четвртак на конак, то јест 15.

Овде код нас сваки дан киша пада, али благодареније богој нема никакве штете. Сена смо све лепо уредили, а воденице све мељу, нисустале као од воде, него раду.

Били смо послали Перу Јоксинога²² у Рам да види да ли су дошли. Истина дошли су, долазио је Симић и састајао се и данас кренули се из Беле Цркве у Панчево на конак. Биће ју данас, а тако је казивао Симић да иј тако лепо и чесно на сусрет дочекивали куда су год пролазили и деца су фала богој здрава. Милан бег мало кашље, али није врло.

Заради зелени код нас има изобила и послаћемо таки, а особито казаће ви Јокса за све општирије. Пошиљемо ви још 300 драма свиле, за проче овде благодареније богој све је добро и настојавамо на свашта вашу сијателнејшу десницу ђакон все порнејше целива и радујући се о вашим изцеленију.

Остајемо вашему сијатељству покорни слуга,

У Пожаревцу
16 јулија 1826.

Арсеније Андрејевић

22] Пера Јоксин – Пера Милосављевић, син Јоксе Милосављевића.

18

Ваше сијатељство, милостивејши государ!

Писмо високопочитајемо вашег сијатељства от 15-ог текућага упућено на Госпу²³ и препоручена да се предаду Недељковићу па да их он пошље где би се трефиле Госпоја. Ја сам с првим мојим писмом јавио вашему сијатељству, да су били 15. вечер на конаку у Белој Цркви, а 16. ујутру да ће поћи у Панчево. Тога ради како су приспеле ваша писма из Крагујевца пратили смо зато, да он треба им из руке на скели панчевачкој и по његовом одласку, донесе скелерија рамски ово писмо прикључено овде, које шиљемо без закасненија. Остајем купнос диакономи цјелујући сијатељнејшу десницу вашу и слатко вашега сијатељства.

У Пожаревцу
17-ог јулија 1826.

покорнејши служитељ
Арсеније Андрејевић

19

Ваше сијатељство, милостивејши господар!

Ваше високопочитајемо писмо од 14-ог т. м. примили смо и добро разумели шта нам заповедате. Ми се трудимо заиста добро, али много нам кише досаду чини. Почели смо градити одма колибе поред прошћу заради солдата. Плумбом покривамо, шиљемо ви 100 земничака, по вашој заповести. Шиљемо баштовања којега брат Вуле²⁴ послao к нама, и писао да га пошљемо к нама у Крагујевац. Јављамо ви господару заради Матеје подрумције кога

23] Госпа – Кнегиња Љубица, коју су најчешће ословљавали са „Велика госпођа“ за разлику од Јеленке, Милошеве љубавнице, која је живела у Крагујевцу као невенчана супруга и коју су ословљавали са „Мала госпођа“.

24] Вуле – Вуле Глигоријевић, кнез Пожаревачке нахије од 1825. године пошто је кнез Милош сменио са овог места свог брата Јована и послao га у Брусницу, а Вула довео у Пожаревац. У Пожаревцу је током 1825. Вуле Глигоријевић био заменик „чича Митру“ Јосифовићу на изградњи конака. Вуле Глигоријевић је био побратим Јована Вукоманoviћа, брата кнегиње Љубице који је погинуо у боју на Пожаревац 1815. године. Кнез Милош је Вула Глигоријевића посинио и даровао му, после Јовине погибије, његовог хата и оружје.

сте овамо послали. С њега је снаја Пеце.... а жена особито Пононаву Пеце, а већ момче преко више. Ништа од њега нема, нисам могао вами досађивати, пре писати, али се веће досади. А ноћас особито, згрну се, читаву ноћ није ником дао мира, оће врата да полуја...

У Пожаревцу
20. јулија 1826.

Вашему сијатељству покорни слуга
Арсеније Андрејевић

20

Ваше сијатељство, милостивејши господару!

По вашој висчајшој заповести по татар Јованчи²⁵ испоставили заповедали. Пошиљемо ви 6 казана и 5 ћугума који су готови. Асанови још нису готови. Кад будну готови одма ћемо послати. Ови два казана већи ту.... казана што сте нам преко Косте послали те смо иј преграђивали за мутвак.

У Пожаревцу
29-ог августа 1826.

Вашему сијатељству остајем
покорни слуга Арсеније Андрејевић

21

Ваше сијатељство, милостивејши господару!

Пропашисти вторник у вече дошло је од госпође наше писмо једно Алекси²⁶ базрђан-бashi, уком му јавља да је врло слаба и болестна и зактева да јој се пошље доктор Вито.²⁷ Знајући да сте ваше сијатељство отишли у Карановац и да би много времена прошло док би од вас заповест дошла у Београд, да лекар који к го-

25] Татар Јованча – Јованча Спасић

26] Алекса базрђан-баша – Алекса Симић

27] Вито – др Вито Ромита (1783–1828), у Србију је дошао из Цариграда 1823. године и ступио у службу код београдског везира Абдурахмана. У службу кнеза Милоша дошао је 1824. године и стално живео у Београду, а по потреби службе долазио у Крагујевац и Пожаревац. У Пожаревцу је био 26. јануара 1826. године ради вакцинисања малог Михаила, кнежевог млађег сина.

спођи иде, а при том знајући да овде не има ни ђакона ни Аврама, који би се с лекаром разумевали и бојећи се какве опасности, нисам хотео пропустити хоте и неимајући нарочите заповести, поити с докт. Кунибертом²⁸ – Вито ступио је у службу везирову, а Куниберт је наш – у Пожаревац. Ако сам со тим, што сам без заповести и без питања поитио госпођи нашој, согрешио, молим понизење, извините погрешку моју приврженостију и ревностију к свему што се наше зове.

Дошаоши у Пожаревац у 4 сата ноћу у среду 1. септембра, нисмо могли госпођу видити, но 2. септембра ујутру посетили смо ју и нашли ју врло слабу и остављену од свију сила тако, да мора у постели лежати. Грозница непрестана, пред вече увеличавајућа се, ноћње знојење превелико, не једење за толико дана, грозење од желудца, пак и ртењици идуће, магновено запламтивање образа и целог тела, следујуће час на час иза грозења, паденије свију сила телесни внезапно и непрестана замиљеност госпођина јесу знаци потајне и непресечне такозовоме нервозне грознице, која истина магновену опасност не наноси, но за неколико дана изврћесе и прелази у већу грозницу, где болесник и телесне и душевне силе тако изгуби, да му помоћи не има. Госпођа налази се још по мало и на ногама, но то је отимање собствено природе њене. Подригивање и непрестано тужење да бљује, јесу знаци слабости stomaka и утробе.

Г. Куниберт прописао је одма нужне лекове и нада се да ће помоћију божијом госпођу за неколико дана како од грознице стомачалне, тако и од слабости нерва, предигнути. Да слабост материце госпођине велико втеченије у ово ослабљеније нерва има, то се разумева, но и жустрине њена принела је повелику част к оволовиком разслабљенију. Међутим, он уверава да опасности засад не има, но да би по овом исцеленију требало предузети лечење материце, за које каже, да му је и онако препоручивано.

Милан и Мијаил бегови здрави су хвала богу и весели, возају се по вас дан на каручицама и иду на ексерцир. И госпођа и они нару-

28] Куниберт – Доктор Бартоломео Куниберт (1800–1851), од 1824. године је у Београду у служби београдског везира. Као зет др Вите Ромите и он је прешао у службу код кнеза Милоша. У Пожаревац је долазио више пута ради лечења кнегиње Љубице и синова Милана и Михаила. Кнегињу Љубицу лечио је од 2. до 8. септембра 1826. године у Пожаревцу од стомачне болести и нервне грознице. Кнегевиће Милана и Михаила лечио је током 1827. 1828. 1832. 1834. године и више пута због тога долазио у Пожаревац. Указом од 13. октобра 1833. године, донетим у Пожаревцу, кнез му је доделио доживотну пензију од 300 форинти у сребру за заслуге и захвалност о бризи за његово здравље и његове породице.

чили су му, да изјавим вашем сијатељству синовно њино страхопочитаније, с којим и ја изумире.

У Пожаревцу
3. септембра 1826.

Вашега сијатељство, понизнејши,
Дим. Давидовић

22

Ваше сијатељство, милостивејши государ!

Ј а сам приспио овде и нашао сам госпоју у приличном стању здравља, то јест није у постели, него обучена седи. Притом у великом степену савјести, иако је то и ваше сијатељство може ваобразити њезино положеније слабости. Описан је садашње њезине болести рече ми Давидовић да вам је то напространо описао, да-кле било би излишно да ја пишем. Само то могу јавити, да доктор говори, да садашња болест госпојна није опасна. Милан и Михаил здраво су савершено је буди благодареније богу. Сатим остајем љубећи десницу вашега сијатељства и сам

У Пожаревцу
4-ог јулија 1826.

Понизнејшиј слуга
Андреј

23

Ваше сијатељство, милостивејши господару!

К ао што смо и одпре чест имали, известили ваше сијатељство, да болест госпође наше није опасна тако и сад, по височајшем вашем налогу од 6. т. м. Но 1100, повторавамо да се магновене опасности неимамо бојати. Грозница је, хвала богу престала, но слабост и ноћни знојеви и неимање апетита к јелу трају једнако и при-нудили су доктора Куниберта, дати госпођи маџун од гвожђа, дар-чина и рабарбара, од који лекова Давидовић уверава, да се опора-вио од слабости своје. И на примечаније вашег сијатељства о сумњи да ће се материца госпођина излечити, лекар утврђује једнако да ће јој, ако не корено излеченије, а оно поне толико опоравле-

нија дати, да неће досадашњи матерични неповољности имати, само ће бити госпођа принуђена употребљавати речени маџун и за 20 и 30 дана најпре, а после узимати против матерични досада лекове. Нужно је најпре да се стомак и сва система тела укрепе, пак после да се јединствено материца гледа.

Будући да је жени Давидовићевој много лакше, то је учинио наредбу да и она и дете му дођу у Пожаревац ове недеље јоште. Не зна, како би благодарио вашем сијатељству на толикој милости, што ће се деца његова среће сподобити, видити чланове височајше фамилије вашег сијатељства, к којима све троје особито страхопочитаније и приврженост имају.

Љубећи скут и десницу вашу остајемо с синовним страхопочитанијем.

Вашег сијатељства, понизнејши,

У Пожаревцу
8. септемвра 1826.

Дим. Давидовић, и
Andrej

П. П. По прећашњему представљенију докторову, да би добро било Михаила пелцовати, дакле ако благоизволи ваше сијатељство, заповедите Авраму Гашпаровићу²⁹ нека пошље она два перцета за пелковање што је доктор оставио код њега кад је пошао у Београд.

24

Ваше сијатељство, милостивејши господару!

Ономад дошао ми је говедар од јунаца и казао ми је да су се три јунаца поболела. Одма послao сам неку траву да иј заложе у трицама. Но када су отишли с травом онамо један је већ био угинуо, а остали други. Ја сам одма кренуо с онога места у Кличевачки рит и сутра ћу преместити иј у аду рамску, јер су ми казали људи да ће боље бити, да преко воде мало препливају. Болест ову незнам вам казати каква је. Кроз плећа модро им је месо као да су два куршума ударила, и месо им се од костију одваја као

[29] Аврам Гашпаровић – Учитељ кнежевих синова. Као учитељ у Пожаревцу 1829. године забележно је, у „Огледалу србеком“, Београд 1864,14, да је имао „поред школе и обиталиште“.

да је труло. Ову болест овде зову прострјел, а у нас зову чини ми се бедреница и да ове болести бива по два три одпорка и после надам се у име бога да ће престати. И сутра водићу и свештеника међу њиј да читају молитву и свете водицу. А које би и ваша сијатељство какву траву знали или ако за боље нађете да их куд на друго место преместим, молим покорњејше пишите ми да онако учиним. На воденици сва грађа претерана и готова, а у понедељник ћу у име бога почети на мештати. Госпођа је с децом благодареније богу здрава, и Милан за бавља се помало са својим учитељем.

Вашу милостивејшу десницу и скут љубећи остајем и јесам

У Поречу
9-ог октобра 1826.

вашега сијатељства покорнејши слуга
Арсеније Андрејевић

25

Ваше сијатељство, милостивејши господару!

↑ ављам вашему сијатељству да је долазио Асан-ага Талешевић из Љешнице и захтевао је видити волове. Ишао сам шњиме код говеда и гледао је онде и прећашње јунце. Наше отерао, и тамо су му по вољи били и каже да 40 јунаца да је за потребу његову, а за плаћу из прилике вели до 150 гроша да ће платити. А ја сам му казао, ви знате како сте преће платили, тако и сада платићете, пак да јавим му господару. А он зашао овде сели те купце за које га вола, кога неће по његовој вољи и бавиће се до 3 или 4 дана овде. Попшиљемо мало рибе. Мада свака шиљам, али сасвим мала вода па слабо пада. Ми смо овде благодареније богу у замашном здрављу сви скупа здрави.

У Пожаревцу
24-ог октобра 1826.

Остајем вашему сијатељству
покорни слуга Арсеније Андрејевић

Ваше сијатељство, милостивејши государ!

Aошли су овде, и ја сам с њима ишао у Клепечку³⁰ к нашим воловима по вашој заповести коју сам примио 22. т. м. Они су волове видјели и бегенисали и узели би мислим до 60 колама од прве руке, то јест који су боли. За плаћање они не говоре ништа док не чују од вас. Него ја колико сам могао издалека осјетити њихово мњеније, између себе, за 200 не би се много разговарали. Сада изволите ваше сијатељство дати последњу цјену, а ја ћу радити колико будем могао више. При том ако би хотјели узети и от мање сорте, изволите јавити њему. Ако би погодба била, заискавала Јона до Дрине да иде са воловима, новца даће одма неколико чувара. Заповедите, а курсур с ове стране Дрине.

С прочем остајем љубећи скут вашега сијатељства и јесам

У Пожаревцу
25. новембра 1826.

понизнејши слуга
Арсеније Андрејевић

Ваше сијатељство, милостивејши господару!

Kако што ми у високопочитајемом писму вашем од 25. априла, налажете да се дognавшим из Белосаваца свињама, по једна ока кукуруза на дан даје, то ћу извршивати надлежно, а међутим јавићу и на скели за њи.

Кобила она што се ождребила јест, од они млади ждребица, зелена и има женско ждребе.

Ово молим покорно, да ме наставите, за оне свиње, које се најдам из Рогота³¹ да дођу, оћул мешати с овима из Белосаваца или башка гди наместити.

30] Клепечка – Имање кнеза Милоша које се налазило у потесу (атару) села (Старог) Костолца према Дунаву.

31] Рогот – Шума храстова за узгој свиња. Налазила се између атара села Брезан, Лапова и Баточине у Шумадији поред пута Крагујевац – Свилајнац.

Да су наша говеда и кобиле у Белој Реци, известно је вашему сијатељству и послao сам Николу и Милоша тамо опет да мукајетишу, да се каква штета не учини.

Скелу на Дубравици настојавамо и ради се око ње приљежно. Јован Лађар набавио је и казан из Смедерева за смолу, којом ће лађу катранисати с погодбом, кирије три цванцика и по, да дотле казан код лађе буде, до год узтреба.

Вашега сијатељства, нижајни слуга,

У Пожаревцу
27. априла 1828.

Арсеније Андрејевић

Ваше сијатељство, милостивејши господару!

Pо милостивој заповести вашега сијатељства и писменом известију татар - Јованчетовом пошиљем кр'-ата и зеленога ата код кобила у Белу Реку, по Николи Имроару,³² који ће иј овде чувати и надгледати и на кобиле пушћати.

Свиње су ономад из Рогота све дognате само двоје од њи још у путу што је скапало и наместили смо иј башка у Ореовицу,³³ одлазим сваки дан те иј надгледам и онима белосавачким дајем свако вече по 1 оку кукуруза. Ономад кад сам био код њи, било је много мува и комараца, да се није могло обстати, но јуче дуне горњак и удари добра киша, те иј све растера и сад су свиње на миру од њи.

За воденицу наредили смо јоште ономад мајстора Николу³⁴ и кнез Коца³⁵ дао му је још 10 други мајстора које је он по име захтевao у помоћ, а и гвожђа имамо, колико нам је потреба.

32] Никола Имраор – Никола коњушар (слуга) на двору кнеза Милоша у Пожаревцу. Никола је као имраор (турска реч за коњушара) обављао све послове око узгајања, одржавања и продаје коња на кнежевој економији на Морави (Љубичеву).

33] Ореовица – Имање кнеза Милоша поред Мораве на потесу између села Лучице и кнежеве економије на Морави (данас Љубичево).

34] Мајстор Никола – Никола дунђерин (зидар).

35] Коца – Никола Марковић-Коца (1795–1836), трговац, министар, председник Државног савета. Марковић Никола-Коца се најпре бавио трговином стоке, једно време био је ортак у трговини свињама са кнезом Милошем. Кнез Милош га је 25. октобра 1821. поставио за цариника на дубра-

30

**Ваше сијатељство,
милостивејши господару!**

Скела ће до недеље бити сасвим готова и спустићемо је у Дунав по недељи идућој.

Друго је овамо фала богу све добро и на миру.
Вашега сијатељства, нижајни слуга,

У Пожаревцу
Арсеније Андрејевић
2. маја 1828.

29

**Ваше сијатељство,
милостивејши господару!**

Покорнејше јављам, да је овамо фала богу све добро, што се тиче стоке вообщте, како свиње, говеда, кобиле и овце све је добро, нема ни у чему уштраба.

Воденице нам све четири мељу добро, јазове сам обилазио и надгледао и где је што требало поправио.

Сена смо сва сдenuли, кроме Клепечке, и њу ћемо покосити у понедељник ако само лепо време буде.

Николу Имраора послao сам у Белу Реку³⁶ да и тамо види стоку, па како буде, одма ћу јавити.

Вашега сијатељства, покорнејши слуга,

У Пожаревцу
30. јуна 1828.

П. П. Милан и Мијаило здраво су фала богу и весели и шиљу тамо на колима лубеница и диња из нашега бостана, са великим жељом, да у здрављу употребите.

вичкој и рамској скели. Потом је био срески начелник рамског, млавског и пожаревачког среза. Од 23. априла 1834. постављен је за попечитеља (министра) финансија, а 3. фебруара 1835. кнез га је указом поставио за председника Државног савета. Умро је 1836. године и сахрањен код Саборне цркве у Пожаревцу.

36] Бела Река – Имање кнеза Милоша, које се налазило у Хомољском срезу код Жагубице.

31

**Ваше сијатељство,
милостивејши господару!**

Бесенишајши благодарим на милостивом дозвољенију кући у Брусницу отићи, само толико госп. држаћу се. Пак расвидим све како је и што је... хатови су добро, стока у Белој рјеци та-кође... ни у чему досад уштраба неимамо, само штоје велика овуда суша, па кукуруз ни мало се непоказује да ће што од њега бити. Клепечку смо покосили и сјена веће зденули, сјено је врло лепо и има га доста, много више него лане. – Друго је амо све добро.

У Пожаревцу
12. јула 1828.

**Вашега сијатељства нижајши слуга
Арсеније Андрејевић**

Бегови испративши ваше сијатељство, вратили су се спавајући у Пожаревац. Одма по пробуђенију узео је Мијаил бег лек преправљени, с почетка с великим натезањем, но после се и сам отимао, узети га, видивши да није горак, ни љут. И дејствовао је лек и протерао га два пута досад, но не има још никакве глисте да се показала. Видићемо, оће ли се до мрака која појавити и јавићу вашем сијатељству по сурацији Дугалићевом, који ће дочеке одавде поћи с коњем Мильковим, о ком сте ми изволили данас с пута јавити да пишем у Београд, да га оправе у Крагујевац и који је мало после вашег одласка отуда доведен посредством сурације који је донео новине. Сурација овај јавио се само Гаји,³⁷ а нама није, зато нисмо ни знали пре, да је дошао, докле није за вама отишao. И Милан бег узео је мало онога лека, а бег Мијаило уштедио је мало и за сутра. Доктор преправио је за њега и други лек против глиста, који ће му у јутру дати. В прочем обојица су здрава и Мања јоште спава.

37] Гаја – Кнежев писар

Ја препоручујући се милости вашој, остајем с
страхопочитанијем вашега сијатељства, понизејши.

У Пожаревцу
2.августа 1828. у 7 сата дана.
Дим. Давидовић

32

Ваше сијатељство, милостивејши господару!

Бег Мијајло имао је и после подне и до овога часа јоште два пута столицу и свега четири пута данас, но никакви глиста није изашла. Доктор суди да ги и неима, мада на лек употребљениј и после четири столице никакве мектази, а иначе је лек сва обична своја својства показао, онесвештење и доста смо после подне. Сутра ће опет повторити његов лек, пак ако и сутра никаква глиста не изиђе, онда ће сасвим уверењем доћи доктор, да иј неима. И Бегу Милану није никаква изишла.

По оправленију првог мог данашњег писма разумео сам, да је суруџија београдски проминуо овуда новине, а нама нејавише се, и Милькова³⁸ коња без Дугалићева и нашега знања за кућу и вашему сијатељству одвео.

Мало час дође приказујемо писмо из Пореча. И Милько односи се с самим к мени. Које такође примам себи слободу приложити, само зато што се из њега видити може, колико прилично чувствује, а са свим противно поступа.

Моја слабост у једнаком је степену у ком сам при поласку вашег сијатељства и пре и ономадне био.

Молећи бога, да на ваше сијатељство није данас грозница нашла, као што јој рок био, прибави с истиним страхопочитанијем вашег сијатељства.

У Пожаревцу
2.августа 1828 у 11 сата пред акшом

понизнајши
Дим. Давидовић

^{38]} Милько – Милько Петровић, најмлађи брат Хајдук Вељков. Милько Петровић је био кнез Печке кнежине од 1816., а од 1819. године побегао је у хајдуке. Избијањем буне у Влашкој Милько је пребегао у Влашку и тамо погинуо касније.

33

Ваше сијатељство, милостивејши господару!

Благодареније буди богу што није више, по писму вашег сијатељства од данашњег дана, грозница на вас наишла и што је и иначе расположеније ваше добро. Да бог да, да и у напредак здравље ваше нарушено не буде.

Мијаил бег узео је и јутрос више глистотерна лека, него јучер, а свега узео је онолико, колико је Јеленка³⁹ узела и терао га је на поље досад 8 пута и до овога часа није ни једна глиста изишла. Отуд је доктор закључио, да иј и неима. Што је сила лека дете узело, морала би изићи и да је једна, гдје јој драго, била. По тому је доктор опет кући отрчао, да види дете своје, за које му жена пише да је у среду више пута лаксирало, него у вторник при полазу његову. Не имајући сад више око бега Мијаила посла и сам би сутра пошао, но јоште ми слабост моја сумњу задаје да не би пута издржао и зато чекаћу сутра јоште овде, особито надајући се да ће ми зар милост вашег сијатељства дозволити, да управо у Крагујевац пођем, обећавајући се, да ћу с Magaraševićem⁴⁰ кад он дође, Манасију посетити и помоћи му описати ју заједно са Ждрелом.

^{39]} Јеленка – Кнежева љубавница „Мала госпођа“ живела је на двору кнеза Милоша у Крагујевцу као његова невенчана жена. Јеленка је била Туркиња из Видина, коју је као једну од жена држao у свом хaremу Миленко Стојковић. Кад је Миленко Стојковић 1811. распустио хarem Јеленку се у Кладову удала за Гицу, касније чувеног хајдука. Од 1820. Гица је са Јеленком живео у Курјачу свом родном селу. Пошто се Гица дао хајдуковању и пребегао у Влашку, кнез Милош је наредио Јокси Милосављевићу, пожаревачком кнезу да Јеленку и њену породицу пресели у његов конак у Пожаревац. Од 1822. Јеленка је доведена у Крагујевац како би помогла кнегињи Љубици у кућевним пословима. Убрзо је дошла у љубавну везу са кнезом коме је чак родила и ванбрачног сина Гаврила (1826.). Њен утицај на кнеза био је велики. Страна љубавна веза са Јеленком утицала је на кнегињу премести у Пожаревац, Јеленку задржи код себе у Крагујевцу. Кнез Милош је остао у љубавним односима са Јеленком и после смрти сина Гаврила (1828) кога је искрено ожалио. Јеленку је кнез (1835.) удао за трговца Теодора Хербеза.

^{40]} Magarašević – Ђорђе Magarašević, српски писац који је путовао по Србији у време кнеза Милоша и оставио бројна сведочанства о знаменитостима Србије. О тим путовањима остало је дело Ђорђа Magaraševića, Путовање по Србији у 1827. години, Путовање по јужнословенским земљама у XIX веку, Београд 1934.

Писмо г. Јефремово⁴¹ опремио сам одма по пријатију, но Неша⁴² је на 3 сата пре отишао био, неверујем да ће га пре Београда стићи, а, ако га и тамо не стигне, учинио сам наредбу да одма буде одправљено, куд надлежи.

Оба бега, љубећи Бабајку⁴³ свом десници препоручују се отеческој вашој нежности, здрави су и скачу, но при том и уче се и пишу.

Колико у француским новинама стоји, сообщтавам. Јубећи скут и десницу вашу очекујем милостиво решеније за полазак мој.

Вашег сијатељства, понизнејши,

У Пожаревцу

3. августа 1828. у 10 сата пред акшам.

Дим. Давидовић

34

Ваше сијатељство, милостивејши господару!

Благодарећи понизнејше намилостивејшем соизвolenију вашега сијатељства од 4. т. м. Но 1154, да управо кући поћи могу молићу се богу да вам срећан пут у Јагодину и у Крагујевац дарује. А ја ћу данас јоште пред ноћ тамо поћи.

Благодарим богу што се једнако у добром раположенију наодите. И бегови су хвала богу здрави и весели. Мијаил бег само отворила се ономадне у петак, по оправљенију писама наши и пред вечеру, крв на нос и ишла је више од половине сада, док су и мене дозвали и ја уредим да се стипса у води раствори, а у ту воду крпа или памук да се умочи, пак онако наквашена крпа у десну ноздрву, из које је крв ишла, тура, тим начином зауставила се крв за пол чекре сата. И у суботу почињала би ићи више пута, но, како би пошла,

41] Јефрем – Јеврем Обреновић (1790–1856), најмлађи брат кнеза Милоша био је управник више нахија (округа), командант подринско-савске војне команде (1835), намесник у време кнежевог боравка у Цариграду (1835.) и председник Савета (од 1838). Живео је у Шапцу и Београду. Учествовао је у гушењу Бакове буне 1825. године и на кратко боравио у Пожаревцу. Са кнезом Милошем био је у добним односима да Милетине буне (1835) када је стао на страну уставобранитеља па је, чак 1837. морао на кратко да напусти Србију, али се следеће године вратио и измирио са братом.

42] Неша - татарин

43] Бабајко – Таку су Милан и Михаило ословљавали оца кнеза Милоша исказујући му своју приврженост и близост.

а госпођа би одма остипшену крпу или памук у ногодрву турила и одма би крв престала. Ово је најлакше средство заустављати крв, с тим више, што деца не могу ни познати, гледећи воду да има што у њој, а будући да стискује жилице, то и безбедно зауставља крв. Ово ће госпођа увек употребљавати, а додао сам јој и салитре од ваших лекова, да и њу са стипсом меша, салитра је разладитељно средство. И данас у цркви пошла је мало, но одма донесу га кући и стипсу туре у носић и одма је престала. Надам се, да ће овај лек и ослабивше може бити жилице носне укрепити, стиснувши иј.

Прилажем писмо једно од г. Јефрема, које је синоћ дошло по београдском суруџији.

Приступајући скуту и десници вашој, изостајем с синовним страхопочитанијем.

Вашега сијатељства, понизнејши,

У Пожаревцу

5. августа 1828.

Дим. Давидовић

35

Ваше сијатељство, милостивејши господару!

Писмо вашега сијатељства од 6. о. М. Примио сам, по којему не закосњавам известити вас да отицање крви Михаил бегу, већ от два дана благодареније богу умаљава се, с којим умаленијем и Мања⁴⁴ бег крепчији и веселији бива. За Михаила бега од како се почeo подкрепљавати и нисмо мислили овде да нам је нуждно Куниберта звати. Но синоћ био нас је оневеселио Милан бег кога је нека особита ватра обузела била и држала га је до после полноћи. Данас фала богу нема оне ватре и весео је као што је и пре био. Но суњамо да се опет оваково што не догоди и пошиљемо овај час за Куниберта да овамо дође и да се нађе овде, докле совершено видимо напредак здравља бегова, који благодарећи бабајку за послате им јабуке, заједно с наком и дајком, љубе вашу родитељску десницу; с кравама кад дођу поступићу као што ми заповедате.

Са страхопочитанијем остајем и јесам, вашега сијатељства

У Пожаревцу

7. августа 1828.

покорнејши слуга,
Стјојан Симић

44] Мања – Милан Обреновић, старији кнежев син, кога су дворани, сродници и службеници кнежеви тако, често називали.

**Ваше сијатељство,
милостивејши господару!**

П о височајшој заповести Вашој од 16. с. т. призвао сам Дугалића, и упитао за гробље. Он ми је одговорио, да је од онога часа, како је примио Вашу заповјест, одма преместио, и има већ у њему десетину гробова. За старо гробље оће ли се поравњивати не знамо.

Друго што заповједате да наручим овдашњему касапбashi, да вади из говеђи костију маст, отим сам већ настао и ја и он, да се из те масти накупи и у целости и чистоти садржава.

Бегови су благодареније богу здрави и весели.

У Пожаревцу
18. августа 1828

Вашега сијатељства нижајши слуга
Арсеније Андрејевић

**Ваше сијатељство,
милостивејши господару!**

К ако сам дошао овде, одма сам настао собом, да се жито што више може чува и надгледа да се не расипа. Купуса имамо овде прилична, биће нам за овдашњи конак доволно док још после све кишне по одјача. За лук арпацик послao сам једног момка одма како сам писмо примио у Тополовницу да развиди може ли се добити или од спахије или од сељана. Ако сељани не буду кали сад продати, а ми ћemo десетак спахијски присуствовати, а и овде у пожаревачки житеља за овдашњи конак можемо наћи за 2000 ока лепа арпацика. Воденице мељу добро, воде имају доста, само у Црнић требало би једно камење боље, сверх којег молим изволите ми јавити, или ћете из Крагујевца камење послати или ћу из Клепчеке у Црнићу пренети и требало би је мало прекрити зашто кисне. Свиње су добре и здраве све, зар није мало одмакло па рију и пасу у Ореовици. Коњи су нам сви добро.

Нема нам ко овде умесити за зиму таране и бунгуре, други, кроме Луке екмекчије бившег, зато молим ако одобрите, да га

узмемо за зимус овде, да нам преправи ствари за зиму нужни.

По отиштењију Симићеву јуче, у 8 сати Мила-бега увати зима и лежао је на чардаку до 9 сати, после је устао и играо се с Мијаилом по авлији до мрака. Није хтео ништа вечери, говорећи да му је нешто бљутко. Јутрос су обојица поранили и у цркви били, сад су весели и добро расположени. Мијаило је сад мирнији с трбушчићом, лакше спава, ручава и вечерава свагда с прочима обично, не примечава се на њему да му што досађује ни дању ни ноћу као досад. Само што Милану нека ватра и то без да јој се за времена, долази.

Коцу смо овде призвали и по заповести вашој, њему смо накрепили, за јечам и овас, да купи, које ће он и учинити, како се обећао.

Остајем вашега сијатељства, нижајни слуга,

У Пожаревцу

Арсеније Андрејевић

19. августа 1828.

**Ваше сијатељство!
Милостивејши господару!**

П ошиљајући поречка писма, јављам да су бегови, благодареније богу, здрави и весели. Јуче у 6 сати отишли смо сви на Мораву, у 8 сати Милану било је зима и трајала му је за по сата, и тако играјући се и прошла га је. Ноћас су обојица спокојно спавали, сад устао и облачи се и љубезно поздрављају Вас и љубе руку.

У Пожаревцу
20. августа 1828.

Вашега сијатељства нижајши слуга
Арсеније Андрејевић

**Ваше сијатељство!
Милостивејши господару!**

Овог часа дошао је овде у Пожаревац Господин Герман⁴⁵ с Петром бившим његовим слугом из Смедерева. Данас ће обојица овде данити, а после вечере поћићеду у Крагујевац. Не изјављују се ништа како је и шта је, да би ви могли јавити, само што кажу да је Богдан⁴⁶ изостао. Види се на њима да су весели.

Јавио сам Ресавцу, да мезулске коње за њи преправи, да се не би што задржавали у Свилајници.

У Пожаревцу

20. августа 1828. у 5 сати

Вашега сијатељства нижајши слуга

Арсеније Андрејевић

**Ваше сијатељство,
милостивејши господару!**

З а ономадашње и јучерашње стање Милан-бегово јавио сам како је у једно готово време зиму имао, данас, благодареније богу милостивоме, провео је цели дан у најлепшем здрављу и добром расположенију. Јутрос како је поранио и богу се молио, сишао је у школу, учио је, после ручао, играо се, писао пропис, око 8 сати, у којему је доба прећашња ова два дана зима долазила, данас само зажарио се био у образчићима, био је весео, лепо вечерао и сад је заспао, у име божије.

Мијаило је побољи него што је досад био, не тужи се ништа на трбушчић, здрав је сасвим фала богу и мало се поиспунио у образчићима.

В прочем све је овде добро и на миру.
Вашега сијатељства, нижајши слуга,

У Пожаревцу

20. августа 1828. у 1/2 сата ноћи.

Арсеније Андријевић

45] Герман – Михаил Герман, српски представник у депутацији код Порте у Цариграду (1829–1830) и (1835). Герман је једно време био и у Русији као лични изасланик кнеза Милоша.

46] Богдан – трговац

**Ваше сијатељство!
Милостивејши господару!**

З а Милан бега с прискорбијем јављам, да га је грозница уватила у вторник у 9 сати, и држала до 11. у 1 сата ноћи легао је без вечере, и није могао спавати до 6 сати, после је зато, у 1 сат устао лепо је ручао и после ручка играо се. У 9 сати опет га увати грозница и држала га по сата, већ ова није га толико у ватру турила, као прећашња. Добро је вечерло, и мирно је ноћ ову провео, сад је весео поранио. Досад се није знало какаји грозници, први два реда згрозила га је у 8 сати обдан, па после пропусти један дан, друга два реда ока акшама појавила му се па је престала опет један дан, и ова се није ни примјећавала да је грозница, јер лежао није, а лепо је и ручавао и вечеравао. 18. и 19. т. с. опет га увати у 8 сати. 20. није га уватила. 21. и 22. т. јест у вторник и у среду опет му се појавила као што је горе описано.

Надамо се у име божје, да га више неће ватати, јер смо начинили тазе неслане масти с кином добро помешане, па смо га почели у среду ујутру мазати по stomaku, а тако и увече мажемо га. При свој овој грозници, добро се још држи, мало му се тек познаје на лицу бледост, а кад није у ватри, онда је весео и игра се.

Мијајло добро са здрављем фала богу. Друго што нам год заповедате, све ћемо свршити. – За вино кнез Кукић⁴⁷ како се од Вас вратио, одма је нашао једну вунију доброга вина и стом подаслатом у подруму његовом.

Јављам и то да сам 30 крава наши продао по 117 гроша пар, и послao сам Кићу на Остружницу да и тамо теслими неком Петру Шанићу из Митровице, ком је Милутин Еро⁴⁸ продао 130 крава по 115 гроша, тако је на Остружници, и Кића готове паре да прими за оно њено што сте на кричили кнезу Јокси послao сам момка у Белу

47] Кукић – Милован Кукић кнез Млавске кнежине. Због личне неспособности кнез Милош је 1822. сменио Милована са места кнеза Млавске кнежине. Од 1842. Кукић је члан Окружног суда у Пожаревцу.

48] Милутин Ера – Милутин Петровић-Ера (1793–1861), млађи брат Хајдука Вељка Петровића. Милутин је био кнез у Хомољу, млавској кнежини, а од 1823. је у Пожаревцу. Имао је кућу и велико имање у Пожаревцу где је и умро и сахрањен код олтара Саборне цркве. На споменику Милутина Петровића-Ере исписани су стихови песника Јована Драгашевића.

Реку. Јављам да нам велики сатрао. Јављам и да смо суп начинили, него још не пада ништа. Воденицу ћемо прекрити да не кисне а камен ћу тражити.

У Пожаревцу
Вашега сијатељства нижајши слуга
23. августа 1828.

Арсеније Андрејевић

42

Ваше сијатељство, милостивејши господару

Cрадосћу јављам, да је данас трећи дан, како се на Милан-бегу никаква слабост не показује. Благодареније богу сад је здрав и весео и улицу је дошао к себи, као што је и пре био. 22. августа, последња и она слаба грозница показала му се, од оно доба ни зиме ни ватре није имао, добро је расположен, с апетитом једе, добро спава ноћу и весео је по цели дан. – Мијаило је такође здрав и весео.

Човек барона Мејдана кад дође из Влашке, дочекаћемо га лепо и на колима испратити.

Онај коњ, што сте трампили с кнезом Васом,⁴⁹ кашље нешто, као да му је гунтураћ, но опет не можемо да дознамо доиста шта је, заливали смо га машћу, па ништа не вајдиса.

Пошиљем оно седло што сте захтевали и кола покривена, ка-зао нам Никола Имраор и једно и друго да пошљемо.

Вашега сијатељства, нижајши слуга,

У Пожаревцу
26. августа 1828.

Арсеније Андрејевић

49] Васа – Василије Поповић кнез Пожешке нахије, ујак кнегиње Љубице.

43

Ваше сијатељство, милостивејши господару

C прискорбијем јављам, да је опет данас у 8 сати уватила Милан-бега грозница и држала до 9. Истина да није јака била, али смо мислили да му већ нимало досађивати неће више, јер га није више ватала, како још 22. августа па данас.

Вечерао је лепо с нама заједно и сад је легао. Јуче смо били сви на Морави и Милан је јашао Стеванова кулаша, био је сасвим радостан и весео, гледали смо кобиле и ждребад, све је добро и здраво.

За вино сам се разговорио с књ. Кукићем, он ће гледати да и ново, само ако се добро покаже, узме за нас.

Послао сам и ја два момка пред волове, да иј лакше овамо дотерију, а ја ћу се саставати како најбоље будем знао, око њи.

Како се сатро онај во у Белој Реки, не знамо ни ми, само кажу да се сатро, а којим начином не објављују.

Друго амо је све здраво и на миру.

За виноград наш код цркве јављам, да је црно грожђе све готово иструлило, не знамо шта ће се радити.

Вашега сијатељства, нижајши слуга,

У Пожаревцу
27. августа 1828. после вечере

Арсеније Андрејевић

44

Ваше сијатељство, милостивејши господар!

Bлагодареније богу милостивом, овамо је све добро и на миру. Милан-бег је сад здрав и весео, ни ами не знамо, како му се ономад у понедељник подкрала грозница, од оно доба једнако је у добром расположенију, никаква се слабост на њему не примечава и дању је добро и ноћу лепо и спокојно спава. Мијаило та-кођер напредује у здрављу. Обојица су јутрос поранили, у цркви били и бога молили и за своје и за ваше здравље.

Са зором добио сам и друго писмо ваше од 27. с. т. кн. Јокса је одма отишао у Пореч, или тамо да дочека идућег амо руског курира или да га предсретне гдје буде до Пореча, а кад амо дође моја ће брига бити о дочекању његовом и испраћењу тамо.

Волови из Беле Реке још нису дошли, а кад стигну наместићу иј на Забелу, или гдје за најбоље нађем.

Атави су добри и здраво. Јављам и то тек да знate, како су Лацко⁵⁰ против и Стојан из Кушиљева⁵¹ продали дебеле свиње Ђори⁵² по 120 гроша.

Гају сам послao ономад у недељу до куће у Смедерево, понавише зато, да расмотри каџе и бурад нашу тамо на одећу се и виноград и ако би што фалило од судова да поправи, да не буде ништа погрешно, кад станемо виноград смедеревски брати, а онај смо наш код цркве јуче обрали по већој части, једва смо нешто и уграбили. Сви иструло и опало, само се мало бело грожђе одржало, а кљук сасипамо у магазу и каџе, као и лане што смо радили.

Вашега сијатељства, нижајши слуга,

У Пожаревцу

29. августа 1828. у 2 сата јутра

Арсеније Андрејевић

Суруцију сам крагујевачког задржao мало, да се одмори и послаћу га таки напред, како дођe курир.

- 50] Лацко против – Лацко Протић, царник (ђумругџија) у Дубравици.
- 51] Стојан из Кушиљева – Трговац свињама из овог села често је свиње продао и самом кнезу Милошу.
- 52] Ђора – Ђорић М. Стока, (1813-?), трговац свињама. Био је председник Пожаревачке општине од 1859. до 1862. године.

45

Ваше сијатељство! Милостивејши господару!

П рво за Милан бега јављам да је савершено оздравио, нати се примјечавају на њему знаци грознице ово већ шести дан. У понедељник још 27 августа како му се појавила, од оно времена нема је фала богу. И Мијајло је савершено здрав, обоица с Наком⁵³ и Дајком⁵⁴ њином поздрављају Вас и љубе руку.

Немајући шта друго писати, кром да су волови здрави дошли сви, и намештени су у чаиру, гдје је добро за њи отава, а кад овде попасу, ми ћемо иј отерати у Забелу. Овај час дошло је кнез Јоксино писмо из Пореча, које пошиљем.

У Пожаревцу
1 септембра 1828.

Вашег сијатељства нижајши слуга
Арсеније Андрејевић

46

Ваше сијатељство, милостиви господару

В аша високопочитајема 2 писма под числом 25. и 29. августа примили јесмо, и содржанију њиовом разумели смо. По ви- сочајшој заповести вашој ово деце који су се у конаку нала- зили раздали смо иј на занате у Смедерево. Савино дете дато је на Ђурчиљук, а Кушеринче на абацилук, а Настаса на терзилук, Коста- дина на сапунцилук.

За сол што нам пишете да продамо до 100.000 ока соли, ми смо се договорили са брат Арсом⁵⁵ и ишао сам у Смедерево и уговорио сам за 50000 ока и данас товаримо на скелу дубравичку и смеде-

53] Нака – Кнегиња Љубица (тако су је ословљавала њена деца)

54] Дајка – Јелисавета (Савка) – тако су је ословљавали Милан и Михаило њена браћа.

55] Арса – Арсеније Андрејевић

ревску, да изнесемо скорије. Писали смо и Алекси⁵⁶ у Београд, ако би и он нашао муштерију за 50000 ока, па да натоваримо на нашу лађу да изнесе горе, а лађа је наша данас дошла са пшеницом. Проче благодареније богу овамо је све добро.

У Пожаревцу
3. септември 1828.

Вашеу сијателству
јесам покорни слуга,
Гаврил Поповић⁵⁷

47

Ваше Сијатељство, милостивејши господару!

За наше волове толико имам јавити, да се налазе у чаиру где смо коње припињали, а траве имаду доста и здрави су сви до једнога.

Дошла нам је наша лађа из Шабца са пшеницом, коју ћу у Дрмну код воденице пренети и сасути. У Црнић наместио сам камење и прекрио сам, један сам камен из наше Прекаје узео, а други сам нашао у Мите Савина,⁵⁸ оба мељу што боље може бити. Воденице тако нам ислеише све, да у старо жито ни мало не дирамо, но се из воденица ранимо од прихода.

Јечам и овас, што сте изволили од пре препоручити кнезу Коци да узима, почео је већ долазити, леп је и чист и сасипамо га у магазу.

Милан никако се склонити не може, да узме каково средство од доктора, седми дан јуче, како се ништа на њему показивало није

56] Алекса – Алекса Симић брат Стојана Симића, најпре блиски сарадници кнеза Милоша, да би касније били у кругу кнезових опонената чинећи водећу групу опозиционара уставобранитеља. Алекса је у Београду био базрђанбаша (трговачки старешина) који је често куповао луксузну робу и друге потрепштине за кнеза Милоша и слао му је у Крагујевац и Пожаревац.

57] Гаврило Поповић – Обављао је дужност надзорника у конаку кнеза Милоша у Пожаревцу од 1827. до 1829. године.

58] Мита Савин – Мита Савић (1800–1835), као вештог трговца узео га је кнез Милош за свог главног купца. 1835. године се јако разболео, кнегиња Љубица је о томе известила кнеза: „За Миту Савића јављам вам да се веома, јако поболео и сасвим пао у тешку болест“. Исте године Мита је и умро 16. јануара и сахрањен код Саборне цркве у Пожаревцу. На гробној плочи је био запис: „Здје почивајет раб Божији Никола иначе Мита Савић, бивши марвени главни купац, житељ пожаревачки, поживе честно 35 лет и пресели се в вечност 16. јануарија 1835. год.“

и написао је писмо једно, но пред вече у 11 сати, до- бије велику ватру и лежао је по сата, а после је одио и вечерао.

Вашега сијатељства, нижајши слуга,

У Пожаревцу
Арсеније Андрејевић
3. септемвра 1828. у 3 сата.

П. П. Молим господару одговорите ми ођу ли дати мало сена чича Митру,⁵⁹ једнако иште да купи од они сена из Дубравице наше, па не знам шта ћу да му одкажем, а имамо и ми доста за нас за ову годину, тако ми се чини.

48

Ваше Сијатељство, милостивејши господару

Сматрајући покварени наш суп овде у Морави, послао сам Средњевца⁶⁰ да, где зна нађе мало рибе за ови благ дан. Он, које на Дунаву, које код аласа, нашао је мало и донео, које сад шиљем, числом 40 шарана и 10 сомића, за у Крагујевац вама. И то се суп од ова два три дана покварио, па сам послао, ако се могне поправити, да га мало окрпе.

Друго, што се год удесило жита у Пожаревачкој, нашега, све са- лаше потресао сам и одвојио што је боље на страну. Жито је вообщте добро, то се мало кварна наоди, даваћемо свињама, а осталом недамо покварити се, претресаћемо га често.

59] Чича Митар – Димитрије – Митар Јосифовић из оближњег села Петка био поуздан човек кнеза Милоша у Пожаревцу. Кнез је „чича Митра“, како су га сви ословљавали, поставио за главног кнеза у Пожаревцу коме је поверио изградњу свог конака током 1825. године. Кад је кнез Милош боравио у Пожаревцу чича Митар је свакда био његов гост за ручком и вечером. Указом од 23.II 1835. кнез му је одредио 50 талира пензије, а касније ју је повећао на 200 талира. Митар Јосифовић је седео код своје куће у Петки. Умро је у Петки, али је сахрањен код Саборне цркве у Пожаревцу. За чича Митра и кнеза Милоша везана је једна анегдота. Кнез Милош, једном у друштву са Митром, видећи у њега велике и густе обрве, а брчиће мале, упита га, више у шали но у збиљи: „Чича Митре, зашто су у тебе обрве веће од бркова? – Зато, Господару, одговори Митар: што су ми обрве двадесет година и старије од бркова“.

60] Средњевац – Милун Гавриловић, кнез Печке кнежине који је био смењен после Абулине буне 1821. са тог места.

Велики су волови у Морави, а они други у Клепчкој, до данашњега дана здраво су и надгледа моји онако, као што сте заповедили, давајући им јарме.

Бегови су здрави фала богу и весели.

Вашега сијатељства, нижајши слуга,

У Пожаревцу
3. 10-вра 1828.

Арсеније Андријевић

49

Ваше сијатељство! Милостивејши господару!

По заповести Вашој од 2. декембра № 1805 у горшој соби почео сам оцаклију правити, проваљивим оцак у њој.

Друго, амо је све добро Бегови су здрави и весели, и Вас љубезно поздрављају.

У Пожаревцу
5. декемвра 1828.

Вашега сијатељства нижајши слуга
Арсеније Андрејевић

50

Ваше сијатељство, милостивејши господару

Бепокорнејше благодарим вашему сијатељству, равно и високородно г. г. беговима, за учињено ми милостиво дародадање.

Еспапећи себе међу најсрећније на свету, једно јоште желим, за које и всенижајше молим, да ме удостојите ове велике милости, да још неко време при милостивим беговима будем.

Препоручујући се милостиви вашега сијатељства љубећи скут и руку јесам,

Вашега сијатељства, нижајши слуга,

У Пожаревцу
5. фебруара 1829.

Аврам Гашпаровић, учитељ

51

По сијатељство, милостиво вами поклонити и вами то јављамо што нами пишете за ради куварице код нас не находити се окром нашег детета, већ што сам говорио код Аврама Гашпаровића, за једну девојку она јесте у Оршави, ако зактевате можемо писати за њу, а друго у нашој кући окром наше девојке немамо. Милостиво од вас просимо, опростите нама ако што будемо согрешили пред вашем сијатељством.

Остају вами покорни слуга,

У Раму
30. марта 1829. года

Крачун Николајевић⁶¹

52

Ваше сијатељство, всемилостивејши государ!

Бепокорнејше усуђујем се вашем сијатељству јавити, да смо пшеницу и раж на лепом пријатном времену пожњели, оврли и у магазу чисто сасули. Пшенице изишло је 120 твара и ражи 19 твара. А прочег пољског дела што се тиче, све је благодарење богу досад совршена и на овим пријатним данима уваћено и уређено.

Волове из Забеле кренуо сам у Мораву због тога што је доста хрђава трава у Забели, али сам у великому страју и сумњи од бивола, који се јако прозлио и што год треви пред собом оће да убије. Пређе трефило се те је Уска налбантин⁶² неку јапију за кућу превозио и вукао где се залети предпоменути бивол и код свију људи вола једнога на место умори. И од она доба све злиј постане и почели смо га све са штаповима чувати, но при свем том опет сам у страју да се не измакне и међу воловима какву штету не учини, за које молим милостивог настављења вашег шта ћу с њим радити?

Свиње у Морави се нахode, порасле су доста и врло су добрe, а и крмаче скоро ће немало све да се испрасе. За које всепокорнејше

61] Крачун Николајевић је био скелација на пожаревачкој скели у Драговцу на Морави од 1829. до 1833. године.

62] Уска налбантин – Уска подкивач на кнежевој економији. Био је то један од малобројних турских мајстора који су били у служби на кнежевој економији.

јављајући вашем сијатељству молим благоизволните јавите ми ођу ли прасад остављати или не?

Воденице све готово мељу у пола, јербо врло Млава малена, пак зато и воденице, ако овако суша узтраје, мораће још слабије млети.

При којем се страопочитанијем приступајући благодетельнејшеј десници у скунту јесам свагда,

Вашега сијатељство всепокорнејши слуга,

У Пожаревцу
19. јулија 1829.

Стеван Пазарац

53

Јего сијатељство! Милостивејши государ!

Овај час у којем пакет на Јего сијатељство приспео је из Порече, уисто време и ја сам благодареније богу здраво и мирно где сам све здраво застao на које ћu више и боље известити када будем правио вашем сијатељству.

Остајем са страхопочитанијем

У Пожаревцу
21 јулија 1829.

всепокорнејши слуга
Арсеније Андрејевић

54

Ваше сијатељство, милостивејши господару!

Ваше високопочитајема писма примио сам, у којем разумјeo сам све по реду, дао сам одма призвати к. Дугалића и изјавио налог да нареди кола, на којима ћe спемити попа Јелисија⁶³ са фамилијом и са свим јаварошним и мњењем и покућством његовим, к вашему сијатељству, а и устмено и прочитатому вреста у којој јављате, да му се каже да се то по заповести кнеза Јоксиној чини. И тако се одма спреми за увече поћи. Павлића⁶⁴ сутра пошиљем сп. мојим отпратим у

63] Јелисије поп – Јелисије Марковић био је свештеник у вароши и селима: Тириковцу и Батовцу.

64] Павлић – највероватније се мисли на Павла Моића некадашњег кнеза рамског из Великог Градишта.

Рам, да их онде дочека с оне стране Дунава, које како чује да су они у Белу Цркву дошли, да поручи за Аврама учитеља, или доктора Стейћа,⁶⁵ који би на обалу дунавску насупрот прочитанија писма доћи могли разумјети милостивој књегињи јавити. За свиње наредбу учинили смо да се по мало пре-рану. Овде благодареније господу богу све је здраво и мирно. И кнез Коца се овди налази које доходи са стрхопочитанијем целујући скунту и десницу вашу, вечерс опремили Рухне и Матеју кочијаша да би га ради изишли аравно и Николу Имраору.

У Пожаревцу
2 августа 1829.

вашега сијатељства всепокорнејши слуга
Арсеније Андрејевић

55

Ваше сијатељство, милостивејши господару!

Вспокорнејше јављам вашем сијатељству да је јутрос осванио овди снег, и да још непрестано пада. Тога ради побојао сам се још већег времена, и одма послao сам Марка момка к свињама с препоручитељним писмом на кнеза Мијајла да буде у приправности рукопомоћ у свако доба дати, када би нуждно било свиње кренути да иј онди у планини већи снијег затекао не би. Међутим казао сам вишеименоватом момку да дотле кад свиње пробуде дакле од вашег сијатељства настављенија добијена којег и очекивајући љубим благодјетельним десницу и скунту.

У Пожаревцу
1 ноем. 1829.

вашега сијатељства
милостивог ми государа
покорнејши слуга Стеван Пазарац⁶⁶

65] Др Стейћ – др Јован Стейћ (1803–1853) први дипломирани лекар Србин, који је дошао у Србију и ступио у службу код кнеза Милоша. Др Стейћ је први пут дошао у Пожаревац 11. октобра 1829. године у време посете Ота Дубислава Пирха кнезу Милошу. У Пожаревцу је 1832. године лечио малог Михаила од стомачних сметњи. Кнез га је ангажовао за једног од учитеља својих синова. До разлаза са кнезом дошло је услед тога што је Стейћ штампао своју књигу „Сабор истине и науке“ Вуковим писмом што кнез није одобравао. Лекарску праксу наставио је у Земуну као приватни лекар. У Пожаревац долази 1834. поново како би помогао др Кунибергу у лечењу, тешко болесног, Милана Обреновића, старијег кнежевог сина.

66] Стеван Пазарац – Био је надзорник на двору кнеза Милоша у Пожаревцу током 1829. године. Кнез није био задовољан његовим управљањем због поткрадања и других малверзација и манипулатија са рачунима и производима са економије.

56

**Ваше сијатељство,
милостишви ји господару!**

Из почитајемог писма вашег од 3. нојемвра добро сам разумео, шта ми за свиње у планини наодеће се налажете, зато и усуђујем се следујуће одговорити вашем сијатељству, прво, да је Марко пандур наш, непрестано тамо код свиња, а друго, јавио ми је кн. Мијаило, ако не буде лепше време да се не могу свиње у планини више држати, због снега непрестано падајућег, који је до синоћ већ с чарапе нападао тамо.

Ја сам овог час с Мораве дошао и застасао ово писмо од 3. датума, синоћ примио сам праћене отуд кобиле и све сам онако наредио, као што сте ми у писму од 2. с. т. заповедили. Алатушу кобилу, што је овде, данас праћам у Смедерево.

Стојана Баточинца⁶⁷ до овог часа још га нема, а ја уплашен како ми кн. Мијаило⁶⁸ јавља, а особито што и овде код нас од ноћас једнако пада снег, па бојећи се да незакансним, зато пошиљем к свињама у планину Стојића момка, да се опет по времену владају. За свиње исте, како што ми синоћ пишу да су добре и урањене, толико имам о њима јавити, а овде код куће све је добро фала богу.

Вашега сијатељства, нижајши слуга,

У Пожаревцу
5. нојемвра 1829.

Стеван Пазарац

57

**Ваше сијатељство,
милостишви ји господару!**

Благодареније богу свиње су здраво и кренуле су се данас из планине. Приспе и Баточинац Стојан којег отправим пред свиње у сусрет. Остајем са страхопочитанијем.

У Пожаревцу вашега сијатељства всепокорњејши слуга
6. нојемвра 1829. Стеван Пазарац

67] Стојан Баточинац – Радник на кнежевој економији задужен за узгој свиња, и говеда.

68] Мијаило – Михаило Ђорђевић кнез Звишке кнезевине од 1825. године.

58

**Ваше сијатељство,
милостишви ји господару**

Покорнејше јављам вашему сијатељству како сам јутрос рано отишао у Смольинац пред свиње, где сам иј застасао. Оне су на броју све и колико сам приметио на њима, нису толико одебљале, колико смо се надали, него су порастле. Истина да је снега нападало овуда по доста, него је време благо и свиње су добар пут имале, вечерас дошао сам с њима заједно овде, и у велики ар наместили смо иј. Придодао сам међу њи и они 10 брава, што су били на воденици, а прасад сва, зауставио сам овде, њи 26 комада, те ћу иј надгледати, зато понајвише што се нимало боља показала нису, него што су овде била и досад су доила, па сам иј одлучио. Свиње пак ујутру кренућемо иј уз Мораву, за у Роготе, док овако лепо време.

Шиљемо вам једно буре јабуковаче и до 50 ока рибе, с којом смо за сада ми овде задовољни, ако нам сича суп не поквари.

Проче све је овде добро, воденице још мельу.
Вошего сијатељства, нижајши слуга,

У Пожаревцу
10. нојемвра 1829. увече

Стеван Пазарац

59

**Ваше сијатељство,
милостишви ји господару!**

По височајашој заповести вашој од 11. 9-вра Но 2042. одма сам учинио наредбу за брашно и будући да је у магази нашој, преотела гагрица пшеницу, зато сам дао да се ова пшеница мелье, јер сам досад, од како сте ви отишли двапут је претурао, па је још отети нисам могао.

Не знајући управ какво ћу брашно шиљати тамо, решио сам се до једно 5.000 ока овога истог пшенична брашна, што се из наше магазе мелье послати, оно ће се кренути у јутру, а поред брашна

наредио сам Милька момка да иде и до Свилајнаца и оданде до Крагујевца, понајвише поради врећа, да се не затуре и не погубе. А и кусур ће ово исто брашно бити, разма ако ви наредите да се друго шиље. И то шаљем са страом јер не знам какво ћу – а имам и другог брашна и пшенична и кукурузна довољно, а највише због врећа нисам сад више послao.

Нови кукуруз они сто товара окруњена, од ујма што сеу магази налази, добар је и здрав, мотрим и прегледам да није и у њему гагрица, па дао бог те ни једне нема у кукурузу.

За проче овамо је све добро и остајем

У Пожаревцу
15. 9-евра 1829.

Стеван Пазарац
вашега сијатељства, нижајши слуга

60

Ваше сијатељство! Милостивејши господару!

Hз прочитајеног писма Вашега, од 18. евра № 2080 разумео сам све што ми заповједате, на које усуђујем се одговарати, да брашна више шиљемо тамо нећу, него оно што већ отишло.

Друго ждребад надгледам и раним што боље могу, и то могу казати да су још сада боља, негошто су дошла, а гледаћу да још боља и изгледнија буду.

Треће, сва је стока, како волови, краве, овде и козе и проче, добро, и здраво, ова три четир дана како је снег трајао полагали смо им, а како је окопнио, укинули смо, зашто је лепо за њи да боље не може у ово време бити. И данас био сам код стоке, те сам све прегледао.

Четврто, прећашња сига покварила нам једно крило супа, али је отпао окрљак један и глава супа, па ономад, и синоћ и јутрос пало је до триста ока рибе, а пада и сада помало, те ћемо ћене с рибом имућни бити.

Пето, воденице мељу не може боље бити. Воде свуда има доста по јазевима, а и Морава придолази. Време је овде ова два три дана једнако, помало влажи, али стоци не шкоди.

Ономад барјактар Господара Јеврема, донео ми писмо од Гиџе Опрана⁶⁹ из Београда, које приклучујем овде на видјеније што ми

[69] Гиџа Опран – Секретар посланика Влашке Димитрија Глигоријевића-Филипескуа. Филипеску са Гиџом Опраном био је у посети кнезу Ми-

пише, за јест за сол. Ја сам му само 12 цванцига послао по барјакару, што смо били недобро им а за 14.908 ока сали последњом, не знам му ништа одговорити, без знања и налога Вашега.

Прилажем и два турска писма, које ми је донео Дугалић. – Он каже овако, да је суруција његов нашао у истој крпи, замотато, на друму код Баточине, ди се раставља пут на Јагодину и на Крагујевац, усуђујемо се шиљати с купом заједно.

Све је друго овамо добро и ја остајем

У Пожаревцу
19. декембра 1829.

Вашега сијатељства нижајши слуга
Стеван Пазарац

61

Ваше сијатељство! Милостивејши господару!

Приликом овом усуђујем се јавити Вашему сијатељству, како су кнезови Суда београдског послали овамо, све ствари за каћење у контумацу нужне, које су донешене овде исправно.

Ово два три дана, како је стегла зима једнако излазим к стоци на Мораву, стоке је здрава и добро.

Воденице нам непрестано мељу. Остајем

У Пожаревцу
24. ноембра 1829.

Вашега сијатељства нижајши слуга
Стеван Пазарац

**Ваше сијатељство!
Милостишви гospодару!**

Покорњејше јављам, како сам улучио прилику јутрос, и послао у Пореч ствари контумецке из Београда донешене заједно с писмом Вашим.

За бермет до сада никакве писмене налоге нисам имао, а сад у согласију с милостивом Госпођом, пошиљемо 6 буради бермета.

Опрану послао сам још одономадне по барјактару 12 цванцика.

Цакови још нису донешени, а кад дођу примићу иј и преброити.

А кнез Симино писмо онај час отправили смо му, како смо примили.

Овде је све добро, како што сам и пре јавио, само што је јака кошава још.

У Пожаревцу
25 ноембра 1829.

Вашега сијатељства нижајши слуга
Стеван Пазарац

**Ваше сијатељство,
милостишви гospодару!**

По височајшем налогу вашега сијатељства спремио сам 10.000 ока соли за у Крагујевац, у крупицама, и то на колима, за што овуда код нас нимало нема путем снеза за саони, све је ветар однео, а и земља се испуцала од ветра и суве зиме. Свака кола имаду цедуљицу колико крупица и колико ока носе. Пратио сам и Јову⁷⁰ Босиног уз кола до Лапова да иде, кад станеду онде променивати кола и претоваривати, да непобркају људи цедуље, него опет да се зна који је коју цедуљу примио.

И Радован момак полази са сольу до у Крагујевац.

70] Јова Босић – Јован Босић (Бошњак) надзорник кнежевог конака, који је ову дужност обављао 1830–31. године. Због смутњи на двору којима је допринео и сам надзорник, Јово Босић је био смењен.

Млава, истина, да се смрзла, али су воденице једнако млеле, као што и сад добро мељу, само дрмљанска што је два дана због леда лежала, по одономад кад је она велика стега била.

Кобиле и ждребад погојиле су се и ватећи волови овде што су у авлији баш су се добро угојили. И омад у ару врло су добро и почесто иј пројајујемо. Морава се овде код нас с крај у крај смрзла, али се још не може преко леда прелазити.

Имам кукуруза сто твара што сам у магазу сасуо од ујма из воденица, а сад су ми опет амбарови у воденицама сви пуни, зашто сад има налоге, а оне добро мељу па се отаљава и приход долази добар од воденица.

Овамо никакве штете нема све је добро и јесам
Вашега сијатељства, нижајши слуга,

У Пожаревцу
3. декембра 1829.

Стеван Пазарац

**Ваше сијатељство!
Милостишви гospодару!**

Овај час донесоше писма из Пореча, која незабражено отправљам.

Од они 32 комада свиња, за које ми јављате да на колима пошиљете, донешена су само 10 брава. Ја сам иј одма с Дугалићем уредио, онако као што заповедате, а како и друге донесу, одма ћемо иј уредити.

10 сам брава купио из Жвијзда, а други 10 пратио сам Карафеџији те је понегди наодно и дотерао. И тако свега имам сад 32 брава уређена, кром они што очекујем, да дођу.

Дотерили су 12 брава из Београда, које сам на Табани⁷¹ наместио да се надгледају, а један од ови тринаест брава остао је у конаку у Београду, кажу да је сломио ногу, па остао.

Друго овамо све је добро и здраво.
Остајем

У Пожаревцу
7 декембра 1829.

Вашега сијатељства нижајши слуга
Стеван Пазарац

71] Табана – Место на градиштанском друму, изнад вароши где је било више обора за стоку са кнежеве економије, нарочито у зимском периоду.

65

**Ваше сијатељство,
милостивејши господару!**

Бисокопочитајемо од 27 овог мјесеца исправно примио сам и разумео дао одма Стевану да очисти, и у сандук сложи које пошиљем амове.

Волови иа три дана, како сам кренуо у воћњак видећи да се нема шта костити, докле је мала та трава да попасу. Онове сам са старцем у Могилу преместио. Свиње и вепрове сви су здрави. Воденица у Дрмну у суботу промлела. Вода се из ливаде тргла.

У Пожаревцу
28. маја 1830.

Остајем вашег сијатељства
всепокорнејши слуга
Стеван Пазарац

66

**Ваше сијатељство,
милостивејши господару!**

Бисокопочитајемог писма разумео сам шта ми пишете. Разумео сам да ћеду свиње, ово дана, на Дунав приспети, а при том и момке послао сам у сусрет пред њи. С кукурузом у правности сам, снећу на чича Митров обор.

Кукуруза за ово време пренеле воденице и лепо мељу. У прошasti петак киша је била, али није свуд, косом дошла до пол Пожаревца, а потом претурила преко Сопота, к Млави и Стигу, прилично је било у два пута. К Забели и Пожаревачким кукурузима, као што сте и оставили онако је и сад. Само колико заладило ово дана.

На Забели трава већ узрела и сваки дан мање, а више нема, но не знам очекивајући од вас милостивог одговора како ћу поступати, ођу ли покосити.

Стока све колико благодареније богу све су здрава.

Остају со страхопочитанијем

У Пожаревцу
1. јунија 1830.

вашега сијатељства всепокорнејши
слуга,
Стефан Пазарац

67

**Ваше сијатељство!
Милостивејши господару!**

Све ваше заповести стараћу се да испуним, ако само погодим, по вашој воли, и кола, и кове наручио сам да се граду, и како што буде готово, пошиљаћу тамо.

Друго јављам да је овде све добро. – Суп је на Морави јуче довршен и надам се да ће рибе битиовољно, као што се указује.

Кукуруз је и на Забели, и код воћњака обран, и начисто изшло је 108 врећа.

Свиње су добро, док су ове врућине трајале крећао сам иј свуда, ди сам год знао за њи згодно место, а како је ономад кише мало пало, и заледило се, а ја сам иј опет на његово место сместио. Често сам иј јармио и солио, и није им се ништа познalo, да су натраг удариле.

У воденицима, од суше био је по ди кои камен легао, но сад сво камење ислеишле добро.

И то покорно јављам да би могао од овога нашега пожаревачког спаје пазарити кукуруз, ако би ми дозволили да пазарим, чини ми се да би приличном ценом могао узети колико искочи кукуруза од њега.

За све остало покорњејше јављам да је све добро овде и остајем

У Пожаревцу
13 августа 1830.

Вашега сијатељства нижајши слуга
Стеван Пазарац

68

**Ваше сијатељство,
милостивејши господару!**

По височајшем налогу вашем, вративши се овде застao сам милостиву госпођу с беговима у здрављу и добром расположењију и проче све је у добром поредку, као што је било при вашем присуствију. После тога призвао сам пред милостиву госпођу, Симића и Вучића⁷² и исказао порученије ваше све по реду, они су

[72] Вучић – Тома Вучић-Перишић командант прве војске у време кнеза Милоша, један од вођа уставобранитеља, и предводник опозиције против

обојица благодарили на милости вашој и обећали се опет у подне у поноћи готови на заповести вашој бити и да буду они раат тамо у Београду, а ја сам се и тако научио мучити, па ћу и овде да се мучим место Симића на шилтетима седећи и заповедајући да се нешто без надгледања на пољу извршује. А особито Симић примечава говорећи „ако ми скоро не дође заповест од господара да к њему полазим, то ћу и сам, како дође оно време, које се вели неће за дugo протегнути, да се код жene морам силиом болестан учинити, право господару без позивања поћи, јер вели, не могу гладан седети, а као болестник несмем јести“.

Казао сам господару и оно – што је чича Јоксо рекао, да је боль и за њи слаткиш у Београду, него у Пожаревцу.

Покорнејше јављам и то, да они полазе у јутру одавде за у Београд. Друго је амо све добро и остајем

вашега сијатељства, покорнејши слуга,

У Пожаревцу
3. 8-вра 1830.

Арсеније Андријевић

69

Ваше сијатељство, милостивешji господару!

Покорнејше јављам вам, да је овде све добро и у свом поредку, а особито милостива госпођа с беговима здраво је и весело.

Друго, јављам, за капетана Стојковића,⁷³ како је јутрос пошао у Крагујевац, ја сам окретао и обраћао да се како размимоиће полазак његов, као што сам и у пређашњем писму јавио, да је рад за тамо: но кад је кидисао а ја не могући му ништа, призвао сам варошкога кнеза и Коцу те су они с њим погодили и он о свом трошку добио коње и отишао. Да неби он пре тамо стигао, зато вам јављам, да напред дознате, како ће он тамо доћи.

По заповести вашој призвао сам и доктора из Смедерева, који је прегледао овдашње солдате, има их неколицина те су слаби, а није

апсолутизма кнеза Милоша. У јесен 1830. године Вучић и Стојан Симић пали су у немилост код кнеза, јер су се као чиновници бавили трговином, под видом да то чине за кнезев двор. На заузимање кнегиње, кнез им је оправдио, али их је програна из Пожаревца у Београд.

73] Стојковић (капетан) – Аврам Стојковић

велика болештина, него лежу од грознице и од гука око врата. Доктор изговарајући се да нема овде друге медецине кроме за олакшање и грозницу, а нашао је за нужно и другије некаки ствари па је искао од мене изун, да купи лекова, но ја без вашег дозволенија нисам смео дати, него је отишао до куће имајући и он код себе понешто од лекова, или да за себе набави од куд зна, па да му међутим поручимо нека дође и онда настаћу да што боље може нека надгледа све, коме што фалило буде.

Остажем вашега сијатељства, покорнејши слуга,

У Пожаревцу
8. 8-вра 1830.

Арсеније Андријевић

70

Ваше сијатељство, милостивешji господару!

Бисокопочитајемо писмо ваше од 11. 8-вра примио сам исправно и лепо разумео што заповедате.

Пред јунце таки ћу послати, нека иј пресретну, а Пазарац каже да је Клепчка и пре забрањена, а сад је опет отишао да обиђе и види како је.

За лађу једну покривену, што ми заповедате да буде приправна и то ћу набавити, па или ћу је држати у Дубравици или у Смедереву, до ваше заповести и опет ћу вам јавити, кад је набавим.

Доктор кад дође, казаћу му како сте заповедили, да држи лекове и рачун од њи.

Јављам, како сам јутрос био на Морави, обишао свуд и прегледао, фала богу све је добро, штете никакве нема.

Остажем вашега сијатељства, покорнејши слуга,

У Пожаревцу
12. октобра 1830.

Арсеније Андријевић

71

**Ваше сијатељство,
милостивешји господару**

Δанас ишао сам у Клепечку и видио говеда, која се здраво налазе и добро чувају. Узгред свраћао сам на обе воденице дрмску и Прекај^{74]} и оне добро стоје само што налога не има, а кажу ми да још од Божића редко мељу.

На Мораву такођер ишао сам двапут онди наодећу се стоку видити. Свиње, овце и говеда благодарије богу здраво су и добро.

Ова два три дана овди, које због леденице у коју сам сложио лед, премда није одвише дебео него доста танак опет сам натрпао нек се нађе, које пак због други послова овди нисам ишао у горње две воденице Црнићку и В. Селску, али отићу ћу и тамо да видим у каквом се поредку наоде. Прикојем љубећи скут јесам свагда сијатељства.

У Пожаревцу
27. јануар 1831.

всепокорнејши слуга,
Арсеније Андрејевић

**П. П. Илију Субелца^{75]} и Милића^{76]} наредио сам да на измену
редом по недељу дана, на Морави код јагњади и стоке с
чобанима буду и добро чувају.**

72

**Ваше сијатељство,
всемилостијејши государ!**

Πо височајшој заповести сијатељства Вашег од 25. о. м. № 223 пошиљем алате истом приликом пошиљем и писма из Пореча овди сприложене.

Проче је овди све здраво и мирно прикојем всепокорнејше љубећи благодјетелни скут јесам.

У Пожаревцу
28 јануара 1831.

Вашега сијатељства всепокорнејши слуга
Арсеније Андрејевић

74] Прекај – Воденица на Млави код села Брадарац.

75] Илија Субелц – Чобанин на кнежевој економији на Морави.

76] Милић – Чобанин на кнежевој економији на Морави.

71

**Ваше сијатељство,
милостивешји господару**

73

**Ваше сијатељство,
всемилостијејши государ!**

Βисокопочитајемо писмо сијатељства вашег од 29. о. м. исправно чрез Ђоку примио сам и садржаније разумјео. За ја-гњад, по височајшем налогу уредивши пошиљем једно вама, а друго беговима у Београд.

Истом приликом всепокорнејше неизостављам вам јавити да сам добро пазар на Мораву имао. Кад се крене, да какву шкоду стоци нашој учиниле неби зато сам свиње, како сам видио да ломи лед, и долази Морава, из Кључа на Табану, и у воћњак кренуо не толико с опасности Мораве, колико, што једно. Онди у Кључу равно место, пак које од снега које од леда подлила је воду зато нисам иј могао тамо за неко време држати, него престио овамо. – А прочу стоку задржао сам у Морави особито овде с нејаким јагњадма нисам ћео никуд кретати и највише због јагњади да иј некрепамо премештајући а међутим поправио сам трло у Могили, ако би да бог сачува, нужда била, сву стоку преместити нека је готова? Што се Мораве тиче, овди се дигла била и кренула лед, од кога се сасвим до Дунава очистила. И с никаквом опасношћу не прети. Али преко снега опет сам готов у свако доба стоку измаћи на како добар позор имам.

Чрез Ђоку Смољинчанина разумјео сам, да је опет Морава између Ореовице и Пругова по луговима изливати почела, ваљда се негди опет због леда загушила била. Која надам се да ће као и овди проћи. Иначе све је у приправности...

Прикојем љубећи благодјетелни скут јесам, свагда

У Пожаревцу
31. јануара 1831.

всепокорнејши слуга
Арсеније Андрејевић

73a

**Ваше сијатељство,
всемилостијеши господару!**

Нистом приликом усуђујем се Ваше сијатељство запитати за сијена што имају у Рамском риту код Кличевца 4. сијена, и на шанцу код Петке 10. сена оће ли се продавати? Сена ова нису голема него доста мала. Другиј сијена што има у Клепечкој, Могили и Морави биће нашој стоци доста! А прво ако ће се продати благоволите заповједити ми да оставим налог да се продаду.

Все прочем љубећи скут јесам свагда

У Пожаревцу
31. јануар 1831.

**Вашега сијатељства покорњејши слуга
Арсеније Андрејевић**

74

**Ваше сијатељство,
милостишвији господару**

Примивши писмо ово, из Пореча с препоруком од к. Тенке⁷⁷ да га одмак сијатељству вашем одправим. Не изостављам истом приликом јавити, да нам је благодареније богу сва стока здрава и добро и да овце и говеда из Мораве кретали нисмо будући да Морава прође и почела сада опадати. Вечерас дошао је Мито овди коме ћу изјавити височајши налог вашег сијатељства и прекосутра поћићу одавде у Крагојевац.

При којем остајем љубећи благодетелни скут, јесам вашега сијатељства,

У Пожаревцу
1. фебруара 1831.

**покорнејши слуга,
Арсеније Андрејевић**

77] Тенка – Стефан Стефановић – Тенка (1797–1865), председник Државног Савета (1838), министар просвете, генералмајор, поуздан човек кнеза Милоша.

75

**Ваша свјетлост,
всемилостијеши господару!**

Приликом овом всепокорњејше свјет. Вашој јављам, да сам ју-чер благодареније богу здраво у Пожаревац дошао. Гди ћу се постарати како за брашно, тако кокошима и јајцима за мутвак београдски одавде спремити. Само бившу ми у Београду видио сам да масти неима. Зато всепокорњејше представљајући Вашој свјетла да би благоизволили једно 2 чабра из Крагујевца ма-сти за Београд спремити. А за проче све ће моје бити брига што се мутвака тиче одовуд послати.

Прикојем љубећи светљејши и благодетелни скут јесам свагда.

У Пожаревцу
15. септем. 1831.

**Ваша светлости всепокорњејши слуга
Арсеније Андрејевић**

76

**Ваша књажеска светлост,
милостишвији нам господару!**

Светла госпођа ваша с возљубљенима и светлејшима сино-вима вашим вечерас су благодареније богу приспели благо-получно и здраво у Сmedерево заједно с његовим сијатељством господаром Јефремом.

Ово смо истину известили се у овај час, од Мите противног⁷⁸ који је из Сmedерева с истом добром вести послан амо, сказујући нам добру радост да су оба возљубљени синови ваши, а светлејши бегови наши, благодареније господу богу здрави и весели и ујутру у 4 сата доћи ћеду овде у Пожаревац. Које с осбитом радости очекујемо сретног долазка вашег и њиовог и у добром и пријат-ном здрављу.

78] Мита противн – Димитрије – Мита Протић, чиновник Окружја пожаревач-ког.

Ова добра вест да обвесели и ваше светлости родитељско срце, да с пуним весељем и радости дођете нам и као оца и благодетеља нашег премилостивог дочекамо вашу светлост.

Љубећи светли скут и милостивејшу десницу.

Ваше књажеске светлости,
покорнејши служитељ,

У Пожаревцу
16. марта у 3 сата ноћу

Стеван Јевтић⁷⁹

77

Светли књаже, милостишвији господару!

Овом приликом итим вашој светлости понизно обзнатити да је болест Михаил-бегова са свим добар конац узела. Ноћ је ову сасвим у миру провео, спавао пријатно и добро знојио се. До пришедка г. Куниберта, који је јучер у 1 по немачком сат по поноћи амо приспео, већ се сасвим добро наодио и спавао је пријатно. Болест дакле као свршену већ визирати можемо.

С дужним почитанијем остајем,
ваше светлости, понизни слуга,

У Пожаревцу
26. јуна 1832.

Ј. Пантел, доктор⁸⁰

У 6 сати ујутру по немачком.

79] Стеван Јевтић – Стефан Јевтић-Брка, надзорник на кнежевом двору (1831-1834), стари, уважени Пожаревљанин, који је уживао поверење кнеза Милоша. На кнежево задовољство Стефан Јевтић, кога је кнез ословљавао са надимком „Брка“, успешно је организовао све послове на двору и економији без већих проблема. Јевтић је био председник Магистрата који је 23. фебруара 1835. године, одлуком кнеза Милоша добио пензију у висини од 220 талира годишње као „служитељ Отечаства“.

80] Ј. Пантел, доктор – др Ђорђе Пантелић (1802-1859) лекар, који је лечио чланове кнежеве породице у Пожаревцу. У сарадњи са др Кунибертом лечио је Михаила, јуна 1832. године.

78

Светли Књаже, милостишвији господару!

С 'радошћу Вам јављамо, да здравље Милана бега једнако напредује, и побољшава се. Данас је цео дан без медицине провео, јео је, ико, весео био, и играо се, тако да ништа не остаје за получити пређашње здравље, осим дијететическо држање.

Надамо се да ће прекосутра и у школу поћи моћи. Д. Куниберт прекосутра вратиће се.

С дужним почитањем остајемо

У Пожаревцу
28 јул 1832. у акшам

Ваша светлости покорни слуга
Ј. Пантелић Тодор

79

Сијетли Књаже, милостишвији господару!

И тимо коначно вашој сијетлости јавити, да се здравље сијатељњејшег Михаил – бега сасвим повратило. Ову је ноћ најмирније провео, спавао спокојно. Данас ће већ обући, и играти се, а сутра на своје послове повратити се моћи ће. Дејствија сва по природном расположенију бивају и испуњењије.

С дужним почитанијем остајемо

У Пожаревцу
29 јул 1832.

вашој светлости покорњејши слуга
Ј. Пантелић Тодор
ујутру у 10 сати

Свијетли Књаже, милостивејши господару!

Овим приносим глубочајшу моју благодарност на дару, кога ми је ваше свијетлост послати милостиво благоизволила. Задовољство пак ваше свијетлости о трудови мои, које сам к'повраћању здрављу јего сијатељства Михаил-бега приложено, писмом указано, било је за мене највећа награда, на коју сам игда тежити могао. Ја ћу и по вашем опомињању и по дужности мојој и убудуће о драгоценом здрављу свијетле фамилије ваше старати се. Свјетла Госпођа и сијателни бегови у најбољем расположењу наоде се.

Целујући вашу десницу с'дужним почитанијем
остајем ваша сијетлости

У Пожаревцу
4 августа 1832.

покорни слуга
Ј. Пантелић доктор

Ваше сијатељство, милостившји господару!

Све просвештене државе брину се о воспитанију младежи, јер им је познато да од воспитанија зависи све – срећа и несрећа народа.

Воспитаније јуношества бива троструко. Умствено, физическо и морално. Предмет умственог воспитанија, као што је вашој светлости познато, јесу науке, физическо воспитаније јесте – сачувати здравље и укрепити тело јуношества, а морално воспитаније исправља нарав његову. Дванаест година упражњавајући се воспитанијем јуношества у Русији, где Правитељство на то највеће вниманије обраћа, ја сам имао прилику совршено постигнути све три струке воспитанија.

Прошасте године у Крагујевцу, ваша светлост воверила је ме ни најважнију и најтруднију дужност – воспитаније сијателнији бегова, говорећи: ради како те бог учи. Ове године фебруарија

месеца у Пожаревцу, ваша светлост повторила је мени исте речи, прибављавши: нећу да ми се ико меша у твој посао. Согласно с налогом ваше светлости и с поњатијем мојим о важности воспитанија, ја сам се решио усугубити моју ревност при воспитанију србски бегова, будући јако уверан, да од доброг воспитанија будући владатеља Србије зависи срећа њена, а тако исто и срећа владатеља скопчана је са срећом народа. Ја сам се старао да све три струке воспитанија иду упоред, а особито вниманије обраћао сам на морално воспитаније, као на најважније, но при свој мојој ревности и усрдију, у продужењи једне године ја сам имао несрећу више пута чути негодованије ваше светлости на мене и то понајвише за морално воспитаније.

Желећи свакад добити одобреније и похвалу, а никад не чути негодованије, ја молим покорнејше вашу светлост да ми објавите – желите ли да се сијателни бегови воспитивају на европејски или на азијатски начин? Ако овај последњи начин воспитанија буде предпочтитан првоме, то ја имам чест јавити вашој светлости да ми је он сасвим непознат, и у ма ком случају ја нисам у стању носити на себе званије воспитатеља. Ако ли пак намереније ваше светлости јесте да се бегови србски воспитају по јевропејски, у таком случају ја молим покорнејше вашу светлост, да се ослоните на моју дванаестилетну опитност и к вам приврженост и да се моје уредбе у овом отношенију испуњавају.

Овом приликом усуђујем се покорнејше јавити вашој светлости, да 500 талира, без коста, нису дostaточни за мене с фамилијом. Истина, прошасте године ја сам могао изићи на крај, јер нисам ништа потребовао од аљина, но ова година носи са собом различне за мене и моју фамилију потребе. И сад, као и лане, ја се не могу усuditи назначити сумњу, мени потребну на прожитак, но препоручујем се великородију ваше светлости.

С глубочајшим високопочитанијем и совршеном преданостију,
јесам ваше светлости, всепокорнејши слуга,

У Пожаревцу
22. јулија 1833.

Г. Л. Зорић⁸¹
Одговор Зорићу под Но 2522.

Представљеније ваше од 22. усмртенију воспитанија моји синови учињено ми, даје ми повод, изјасненија нека од вас искати. Питате ме, желим ли да се синови моји европејским или азијатским начином вос-

81] Г. Л. Зорић – Ђорђе (Ђорђе) Л. Зорић, учитељ кнезевића Милана и Михаила у Дворској школи у Пожаревцу тражио је плату од 500 талира од кнеза Милоша. Зорић је у Дворској школи био управник од Ђурђевдана 1832. до 1. маја 1835. године са платом од 5.000 гроша годишње.

питавају? Да оставим на страну то примечаније, јесте ли ви, овако просто и грубо вопрошавајући ме, правила пристојности, која вама као воспитателу није требало из очију изгубити, набљудавали, ођу да ми истолкујете, који је то азијатски начин воспитанија? Мени је досад један само начин художественог воспитанија познат био, начин онај, којим просвештена Европа јуност воспитава и којим и остали части света обитатељи, гдје луче просвештенија допиру, младеж воспитавати почињу. Сви они, мислим на то иду да ум јуности изобразе и срце облагороде. Гдје овога нема, онде и воспитанија нема и тако онај други начин воспитанија било би небреженије свакога образованија. Какво дакле питање, дал не желим оно воспитаније мојој деци дати, већ које друго? Ово ни најмањег изображенја човек не би у представленију своме ставио, а камо ли онаки, који би притјажавао вердеста, о којима ви онако поносно говорите. Спомињете о азијатском воспитанију, а сами велите у истом писму, да вам је он сасвим непознат. Бојим се, да тако и с оним другим воспитанијем не буде, с кога познанијем онако много похваљевате се. И зато не задовољствујући се с једним потврђенијем вашим, да сте чрез 12 година науку о воспитанију сасвим својственом себи учинили, желио би видити и доказатељства ваша о томе. Остаје вам дакле, да ми докажете свидетељствама, да сте и сами науке порјадочно и редовно учили, затим нарочито о науци воспитанија не само прилежавали, но и нужниј успех о њој учинили, а најпосле да сте и самим делом к задовољству искусни показали, да сте све три струке, воспитанија, о којима ми говорите, постигли. И свидетељства ова и изјасненије горе поменуто од вас очекујем.

У Пожаревцу
27. јулија 1833.

82

Ваша свјетлости, милостијеши господару!

По заповести Ваше свјетлости, ја сам изготовио објасненије на моје израженије и свидетељства о мојим вјежествама и способности мојој воспитавању јуношество, која сте од мене изискивали. Ја сам већ био у надежди оправдати се пред Вашом свјетлостју. Но сад, кад ми се не примају ни објасненије ни свидетељства, наравно ја морам остати крив.

Ваша свјетлост сад позива се на писма некиј важниј и знатниј особа, у којима те особе мене опорочавају. Једну од овиј особа ја лако могу погодити. То нико други не може бити, већ мој душманин из Петербурга. Ако Ваша свјетлост заповеда, ја ћу га по имену назвати. Тај исти мој душманин и тамо не би био пропустио прилику шкодити мојој репутацији, но знаю је, да она врло високо стои, и да јадовити језик његов, клевета и злословје не могу до њих достићи. Могу имати и друге непријатеље, као што иј сваки човек има, но будући да су ми непознати, не могу иј притом показати.

Не мој душмани, већ један сам бог може ми отети вјежество и способности, која притјажавам за воспитаније јуношства. Она су доста точна била у Русији, гдје ми је Правитељство дало пуно право и дозволеније воспитавати јуношество. А да сам ја у првим кућама Русије био воспитатељем – то је познато. Да сам ја Русији досад већ преко 50 добри, честни и полезни будући грађана образовао – то ја могу засвједочити. Ја се нисам никад фалио да сам по Универзитетима штудирао 10–15 година, и да су ми високе науке врло добро познате. Ја признајем, да сам мало година по школама штудирао. У Темишвару 4 или 5 година, у Кечкемету 9 мјесеци, у Лajпцигу 1/2 године, у Петербургу 2 године, и у Паризу нешто више од године. Осим тога у Петербургу посећавао сам сваке зиме лекције физике, хемије, минералогије, литературе и политичкиј наука. Но могу рећи, и то засвједочити, да су ми све елементарне науке и педагогија врло добро познате. Умем нешто писати и говорити руски, србски, французски и немецки, и разумем које шта и латински – а то је за мене доста. Још и то смем рећи, да високо учени људи никад, или врло редко бивају способни воспитавати децу. Високо учени Шлещер, славниј историк није могао својој деци предавати историју, већ морао је другог о том молити. У Петербургу неки високо учени није кадар био свог рођеног сина приготовити за универзитет, већ га је мени послao. Један човек не може свашта бити. У сматрању пак мог нравстеног достоинства, благодарим богу, оно је познато Правитељству.

За отечество, што ми Ваша свјетлост опомињете да га неимам, будите увјерени Ваше свјетлости да нисам тако сирома и да га имам. Ја сам 20 година све силе своје на то употребљавао, да будем полезан Русији. Она је благосилоно взиреле на моје труде, примиле ме у число своји синове, обећало ми заштићавати ме, давала ми чинове и ранила ме заједно с мојом фамилијом. Само љубав и приврженост к Вашој светлости и Дому Вашему, и жеља отечеству

моме бити полезан, могли су ме побудити оставити
Русију, милостиву матер своји синова.

Што се дуга тиче, ја га засад нисам у стању наплатити. Бог ми је у том свидјетљ. Будући, да за ње, ја прибјегавам великородију Вашему, молећи всепокорњејше, да ми дате средство вратити се у Русију, где ћу моћи добити средство к наплаћењу требујемог од мене дуга. Међутим ја остављам у залог моју библиотеку и карте, што превишава речени дуг.

Заклињем Вашу свијетлост именом божјим, здрављем и срећом, деце Вашиј – немојте ми убити моју невину децу! Незнам, зашто сам заслужио тако гоњење, зар зато, што сам свагда готов био, сто пута крв своју за Вас и за Вашу децу пролити!

С глубочајшим всесокопопочитанијем и соршеном
преданосћу јесам, љубећи скут

У Пожаревцу
31 јулија 1833.

Ваше свијетлости! всепокорњејши слуга
Георгије Л. Зорић

83

Свјетлиј Књаже, милостијејши господару!

Имам чест, јавити светлости вашој да сам синоћ у Београду приспјео. А данас око икиндије јавио ми конзул наш Панта Х. Стоилов,⁸² који је тога ради нарочито у Земун ишао, да су и Терзићеви препорученици синог тамо приспјели, и да су готови, сутра овамо прећи, да се самном састану и разговоре. По овоме нећу ни ја дugo овде остати од суботе, па онда ћу и ја у Крагујевац поићати.

Препоручујући се милости вашој, и љубећи скут и десницу ваш
молим за чест, да смјем називати се

У Пожаревцу
9. ноемвра 1833.

ваша свијетлости понизњајши
Димитрије Давидовић

82] Панта Х. Стоилов – Српски конзул у Аустрији, мецена Вуку Караџићу, Димитрију Давидовићу и другим српским књижевницима.

84

Благор, г. Јовану Дугалићу, надзиратељу добра књажески у Пожаревцу и око њега

Овим постављајући г. Јована Дугалића надзиратељем мојег пожаревачког двора, подвргавам управленију његовому совршено и без свакога изјатија и двор мој са служитељима и пандурима у њему и мутвак с куварима и куварицама и подрум с подрумцијама и екмечиницу с екмекчијама и воденице моје, наодећи се око Пожаревца, с воденичарима и стоку моју овдашњу с чобанима, равно као и сав дворски внутренji и польски рад мој у истоме месту, с тим изказатељним правом и пуномоћијем, да он сам по собственому својему благоразумију управља свим изброяним мојим добрама, без да му се има ико мешати у то.

Објављеније

Од годишњи 250 талира – под 19. октобрија 1834. да почне на плаћавати од Ђурђева дне текуће 1834.

Повргавајући пак његовому – Дугалићеву, управленију све служитеље и пандуре пожаревачког мага двора, одобравам ја њему – Дугалићу и то, да он ради дворске внутрење и польске потребе може држати онолико служитеља и пандура, колико он види да су му од потребе и употребљавати иј у послове по своме благоусмотренију, с тим додатком да може к тому јоште свакога од њи, који у чему му драго било против његове уредбе имао буде, без даљег питања с 25 батина казнити и отерати га, ако види да не има надежде икакове к поправљенију његовому.

По овому и препоручујем свима служитељима и пандурима двора мага, да признају г. Јована Дугалића за првог предпостављеног им началника свога и одају му дужну чест и почитаније, слушајући га у свему и испуњавајући точно и безусловно све његове заповести, које им он или непосредствено, устмено, или посредствено, преко млађи своји, које ће он увек имати на руци, издавао буде.

У Пожаревцу
21. јулија 1834.
Но 2651.

**Ваша светлост,
милостијејши господару!**

На високопочитајемо писмо ваше светлости од 22. августа Но 2869. покорнејше јављам, да је овде у двору све здраво и на миру фала богу, а што се рада тиче, онај један стог пишенице, што је био од вароши, оврли смо га и изишло је чисте пшенице 11.000 коју смо у дворски амбар сасули, а за другу нову пшеницу што ћемо сејати узугарили смо. Суп смо почели градити до постана које су место мајстори нашли да је за суп згодно, зашто на други гледали смо места, све је наисп.

За стоку, како на Морави, тако у Клепечки и у Острому до данас, фала богу све је здраво и на миру, само што је једно мало теле, од они 12 крава што су дошли из Клепечке у Мораву, врло занемогло било, те смо га морали преклати.

Црне свиње добро су и чувамо иј и до сад нису људима никакве штете причиниле.

За воденице јављам такође да су добро, налоге има доста и мељу, само што је мало вода поослабила.

За овдашњег болестника фала богу боље је, само што је још мало слаб.

Остајем вашој светлости, милостијејшем господару и књазу, покорнејши служитељ,

У Пожаревцу
25. августа 1834.

Јован Дугалић

**Ваша свјетлост,
милостијејши господару!**

Принуждем сам јавити Вашој свјетлости, како се ономад додгио рђав случај с Тенкином лађом, у коју је био натоварио рану од Арома⁸³ до 68.000, и идући ка ниже испод Дубравице

^{83]} Арон – Арон Деспинић, трговац из Ковина који је трговао свињама које су му продавали пожаревачки трговци браћа Мита и Ђока Савић, али и кнез Милош.

и прам грбља на сред Дунава удари на кладу, провали се и једнак потопи. Како је абер овај стиго, одма сам отиша тамо и к. Пером,⁸⁴ и кренули смо оближња села, колико се људи стревило те смо прионули и извадили онако испод воде до 28.000 а може бити и више, које сушимо у сењаку на Дубравици. Извадили смо и лађу ал је сва истрошена, и проче рана пропола.

Овде је у Двору, благодареније богу све здраво и на миру, васпокорњејше јављајући, остајем

У Пожаревцу
27 августа 1834.

**Вашој свјетлости Милостијејшем господару
Књазу покорнејшији служитељ
Јован Дугалић**

Наставленије надзиритељ над амбарима и рачуноводитељ већилрческом у Пожаревачком мом Двору Димитија

Постављам ја вас надзиритељем под амбарима и водитељем рачуна већиларски к двору мом Пожаревачком препоручујући вам:

1) Да добро мотрите над јечом и зоби, и да не трошите више него што треба, ж. је. – да не дајете на коња више од 30 оке јечма или зоби.

2) Да дотични рачун водите већиларски, и да већилару ништа не примате у рачун, разв што вам Књегиња дозволи, зато сте обавезни свагда и о свачем њи преписати, да вам рачун буде тачан и да се призна.

3) Већилару кажите, да он ништа не узима без вашег дозвољења, као што и ви без дозвољења Књагиње ништа у рачун уводити нећете.

4) Екмеџији такође и сад управљите над пословима, да и он не тражи више него што треба, и вообщте над таинцијом да надзирајете, да се хлеба не троши више, него што треба.

5) У случај ако Књагиње не би било код куће, а ви обавезни препитати надзиритеља Двора мог, Јована Дугалића, и оно чинити што вам он дозволи.

У Пожаревцу
24. дек. 1834. № 4227

^{84]} Пера – Момак у кнежевом двору.

**Ваше височество,
милостијејши господар!**

Још пре осам дана, ја сам изјавио био с писмом Силистару Авраму Стојковићу цјело обстојатељство у Двору вашем овде и остали поредак код стоке ваше налазеће се овде. Јесте ли ово вашем височству јављено као што сам извјестио био, то не знам. Него покорњејше молим милостијејши опроштај вашег височества, и пак јављам по налогу височитајемо писма вашег од 10 т. м. № 409 тако да је благодареније богу у Двору вашему овде све добро, мирно и поредочно. Стока све како на Морави тако и у Клепечкој здрава је и добро се надгледа, особито они матори волови у Клепечкој добро се ране.

Хат још није са свим излечен, за ког призвао сам Уску и упитао може ли поћи на њиву. Уско ми је одговорио да још за 7 дана постои, па ћу онда ипак јавити како ће васпосљедовати, ако ли пак са свим оздрави то ћу по Уску послати га ту.

Не изостављам јавити да воденица црнићска дангуби због камења, а ја сам пратио меру за сва четири чивта камења по Пазарцу.

Љубећи свјетли скут и милостијејшу десницу вашег височества, и поздрављајући и љубећи свјетле бегове с највећим страопочитанијем јесам вашег височества,

У Пожаревцу
14. фебруара 1835.

**Ваша свјетлост,
милостијејши господару!**

Познато је и вашој свјетлости да су пре једног месеца дана подигли одавде Живко Пауновић⁸⁵ и Мијајло Радовановић⁸⁶, који су у Немачку прешли били и томе чрез неко време скривани, пре неколико дана и опет на нашу страну врате се, које

85] Живко Пауновић – Житељ Пожаревца

86] Мијајло Радовановић – Житељ Пожаревца

сам ја сместа суду овдашњему под апс предао. Не знајући пак ни сам, како с њиме да поступим, представио сам Госпођи код је за у Топчидер пошла, да саобщи вашој светлости за исте бегунце, и ваша је свјетлост заповедити изволила, да се такови к вама пошаљу. Зато се ја и усуђујем, покорњејше с писмом овим обоицу њи и Живка и Мијајла под стражом управо к вашој свјетлости у Крагујевац послати.

Поступајући к свјетлому скуту вашему, јесам.

Ваша свјетлост, милостијејши господар

У Пожаревцу
20 маја 1835.

всепокорњеши слуга
Јован Дугалић

**Ваша свјетлост,
милостијејши господару!**

Суђујем се Вашој свјетлости јавити, да Ј. Јакшић⁸⁷ намјерава одбијати од моје плате 250 дуката, и већ ми је досад одбио 100 талира. Њему Јакшићу познато је, да је Вашој свјетлости благоугодно било заповедити ми, да се вратим у Србију, а у исто време дати налог Г. Опрану снабдјети ме реченом сускинам, за моји исплатити дуг и имати путног трошка, и да ја ни сам те новце као у зајам примио па опет зајам не отступа од свога намеренија.

Ја сам неколико пута писмено молио Ј. Јакшића, да преостави ову ствар Вашој свјетлости на разрешеније, но он се од тога уклања, и одговара ми да неће ништа да зна за то. Такав поступак Ј. Јакшића сведочи јавно да његово самном намјереније није познато Вашој свјетлости, и даје ми слободу усудити се ово дело донети до познања Вашег, будући у пукој надежди да ће Ваша свјетлост и мене одбранити од њега и напасти.

С чувством глубочајшег високопочитанија и савршеном преданостју чест имам бити.

Милостијејши господару!

У Пожаревцу
15 јунија 1835.

Ваша свјетлости покорњејши слуга
Георгије Л. Зарић

87] Ј. Јакшић – Јаков Јакшић, хазнадар (благајник) државне благајне у Крагујевцу.

91

**Ваша свјетлости,
милостивејши господару!**

Покорњејше јављам свјетлости вашој, да сам овде богу хвала, како Госпођу тако и бегове у пожелателном здрављу застао. И катане су сви здрави и коњи њиови, а стараћу се, да и у напредак све у свем поредку овог пребуде.

О овом извјештавам свјетлост вашу, с најдубљим високопочитанијем приступам к свјетлој и благодјетелној десници вашој јесам

20. фебруара 1836.
У Пожаревцу

**Ваша свјетлости
милостивејшега господара
всепокорњејшиј слуга
Вуле Глигоријевић**

92

**Ваша светлост,
милостивејши господару**

С писмом ваше светлости од 22. тек. Но 598. примио сам налог тај, да овде хатове, како на јалове кобиле, тако и на оне, које се сада пасу, пуштам, на које всепокорно одговарајући светлости вашој, јављам, да ћу тако и поступати, као што ми заповедате, без даљег одлагања.

Данас примио сам једно писмо од Асан Сеге Аталоша из Босне, којим извештава ме, да је нашао муштерије за волове и да ће исту муштерију до неколико дна овамо довести. У истом писму мом, нашао сам и друго приложено на име светлости ваше, које вам овом истом приликом и пошиљем.

Богу хвала, данас смо овде имали врло леп и летњи дан и зато сам с беговима и до Клепечке изишао, где су нам и волови сви здрави и на миру.

У осталом јављајући светлости вашој, да се и ми овде сви здрави находимо, при којем љубећи вам светлу и благодјетелну десницу вашу, јесам ваше светлости, милостивејшег господара, всепокорнејши слуга

23. фебруарија 1836.
У Пожаревцу

Вуле Глигоријевић

93

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Писмо ваше свјетлости од 25. тек. Но 662 у ком налажете ми, да два хата Дората и Кулаша у Крагујевац пошљем, поздније овде је приспјело, од Ђире⁸⁸ – татарина. Јутрос је рано Ђира татарин дошао, казавши нам, да је од ваше свјетлости послат, да два хата у Крагујевац води. Но ја до тог доба неимајући никаквог налога од ваше свјетлости, спремио сам по Ђири оног Ђашифовог ата и другог Дората за ког ми баш и поручујете, а за Кулаша нисам се био сетио, да ћете њега потребовати. Почек дакле примим данас по ручку речено писмо ваше, видим да нисам погодио, који вам атова тамо потребују, и зато сам смјеста Кулаша оправио, и наредбу учинио, да се Ђашифовац с пута врати, а Дорате с Кулашом да се вашој свјетлости у Крагујевац доведе.

С истом приликом по Николу свјетлости ваше, шиљем и Туџаковића.⁸⁹

Уосталом љубећи вам светлу и благодјетелну десницу јесам.

27. фебруарија 1836.
У Пожаревцу

**ваше свјетлости милостивејшег
господара всепокорњејши слуга
Вуле Глигоријевић**

94

**Ваша светлост,
милостивејши господару!**

Новополучени орден „Гвоздене круне првог степена“, којим вас је његово величество Император аустријски Фердинанд I милостивејше обдарио, опомиње ме на најсветију дужност моју, вашој светлости као отцу и највећему благодетељу моме, с свеусердним честитањем мојим, најпокорније приступити.

88] Ђира – Ђира татарин (поштоноша)

89] Туџаковић – Јован Туџаковић, председник Магистрата од 1844. до 1846. године.

Ово честитање состоји се у тој јединственој жељи мојој, да преблагиј творац продужи драгоцені живот ваш да на много срећни година и тим орденом прси ваше красите, на славу вашу и целе светле фамилије, на увеличаније нас свију и дику целог предрагог нам народа сербског.

У осталом изјављујући светлости вашој, моје глубочајше високопочитаније и љубећи вам благодетелну десницу вашу, јесам ваше светлости милостивејшег господара

У Пожаревцу
3. марта 1836.

свеподанејши слуга,
Вуле Глигоријевић

95

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

По налогу светлости ваше од 4. тек. одвојио сам све јалове ко биле и сместио иј у ону ограду код цркве на које ћу Куроњу пуштати, а плоче са задњи ногу одковаћу му и ноћу га везивати.

По препоруки у истом писму шаљем вашој светлости, ата Ђешифовог са цјелом такумом његовим, по једном сезу нашем.

Уосталом приступајући к светлој и благодјеталној десници вашој јесам

6 марта 1836.
У Пожаревцу

ваша свјетлости, милостивејшег
господара всепокорњеши слуга
Вуле Глигоријевић

96

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Данас примио сам ваше светлости два писма, једно од 5. а друго од 6. тек. No 801 и 829, на која всепокорњејше одговарајући, јављам светлости вашој, даћу сместа топове, како из Београда у Дубравицу дођу, овдје донети и сместити иј под ову шупу, која је за топове и изграђена.

Што ми пак препоручује светлости ваша, да уместо ове доратасте бедевије постарам се коње наћи и спарити га остало 3 дората. Сада ако бог да здравље у понедељник, сам отићу у Дубравицу и повешћу са собом и једног коња, ког ћу по Стеви скелацији⁹⁰ баш на ону страну послати, да га виде какве је боје и величине, јербо чуо сам од Стеве скелације, да и у Голуба⁹¹ има 3 дората, који ако му се допадну и буду и величином и бојом овим нашим једнаки, могу и од њега једног узети, аколи не, а ја ћу онда препоручити и на друга мјеста, да се потражи.

Уосталом приступајући светлој и благодјеталној десници, светлости ваше, с глубочајшим високопочитанијем пребивам

7 марта 1836.
У Пожаревцу

ваше свјетлости, милостивејшег
господара всепокорњеши слуга
Вуле Глигоријевић

97

**Нашему полковнику и ађутанту
Вулу Глигоријевићу**

У Пожаревцу
Крагујевац марта 7. дне 1836.
No 843

Писмо ваше от 5. о. м. примио сам и на њега неимам Вам шта отговорити. Добро сте налог мој от 2. о. м. касателно најбоље испунили.

Колико ми је мило, да Ви кажем, да сте тај налог мој добро испунили, толико ми је непријатно напротив тога тешко изразити Вам недовољствије моје спрама стања мала покојног Топаловића.⁹² Мал му

90] Стева – Стеван Илић, скелација на Дунаву у Дубравици од 1828. до 1835. године, који је врло често директно извештавао књаза о извозу његових свиња преко Дунава у Аустрију ковинским трговцима Арону, Голубу и Васи.

91] Голуб – Голуб Лазаревић (1780–1845) рођен у Пожаревцу, али од 1803. живи у Ковину где се бавио трговином стоке. У трговачким везама био је са књазом Милошем и на његов наговор привремено и повремено живео је, у време његове прве владавине, у Пожаревцу. Имао је имање у Средишту и Великом Гају где је гајио свиње. Голуб се још 1812. оженио Анком ћерком Емила и Георгине Ђорђевићке из Пожаревца. Голуб је сахрањен у Пожаревцу код Саборне цркве, а надгробни споменик од црног мермера лежао је код олтара до 1941. године.

92] Топаловић – Петар Топаловић

пропада без надзиритеља до доброга. И како неће пропадати кад сродници његови нису му мukaјет и главе напоре ћу к њему. Топаловић што је родио четири кћери боље би било да је родио четири камена. Ђерке су му тако милостиве да ни у шта мал његов не рачунају, та... овај или не био. А и зетови нису му бољи од кћери. И зетовима је за малом његовим стало толико, колико и кћерима. Овај овде слепац што је намештен да сачува склања добро ово, јошт виша ге растура. Онде је у Грибцима читаву готово гостионицу отворио. Ту ти држи он до 5 слугу, који се старају само како ће себе и друге почастити, а не како ће туђе добро сачувати. – Он је слепац, брашно које се у воденицама добијало, све које меље растурио, место тога што би требало, да у амбаре смештено. Он је буре за буретом потрошио с ракијом и вином кући својој доносио, и тражио вино и ракију туђу као своју собствену, и што више показао ми више трошка него приходи што има. 3700 гроша показао је приход од 200 гроша од онога јошт ништа да му се дода, као преко прима приходе потрошили. Он седи у кући покојнога Топаловића, као што сами знате неплаћајући кирије на бивак па иште плаће годишње 100 талира за труд свој. Ето какве је среће пок. Топаловић, ето како му се мал његов от сродника, кћери и зетова чува. Тако сте Ви? Не било Вас. Очи је вида? Глава је болела довека. Што се Ви не сажалите над оваквим стањем мала Вашег зета а очиног? Ви сте барем најстарији зет, а она најстарија кћер; Ви и она требало би да будете највише дома мukaјет, а особито Ви, који имате право и објасност по старешинству све за родства. Али коме ја говорим? Ја говорим једном човеку, који ништа паметно не мисли, него да му је мало паре, и да неима ништа труда. Кад сте такав немерљив Ви својем радом и имањем његовим, а оно и неима рођаке, боже даи, док вам зуби не израсту предњи.

98

Ваша свјетлост, милостивејши господару!

П римивши у високопочитајем писму светлости ваше, од 7 тек. No 843 укор, , због пропадаићи добара покојнога Топаловића, признајем и видим и сам, да је све тако, као што ми светлост ваша милостивејша јавља, но ја му с моје стране у томе ништа баш помоћи не могу, нити мјеста имам, да се светлости ваној, због предмета тога, овдје извињавам.

Прече сам по Стеви скелацији шиљао, једнога дората у Ковин, да га виде, но Арон није се онде трефио него у селу. Зато је ортака његова узео од коња мјеру, висину и дужину, па када Арон са села врати, да му је преда, да се по оној истој мјери постара једног коња добавити нам. А у Голуба било је два коња, не мањи од наши и боје угаситије, који се с нашима подударити не могу, а и он неће да иј раздваја.

Јављам да нам се и зелена кобила дундка ождребила, и то женско је ждребе.

У осталом приступам к свјетлој и благодателној десници вашој јесам вашој свјетлости, милостивејшег господара

всепокорњејши слуга
Вуле Глигоријевић

99

Ваша свјетлости, милостивејши господар!

П о височајшем ваше књажеској свјетлости налогу No 1717 од 4. т. м. пошиљем по Цветку⁹³ и по Стојану бившем говедару, они 2 мали вола упргнути у коли, а она други 4 вола са они два ушкопљени бика опремио сам у Клепечку да се ондашњима јунци пасу.

Остало пак овдешња ваше свјетлости, стока сва је здрава, о чему покорњејше јављам и свјетлиј скут и милостивејшу десницу љубим

У Пожаревцу
8. маја 1836.

ваше књажеске свјетлости
покорњејшиј служитељ
Јован Дугалић

93] Цветко – Цветко чобанин на кнежевој економији на Морави.

100

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Сљедству налога ваше свјетлости од 11. тек. За берићет најпонизније јављам; прво за кукуруз на Морви, што смо у први ма за плугом посејали, то је све лепо изникло, само што га је онај снег и слота мало омела, но ништа не мари, и опет се повртио. После тога што смо у суши сејали, задugo није било никла, а по слати онај како се овлажи земља, на неки места клијао је а на неки поздније избија, а на мести опет баш, ни мало га нема, но иструлио. Чекао сам кои дан, не би ли изникао па ништа. Зато сутра наумио сам, на они места изнова да засјевам; друго, за траву што поитате, и она није најбоља, и све је једнако како у Морави тако и на Забели и Клепечкој. Стока на Забели преко дан не може довољно да се напасе, зато свако вече почем се помузе, од ливаде па неку чест одвајамо иј, те напасе. Но одсада, ако би бог дао, те кишне буде, можемо се и бољем надати. А досада, одкако је омањи снег пао, никако је нема.

Проче сам виноград наш опрашио и замолио, рода прилично види се, и како су други виногради потрвени, наш је јошт добро.

Уосталом приступајући к свјетлој и благодјетелној десници вашој с истиним страхопочитанијем, јесам

**12. маја 1836.
У Пожаревцу**

**ваша свјетлости, милостивејшег
господара покорњејш слуга
Јован Дугалић**

101

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

По налогу свјетлости ваше од 16. тек. Но 1928 да распитам по околини овој, не би ли се где трска наћи могла, одма призвали смо Рамскога капетана Радосава,⁹⁴ који је проче сва околна села Среза свог, где се обично трске налазило, обишао, и

94] Радосав – Радосав, капетан Рамске капетаније.

јутрос дође нам овде и каже, да од 3 хиљаде спона више није могао наћи, које ће сада до идућег четвртка овде донети. Но ово количство к нашему намјеренију, одвећ је мало, нити можемо с овим што учинити, а ка другим мјестима нигде је нема, нити можемо потребно количство наћи, о чему свјетлост вашу извјештавам.

Приступајући к свјетлој и благодјетелној десници вашој, јесам

**19. маја 1836.
У Пожаревцу**

**ваша свјетлости, милостивејшег
господара покорњеши слуга
Вуле Глигоријевић**

102

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Олим покорно, да ме ваша свјетлост извини, што вас и ја с моје стране ни сам досада извјештавао о здрављу Госпођином и бегова наши, а нарочито за нашу Мијајл бегову. Као што су вам они већ о том писали, а ја оно исто потврђивам, најпокорније јављајући, да се богу хвала, како Госпођа тако и бегови у савршеном здрављу находе. Мијајл бегу је нога сасвим прошла, као да се није нигда ни убио, и већ је снама ова пут у поље излазио на интову, једоред на Моравју а другиј пут на Забелу, а у школу непрестано иде и учи предмете своје.

Истом приликом шиљем и малога Кулаша.

И втарително и вообиште овде смо сви здрави и на миру и с радости исчекујући на благополучно пришествије ваше при којем љубећи вам благодјетелну десницу, јесам

**20. маја 1836.
У Пожаревцу**

**ваша свјетлости, милостивејшег
господара покорњејши слуга
Вуле Глигоријевић**

**Ваша светлост,
милостишви ћеснаду!**

В сепокорнејше јављам вашој светлости да сам вечерас сретно овди приспио и светлу госпођу и сијатељне младе књазеве у совершеноме здрављу застao. Веома су се обрадовали чујући да се и ваша светлост доброга здравља наслаждava.

Они су се надали и вашу светлост најдаље сутра овди загрлити, но, што није сутра то ће до који дан бити, само да бог дарује свима здравље.

Синоћ су дошли наше топције сви здрави и весели једва чекајући, да вашу светлост виде. Само се туже да им сабље нису биле стигле до њиовог полазка, а старе за нове нису ктели узети, јербо морале би се под нове платити, те због тога се брину, зашто не могу пред вашу светлост у пуној форми представити.

Овај час пошиљем ова два кивера која су за пробу, донешена на виђење вашој светлости.

Касарна колико је могуће било прата и чишћена и јошт ћемо што се најбоље може настојати да се отреби од несносније бува.

За колибе никакова материјала нема, окроме нешто трске, које је мало да се потребити наслон покрије, а више се нигди наћи не може, зато смо у недоумљеније што ћемо чинити. За лубове су слали, но говоре, да се јошт луфтити не може, до пред Петровдан.

У осталом како год ваша светлост благоизволи онако ћемо поступити.

Амбар за јечам битиће ове недеље готов, да се у њега сипати може.

Целујући светлу десницу вашу јесам, ваше светлости

У Пожаревцу
23. маја 1836.

всепреданејши слуга,
Цветко Рајовић⁹⁵

95] Цветко Рајовић – Цветко Рајовић (1793–1869), трговац житом (1825.), секретар Кнежеве канцеларије (1831.), дипломата, шеф београдске полиције, председник београдског суда (1834.), државни саветник (1835.), министар унутрашњих дела и друго.

**Ваша свјетлост,
милостишви ћеснаду!**

Ј а сам по високочаишем ваше свјетлости налогу од 16. т. м. Но 2862 шатор са свима њему принадлежећима стварима у Ђуприју на исправника Г. Милосава Здравковића⁹⁶ послao.

Такођер по височајшој ваше свјетлости заповести, од 16. о. м. Но 2853 пошиљем сијателни бегова Милана и Мијаља два хата у Крагујевац, по Мула–Јашару.⁹⁷ А Кулаша–хата послao сам по Ђури сезу на Г. Вучића у Топчидер. А Јовано сезија зауставио сам чрез ови два Буине овде, да иј гледа, онај један Бдин што га је нога болила, јошт није прошла, а онога који је од њене свјетлости с пута послај, боље, које ће вам и Мула–Јашар устмено казати.

Јављам заради стоке како на Морави тако и на Клепечки, фала богу све је здраво, само нам се угинуло 5 овнова, које незнам јели од врућине или од шта другог, које сам ја отишавши у Клепечку тани дао све купати и од тога времена ништа се није показало на њима. Никола Имраор били су код свиња и донели су ми глас, да је све здраво и на миру, и да имају за пашу траве доста. Кукуруз нам је благодареније богу на Морави врло добар које све прединоведена вашој свјетлости покорнејше јављајући с најдубљим страхопочитанијем остајем љубећи десницу

18. јулија 1836.
У Пожаревцу

ваша свјетлост, милостишви
господара покорнеши слуга
Јован Дугалић

96] Милосав Здравковић – Милосав Здравковић–Ресавац, кнез Ресавске нахије који је стално боравио у свом дому у Свилајнцу. Кнез Милош је врло често био у његовој кући гост у време путовања од Крагујевца до Пожаревца.

97] Мула Јашар – Турчин, подкивач на кнежевом двору и економији.

105

**Ваша свјетлости,
милостивејши господару!**

При одлазку из бање, Ваша свјетлост благоизволили сте ми јавити, да ће Г. док. Пацек⁹⁸ послат бити у Пожаревац, ради подајенија помоћи мојој фамилији. Покорњејше благодарећи и љубећи Вашој свјетлости благодјетельну руку за стоку к мени особиту милост, држим за нуждно јавити, да невољно стање здравље жене моје засад не изискује помоћи врачебног искуства, а потаму и долазак Г. Пацева у Пожаревац био би излишан.

С глубочајшим високопочитанијем и савршеном приврженошћу, љубећи скут и руку вам.

106

**Ваша светлост,
милостивешти господару!**

П о височајшем налогу ваше светлости од 5. т. м. Но 3606. пре-
гледао сам обадва овдашња интова и нашао сам за бољи
овај, ког пошиљем, који каше на руди има, јербо је оном
другом у трупини један точак разкламкан. Такође по височајшем
налогу вашем, данас ћу удати по обичају у уредби закона девојку
Аницу⁹⁹ и испратити ју и бешлију сасвим његовим каратом по-
шиљем у Београд.

Љубећи ваше светлости светли скут
и милостивејшу десницу.

Ваше књажеске светлости, покорнејши слуга,
У Пожаревцу
6 септемврија 1826. Јован Д.

^{98]} Др Пацек – Др Карло Пацек (1807–1876), лекар дошао је у Србију по-следњих година прве Милошеве владе, као његов лични лекар.

99] Аница – Аница девојка (Черкескиња) коју је кнез, после посете султану (1835) довео из Цариграда. Као и Даница и она је живела у Крагујевцу на кнезевом двору.

107

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Височајше писмо Ваше свјетлости од 11 септембра у смотренију женидбе капетана: зајечарског и бањског, који су ме у Смедереву стигли примио сам, на које учитивајше одговарам, да сам ја капетане због тога, по одласку моме у Топчидеру оставио, што су се они молили, да очекују аљине које су у Београд дали градити док им буду готове, и зато су они после моме остали, дошавши пак ја са њима у Пожаревац данас по препоруки Вашој, и по закону нашему за женидбу обадва капетана, само што је остала ствар док се аљине девојке начину, које сам јошт пре одма резати дао.

Овде застao сам Јеленку, Даницу¹⁰⁰ и Аврама другом разом совершено здраво, очекујuhi заједно самном долазак Ваше свјетlostи у Пожаревац.

Притом усуђујем се Вашу свјетлост упитати ођу ли свадбу речени капетана, пре долазка Ваше свјетлости или ћу чекати ваше свјетлости долазак у Пожаревац. О чему остајем очекивајући милостивога настављенија. Уосталоме остајем љубећи скут и благдје-телну десницу јесам Ваше свјетлости, милостивејшег господара

13. септембар 1836. У Пожаревцу

всепокорњејши слуга
Арсеније Андрејевић

108

**Ваша свјетлост,
милостивејши господар!**

Високочајше предписаније ваша свјетлост од 12. т. м. Примио сам ово јутро и одма пошиљем по Димитрију Чираку¹⁰¹ арам-башину врану кобилу ону која је заостала била овде.

100] Даница – Даница – девојка (Черкескиња) коју је кнез довоје из Цариграда и која му је касније постала љубавница. Она је, док је кнез био на власти живела у Кргујевцу.

101] Димитрије – Димирије чирак, момак из послуге кнежеве на двору у Пожаревцу.

В прочем не изостављам с покорносћу јавити
вашој свјетлости, за стоку која се овде код Мораве на-
лази да је хвала богу сва здрава, како краве тако и овце.
Свиње оне које су на Табани биле одвојио је Ђока 104 брава
а 20 брава који су потањи били оставио је док друге свиње кре-
тати буде.

Ово јављајући и светли скут милостивејшему десницу љубећи
ваше књажеске свјетлости

У Пожаревцу
13. септембра 1836.

покорњејши слуга
Јован Дугалић

109

Ваша свјетлости, милостивејши господару!

По височајшему ваше свјетлости налогу од 15. т. м. Но 4157 при-
мили смо барут, који су Турци овамо донели. Он није сав једнак, но
један је ситнији а други крупнији. Онај ситнији је врло ситан и има
у њему много права, а крупнији је добар. Ми смо оба барута добро
примерили и од ситног је 708 ока и 3 литре, а од крупнијег 1841. ока
и једна литра, тако свега 2550 ока изишло, о чему вашој светлости
покорнејше јавити ускоравамо.

По височајшему ваше светлости налогу од 15. т. м. Но 4157 при-
мили смо барут, који су Турци овамо донели. Он није сав једнак, но
један је ситнији а други крупнији. Онај ситнији је врло ситан и има
у њему много права, а крупнији је добар. Ми смо оба барута добро
примерили и од ситног је 708 ока и 3 литре, а од крупнијег 1841. ока
и једна литра, тако свега 2550 ока изишло, о чему вашој светлости
покорнејше јавити ускоравамо.

Љубећи светли скут и милостивејшу десницу, јесмо ваше свет-
лости, милостивејшег господара

У Пожаревцу
19. октомврија 1836.

покорнејши служитељи
Петар Илић
Јован Дугалић

111

Ваша свјетлости, милостивејши господару!

По височајшему ваше свјетлости налогу од 16. т. м. Но – 4167
ускоравам Одацију Радована тамо послати, а подрумција ће
уместо њега, радећи свој посао, и себе овде надгледати.
Приликом овом не пропуштам јавити, да су од они 18 јараца
што су из Топчидера амо дотерани, два угинула, а одашта незнам,
само шта проврече, крв им на нос удари па игину. За ови 16 остали
јараца разговарао сам с Г. Јоксоном, да иј сад у понедељник покољемо
и истопимо, бојећи се да не би више штете било, а тели смо пре да иј
продамо, но цјена им је на скели Рамској спала. Проче је сва стока у
Морави здрава и јунци засад доста шаша за рану имаду. А Никола је
код свиња преко Мораве био и казао ми је, да су свиње тамо добро,
и да доста жира имаду.

Љубећи свјетлиј скут и милостивејшу десницу

У Пожаревцу
17. Октомврија 1836.

ваша свјетлости, милостивејшег
господара покорњејшиј слуга
Јован Дугалић

Суђујем се с покорностју јавити да сам по отшењвија ваше
свјетлости 29. пр. м. обрао у овдашњем винограду дручиј род
грожђа или дозрели греш од ког изнишло је 4.000 ока кљука.

Заоставше ваше свјетлости ствари као од простирике билијари
проче и неку част пиладије опремио сам по Живку Шушњару и по
ваш Ђирици 19. септ. на два према у Београд, јуче је дошао Живко
Шушњар из Београда и казао ми је да је све у целости и здраво пре-
дао Г. Вучићу.

30. пр. м. пратио је Г. Вучић из Топчидера само 78 јунаца између
који један угинуо на путу код Болеча. И пандур казује кој је речене
јунце терао, да кад су распорили оног угинулог јунца, да му је сле-
зенка одвише надувена и сва као трула била, они који су здрави
дотерани амо 77 јунаца сместио сам иј код Мораве у тулузини, са
истим јунцима и 18 брава јарцева из Топчидера дотерано је амо
сместио сам код Мораве.

Данас почео сам овдашњи ваше светлости ви-
нограда загрђем.

Љубећи светлиј скут и милостивејшу десницу остајем

У Пожаревцу
ваше светлости покорњејши слуга
25. октомври 1836.

Јован Дугалић

112

Ваша светлости, милостивејши господару!

По смислу височајшег предписанија вашег од 23. тек. № 4253 уредићу сав посао онако, како што ми светлост ваша на-
лаže.

Што се крава тиче, засад не имамо више, осим 5 са малим те-
оцима, које сутра у Топчидер опремам. А крава које би се скоро от-
елила, засад ниједне не имамо, а када време буде, и видим, да ће се
скоро отелити, а ја ћу и њи у Топчидер послати.

Па опрему уредићу како најбоље могу, и колико буде. Слуге сам
узео на списак, колико ће нам за стоку потребавати, и погодио сам иј.

Такођер и Планинку Ивану, с потребним судовима и смоком, у
Топчидер пошиљем.

Међутим упитати усуђујем се, где ћемо на зимовање метути све
јунце што су нам из Топчiderа дошли, и кои се засад на Морави на-
лазе, а и волови не имамо с коима ћемо сено вући и стоци полагати.

У прочем приступајући к светлој и благодјетельној десници
ваше светлости, јесам

У Пожаревцу
25. октомврија 1836.

ваша светлости, милостивејшег
господара покорњејши слуга
Јован Дугалић

113

Ваша светлост, милостивејши господару!

По налогу ваше светлости, од 1. тек. № 4355. сместа сам пору-
чио за неколико комади млади и сгодни свиња за сланину,
да ми се набави, које ћу по жељи ваше светлости утући и као
што ваља, сланину уредити.

Овде, што год је сланине било, то сам све у Београд послао, само
сам био једно парче зауставио за вас, када би овде дошли и поискали, од
ког парчета половину сада вам пошиљем, као што ми и препоручујете.

Том приликом не пропуштам вашој светлости јавити, да сам
они 16 јарца у Морави, што су из Топчiderа дотерани, поклао и из
сваког је по 8 ока лоја изишло, Коже, по Арсиној препоруки, шиљем у
Крагујевац, 40 с лојем не знам шта ћу чинити, а осим овога лоја, има
овде лоја и од они овнова, што смо летос поклали.

Приступајући к светлој и благодетельној десници ваше светло-
сти, јесам Ваша светлост, милостивејшег господара

3. нојемврија 1836.
У Пожаревцу

покорњејши слуга
Јован Дугалић

114

Ваша светлост, милостивешји господару!

По височајшем ваше светлости налогу од 6. т. м. Све сам дао
уређити онако посао, као што ми у истом височајшем подписа-
нију милостивејше наложити благоволили сте. Кућу ону где је
Боса¹⁰² седила дао сам изселити а Босу у велики конак преместио сам
да га у чистоћи држи. Оне пак жене које су се с Босом налазиле пресе-
лио сам иј у ону собу поред билијара. Што се пак тиче подгревања ве-
ликог конака и амама и то сам уредио да се по мало подгрева.

102] Боса – Босилька Вукомановић, сестра кнегиње Љубице. Босилька је била
удата за Петра Вулићевића сина Вујице Вулићевића, кнеза Смедеревске
нахије, који је по налогу кнеза Милоша организовао убиство Кађорђа
1817. године. Боса је у двору кнеза Милоша у Пожаревцу била задужена
за женску послугу и одржавање хигијене, а њен син Јова Босић (Бошњак)
једно време био је надзорник у двору.

Коњаници наши из Русије дошли су 4. т. м.
Увече и здраво су приспели које смо дочекали код
двора и довели су 39 коња, које смо дали сместити у ар ве-
лики код двора и један је од они коња јошт на путу идући амо
од Макаца ногу леву угануо у плећима, мајстора смо доводили
да му ногу намести и наместио је, али јошт не знамо шта ће бити.

А исте дошавше коњанике сместили смо у ону касарну изнад
чесме код двора и таин и њима и коњима дајемо онако као што је
благоволила ваша светлост заповедити нам.

Љубећи светли скут и милостивејшу десницу.
Ваше светлости, милостивејшег господара

9. нојемврија 1836.
У Пожаревцу

покорнејши служитељ,
Јован Дугалић

115

Ваша светлост, милостивејши господару и отче мој!

Cамо је упорним људма својственијо, да по опредељеној им
за учињене погрешке претрпљеној благој казни, за даро-
вано им од трпљења даље казни милостивејше помиловаше
ономе, од кога су помилованије добили, пристојну благодарност, као
виновници своји погрешака неодаду, које далеко да од мене одстои.

Ја сам с нестрпљенијем примествије ваше светлости овамо у Пожаревац очекивао, да би на указаној ми височајшој милости свјет-
лим стопом припадши топљишту благодарност мој у онолико, у
колико сам по достојним од дати одолжен био, оддати могао. На
стид ме је и раскајаније о учињено, а и стра, премда сам се на свему
и мени и мојој супруги познато великодушне и милост, свјетлости
ваше, којом сте нас из праа подигли, праведно ослонити могао, од
тога задржао.

Зато се вашу светлост, милостивејшег господара, Књаза и оца
мог са синовњим изостављне дужности помиловати височајше уми-
лостијивим се.

Љубећи многократно скут и милостивејшу десницу, јесам ваше
свјетлости, милостивејшег господара.

У Пожаревцу
27. нојемврија 1836.

опогрешкам својим кајући се раб
Аврам Стојковић

116

Ваша свјетлост, милостивејши господару!

По смыслу височајшем предписанија ваше светлости од 24 т.
м. No 4665 пошиљем оне мале волове из Клепечке по Милији
рабацији с којим и Јована козара шаљем, а на место Јованово
погодићу другог за козе.

И остала стока како у Клепечкој тако и код Мораве сва је хвала
богу здраво. Ово јављајући покорно.

Љубим ваш свјетлиј скут и милостивејшу десницу

У Пожаревцу
29. нојемврија 1836.

ваше свјетлости покорњејшиј слуга
Јован Дугалић

117

Ваша свјетлост, милостивејши господару!

Височајша предписанија свјетлости ваше од 30. пр. м. No 4787
и од 30. истог месеца No 4790, пуна за мене височајше мило-
сти и благоволенија, примио сам јуче, и нисам у стању за та-
кова сад писменију у пуној мери, као што чувствуем, благодарити,
докле срећу и чест неузимам сам лично свјетлости вашој тога ради
предстати. Уколико сам на височајшему помилованију благодарити
дужан толико сам више топљишом благодарностју обавезан, што
сте ми кулаш послати васочајшу милост имали.

По смыслу горе речени височајши предписанија, мислио сам
се још данас одавде за у Крагујевац кренути, оставивши Василија
овде, но очекујем на Г. Пекету,¹⁰³ који је у вовјерениму чрез због раз-
резивања пореза изишао.

^{103]} Пекета – Петар Илић-Пекета (1787-1843), капетан Моравске кнежине
(Пожаревачког среза), (1837), који је најпре почео као татарин, да би ка-
сније постао један од најпоузданјијих кнежевих људи у Пожаревцу. Био је
снажан, јак, храбар и поуздан Милошев човек који је за његов повратак у
Србију 1840. године организовао побуну, у дослуху са кнегињом Љуби-
ком и Јованом Мићићем, против кнеза Михаила. После неуспеха (Пеке-

Писма ћу на Даницу и Г. Арсу, кад одавде по-ћем, собом понети, и владаћу се у свему онако, као што сте ми височајше препоручити милост имали. А ако се ни-сам научио, и нећу се научити.

Љубећи свјетлиј скут и милостивејшу десницу, јесам.

118

**Ваша светлост,
милостивешти господару!**

Без икаквог сумњавања, као верни и покорнејши служитељи ваши усуђујемо се јединодушно и из чисти срца високопочитателно приближивши се празник вашег светлог дома и многог благочестивог христијанина, св. оца Николаја честитати вашој светлости, всеблагог бoga молећи да се возљубљенима синовима вашим наследницима светлим господарима и књазевима нашима Миланом и Михаилом и са светлом госпођом књагињом и с целом сијетелном фамилијом вашом, у великој радости, повољном здрављу, весело и пријатно дочекате и светло спроведете сад и на многаја лета.

Желателно приступамо љубећи светли скут и милостивејшу десницу.

Ваше светлости, покорнејши служитељи,

У Пожаревцу
3. декемврија 1836.

**Стеван Јевтић
Петар Илић
Јован Дугалић**

тине буне) био је кажњен и претеран у Лозницу, где је 1843. и умро, али је пренет и сахрањен у Пожаревцу. Пекета је био егзекутор батина над Ђорђем Протићем по изричitoј жељи и наредби кнеза Милоша у Крагујевцу. Кнез га је поставио и за члана Исправничества (магистрата) пожаревачког у чијем раду је учествовао, поготову када се радило о каквом важнијем предмету. Прогонио је скитнице и беспосличаре са двора и вароши (Пожаревца), стварао се „да се рђаве речи против провитељства не говоре“. По кнезевој наредби, просекао је „Свилајначки друм“ од Пожаревца до Свилајница (1838.).

119

Нашему домостраитељу Пожаревачкому, Јовану Дугалићу - у Пожаревцу

Пепоручујем Вам, да одма бившему тамо комисару нашему при артиљеријској роти и коњичкој гарди, прaporчику Јеремији Гаићу,¹⁰⁴ којем ми смо се свим позивамо, коњ из мензулане без плаћања како за њега тако и пратње његове, кад вам се он за такове јави, дате.

**У Београду
7 декемврија 1836. год. № 4897**

120

**Ваша свјетлот,
милостивејши господар!**

По височајшој препоруки ваши од 14. т. м. № 4986 пошиљем по Матеи киријашу упрегнути у кола Ћоготе и 2 алата, и на иста кола натоварио сам, лоја у 15 шкембета 214 ока и од истог још је овде остало на чисто 500 ока лоја.

Такође и у једном сандуку белом наслагао сам меса говеђа сува и свињски и једну сланиницу танку од дивљачни свиња заковано и у особитом пак мањем сандучићу сложио сам оно огледало велико из собе.

Пошиљем такође на истиј коли 1 повелики сандук заковано, ког сам синоћ с писмом на вашу свјетлост из Фетислама¹⁰⁵ добио. И за све ово наложио сам Матеи да пази и лагано иде да не би што кваре учинио.

^{104]} Јеремија Гајић – Јеремија Гајић, поручник (препорчник) при артиљеријској чети и коњичкој гарди у Пожаревцу.

[105] Фетислам – Турска тврђава у којој је био смештен гарнизон турске војске, а налазила се у Кладову на Дунаву.

Не изостављам овом приликом јавити вашој светлости, да је овдашња ваша стока и у Клепечкој и код Мораве налазећи се, хвала богу, сва здрава и добро се рани.

Усуђујем се покрњејше љубити светли скут – милости-вејшу десницу ваше светлости.

У Пожаревцу
15. декемврија 1836.

покорњејши служитељ
Јован Дугалић

121

Ваша светлост, милостијеш ће господару!

По височајшем ваше светлости налогу, дошао сам овде у Пожаревац по ради распродавања за оставшег у овдашњима подрумима дворским вашег за продају вина, које у согласију с овдашњим В. С. двора домостроитељем г. Јованом Дугалићем, распродали смо од истог вина 1791/2 акова једно на друго по 46 грошама аков чаршијског течаја, овдашњим у вароши пожарев. меанцијама, но и то на почек с термином да половину новаца до 1 месец дана положе, а кусур половине послем поклади до идуће беле недеље све да исплате, којима равногласан списак овом, ког у прилогу пошиљем, дао сам да сваки зна, колико је који од истог вина примио иколико платити има, јошт оставили смо 10 акова белога и 10 акова црног доброг вина у подруму испод старог конака за потребу ваше светлости, а 10 акова за особиту коначку потребу да се нађе.

Данас и пак примио сам с г. Дугалићем височајше ваше светлости предписанија Но 5041. од 18. т. м. С височајшим налогом да и радију овдашњу вашу распродамо, за коју настојаваћу с г. Дугалићем како најбоље узможемо да распродамо, само оставићемо да се за овдашњу дворску потребу од прилике неколико акова нађе, за које јављајући вашој светлости, љубимо светли скут и милостијешу десницу и јесмо,

Ваше светлости, покорнејши служитељи,

У Пожаревцу
21. декемврија 1834.

Јованча Спасић
Јован Дугалић

Списак

од продатог вина из двора пожаревачког

Колико је на кога ока вина	Имена и презимена меанција пожаревачки
220	На Тројку Пецића и Миту
133	На Димитрија Грка ¹⁰⁶
128	На Николу Стојановића
110	На Миладина Јовановића
110	На Перу Митровића
110	На Стоилка Николића
110	На Павла Милканића
110	На Панту Грка ¹⁰⁷
110	На Петра Митровића
110	На Стаменка Митровића
110	На Јову Ђор. Митровог
110	На Живу Бранковога
110	На Теодора бојацију
110	На Рајка Устабашу
110	На Милоша Јосимовића
110	На Петра Милосављевића
110	На Ђорђа Маленче
69	На Антона Ђурчију
91	На Ђоку Спасића
100	На Милића Ђурчију
97	На Ђорђа Гринчара
89	На Ристу Машића
87	На Ђорђа Живковића
90	На Саву Учитељевога
92	На Косту Параћинца

106] Димитрије Грк – Познати пожаревачки кафенија у првој половини XIX века, у доба кнеза Милоша. Његова кафана била је највећа и на најбољем гласу десетих и тридесетих година XIX века у Пожаревцу. У кафани Димитрија Грка одседали су најотменији гости који су долазили код кнеза Милоша у Пожаревац, попут Ото Дубислава Пирха, Бао л'Конта, Иштвана Сечњија, Гице Опране и других. О овој кафани лепе описе оставио је Пирх приликом посете Пожаревцу 1829. године када је, по кнезовој препоруци, одсео у њој. Уз кнезеве, турске свираче, Пирху је, газда кафане Димитрије Грк, учинио што је могао више да му боравак у његовој гостионици буде што удобнији. („Спремио му је собу врло лепо: франачки сто и столице, добар душек са ћилимом и покривачем биле су угодности каквих није могло бити боље.“).

Кафана Димитрија Грка налазила се у непосредној околини Велике пијаце (данас на углу Трга ослобођења и Лењинове улице, где је пекара „Јанковић“) и на том месту дочекала почетак XX века, до 1910. када је, као орунуле и запуштене зграде била срушена.

107] Панта Грк – Још један пожаревачки кафенија Грк из времена кнеза Милоша. Његова кафана налазила се на углу Црквенске чаршије и градиштанског друма (данас угао улица др Воје Дулића и Старог корзоа, преко пута Алфа банке).

**Ваша светлост,
милостијеши господару!**

С предписанијем ваше светлости од 21. текућег Но 5099. ви сојаше налажете ми, да вам пошљем одавде оне селске јариће, који се овде налазе. Но да овде никакви јарића не има, то судио сам, да је у писму погрешено и да ми у место јарића за прасце препоручујете. Оснивајући се на ово мненије моје, шиљем вам 10 прасади и надам се да нећу бити у овом менију мом погрешио и ако будем нека ми В. С. милостијеши опрости, а речено писмо ваше, синоћ примио сам.

Има већ месец дана, како се једна од наши јуници отелила, па није кадра да сама своје теле доји, те сам исто теле, под другу краву подметао те је сисало по мало и прерањивало се до данас, но будући да је и она крава пресушила, па сада не има шта теле да сиса, зато питам вашу светлост шта ћу с реченим телетом чинити. Имаде овде 40 кожа овчији што смо овце исклали за топљење, шта ћемо с реченим кожама чинити.

24. декемвра 1836. год.
У Пожаревцу

Јован Дугалић

**Нашему домостроитељу
двора пожаревачког**

у Пожаревцу

Чудна је ствар кад човек иште једно, а даје му се друго. Ово је случај с вами. Ја иска од вас да ми пошљете јарића селска, а ви ми посласте прасад неку с известијем вашим, да јарића селска неима тамо и мудровањем присовокупљеним да није погрешено у писму моме и записани јарићи селски уместо прасади.

Ако ви незнate шта говорите, ја знам, шта сам мислио и шта сам писао. Та право је имала баба Миља што вас је назвала писдом пипљивом. Ви велите да неима тамо јарића селска, а куд су те иј неима? Куд су она три селска, која сам ја оставио навалице да ми се нађу, кад смо козе летос поизпродавали? Куд су се дели? Ођу да ми кажете. Да видим, куд мој маал пропада и како је то надзиравате, кад и онога не има, што треба преда ме да изиђе. Како ли мора стајати оно што је уклоњено од моји очију?

Колико је на кога ока вина	Имена и презимена меанција пожаревачки
89	На Ристу Арсенијевића
40	На Марка Ени Дуњу
50	На Бранка Милосављевића
184	На Кочу и Пеју – ортаци
3209.	Ока вина из бачве, које у аковима износи сума <u>80 акова и 99^{1/2}</u> Свега сума новца <u>179^{1/2}</u>

Назначеније у бурадма колико је на кога вина	
Колико је на кога ока вина	
Имена и презимена меанција пожаревачки	
161/4	На Ранка Устабашу
10	На Косту Парадинца
10	На Павла Милканинога
10	На Милића Ђурчију
12	На Јову Ђир Митровог
11	На Димитрија Грка
10	На Ђорђа Грнчара
5	На Пеју Ђорђевића
51/4	На Миладина Јовановића
991/2	акова у бурадима.

У Пожаревцу
20. декемврија 1826.

Јованча Спасић¹⁰⁸
Јован Дугалић¹⁰⁹

108] Јованча Спасић – Окружни начелник у Смедереву, чест гост код кнеза Милоша у његовом конаку у Пожаревцу. Јованча је најпре био татарин (поштоноша) код кнеза Милоша, да би 1838. године био у делегацији у Цариграду зато што је знао грчки и турски језик иако није био никакав дипломата. Спасић је био и у делегацији кнеза Милоша приликом посете султану 1835. године.

109] Јован Дугалић – Од 1825. године био је кнез вароши Пожаревца са још 19 кметова. Надзорник кнежеве економије и двора био је од 1834. до 1837. године. За њега су везане највеће истраге о крађама и злоупотребама на двору кнеза Милоша у Пожаревцу.

Биће са свим тим вража, како и с прасадма. Високоушна памет ваша послала ми је и прасад ову, како неће до мене доћи, она уместо тога, да иј пошље или на мојим колима, због који су иј остављеним номе тамо два вранца моја да за подобне случаје нађу се, или на кочијама варошки, који има троји погођени под плату или на вашим коњима мензулским, послала ми иј на колима волујским од једнога села до другога, те иј је полак пописало путем.

Кад је тако, а ви пошљите отуд коње или кола ваша, те прасад ову, која мени не треба, носите натраг куд вам год драго, јер ја и онако не знам, откуда би ти прасади могли бити, кад је добро ту вим, да прасади никакви тамо остало није, већ ако сте ви купили иј сада за новце, или покрали печенице од солдата и послали ми, да се добри покажете.

Ођу дакле, да ми јавите, како за селска она три јарета, суд су се дела, тако и за прасад послану, откуда сте иј узели, и то час пре.

У Крагујевцу
28. декемвра 1836.
Но 5171.

123

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Признајемо да је требало и да је дужност наша била, као што себи свагда за најсветију почитујемо, да и Христов рође ство, вашој свјетлости честитамо и пре, него што нас ваша свјетлост на то опоменете, то најпокорније молећи свјетлост вашу за оправштање, што смо се до первим одоцнили, усуђујемо се, као всеподановими ваши служитељи наступање торжествене празнике, Новога љета и Св. Богојављенија честитати, с том топљишом желбом нашом, да преблагиј Творац продужи драгоцјеном за све нас живот ваш, у пожелателном здрављу, миру и сваком задовољству, како сада наступајуће прерадостне дане, весело дочекати и провести, тако исто и унапредак неизбримо година, да иј дочекујете и препроводите.

Овдје је богу хвала, све здраво и мирно и у свом поредку при коем љубећи вашој свјетлости бла годјетелну десницу с истиним високопочитанијем, јесмо

29. декемвра 1836.
У Пожаревцу

ваша свјетлости,
милостивејши господар
всепокорњејши слуга
Петар Илић
Јован Дугалић

124

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

По високочајшему налогу ваше свјетлости од 17. тек. № 5020, да сав кукуруз од воденичног ујме, Вучићу у Београд по шљем, очекивао сам, да се мало време побољша и да га то варити почнем. Проче, како се и време лепо указало, почeo сам на шанцу товарити га, у три покривена прамчета, где сам неку част и однео био, а кад данас, а оно лед пође Дунавом и доста сам у сумњи био, да ће се и моћи сада за горе изнети. Но међутим и овога часа, дође ми и друго писмо ваше свјетлости од 30. тек. № 5252 у предмету овом, којим препоручујете ми, да речениј кукуруз, ако за доста пратио нисам, и не шиљем. Зато сам по последњој наредби овој и повратио с Дунава све што је пренето било, и истоварио на Табану у кош. Свега кукуруза што сам за Београд спремио, имало је 30 хиљада, и то сам скупио, шта је било које у магази, које у воденицима, и сада све остаје овде, до даљњег опредељења ваше свјетлости јесмо

31. декемвра 1836.
У Пожаревцу

ваша свјетлости милостивејшега
господара всепокорњејши слуга
Јован Дугалић

125

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

З височајшег писма ваше свјетлости од 28. т. № 5171 видим, да сам погрешио, зато сам на поисковање јарића, 10 пра сади у Крагујевац пратио, које може бити да не би учинио, да сам се онда могао сјетити за селске јариће. Но помислио сам, да не буду прасићи, који су пред ове благе дане војницима на

шим за печенице са села донешени. Ово је мене и преварило те сам тако учинио. Зато покорњејше молим, да ми за сада ваша свјетлост опростите. Ничим може, нашим војницима није никаква уштуба било, због тиј 10 прасади имали су довољно и претекло им је.

Што се она три јарета тиче, што сте ваша свјетлост оставили, кад смо козе распродали, за које сада питате ме, где су? Јављам вам, да сам ја оне јариће заклао и начинио од њи лубине, које се и сада овдје суве находе.

Тако исто погрешио сам, што нисам баш до Крагујевца прасад на варошким колма послао, као што сам до Свилајнца, него сам се поуздао и писао мајору Петру Ђорђевићу,¹¹⁰ да иј он оданде до места опреми. Те су тако путем и полипсали, и за ово молим покорњејше, да ми ваша свјетлост опростите. А у напредак стараћу се, да у оваквим случајевима предострожнији будем, и за учињене погрешке оправдам себе пред вашој свјетлостију, јесмо

31. декембра 1836.
У Пожаревцу

ваша свјетлости, милостивејшег
господара свепокорњејши слуга
Јован Дугалић

126

Нашему секретару Григорију Павићевићу из Пожаревца

П римили смо писмо ваше од 2 тек. у којем нам за неке рачуне пишете. Ми нити знамо нити оћемо да знамо за те рачуне. Ово су све ваше и Дугалићеве мућке – нити се начудити можемо како ви у те рачуне мешате Димитрија и Аврама, кад пред њима нигдар рачуни били нису, но пред Дугалићем и пред вама. Ви сте са Дугалићем неке мутње и рачуне за 50 дуката имали, пак сад нама свима главу разбијате. Ми нећемо да знамо за Аврама нити за Димитрија, но од вас и од Дугалића оћемо чисте рачуне, нити оћемо да знамо за њине вересије, који је себи возио кола грађе истеро кад су оне зграде урађене? Што је Аврам сам и градио? Све грађевине биле су пред Дугалићем? Што нисте јавили ви за то пре мене што су они побегли, већ кад јављате, кад сви су они на видику, откуд знате,

^{110]} Петар Ђорђевић – Петар Ђорђевић, мајор Ресавске капетаније у Свилајнцу.

да су Дугалићеви рачуни чисти, кад је он толико ока гвожђа при његовим руковођењу, нашли покрађени кром што је он кућу сачинио.

Него гледајте добро, да Јанка не повуче што би други са собом? Другу тачку! Ако далеко не видите, бар да мало даље мислите. А што се не питате, не чуди вас никад краћи вид. И одсад памет у главу, и ово нека вам буде за све наук добра.

П. № 255
4. марта 1837
У Крагујевцу

127

Објављеније

Надзиратељу двора нашега у Пожаревцу Николи Ђорђевићу¹¹¹

О вим постављајући вас надзиратељем двора нашега у Пожаревцу и вручавајући вашему надзиранију, како сва зданија наша тамо находећа се да сваку ствар нашу у њима добра чувате, тако иста вручавајући вашему надзиранију и сву стоку нашу и добра пољска, како на Морави, тако и на други места, воденице и проча, препоручујемо вам да совестни будете у свему и да приљежанијем нашим у дужностима, оправдате ово постановљење наше и милост учињену вам да се унапредак све веће милости и поверенија нашег удостоите. Што вам пак год узтреба, јавите нам и заиштите, само да не варате и не крадете.

Јова Ђилерција, нека буде надзиратељ ту око конака, а ви ћете бити главни на свему.

Н. П. 51.
11. јануар 1837.
У Крагујевцу

^{111]} Никола Ђорђевић – Надзорник кнежевог двора и економије од 1837. године. Сменивши Јову Дугалића и поставивши Николу Ђорђевића за надзорника, кнез га је оштро упозорио, „само да не варате и крадете“.

128 Ваша светлост, милостишвији господару!

Нма овде њи числом 9 жена, сироти удовица, које госпођи раде и којима је Дугалић досада по заповести госпођиној давао на месец по 25 ока брашна и помало дрва за огрев. Те жене и сада од госпође рада добијају, зато питам вашу светлост, ођу ли ја овим женама и од јако, помало ране давати за уживленије њијово?

Међутим, јављам да се досада одавде из двора, осим другог, на много страна понајвише дрва раздавала. Гашпаровић, доктор капетан Пекета, све су досада одавде дрва узимали, питам и зато, хоћу ли им у напредак давати или не?

Осим тога, кап. Пекетини момци, одвде ране се. Таин и за њи и коње њијове узимају, а ткао и кап. Пекетини коњи одавде ране се и зато нуждно ми је знати, хоћу ли и унапредак тога поредка держати се или не.

Од сламе јечмене, досада је Дугалић нешто људма продавао на фат, па и сада млозина долазе и сламе речене ишту, питам и зато вашу светлост, хоће ли ми слободно бити, речену сламу продавати или не.

Јуче сам по заповести ваше светлости заједно с бр. Аврамом отишао на Мораву и претерали смо јунце за Паланку 53 комада, т. ј. 51 од домазлука и двоје мангупа. Стока нам је, богу хвала, сва здрава. Ономад ојагњиле су нам се, две овце на Морави, од који, једна је двоје ојагњила, мушко и женско, а друга је једно женско и тако двоје женски и једно мужко од нови јагањаца досада имамо.

У Клепчкој, два вола учили смо вући. Један из почетка, мало се отимао, а други као да је порастао у јарму. Сада на њима вучемо сено другим воловима.

16. јануарија 1837.
У Пожаревцу

Никола Ђорђевић

128

128a

Нашему надзиратељу двора пожаревачког

у Пожаревцу

Примили смо писмо ваше од 16. о. м. јануарија и на ово отговарамо вам попунктно:
да нам назначите поименце, које су то удовице, које су досад, радећи Љубици, рану из двора нашег примале, до одговора нашег на то назначеније ваше имајући не давати ни једној од њи ништа.

Да Гашпаровићу, доктору и к. Пекети дајете и унапредак као што су им и досад давана, дрва.

Да момцима к. Пекете равно као и коњима њиним и у напредак отпуштате из двора таин обилниј и да сламу јечмену људма, који би јују поисковали купити, слободно можете продати, као што је и пређе продавана, за време Дугалићевог надзиратељства, била.

Закључавајући одговор овај на питање ваше, јављамо вама, да смо видили с удовољствијем да сте налог наш у призренију јунаца испунили да су нам се две овце на Морави ојагњиле, једна двоја, а једна једно и да сте два вола у Клепчкој научили да вуку кола и да веће на њима другим воловима сено возите.

Но 75.
19. јануарија 1837.
У Крагујевцу

129

Ваша светлост, милостишвији господару!

Нмена они жена, које су се досада из конака раниле, и које ваша светлост захтевате да се назначе по имениу, јесу следујућа: 1. Баба Карапланова, 2. Дока удовица, 3. Баба Ружа, 4. Стара попадија, 5. Марија Вељкова, 6. Живана удовица, 7. Стоја Милвина, удовица, 8. Добрњчевица и 9. нека Јована Влајна, удовица.

И за сено долазе људи и питају, хоћемо ли продавати, но ја сам им казао, да не могу им пре продавати, докле вашу светлост не

упитам и дозвољеније на то добијем. А колико сена имамо, показаће Глиша.¹¹²

Матија Коцијаш, дошао је овде с коњма и по налогу вашему, имаће и над њима надзираније.

Стока нам је, богу хвала, сва здрава. Јавио сам пређе, да имамо нови 3 јагањца, но сада већ имамо 12 од 7 оваца, рачунајући у исто число и оне прве.

21. јануар 1837
У Пожаревцу

Никола Ђорђевић

130

Његовој светлости, милостивејшему господару и

књазу србском Милошу Т. Обреновићу!

Ваша светлости доносим до знања за ради оног коња што је сузио на једно око а сада је фаличан сасвим пак неко јесте ви заповедили Матеји да га промени с катанским коњима, онога је хотео променути, али није дао господин Хранисављевић,¹¹³ казао без господарског знања не могу дати нека ниј Господар само наслови писмо ја ћу га таки променити. Зато молим вашу светлост да би му што скорије написали да би овог коња променити, да би се могло са ови коњи што скорије научити. А за стоку вам јављам све је здраво и на миру како на Морави тако и у Клепечку. А за сено које сам пре писао нисам могао никакову одговор добити, али би једна кола за сено.

У Пожаревцу
27. јануарија 1837.

Покорњејши слуга
Никола Ђорђевић

112] Глиша – Григорије – Глиша Павишевић, секретар код кнегиње Љубице и хазнадар (благајник) државне касе у Крагујевцу.

113] Хранисављевић – Константин Хранисављевић, официр у коњичкој гарди у Пожаревцу.

131

Ваша светлост, милостивешји господару!

Б исочајше предписаније светлости ваше од 27. т. м. Но 98. при-
мио сам јутрос, на које с најдубљим страхопочитанијем од-
говарајући, усуђујем се вашој светлости јавити, да онда, кад
сам у моме писму за друге питао, ођу ли им рану из конака давати,
само зато, за Аврама питао нисам, ођу ли и њему рану давати, што
сам мислио, да је Дугалић, кад му је рану давао, од ваше светлости
на то дозвољење имао и по томе сам се и ја преварио.

За ову моју погрешку усуђујем се вашу светлост покорнејше за
опроштење молити, обећавајући, да ћу се у будуће боље у памет
узети и никому више ништа без дозвољења давати.

Љубећи светли скут и милостивејшу десницу јесам ваше свет-
лости, милостивејшег господара

30. јануарија 1837.
У Пожаревцу

покорни слуга,
Никола Ђорђевић

132

Ваша светлост, милостивешји господару!

П о височајшем налогу светлости ваше од 4. т.м. №137 учинио
сам с Г. Капетаном Настасом испит над свима онима, који су
злоупотребљенијама, Дугалићем овде чијеним, знали, и не
пропуштам истиј вашој светлости за однос нужним прилозима все
покорњејише на промотреније поднети.

Љубећи светлиј скут и милостивејшу десницу јесам

10. фебруарија 1837.
У Пожаревцу

ваше светлости,
покорњејши слуга
Петар Илић

Испит

Над свима овде у Пожаревцу наодећим се лицима, кој што о злоупотребенијама Јована Дугалића, у овдашњем двору књажеском за његовог надзиранија чињеним знаду и која су у то умешана, по височајшем налогу његове светlostи од 4. фебруарија 1837. године П. Но 137. учињени.

1. Знте ли ви Авраме штогођ о злоупотребенијама Јованом Дугалићем у овдашњем двору књажеским чињеним?

Ја ништа не знам, шта је он у двору и изван двора радио, будући да овде нисам пређе ни био, но питао сам о том Јову Ђилерцију и он ми је казао, да он о нечем, што се двора тиче знаде, а о прочем што је ван двора и што је јаапије тиче, да знаде Димитрије пандур и тако сам призвао Димитрија, који ми је поднео овај овде./. списак, у коме је назначено, шта је Дугалићчинио, а Јова ми је Ђилерција устмено казао што је он знао и то је све и из списка Димитриног и што је Јова Ђилерција казао, предамном официр Раја списао, који сам списак ја господару послао.

Поводом сказивања овог, призвани су и Димитрије пандур и Јова Ђилерција и предложена су првом следујућа питања:

2. Јеси ли ти Димитрије овај списак./. у коме је назначено, да су Дугалић и прочи људи којекакву јапију и проче ствари од касарне и од другог места однели, Авраму предао и је ли све, што си у њему назначио истинито?

Ја сам тај список предао Авраму и да би знати могао, је ли то онај исти, који сам му предао, молим да ми се прочита.

По прочитаном на зактевање Димитрији списку, казао је он, да су све, што је у њему назначено, Дугалић и прочи људи однели, само да она 1-ви точка, која је у његовом списку подвучена, изостати мора, будући је његов писар (солдат који му је све бележио) у томе фалили морао, као и у том ако је забележио да је Дугалић Вукосаву нешто цигле дао.

Што се пак Јове Ђилерције тиче, њему су следујућа питања предложена:

3. Јеси ли ти Јово Авраму казивао, шта је Дугалић из конака однео и коме је шта из конака дао?

Јесам.

4. А је ли све ово што ће ти се читати (прочитано му је из списка под./. Што је он казивао) Дугалић из конака однео, или ком другом дао?

Све је друго Дугалић из конака кући носио и другима давао, само за месо и за кромпир и бели леб ништа не знам, нити сам

Авраму пред Рајом о том што казивао, а они су могли писати што су тели.

Поводом овим суочен је Јова с Аврамом и Рајом и премда су му они у очи казали, да је он пред њима све, што је осим сказивања Димитриног у списку//. Назначено, казао и да су они то написали: то он никако признати није тео, да им је више од горе реченог признавања његовог казао и притом и остао.

Да би се дакле све, што је Димитрије и Јова признао и што је у списку//. Назначено, изследити могло, предложена су Дугалићу следујућа питања:

5. Јесте ли ви вашега суруцију шиљали, да из конака брезове метле за потребу вашу носи, иако сте га шиљали, колико је он метала однео?

Ја сам га шиљао, но не знам колико је он метала однео, то ће Јова Ђилерција боље знати, који му је давао.

По овоме је Јова Ђилерција призван и казао је да је суруцији од Дугалића посланом неколико пути брезови метала давао, но да и он сам не зна, колико је управо.

6. Јесте ли ви Дугалићу Јакову Таинцији заповедили да вам бели леб меси и јесте ли бели леб из конака вашој кући носили?

Боже сачувај, да то ко посведочити може, а Јаков је тајниција жив, па нека каже.

И овде се сведочба тражити није могла, будући је Јова Ђилерција и овде од своје речи одустао, а Јаков овде није.

7. Јесте ли онда кад су се у конаку овнови клали, што меса у марами кући носили и ако сте, кажите колико сте пути и колико меса однели?

Тада кад су се овнови клали, нисам никакво месо носио, а и ништа коначко кући мојој однео нисам.

Овде није сведочба тражена, будући је Јова Ђилерција у овом од своје речи одустао.

8. Јесте ли лику коначку за вашу потребу кући носили и јесте ли јошт ком лике из конака давали?

Јесам носио и давао сам капетану Пери и Глиши.

На проча питања, која су Дугалићу, у смотрењу дасака, мртека, баскија, гредица, шашоваца, дрва, палисата дасака и кромпира њиме однешени, предложена, одговорио је он све онако, као што је у испиту његовом///. назначено и при том је упоран остао, премда му је Димитрије при суочењу у очи казао, да је онолико грађе однео, колико је у списку//. назначено.

Да би се дакле даље изследованије ствари ове започело, подужен је испит и предложена су Дугалићу следујућа питања:

9. Је ли капетан Пера 24 кола прућа и 17 кола шевара кући својој однео и јесте ли му ви то дали и знаете ли ви што о том, да је он 147 кола дрва, кад су из вилајета ношена, кући својој сврнуо?

Ја о том ништа не знам.

10. Јесте ли ви полицајцу Станоју 23 кола прућа дали?

Ја му дао нисам, а може бити да је однео и то ће он знати.

Следством овог одговора призван је Станоје полицај и предложена су му следујућа питања:

11. Јесте ли ви Станоје 23 кола прућа с касарне и с чијим знањем однели?

Мени је капетан Пера допустио, те сам само 3 кола врбовог прућа с касарне однео, а не више и то ми Станко Пилиџан посведочити може, који ми је пруће носио.

Сведок овај, на кога се Станоје позвао, показао је, да је само тројакола прућа, но добро натоварена и шиљци снабдевена кући Станојевој однео, на које је Димитрије који је у присуствију био, возразио.

12. Нисте ли ви онда Станоје они на једној гомили бивши пет беглучки кола врбовог прућа са Стакном у 3 пута однели, а после сте људе које не познајем, шиљали те су из друге много веће гомиле пруће товарили и носили, па нису ли 23 беглучка кола прућа однели?

Ја више никога по пруће шиљао нисам, нити ми ко, осим они 3 кола, једног прутка више донео, а ако се то посведочи, ето гуше, овде сам најтањи, па нека ме господар обеси.

После овог су Дугалићу следујућа питања учињена:

13. Јесте ли ви Јакову таинцији дозволили, да он 16 кола прућа и 40 дасака чамови однесе; јесте ли се после с њиме свадили; је ли вам он рекао, кад ти узимаш, зашто мени недаш; јесте ли му потом 70 баскија дали; је ли га Димитрије ноћу срео и кола му натраг вратио и је ли сутрадан Јаков ону грађу опет натоварио и однео?

Ја Јакову никакву грађу дао нисам да носи, него сам се истина с њиме свадио, што намене којекакве речи износи, али ми он онда није то рекао, што Димитрије каже и једанпут увече, не знам ко ми је казао, да Јаков грађу носи, па сам онда Димитрију послao, те му је грађу врнуо, а сутрадан не знам је ли је однео.

При суочењу Дугалића с Димитријом, остао Димитрије једнако пир своме, сказивању, а Дугалић при своме, утерајући један другог у лаж, који је Каовљева кола с грађом натраг вратио.

14. Јесте ли ви Дугалићу Милосава Асталције жени 2 кола прућа дали?

Милосав је асталција од мене пруће искао и ја сам му 1 кола прућа обрекао, но он ми је после казао, да му Димитрије пруће дао није.

При суочењу Дугалића с Димитријем остао је Димитрије при том, да је Милосаву пруће заиста дао, зато је Милосав призван и посведочио је да је пруће однео.

15. Јесте ли ви Дугалићу Вукосаву пандуру какову грађу, даске и пруће давали и ако сте кажите колико?

Грађу му нисам никакву давао нити даске, но само сам му дао 4 кола прућа и то у договору с капетаном Пером, а више му ништа нисам дао.

16. Али ето Димитрије каже, да сте ви Вукосаву много више грађе дали, а Јова Ћилерција вели, да је исти Вукосав све око ваше куће радио, а ништа коначко?

Нити сам ја Вукосаву више грађе дао, нити ми је он од два три дана више радио, то они лажу, а ето Вукосава па нека каже.

По овоме је призван Вукосав и предложено му је:

17. Јеси ли ти какову грађу, даске, пруће с касарне или табане носио и ако си право кажи, колико си однео и ко ти је допустио и јеси ли колико Дугалићу радио?

Однео сам које соја 10 комада, које баскија 16 комада, које пресечени 6 чамови дасака, свега двоје таљиге, па сам узео 6 цели дасака чамови 16 комада рогова, 13 баскија и 7 мртека с касарне и то ми је г. Јово одобрио да узмем, а капетан ми је Перо одобрио да однесем 4 соје. Дугалићу сам ишао по грађу коју је у сели одсећи дао и ту сам га око те грађе 2-3 дана послушао, а в..... нисам.

18. Али ето Димитрије каже, да си ти много више грађе, прућа лескови и шашоваца однео и да си с прстеном Дугалићевим по пруће лесково на касарну долазио, а Јова вели да си више Дугалића слушао, него што кажеш?

Нисам вера и бог ни више грађе носио, ни више прућа осим врбовог, а шошавка ни једног нисам однео, нити сам с прстеном Дугалићевим на касарну по лесково пруће долазио, од кога се ни прутка код моје куће наћи не може. Што се пак Дугалића тиче њега више нисам слушао.

При суочењу Вукосава с Димитријем и Јованом, остао је Вукосав једнако при сказивању своме и нити признати тео, да је Дугалића више слушао, нити да је Дугалића више слушао нити да је више грађе однео, премда му је Јова у очи казао, да је једнако

Дугалића слушао и њему радио, а Димитрије га опомињао кад је шта однео, показујући му да је с прстеном Дугалићевим по лесково пруће долазио (које Димитрије посведочити није могао, због тога, што се човека, који је Вукосаву пруће носио и прстен му Дугалићев донео, опоменути није могао).

Суочен с Дугалићем казао му је у очи да му је он грађу носити допустио, но Дугалић то признати није тео, говорећи да о том ништа не зна.

Због тога, да би се видило да ли се лесковога прућа и шошаваца код Вукосава налази, послати су момци, који су, прегледавши му све код куће натраг дошли и показали, да се следујуће код њега налази: 43 соје, 27 баскија, 27 мртвака и рогова, 40 разни дасака јасенови, букови и горунови, 90 колаца, 26 дуга, 40 шошаваца нови истари, 8 кола врбовог прућа и 1 кола лесковог прућа, а да је 1 кола сена онда, кад је сено на касарну ношено, кући својој свратио, признао је сам.

19. А јесте ли ви Дугалићу Грку Димитрији две соје продали и што друго?

Јесам му 2 соје продао и неку трску с касарне, но пошто управо не знам, а Глиша је новце примио.

Питања Илији Арнаутину, Јовану Бошњаку и Вукосаву пандуру предложена:

20. Јесте ли ви цигле од извађеног из касарне патоса вашим кућама однели и ко вам је допустио?

На ово је Илија Арнаутин одговорио, да му је Дугалић дозволио, те је 40 четвртина цигле однео, а другачије вели да иј неби смео узети. Проча пак двојица да нису ни једнога парчета однели.

При суочењу Илије с Дугалићем, није Дугалић признати тео, да му је цигљу носити дозволио, а проча двојица нису опет при суочењу с Димитријем признали, да су цигљу носили, а код њини се кућа цигле нашло није.

Питања Бошњаку предложена:

21. Јеси ли ти Јово 6 таљига шошаваца кући твојој однео и ко ти је то допустио?

Ја сам с табане шошавце мојој кући однео, но нисам 6 кола, него само до 200 више ли комада и то ми је Дугалић допустио.

По овоме је Дугалић с Бошњаком суочен и није признати тео, да му је дозволио да шошавце носи, а Бошњак му је казао да је он не само њему дозволио да шошавце носи, него су и њему (Дугалићу) варошки кочијаши шошавце с табане носили.

Да би се дознало, колико је шошаваца управо Бошњак кући својој однео, послани су момци, који су, преbroјивши од куће његове нашавши се шошавце, казали да иј 244 комада има.

А да би се дознало, колико су шошаваца речени варошки кочијаши Дугалићу донели, призвани су они и показали су на питање „јесу ли му и колико шошаваца, а и проче грађе какве носили“, да су му носили: Стока Бранков и Ђурађ Челебија 4 кола шошаваца с табане у суми 800 комада, Стева Ђатин и Стока Бранков с касарне 2 кола баскија, Марко 1 кола ћутука и 1 кола баскија, Стока Бранков и Стева Ђатин 16 мртвака, сви кочијаши скупа 12 кола прућа и 12 кола врљика с касарне на салаш, 12 кола камена с касарне на меану његову, да темељ од фуруне прави.

Даље, да би се томе у траг ушло, колико је грађе Дугалић однео, питан је он, кому је јошт осим кочијаша варошки грађу носио и кад се изјаснио, да је на свој коли и то ону грађу носио, а коју је већ јошт пре казао и признао, призван је онда код њега у служби бивши слуга и показао је, да је 2 велике греде и 12 мртвака с касарне однео.

После овог предложена су Дугалићу следујућа питања:

22. Ви Дугалићу нисте никако ни овде ни у Крагујевцу признати тели да сте више грађе за вашу потребу однели, него што сте и овде и тамо признали, а ето као што кочијаши и ваш слуга каже, однели сте ви више грађе него што сте признали, је ли dakле то тако?

Кад они кажу тако је. Ја сам у послу био и нисам ни ишао кад се грађа товарила, него сам истина људе шиљао да му грађу доносе, но колико су донели, ја управо не знам, али је опет оно претерано што је Димитрије казао и забележио, јербо нисам грађу ни другу потребу употребљавао, но само на грађење ара, на коме се толико грађе осим ком је, коју сам одсећи, донети и на грађење ара употребити дао, не налази.

Поводом изговора овог суочен Дугалић с Димитријем и Димитрије је казао да је по души његовој онолико грађе за потребу Дугалићеву однешено, колико је он назначио, а Дугалић једнако при том остао, да је то претерано. Зато су дунђери послани да извиде, колико је грађе на ар Дугалићев потрошено, осим 80 греда, 80 дирека, 12 темеља и 30 ћутука, за које се је с уверенијем дознало, да иј сам одсећи и донети дао дунђери су изнашли да је јошт на ар потрошено: 54 преки греда, 70 крушака и маказа од букови облика испод покривача, 120 мртвака, осим чатме, а као што је Димитрије назначио и као што он кола добро натоварена и беглучка рачуни, однео је Дугалић свега 714 баскија, 168 мртвака, само 120 облика

букови неотесани (које је он гредицама назвао), бу-
дући је после они, које је Дугалић однео 7 остало 18
соја гелики 2 соје, 4 греде и 12 чамови дасака.

Да би се дакле даље, што се јапије и прочег тиче, од Ду-
галића јошт што дознати могло предложена су му следујућа пи-
тиња:

23. Јесте ли ви 12 велики соја, 4 греде велике и 15 баскија с ка-
сарне однети дали?

Јесам, јербо су катане у новоначињени ар мој дошле, а јасала ни-
сам имао, па сам зато грађу узео, будући да такову одма одсећи ни-
сам могао.

24. А јесте ли Дугалићу онда, кад су се палисади с Мораве но-
сили, 12 кола кући вашој сврнули и истоварили?

Ја сам Николи Имраору казао, те ми је онда, кад је прошће (које
Димитрије Палисаде назива) с Мораве ношено, 150 велики дебели
проштаца послао, а то сам зато учинио, што сам у недостатку про-
шћа од г. Зорића 150 проштаца узјамио да заградим преки плот на
табани, па сам му при одлазску његовом одавде у Београд за ти 150
проштаца и 50 грома дао, а зато речено прошће с Мораве мени задр-
жао, за које Никола посведочити може, колико ми је послao, а више
се и сад код моје куће не налази.

Да би се ово осведочило призван је Никола и показао је, да је
Дугалићу само 150 проштаца с Мораве пратио, а да не зна је ли он
јошт која кола више кући сврнуо, зато је учињеном наредбом про-
шће код куће Дугалића пребројано и није се више, него што је ре-
чену, нашло.

25. Јесте ли ви Дугалићу 4 кола сена кући вашој сврнули и исто-
варили, кад се је господарско сено с Мораве носило?

Кад су људи под кулук сено с Мораве носили, нису 4 кола имала
што носити и Вукосав је људма казао, те су моје сено натоварили и
кући мојој донели, а то је он сено, које сам ја на Морави купио био и
од кога је једна подина и окапина остала била, које и Вукосав посве-
dochiti може, а и Луччанин, који су му сено носили.

Ово је Вукосав призван посведочи, а и они Луччанини, на које су
Дугалић позвао.

26. А јесте ли ви Дугалићу 184 кола дрва кући вашој сврнули,
кад су се дрва из вилајета носила?

Нисам толико, но само 40 кола.

Поводом овим суочени су Дугалић и Димитрије и Димитрије је по-
казао, да је он сам кући Дугалићевој 42 кола дрва једанпут свратио,
други пут да је један кмет, кога не зна одакле је 67 кола дрва Ду-

галићевој кући однео и после с прочи дрви на касарну
дошао, која су му, пошто иј је предао, у рабош забележено,
трећи пут да је Дугалићу Ђока патролција 32 кола дрва одвео,
а прочи кусур што јошт до 184 кола не излази, да је Вукосав кући
Дугалићевој пратио, но Дугалић ништа од свега овог признати није
тео, како гођ и Вукосав, зато је Ђока патролција, на кога се Димитрије
позвао, призван и посведочио је да је 32 кола дрва кући Дугалићевој св-
рну, на које је Дугалић одговорио „кад узимате на душу нека буде тако“.

27. Јесте ли ви Дугалићу она 2 велика балvana, 6 кола мртека и
12 чамови дасака с касарне кући вашој носити дали, које је Димит-
рије у Шутуловој бари срео?

Ја нисам нити о том што знам, но то ће она грађа бити, за коју је
мој слуга казао, а он је казао шта је однео, а шта не.

28. Јесте ли ви Миловану ошчији 1 кола прућа и Комену па-
тролцији 37 комада рогова дали?

Миловану сам ашчији 1 кола прућа дао, а Комену сам па-
тролцији, који је погорео, дао нешто грађе, но управо не знам коли-
ко сам му дао, то ће он знати.

По овоме је Комен призван и показао је да му је Дугалић дао 23
мертека стари, 5 стари гредица и 3 таљиге пруга.

29. Јесте ли ви Дугалићу Доки 1 кола прућа дали?

Дао сам јој једна кола прућа.

30. Јесте ли ви Дугалићу Миленковом оцу допустили, да носи
она дрва, која код касарне од дунђера остају и је ли вам он што зато
дао и јесте ли Миленковој Гркињи 2 кола шашовине дали?

Ја сам Миленковом оцу, а не његовој снаји 2 кола шашовине
истина продао за 30 гроша, но те новце није он имао да одма положи и
зато је, што сам га чекао, однео мојој кући ћурку. Ти 30 гроша оставио
је Глиша у вересији, да се с њима и прочом вересијом дуг, у чаршији за-
оставши, исплати, а ја нисам дозволио Миленковом оцу, да од касарне
она дрва, која од дунђера остају, носи које он све посведочити може.

По овоме је Миленков отац призван и показао је, да је од Ду-
галића 2 кола шашовине за 30 гроша купио, но да му те новце јошт
дао није и да му је Дугалић дозволио није, да оставша код касарне
од дунђера дрва носи, но Димитрије, на које је Димитрије при су-
чењу с Дугалићем и с њиме казао, да он њега (Миленковог оца) ту-
као неби ноћу у касарни, кад би му он дозволио био, да дрва носити
може.

31. А јесте ли из конака један ћуп пун зејтина кући вашој од-
нели?

Нисам никад, нити о том што знам.

Што се Николе Имраора тиче њему је следујуће предложено:

32. Јесте ли ви Никола, кад су се кромпири копали, једна кола најбољега кромпира избирали и кући вашој однели?

Ја ништа о том не знам, нити сам га кући однео, а било је онда, кад сам с копања кромпира кући дошао, са мном на коли 4 до 5 чељади.

Да би се и то изследило, призван је Јова Ћилерција, који је показао да је у присуству онда бившег слуге Имраоровог, у коли штапом сено одигао и да је видио, да у коли до 50-60 ока кромпира има, што је слуга Имраоров призван, који је показао, да је у кола без знања газде свега 2 торбе кромпира метуо да деци понесе, а не више и притом сказивању и остао.

О пруђу се и лемезју, које је солдатима поклоњено и које су официри продали, с веројатијем дознало, да је Пани тутунцији за 93 гроша продато.

Приметити се има:

- 1) Да су Дугалићу кочијаши варошки песак и ћирамиду безплатно носили.
 - 2) Да су му људи из Градишта сено с Мораве од кулука возили.
 - 3) Да су му људи у Миријеву одсечени 80 греда, 80 дирека, 12 темеља и 30 ћутука такође под кулук донели.

**10. февруарија 1837.
У Пожаревцу**

Петар Илић
Настас Ђорђевић

К преднаведеном испиту:

Примечаније 1. Будући да је Јова Ћилерџија под Н0 4. предложено му питање опровергавао, а после 3 дана, пошто су се испити свршили сам дошао к капетану Пекети и признао, да је све ово чинио, што је под истом Но отрицао, то је за ово прво отрицање његово, казњен био, с 25 штапа.

Примечаније 2. Тако исто и Вукосав пандур, опровергавао је предложена му питања под Но 17. и 18. и нипошто није хотео признати ова, докле год није комисија шиљана и претресши му све ствари у авлији његовој, уверила се, да је Вукосав све оно чинио, што је под истим Но отрицао, да није чинио, за које лагање, казњен је и он са 25 штапа.

Настас Ђорђевић

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Бисокопочитајемо писмо свјетлости ваше од 23.т. м. П. Но 205,
у ком ми за стоку, на Морави и у Клепечкој налазећу се препоручујете, да вас о стању исте извјестим, примио сам данас.
За које и у скоривам свјетлост вашу покорно извјестити, да се како у Клепечкој волови, тако и на Морави краве и теоци, у добром стању и здрављу налазе, но да се досад још ниједна крава отелила није, а кад се која отелила буде, онда ћу свјетлости вашој јавити. Козе су се досад већ 14 окозиле од који се 3 облизниле, а и овце су се такође 14 ојагњиле, од који се 9 облизниле, а проче су као козе, тако и овце све здраве. Од они 87 комада домазлучки свиња, које су из Жировнице дотеране, одвојио сам с Ђорђем Атанасковићем¹¹⁴ што је крупније било 63 брава, и оставио сам иј код Табане на рану, а с проче сам 24 брава онако поступио, као што ми је препоручено.

Сено је у Клепечкој 7 пластова од Митрова дна досад на волове поспашено, и осми је сад развршен, на Морави је 9 потрошено и од десетог се пласта сад троши.

Од исти пак сена има јошт у Клепечкој 7 и на Морави 10 код цркве 2 и код касарне 2 пласта, а проче сам сена у договору с чича Брком,¹¹⁵ и то добром ценом распродao.

У прочем је овде вообщте све здраво и мирно, за које вашој свјетлости јавити не пропуштам и јесам љубећи скут и милости-вејшу десницу.

У Пожаревцу ваша свјетлости милостивејшег господара
26. фебруарија 1837. покорњејши слуга Никола Ђорђевић

134

Ваша светлост, милостијеши господару!

Кад ме је ваша светлост зимус определила да примим дворске рачуне од Дугалића и учиним списак од свију ствари коначки, било је при Дугалићу и војени рачуна, као од Мањеша, што се овде код касарне градио, од Лабораторијума и од Шпиталја и то највише трошено је на дунђере, које рачуне примивши ја од Дугалића, поднео сам славному казначејству на исплаћеније. Ово пак, пише Исправничеству овдешњем да рачуне исте исплати и унапредак води иј па по закљученију да иј представи славному Казначејству на признаније, с примечанијем тим, ако од ваше светлости за то налог имају. С. Исправничество пак, не имајући никаквог височајшег налога зато, није се смело ни преватити ови рачуна, а мајстори, који су на наднице радили и трговци, који су ексерे и друге потребе из своји дућана давали, ишту сада новце. За времена Дугалићевог скupљене су и конте по чаршији и пописане наднице дунђерске од исти рачуна, које свега усуми износе 4882. гроша и 4 паре, који су рачуни овде при мени и налазе све редом пописани. Но после тога и опет су трошкови чињени на пред речене ограде, а они, који су держали рачуне ове и надзирили, побегли су у свет, као Аврам и Димитрије, а људи за све, паре ишту. Зато сам се и усудио препокорно јавити вашој светлости, да би милост имали наредбу учинити да се и они први пописани трошкови исплате, а и ови после, што су чињени, да се по чаршији скупе и попишу. А како је после Дугалића ови рачуни вођени, то бог један зна, јер побегши комисар, није иј ни уписивао, а Димитрије узимао је које ексере које друге потребе за овај рачун по чаршији, па сада, како који на душу узме мајстори за наднице и трговци за издани еспап њиов, тако се мора и пописати. А тако исто и сви други војени трошкови, овде врло не уредно иду, а тако исто и од жита и зоби, јербо нико ништа не записује, шта и колико се на шта троши.

Јесам ваше светлости, милостијеши господара

2. марта 1837.
У Пожаревцу

всепокорнејши слуга,
Григориј Павићевић¹¹⁶

116] Григориј Павићевић – Григорије-Глиша Павићевић.

135

Нашему секретару Григорију Павићевићу у Пожаревцу

П римили смо писмо ваше од 2. тек. у којем нам за неке рачуне пишете. Ми нити знамо, нити оћемо да знамо за те рачуне. Ово су све ваше и Дугалићеве мутње – нити се начудити можемо како ви у те рачуне мешате Димитрија и Аврама, кад пред њима нигдар рачуни били нису, но пред Дугалићем и пред вама. Ви сте са Дугалићем неке мутње и рачуне за 50 дук. имали, пак сад нама стотима главу разбијате. Ми ни ћемо да знамо за Аврама нити за Димитрија, но од вас и од Дугалића оћемо чисте рачуне, нити оћемо да знамо за чије вересије. Кад је себи Бошњак и Дим. истерали, кад су оне зграде рађене, шта је Аврам сам и градио. Све грађевине биле су пред Дугалићем. Што нисте јавили ви за то пре него што су они побегли, већ сад јављате, кад њи нема на видику. А откуд знate да су Дугалићеви рачуни чисти, кад смо ми толико ока гвожђа од његова рукоћенија нашли покрадена, кроме што је он кућу начинио.

Него гледајте добро да Ника не повуче шта год друго за собом с Ђор Тауку. Ако далеко не видите, бар да мало даље мислите. А што се не питате, не треба вам никад ни казивати. И одсад памет у главу и ово нека вам буде за цели век доста.

П. Но 255.
4. марта 1837.
У Крагујевцу

135a

Ваша светлост, милостијеши господар!

П о височајшем ваше светлости милостијеши налогу од 2 т. м. Но 238 пошиљем ту, Матију кочијаша са она 4 коња које он тера.

И овом приликом не пропуштам покорно јавити вашој светлости, за сву налазењу овде на Морави и у Клепечкој вашу стоку, да је хвала богу, сва здрава и у добром надгледању. Ово јављам,

љубећи свјетли скут и милостивејшу десницу ваше
свјетлости.

У Пожаревцу
Јесам ваша свјетлости милостивејшег господара
3. марта 1837.
најпокорнији слуга Никола Ђорђевић

136

Љубезни Дугалићу!

П ошиљемо вам тамо ове свиње, и препоручујемо да иј тамо смјестите где за најбоље нађете или на Табану или у обору код касарне, те видите, де је боље.

Вукосаву пак наложите, нека се онде ако њи бави, нека иј добро рани да се угоје, и нека добро мотри да не би птице рану која се свињама давала буде, појеле.

Свиња што је тамо око 200 брава и мало јаче, и изиђите ви сами на Мораву код Орашје, те дочекајте свиње.

136

Ваша свјетлост, милостивејши господару!

К ао што сам с писмом моим, под 26. т. м. свјетлости вашој покорно јавио, да се донда никаква крава отелила није, но да ћу вам одма после, како се која отели јавити: то ја сад и учинити непропуштам, да је прво једна, сад на Тодорову суботу мушки, у недељу две, једно мушки једно женско, и у вторник т. с.д. т.м. такође једна крава, два мушки телета отелила. Коза се 29 окозила, а и оваца се досад већ 18 ојагњило. Проче је пак, како на Морави, тако и у Клепечкој налазећа се стока здрава и мирна; о чему вашој свјетлости покорно јавити непропуштам, јесам љубећи светлиј скут и милостивејшу десницу.

10. марта 1837. ваша свјетлости милостивејшег господара
У Пожаревцу покорњејши слуга Никола Ђорђевић

137

Ваша свјетлост,
милостивејши господару!

К ао што ми је ваша свјетлости под 13. т. м. П. № 288 височајше препоручити извољела, да краву ону, што је двоје телаца отелила, добро нагледам и раним, стараћу се, да исту краву, коју сам и досад добро надгледао и ранио, одсад јошт боље надгледам и раним, а с њоме ћу и проче краве, које су се отелиле прерањивати.

Осим десет дванаест комада, све се свиње које се код Табане ране, добро гоје. Назимадин сам ону од свиња код воденице јошт онда одвојио, кад је Г. капетан Пекета из Крагујевца овамо дошао, и сад се овде код куће око качаре и по воћњаку налази. Осим они крава, за које сам вашој свјетлости под 10. т. м. јавио, да су се отелиле, јошт су се 2 отелиле; за које покорњејше јавити не пропуштам.

Љубећи свјетли скут и милостивејшу десницу, јесам

15. марта 1837. ваша свјетлости, милостивејшег господара
У Пожаревцу покорњејши слуга Никола Ђорђевић

138

Ваша свјетлост, милостивејши господару!

П о смислу височајшег предписанија свјетлости ваше од 15. т. м. П. № 291 дао сам из овдашње баште ваше свјетлости 20 комада млади багрене ископати, које по кочијашу овдашњем Живку Ђурђевићу вашој свјетлости послати ускоравам.

Љубећи свјетли скут и милостивејшу десницу, јесам

У Пожаревцу ваша свјетлости, милостивејшег господара
17. марта 1837. покорњејши слуга Никола Ђорђевић

139

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Приликом овом неизостављам свјетлости вашој покорњејше јавити, да се је досад свега с онима, за које сам вам пре јавио, 9 крава отелило, и једна од оних кобила, што су из Русије дошли, у вторник т. к. 16. ов. м. једно мушки ждребе ождребила. Коза се, осим две јошт, све проче досад ојарило. Остало како на Морави тако и у Клепечкој наодећа се стока ваше свјетлости, сва здраво и мирна.

Љубећи свјетлиј скут и милостивејшу десницу, јесам

У Пожаревцу
19. марта 1837.

ваша свјетлости, милостивејшег господара
покорњејши слуга Никола Ђорђевић

140

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Путовавши по Окружју пожаревачкому преко Млаве и Пека, да у Градиште, синоћ сам благодареније богу здарво и мирно у Пожаревац дошао, и куд сам гођ прошао свуда сам у најповољнијем у вилајету стоку – затекао. Исто тако и у двору Ваше свјетлости и вароши Пожаревцу, све је благодареније богу благополучено. Сад пак разумео сам из писма Ваше свјетлости на Пеку управљено, да ће Ваша свјетлост вечерас на конак у Смедерево, а сутра у име бога к нама у Пожаревац доћи, гдји смо све гласу писма ваше свјетлости приуговорили и спремали, и само очекујемо благополучан долазак Ваш. Данас сам ја био на Морави, и све сам здраво затекао, а и ја ћу пред Вашу свјетлости до Мораве изићи.

Препоручујући се благонаклоности Ваше свјетлости, остајем љубећи свјетлу десницу и јесам

26. марта 1837.
У Пожаревцу

Ваша свјетлости, милостивоја господара
слуга покорни
Арсеније Андрејевић

122

Двор и Породица Књаза Милоша у Пожаревцу, 1825-1839.

141

**Нашему надзиратељу двора
пожаревачког,
Николи Ђорђевићу – у Пожаревцу**

ПРЕПОРУЧУЈЕМО ВАМА ДА ОНИ ДВАНАЕСТ ВОЛОВА ВЕЛИКИ, ОНЕ У КЛЕПЕЧКОЈ, ШТО СУ У КОЛА ВАТАНЕ И ЈЕДНОГА ОД ОНИХ, ШТО СЕ У МОРАВИ НА ПАШИ С ПОМЕНУТИМ ГОРЕ ВЕЛИКИМ ВОЛОВИМА НАЛАЗЕ, ОДВОЈИТЕ И У ТОПЧИДЕР АМО К НАМА ПОШЉЕТЕ, ИСПРАЋИВШИ ИЈ САМИ СОБОМ ДО СМЕДЕРЕВА. КАПЕТАН ПЕКЕТА ДАЋЕ ВАМ ПОМОЋ РАДИ ПРОПРАЋАЊА ЊИНОГ.

ОСТАЛА ТРИ ВОЛА, С КОЈИМА ЈЕ ОПОМЕНУТИ ГОРЕ ЈЕДАН ВО ЗАЈЕДНО У МОРАВИ НА ПАШИ, ЗАУСТАВИЋЕТЕ ТУ КОД ВАС И ПОСЛАЋЕТЕ АМО ПРЕД ЂУРЂЕВДАН У КРАГУЈЕВАЦ.

И ОВЦЕ, ТАМО НАОДЕЋЕ СЕ, ОПРАВИТЕ НАМ АМО У ТОПЧИДЕР ЗАЈЕДНО С ПРЕДПОМЕНУТИМ ВОЛОВИМА.

№ 362. П.
9. априлија 1837.
У Топчидеру

142

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

СЛЕДУЈУЋИ ВИСОЧАЈШОЈ ВАШЕ СВЈЕТЛОСТИ ПРЕПОРУКИ ОД 27. тек. П. №419 да одвојим од овиј јуници овамо, које ће се отелити, четири, пет, ако оћу и десет, и да иј тамо пошљем, непропуштам од истиј јуници, које ће се по свој прилики скоро отелити, тамо послати, с тим додатком, да сам проче јунице, будући да овамо за сада довољно паше има, овде зауставио.

Љубећи свјетлиј скут и милостивејшу десницу, јесам

У Пожаревцу
28. априлија 1837.

ваша свјетлости, милостивејшег господара
покорњејши слуга Никола Ђорђевић

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ – ЗБОРНИК ДОКУМЕНТА, 1

Двор и Породица Књаза Милоша у Пожаревцу, 1825-1839.

123

143

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

По височајшем налогу свјетлости ваше од 5. т. м. № 455 шаљем кожу од онога вола, који је ногу у куку сломио.

Данас заједно с газда Ђоком Атанасковићем, као што нам ваша свјетлост препоручује пред свиње, које су из Зајечара за овамо кренуте, полазимо, с коима ћемо по упутствовању вашему и поступити.

Приликом, овом неизостављам свјетлости вашој јавити, да се овамо сва налазећа стока, као свиње на Табани на рани, које добро полазе, јунад, кобиле и ждребад здраво и на миру налази.

Љубећи светли скут и милостивејшу десницу, јесам

8. маја 1837.
У Пожаревцу

ваша свјетлости покорни слуга
Никола Ђорђевић

144

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Ваше свјетло писмо примили јесмо под бр. № 455 и разумјели смо што нам у њем заповједате, да изађемо пред ваше свиње које су рањене у Зајечару. И ми смо ободма изашли, и срели смо иј повише Жагубице тек што слазе из планине. И ту смо иј примили, и све сњима до у Пожаревац дошли. И свуда смо фала богу лепо путовали него смо морали на узенгију проћи, пак по теснацу ту а место рђаво. Јербо је била Млава јака, нисмо могли низ Млаву проћи.

Наместили смо иј у обору код касарне, а све су фала богу здраве него имадемо 4 ромца, него су 2 потерани јоште из обора, и сњима су сада речени 4 ромца, али и они нису толико побијени уздам се за који дан док се одморе бити исправити и они. И данаске смо у Пожаревцу овде дошли са марвом.

Друго јављам вашој свјетлости, и умољавам вас нижајше да би сте ми одговорили да знам шта ћу радити.

Људи које који, а искам од они новаца по кој не...ца што су у магистрату, искам под интерес. А ја не-смем нити знам брез ваше свјетле заповјести дати нити колико интересе за годину искати. На здраво место зашто вашу свјетлост умољавам да ми одговорите шта ћу радит.

Приступам всенижајше и всепокорљејше к вашој свјетлости вашу светли скут цјеливам

У Пожаревцу
18. маја 1837. год.

Јесмо ваши всенижајши вјерниподаци
Никола Ђорђевић
Ђорђе Атанасковић
Љубезни Ђоко, здравствуј!

Чујем да добијаш један чопор дебели свиња тако знам добро да ћу ти платити. Као и други што ће ти платити, а преко неће ни други платити него ја. Као што ти је познато које смо више послала имали. Каква марва, буде то ће му цену учинити. Шта је правично између нас тако ми јави, ако ти је воља, а знам да ти последњи, бити нећу. Са ценом а и више ће марве, у асном бити пак ће ти се цене 5..., као заостајем... добри пријатељ

У Ковину 17. маја 1837.

Јефт. Ђирко¹¹⁷

Ваша свјетлос ово сам писмо сада добио од више реченога пријатеља и поручио ми за ваше... дебеле свиње... ако је ваша воља јавите ми којом ценом да ми иј продам.

Ђорђе Атанасковић

145

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Од Г. капетана Петра Поповића¹¹⁸ примио сам 110 комада свиња, и сместио сам иј данас, у долњи обор код Табане на рану. Од Мијајла Гарашанина,¹¹⁹ као што ми с писмом његовим од 15. т. м. јавља по височајшему ваше свјетлости налогу, примио сам 216 комада, које сам заједно с онима, које је Г. Петар дотерао помешао, и почeo иј све ранити.

117] Јефт. Ђирко – Јефтић Ђирко, трговац свињама.

118] Петар Поповић – Капетан.

119] Мијајло Гарашанин – Трговац свињама из села Гараша код Аранђеловца.

Речениј Гарашанин пише ми, да 219 комада шиље; но будући, да су се два комада у путу загубили, а један ромац код скеле остао, то су само 216 амо дотерани. Зато сам ја одма једног момка послao, да она два тражи, па ако иј нађе нећу пропустити вашој свјетлости покорњејше јавити, као и оног код скеле заоставшег кад дође. Међу истима свињама што је Гарашанин послao, налазе се 20 комада доста и поситни. За које вашој светлости покорњејше јавити непропуштам.

Љубећи светлиј скут и милостивејшу десницу, јесам

У Пожаревцу
18. маја 1837.

ваша свјетлости, милостивејшег господар
покорњејши слуга Никола Ђорђевић

146

Ваша свјетлост, милостивејши господару!

Кукуруз ваше свјетлости на Морави, који је ово дана копан, да-
нас је сасвим свршен. По височајшему ваше свјетлости устме-
ном налогу, шиљем тамо, од старе Бецке теле. Један је венар на
Табани проче, то јест 31.маја, без да је шта боловао, мањкатаи тео, но
је одма од свињара преклан, и данас сам га топити дао. А проча је сва
стока здрава и на миру. Ово је дана овамо добро киша пала, а у петак
је 28. пр. м. падао град, крупан као орашчићи, наредак и није млогу
штету учинио, само по на неким местима овде у Пожаревцу шљиве ом-
латио. Вишеречено теле од Бецке шиљем по пандуру, који је јунице до-
терао; за које покорњејше вашој свјетлости јавити непропуштам.

Љубећи светлиј скут и милостивејшу десницу, јесам

У Пожаревцу
1. јунија 1837.

ваша свјетлости, милостивејшег господара
покорњејши слуга Никола Ђорђевић

147

Нашему домостроитељу Николи Ђорђевићу у Пожаревцу

З писма вашега од 1 тек. известили смо се, да сте кукурузе на Морави и јако тек свршили, чemu се и чудимо, шта сте до сада радили, те нисте пре кукурузе окопали но сада кад им је време пришло и када су прерастли.

На проча известја ваша немајући вам шта другио приметити но јављајући вам, да је теле послато нам од старе Бецке здраво приспело, с благоволенијем јесмо

П.Н. 572
3. јунија 1837.
У Крагујевцу

Квита

Од ракије дворске преко Николе Ђорђевића домостроитеља књажеског двора узеше меанџије пожаревачке преко кантара колико који ока узео меанџије и погођена ракија по 2 гр. 20 пара

Число број људи	Оке ракије	Имена и презимена	Грош	пара
1.	68	Панта Грк рамски	170	-
2.	72	Милић Ђурчића	180	-
3.	100	Рајко меанџија – устабаша	250	-
4.	84	Ђока Дубравички	210	-
5.	81	1/2 Миладин Вубуњија	203	30
6.	83	Радован Влашкодолски	207	20
7.	50	Петар Милисављев	125	-
8.	87	Марко Еми-дуња	217	20
9.	83	Тоша краинче код Станисава	207	20
10.	35	Ђорђе Мајенгатовић Илић	87	20
11.	70	Ђорђе Спасојевић	175	-
12.	91	1/2 Ђиро Димитрије Грк	228	30
13.	100	Никола Бресјанче	250	-
14.	100	Јања Грк	250	-
15.	77	Пера Мише Црнога зет	192	20

Число број људи	Оке ракије	Имена и презимена	Гроша	пара
16.	50	Вучко Нинин, меанција	125	-
17.	92	Ђорђе Гвоздин	230	-
18.	74	1/2 Мита Таинција	186	10
19.	94	Младен Дугалићев	235	-
20.	38	Бранко Батушки	95	-
21.	50	Тодор бојаџија Богданов зет	125	-
22.	65	Сава учитељев шуба	162	20
23.	50	Жива Бранковић	125	-
24.	93	Јоан Митровић, кмет	232	20
25.	25	Мита Маненче Илић	62	20
26.	33	Стаменко меанција	82	20
27.	89	Коча меанција	222	20
		Сума	4838	30

У Пожаревцу
27. маја 1837.

Никола Ђорђевић
Рајко устабаша, меанција

Назначујем свиње што смо побили

254 бр. из Зајечара што дођоше и дадосмо иј Арону
340 бр. из Табане што дадосмо гос. Арону у Ковин

Трошак на свиње

Макси из Прова а за 2 месеца 120 гроша
500 ока кукуруза у свињу узесмо по 25 125 гроша
Наш трошак са свињарима до Пожаревца 30 гроша
Сума: 270 гроша

На свиње табански трошкови

Илијци настојнику 2 месеца 120 гроша
Трошак у Дубравици Немцима ручкови и настојници
и возарима ракије што возиште 54 гроша и 31 пара
Јовану свињару 1 месец рани свиње 30 гроша
Живану свињару 2 месеца 60 гроша
Јанку 1 месец дана 30 гроша
Ја сам у Пожаревцу сам ову суму платио 569 гроша и 31 пару

Кукуруза што су изеле свиње

39500 ока кукуруза на табани свиње поједоше
280 ока јарме свињама

120 ока соли дато

На зајечарске свиње кукуруз

730 ока узесмо у Омољу и врати смо људима из воденице

400 ока у Ждрелу пак у зајам и вратисмо
2000 ока из воденица поједоше путем
2000 ока из Табане из кошева табански
5130

У Пожаревцу
5. јунија 1837.

Никола Ђорђевић

147

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Пријеучене овде рачуне од продате ракије, продати свиња, и трошкова, које су свиње учинили, усуђујем се вашој свјетlostи покорњејше на благоразмотреније поднети.

Свиње, које су на рани на Табани и у шупама све су здраво и добро полазе.

Проча стока и кобиле, све је здраво и на миру, између говеда се једна јуниција отелила, о чему покорњејше свјетlostи вашој јавити долазим, и љубећи свјетли скут и милостивејшу десницу, јесам

5. јунија 1837.
У Пожаревцу

ваша свјетlostи покорњејши слуга
Никола Ђорђевић

148

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Покорњејше јављам вашој свјетlostи за ливаду у рамском риту, како је вода потопиле једна части, а трећа је само остала. У Клепечкој такођер потопила нас, оно што је у низији била куд је био врбњак.

За Млаву ви јављам да је велика, и све четир воденице стале су ни једна не меље, а и Морава по мало долази од моравске траве доста за кошење, јер сазрела, и на многа места пала. Зато усуђујем се по-

корњејше питати, ако бог да те време олепша и очисти се ћемо ли то косити.

Сва стока која се где налази, свиње, говеда и кобиле
све су здраве фала богу.

При којем остајем ваша свјетлости

У Пожаревцу
13 јуниј 1837.

нижајши служитељ Никола Ђорђевић

149

**Ваша светлост,
милостивејши господару!**

Одговарајући на високопочитајема писма светлости ваша од 11. 17. и 18. т. м.П. № 590, 607. и 612. јављам да сам крмаче од домазлуга вашег из Крагујевца послате, од други свиња одвијао и код Табане да се ране наместио.

Што се кошница тиче, оне су 3 старе за преседак биле, но две су угинуле и само једна остала и она је два роја ороила, који се и сад у добром стању налазе.

Краве сам одавде, с којима сам и ја до Смедерева отишао и све здраве тамо послао, јербо сам иј ја, како у вече, тако и ујутру у Смедереву музети дао и ни јелну ништа, ни сисе ни виме боледо није.

Свиње зато нигде преместио нисам, што су обори широки, па су свиње по њима разтурене и тако у великому калу не леже, ако и јест чест киша падала, будући да како мало сунце огрије, одма, оно мало учињеног кала просуши, а кад би кала било, ја би иј и сам преместио, јербо иј сваки дан с Ђорђем обилазим, пак би се и ми сами сетили да иј из онога кала преместимо. Од оставши овде јуници једна се је у вторник т.ј. 15.т. м. осим оне за коју сам вам пре јавио, отелила, један вепар од нерестова, у шупли код касарне пошто је 3-4 дана боловао мањката тео, но је одма преклан, а проче су све свиње здраво и лепо се гојити почеле, а такође су говела и кобиле све здраве.

Љубећи светли скут и милостивејшу лесницу јесам.

Ваша светлости, милостивејшег господара.

У Пожаревцу
20. јунија 1837.

покорњејши слуга,
Никола Ђорђевић

150

Ваша свјетлост,
милостивејши господару!

Кукуруз ваше свјетлости на Морави проче је т. је 21. т. м. по дру-
гиј пут копан, и све свршен.

Они 8 брава свиња 6 дебели и 6 мршави из Топчидера послати приспјели су у недељу 20. т. м. овамо, и ја сам иј неимајући никаквог височајшег налога ваше свјетlostи, осим једног од они дебели, који се због једне ноге никуд с места моћи не може, на рану метуо, а оног сам болестног дебелог овде у Двору оставио. Зато се усуђујем вашу свјетlost упитати, ођу ли они 6 брава с овдашњим домазлуком помешати или ћу иј на рану оставити. На последак јављам вам, да је за косаче већ послато, да у недељу на конак овде дођу, да ливаде ваше косити започну.

Љубећи свјетли скут и милостивејшу десницу, јесам

**У Пожаревцу
22. јунија 1837.** **ваша свјетлости, милостивјешт господара
покорњејши слуга Никола Ђорђевић**

151

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

† а сам пређе височајшег свјетлости ваше предписанија од 23. т. м.
No 629 они 6 мршави свиња одатуд послати међу проче на рани
за продају спремајући се метнуо.

Од они два вепра из Топчидера послати, што је један болестан био, и за кога сам свјетlostи вашој јавио, тео је мањката, но ја сам га преклао и истопио.

Данас је виноград свјетлости ваша по други пут окопан, повезан и заломљен о чему покорњејше јавити долазим, остајем

24. јунија 1837.
У Пожаревцу

ваша свјетлости покорњејши слуга Никола Ђорђевић

**Надзиритељу Двора
нашег пожаревачког Николи Ђорђевићу**

Препоручујем Вам, да ово јошт који дан свима на рани наођени се тамо, ту, где су, прираните, пак како се заповеди, да иј Клепечки на Дунаву, да се онде де си три дана бавећи се, оперу. Пошто се оперу пак, зовнућете Арон из Ковина и Ђоку Атанасковића, нека иј пазаре. То вам налажем, ако иј свиње јошт пазарили нису; ако ли су пазарили већ, а јави им одма терајте на Дунав, и поступите с њима, као што сам раније рекао.

№ 430
28.јунија 1837.
У Крагујевцу

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Дговарајући на оба височајша предписанија ваша свјетлости од 22. јунија и 1. јулија т. г. П. № 620 и 640 јављамо, да су се ливаде ваше на Морави, у Бурјанским ливадама наођеће се у петак 25. јунија косити предузеле, а у недељи т. м. 27. ист. мес. косидбом свршиле. Сено се од покошени сад ливада, у понедељник купити започело, и све се по лепом времену до среде покупило, а у пластове саденуло. А тако исто и у Клепечкој и Рамском риту све је свршено, као и на Морави, но Дунав једнако долази, и излио се већ, па сено једнако како из Клепечке, тако и из Рита одоздо дижемо и у сена сдевамо, да га вода потопила не би, јербо она све већма долази. Док ми једно сено износимо, дотле она опет надође и друго да покваси оће. Но у Клепечкој је 14 пластова вода већ обколила, и никако се к њима, нити с коњма, нити пак с колма доћи не може, него, ако видимо да ће иј вода заватити, то ћемо онда с лађама тамо прећи, и у сењаци га преносити морати. Зато и нисмо могли свјетлости вашој о преднаведеном пре јавити, јербо смо се забунили око сена износећи га, да га вода не покваси.

У идући понедеоник т. д. 9. т. м. ако време добро и лепо буде, оћемо и ово на Морави сено, у сењаце саденути.

Стока је фала богу проча сва здрава, само једна, она врана ждребица, која се 30. пр. м. у среду, играјући се, не знамо нашто изнад плећа докле седло доинта напарала, и једно јуне 28. пр. м. пред вече, без да је што боловао, цркнути тео, но је одма преклан, и, после поједен. Покорњеше јављајући свјетлости вашој о свему том, јављамо и то, да се је кукуруз за свиње умалио, и неће га од прилике, јошт тако за једно недељу дана доста бити.

Љубећи свјетли скут и милостивејшу десницу, јесмо

2. јулија 1837. ваша свјетлости, милостивејшег господара
У Пожаревцу покорњејше слуге
Петар Илић, Никола Ђорђевић

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Дговарајући на високопочитајемо писмо свјетлости ваше од 16. т. м. П. № 690 покорњејше јављам, да је сено на Морави у сена саденуто, од који је 35 сена изшло, а из проче је ваше свјетлости ливаде сено, осим из Дубравице, која се данас код цркве доноси, у сењак код гробала саденуто.

Стока је фала богу сва здрава, и данас се кобиле и говеда на Морави крећу. Од старе је Бецке јуница, ово дана отелила једно мушко тело. Она врана ждребица која се је пре напарила била, сад још мало ране има. О чему вам покорњејше јавити незаостављам.

Љубећи свјетли скут и милостивејшу десницу јесам

У Пожаревцу ваша свјетлости, милостивејшег господара
18. јулија 1837. покорњејши слуга Никола Ђорђевић

155

**Ваша свјетлост!
милостивејши господару!**

Покорњејше вашој свјетлости јављам да је кукуруз варошки из коша Пере Поповог потрошен, и послao сам да донесу од Ђоке Савића једно 10 000 ока. То јављајући представљам на одобреније, хоћу ли одвојити једно четири стотине комада које су већ зреле, да иј кренем на Дунав, или ћу пречекати јошт десет дана док потрошимо узети од Ђоке кукуруз, пак после све да кренем

У Пожаревцу
25. јулија 1837.

**Ваша свјетлости милостивејшег господара
покорњејши слуга Никола Ђорђевић**

156

**Ваша светлост,
милостивејши господару!**

Као што је досад обичај био те су солдати који су се овде налазили кукуруз на Морави од врана чували, тако сам и ја сад кад је кукуруз за чување стигао, од овдашњи официра неколико солдати поискао, те су досад кукуруз од врана чували. Сад пак од како је главни командир Гвардије овдашње г. мајор Милојевић дошао, узео је солдате с чувања кукуруза, говорећи да такове несме да даде, зато се всепокорнејше усуђујем вашу светлост, о овоме известити и за височајше упутствованије ваше о чувању реченог кукуруза, од куда ћу људе на исти од сад употребити, молити.

Стока, као говеда и кобиле овде наођећа се до данас се у добром здрављу налази, јављајући и о њој јесам ваше светлости, покорнејши слуга

8. августа 1837.
У Пожаревцу

Никола Ђорђевић

157

**Ваша књажеска свјетлост
милостивејши господару**

На височајше ваше свјетлости питање с височајшим предписанијем од 11. т. м. П № 776 куд сам да оне дебеле крмаче од домазлuka? Усуђујем се покорно јавити вашој свјетлости, да сам исте крмаче са осталим онима свињама које сам с Ђоком Атанацковићем Арону продали, и сви заједно с оним свињама и по ону цјену као што сам у пређашњем писму јавио, теслимили, ја сам у овом поступку погрешио зато, што сам се оног пређашњег ваше свјетлости предписанија у ком ми ваша свјетлост јавља да ћемо све свиње у једанпут кренути и уједно продато, и потоме нисам сетио се да још једанпут упитам вашу свјетлост, ођу ли одвојити оне од домазлuka крмаче од ониј за продају свиња, и задржати иј код Табане. За које покорњејше молим вашу свјетлост о овом мом поступку за милостивејше опроштеније. Јубећи свјетлиј скут и милостивејшу десницу и јесам

У Пожаревцу **ваша свјетлости, милостивејшег Књаза
и господара покорни слуга
Никола Ђорђевић**

158

**Ваша књажеска светлост,
милостивејши господару!**

Кад сам из Крагујевца дошао амо кући, најпре обишао сам све 4 воденице овдашње и видио сам да су све четири у добром сталежу, воде има доста и све камење меље, у прочем стараћу се и трудити да и остале послове које ми је од ваше светлости милостивејше одређено и заповеђено да у добром поредку обдражим, ово покорнејше јављајући и светли скут и милостивејшу десницу љубећи јесам.

Ваше књажеске светлости, милостивејшег господара

У Пожаревцу
13. августа 1837.

**покорнејши слуга,
Јован Дугалић**

159

**Ваша Књажеска светлост,
милостивејши господару!**

По добивеном данас ваша светлости височајшем предписанију од 7. т. м. П. № 1029 у смотренију височајшег налога, прво да пошљемо 2 добра млади и дебела јарета то и пошиљемо вашој светлости, исте по Ђири татарину. А од јарића и јагањаца добри до 10 брава уредити за пастрму да се нађе овде приготовљено.

Бабу Босу сместићемо одма у ону кући где је Аврам Гашпаратић пребивао, данас ћемо и коже оне и платно изнети из Коначки соба и сместити у зграде а исте собе почистити ћемо дати.

Љубећи светли скут и милостивејшу десницу.

Ваша Књажеска светлости милостивејшег господара

У Пожаревцу
8 новемврија 1837.

покорњејше слуге
Јован Дугалић, Никола Ђорђевић

160

**Ваша светлост,
милостивејши господару!**

По височајшему ваше светлости налогу од 28. пр. м. П. № 1059 послаћемо од лоја, кога је ове године у 283 тулбака 3858 ока изшло, у Београд њеној светлости 1000 ока и комисару београдском полукарапетану Миленку Катићу¹²⁰ 1000 ока, остатак пак од 1858 ока предаћемо овдашњем комисару препоршћику Јовану Дугалићу и узећемо од њега писмено, колико је лоја од нас, примио, па ћемо то писмено заједно с рачунима од лоја, њеној светлости и г. Катићу у Београд послатог, казнчејству послати. Што се пак кожа јарчији, козији и овчији тиче и с њима ћемо у свему онако поступити, као што нам ваша светлост височајше налаже, само кад се коже осуше, јербо су засад јошт сирове и не може се сњима ништа предузимати.

120] Миленко Катић – Полукарапетан (помоћник капетану) Београдске капетаније (кнезине)

Љубећи светли скут и милостивејшу десницу,
јесмо ваше светлости, милостивејшег господара

5. декемврија 1837.
покорњејши слуге
У Пожаревцу
Петар Илић и Никола Ђорђевић

161

**Ваша светлост,
милостивејши господару!**

С писмом овим долазим покорњејше вашој светлости јавити, да сам ја пре писма вашега од 6. декемврија П. № 1074 добивши од њене светлости милостивејше госпође писмо за 4 вола, 4 краве с младим теоцима и козе, да ију у Топчидер кренем, такове т. ј. 4 вола најбоља и најмирнија, 4 краве с младим теоцима и 75 комада коза одавде за у Топчидер с рундом сам собом кренуо и исто ме је писмо ваше светлости у путу стигло. Ја сам благодареније богу стоку ову с Рундом здраво и мирно у Топчидер без икакве школе отерао. И код волова је остао Рунд.

По налогу пак ваше светлости од 8. декемврија П. № 1078. одвојио сам у Клепечкој 82 вола и онога бика буцуљу набашка од јунаца на рану. С воловима овим поступићу и настојаћу тврдо у свему што се ране њиове тиче, да се добро угоје, по упутстванију ваше светлости.

Кад су дрва овде за у конак ваше светлости ношена, одвојио је капетан Радосав 20 кола дрва чобанима у Клепечкој. Они су дрва овде досад све погорели и немају куд више такова да набаве, него ће да поскапају од зиме. Зато покорњејше молим вашу светлост за одговор од куда ћу набавити дрва реченим чобанима.

Стока, која се овамо налази, све је здраво и добро се надгледа и рани.

Љубећи светли скут и милостивејшу десницу,
јесам ваше светлости, покорњејши слуга,

18. декемвра 1837.
У Пожаревцу
Никола Ђорђевић

**Ваша свјетлост
милостивејши господару!**

Будући да је Дугалић јошт по првоме писму ваше свјетлости сву пастрму и осим свињске, која јоште сува није, у Београд сам собом однео. То неизостављам по налогу ваше свјетлости од 7. јануарија т. г. № 14 и 2 јарета и једно теле, предавши Свети Гавазу¹²¹ вашој свјетлости послати.

Заоставша овде свињска пастрма, која јошт добро сува није, кад се осуши послаћу је тамо. У прочем што се стоке тиче да се добро рани владаћу се точно по препоруки ваше свјетлости.

Од прошлиј понеделника отелиле су се две јунице. Морава је тако велика по свој прилици чини ми се ако нас не истера из Мораве.

Љубећи светлији скут и милостивејшу десницу јесам

13 јануарија 1838.
У Пожаревцу

ваша свјетлости покорњејши слуга
Никола Ђорђевић

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Приликом овом неизостављам вашој свјетлости всепокорњејше јавити, да се је ово дана овамо Морава излила, тако, да је све лугове моравске вода оплавила, само што је на Морави пола куће и пола шупе суво остало, а у самом Пожаревцу по Штуоловој бари¹²² разлила се, гдје је и у ар код чесме ушла. Пре него што ће се Морава излити, јошт кад је Морава равнобрежна била, да ме не би преварила, изтерао сам ја сву стоку ваше свјетлости и дотерао сам овде у Пожаревац те је раним и данас докле вода неусане, па после да је отерам на своје место у Мораву.

121] Света гавез – Радник (слуга) око стоке на економији.

122] Штулова бара – Велика бара у југозападном делу пожаревачке вароши (данас, простор испод Табачке чаршије од улице Лоле Рибара, Топличине, Косанчићеве па до Партизанске).

**Ваша свјетлост
милостивејши господару!**

Лед на Морави горе од Лучице јошт стои.
Ови дана отелиле су се овамо две јунице.
Овим водоплављењем, оплављена су и сва сена у Морави.

Како ова стока овде у Пожаревцу, тако и у Клепечкој сва је здрава.

Љубећи светлији скут и милостивејшу десницу, јесам

24. јануарја 1838.
У Пожаревцу

ваша свјетлости всепокорњејши слуга
Никола Ђорђевић

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Будући да се сва стока ваше свјетлости, како овде у Пожаревцу, тако и у Клепечкој здраво наоди; то неизостављам покорњејше вашој свјетлости јавити, с тим додатком, да је сад, кад се је Морава излила била много врљика вода од заграде на Морави однеле, и једну воденицу моравску цјелокупну доле у кукурузини у шанцу на суво донела. Сад овде има 5 телаца млади, и 4 јагњета. Свиње, које се на Табани ране, здраво су и добро се гоје.

Љубећи светлији скут и милостивејшу десницу, јесам

У Пожаревцу
27. јануарја 1838.

ваша свјетлости покорњејши слуга
Никола Ђорђевић

**Ваша свјетлост
милостивејши господару!**

**Ваша свјетлост,
илостивејши господару!**

По височајшему ваше свјетлости налогу од 25. т. м. № 41 ускоравам по Свети Гавазу 2 јарета тамо послати, и јављам покорњејше што се оваци и коза овде наодећи се тиче, да се оне засад ни у скели ни по леду преко Мораве претурити не могу; но ја ћу, како се преко Мораве претурити узмогу, за тамо одавде кренути, преко Мораве претурити, и тамо дотерати дати.

Између свиња, које сам досад од они, кои су Правитељствене кошеве за смештај у њи своје ране узели, примио, има добри дебели брава, а кои су брави по-тањи, поручио сам одма трговцима, да по њи дођу, да им иј натраг вратим, да друге дебеле браве уместо њи дотерају.

28. јануарја 1838. **ваша свјетлости, милостивејшег господара**
У Пожаревцу **покорњејши слуга Никола Ђорђевић**

**Ваша свјетлост
милостивејши господару!**

† а сам по добивеном височајшем од 28. пр. јануарја ваше свјетлости налогу, одма у договору са чича Брком, дао одвоити оне вепрове, који су од овдашњи трговаца због потребити њима правитељствени кошева овде узети били, само сам изоставио кои су побољи и подебљи, и то као Ђоке Савића 4 вепра и 3 вепра Прокићеви из Београда и 1 из Кисиљева свега 8 вепрова дебели, а 5 вепрова дебели, као што сам пређашњим покорним писмом молим вашој свјетлости јавио, да сам кад је јошт о Св. Николи долазио амо Милић поклати дао, и пак покорно јављам.

Будући да и пак Морава почела се разливати, и јуче је доста придошла, и већ је почела у поље изилазити, а из овдашњи оближњи села људи ишту да купе сена из Мораве и из Клепечке, за које усуђујем се препокорно упитати вашу свјетлости ођу ли потребујућим људма од назначеним сена колико кои узтребовао буде продавати.

Стока пак ваше свјетлости, која се налази овде у Морави и у Клепечкој, хвала богу сва је досад здрава и добро се рани, за које по-корно јављам и љубећи свјетли скут и милостивејшу десницу, јесам

**У Пожаревцу
3. фебруарија 1838.**

**ваша свјетлости покорњејши слуга
Никола Ђорђевић**

167

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

По височајшем налогу ваше свјетлости од 2. фебруарија т. г. № 61 пошиљем два телета по Петру татарину до Смедерева у колима, а оданде ће иј он како најбоље зна тамо донети.

За свиње, као што ми препоручујете онако ћу и поступити у свему точно.

Г. Павле¹²³ писао ми је да сено у Морави препластићујем, но не пише ми од куда ћу на то људе употребити, и како, или под кулук, или за плаћу. Ја сам Г. Павлу зато писао да ми јави, а и вашу свјетлост, покорњејше за упутствовање у тој ствари молим.

Љубећи свјетли скут и милостивејшу десницу, јесам

У Пожаревцу
4. фебруарија 1838.

**ваша свјетлости покорњејши слуга
Никола Ђорђевић**

168

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

По добијеној височајшој ваше свјетлости препоруки од 13. т. м. П. Но 307 предао сам овде дошавшијем сезу вашем ону мрку кобилу, за коју и он зна, да је тамо доведе, о чему вашој свјетлости покорњејше јавити не пропуштам, с тим, додатком, да ова 4 вола добро да се гоје ранимо, и повисочајшем налогу ваше свјетлости и по мало мекиња за бољиме угодити се дајемо.

Љубећи свјетли скут и милостивејшу десницу јесам

У Пожаревцу
16. маја 1838.

ваша свјетлости милостивејшег господара
покорњејши слуга Никола Ђорђевић

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ЉОЖАРЕВАЦ - Зборник Документа, 1

140

Двор и Породица Књаза Милоша у Пожаревцу, 1825-1839

Двор и Породица Књаза Милоша у Пожаревцу, 1825-1839.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ – Зборник Документата, 1

^{123]} Павле – Павле Јовановић, кнежев секретар у Крагујевцу.

169

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

По височајшој ваше свјетлости препоруки од 9. септемврија т. г. П. № 653 шиљем вам тамо сва женска говеда овде налазећа се, числом њи 12 укупно от оним двема кравама што су Гарашанин и Милоје дали с којима су свега 14 крава.

Ждребе оно којег је нога болела јошт врло мало шира му је за које свјетлости вашој јавити не пропуштам.

Љубећи светли скут и милостивејшу десницу, јесам

У Пожаревцу ваша свјетлости милостивејшег господара
11. септемврија 1838. покорњејши слуга Никола Ђорђевић

170

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

По височајшему налогу свјетлости ваше од 16. т. м. П. № 871 шиљем 231 комада коза по Ђури, који је по њи и дошао. По Арамбаси пак шиљем ћораву кобилу и под њом ждребе, и бедевију вашу и с њоме ждребе.

Осталу ждребад уватио сам иј, у кошару сместио, и купивши им зобнице зоб дајем.

Љубећи свјетлиј скут и милостивејшу десницу, јесам

У Пожаревцу ваша свјетлости покорњејши слуга
19. ноемврија 1838. Никола Ђорђевић

171

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

По добивеној проче височајшој препоруки ваша свјетлости од 3. т. м. П. № 11 ускоравам послати тамо по имраору ваше свјетлости Николи Раићу и вранца, и белогривана коња, са свим такумом њиовим.

Што се економије ваше свјетлости тиче, она се у врло добриме стању налази, као волови, кобиле и ждребци, а такођер и свиње: које су болест шапу уватиле биле, проче све, осим 60 брава које се јошт добро опоравиле нису, оздравиле су. Равним начином и од они у Ореовици болестниј заоставшиј 14 брава свиња неколико оздравило је; за које вашој свјетлости покорњејше јављам.

Љубећи милостивејши скут и десницу јесам

У Пожаревцу ваша свјетлости милостивејшег господара
5. јануарија 1839. покорњејшиј слуга Никола Ђорђевић

172

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Исном овим ускоравам вашој свјетлости покорњејше јавити, да су се јунци на Морави налазећи се од јуче до данас, болест „шапу“ увативши, до 30 комада већ разболели. Проче је сва овде находећа се стока хвала богу здрава, но свиње не могу јошт од прележавше исте болести „шапе“ у право своје стње доћи; за које вашој свјетлости покорњејше јавити неизостављам.

Љубећи светлејши скут и милостивејшу десницу, јесам

У Пожаревцу ваша свјетлости милостивејшега господара
17. јануарија 1839. покорњејшиј слуга Никола Ђорђевић

173

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

П о добивеном височајшем ваше свјетлости налогу с предписанијем од 27. т. м.П. № 101 ускоравам послати тамо овде на одећа се и алатаста коња, заједно с принадлежећим њима амовима по кочијашу Димитрију и чираку његовом. По кочијашу Димитрију пошиљем вашој свјетлости и 25 комада труда, које сам с тавана, овдашњег Конака женскога скинути дао. Волови на Морави, који су болест шапу уватили били, почели су сада помало пребољевати. Ждребац онај који је летос рамао, и коме је пре 3 недеље дана крв на нос ићи почела, јутрос је липсао; за које вашој свјетлости покорњејше јавити не пропуштам.

Љубећи светлејши скут и милостивејшу десницу, јесам

**31. јануарија 1839. ваша свјетлости милостивејшега господара
У Пожаревцу покорњејши слуга Никола Ђорђевић**

174

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Б удући се велика кобила Ружа и она алатаста из Русије пасти почела, то с писмом овим најпонизнејше вашу свјетлост упитати долазим, ођу ли атове на њи сада пуштати. Проче су све кобиле а и ждребци хвала богу здрави; за које вашој свјетлости покорњејше јављам.

Љубећи светлејши скут и милостивејшу десницу, јесам

**У Пожаревцу 7. фебруарија 1839. ваша свјетлости, милостивејшега господара
покорњејши слуга Никола Ђорђевић**

175

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

О вим всепокорњејше вашој свјетлости јављам да је она куса кобила од софијанке јуче т. с. 7. т. м. мушки ждребе ождребила. Волови су сви како у Клепечкој тако и у Морави хвала богу здрави, а такође ждребци и кобиле све су хвала богу здраве, за које вашој свјетлости јавити неизостављам.

Љубећи светлејши скут и милостивејшу десницу, јесам

**У Пожаревцу
8. марта 1839.**

**ваша свјетлости покорњејши слуга
Никола Ђорђевић**

176

**Вашој свјетлости,
милостивејши господару!**

А ошавши овде Никола имраор ваше свјетлости казао да је ваша свјетлост милостивејше заповедила, да ждребце овде налазеће се по њему тамо пошиљем, то ја и пошиљем 7 ждребаца с тим известијем, да сам Ружића¹²⁴ овде зауставио, због тога што на пут сад кренути се не може јербо сам га јуче, видећи, да су му мошнице и трбу отекле затравио, па су му сада груди отекле, које му ићи препјатствују, но почем оздрави буде ја ћу га или сам собом тамо довести или под ругом коим послати. Пошиљајући ждребад ову покорњејше вашој свјетлости јављам да су све кобиле а и говеда на Морави налазећа се, осим једног сипљивог вола и једнога пак који се једнако суши само, проче све здраво.

Љубећи светлејши скут и милостивејшу десницу јесам

**У Пожаревцу
10. марта 1839.**

**ваша свјетлости милостивејшега господара
покорњејши слуга Никола Ђорђевић**

**Ваша свјетлост,
милостивејши господару!**

Ждребац онај, за ког сам вашој свјетлости под 15. т. м. јавио да је овде болестан заостао, оздравио је сасвим. Кобила она коју је сахалија јашио, ождребила 17. т. м. једно женско ждребе, за које вашој свјетлости јавити не изостављам. Они пак 3 ждребца кои се у Морави с кобилама наоде, не могу се, више с кобилама држати, будући да су они на кобиле скакати почели, зато вашу свјетлост за височајше упутствованије, како ћу с њима поступити, покорњејше с овим умољавам, и јесам.

Љубећи свјетљејши скут и милостивејшу десницу

У Пожаревцу
19. марта 1839.
ваша свјетлости покорњејшиј слуга
Никола Ђорђевић

Љубезни Јоване Бошњак

Будући да до данас у извршењу ваше дужности као таинција мог Конака у Пожаревцу никакви повода нисам имао с вами нездовољан бити; тако ја вами сада кључеве од амбара, сена, зоби, жита, брашна и. т.д. с том препоруком вручавам, да се старате, у извршењу ваше дужности, који ће се у том састојавати, да марви мојој као: овцама, свињама, говедима и коњима рану делите и точан рачун водите, - моје задовољство задобити. Ви ћете, као и сви мои тамошњи већилари под непосредственим надзиранијем Господина Брке члена магистратског бити њега слушати и њему на питања његова известији давати, у свему што се мога мала буде тицало.

Љубезна Босо!

Надајући се да ћете ми ви мои Конак, и проче надворско добро боље од свију други моћи надгледати, то предајем писмом овим кључеве од мог Двора зграда, мутвака подрума и у њему наодећег се ствари и. т.д. с тим примечанијем, да

кључеве примите, и старате се Двор мој у чистом и поредовном стању одржавати, и магистратском члену Брки, као врховном надзиритељу всех мој тамошњи добара, одговор давати и њега слушати.

Син ваш Јован Босић нека једном или другом од мој већила као писар служи, и како ваше тако и њине рачуне на зактевање у ред доводи.

Љубезни Лија

Писмом овим вручавам вами попечитељство над свом мојом тамо наодећом се марвом као над говеди, свињама, овцама, и коњима, с том препоруком да се за њину рану, коју ће вам Јово Бошњак давати, за плод и за добро стање њино старате, и о свем том мене современо извјештавате, а магистратском члену Брки, као врховном надзиритељу свију мој добра, на његова питања свагда одговор дајете и њега слушате. Ја се надам да ми нећете с вашим поступком у вовјереном вам делу повод дати, да о вами не задовољан будем ваш доброжелатељ.

Љубезни мој Брко!

Ваша до данашња прверженост моје личности, и указана попеченија за напредак мојег мала, опредељујеме, вами верховно надзираније над свим мојим у Пожаревцу наодећим се двирим и недвирим добрим вручити, и вовјерити, с том препоруком, да ово дела моји служитеља и њиове поступке мотрите, и ако што неуредно видите, мене незадржано извјестите, а међу тим и сами средства употребите, које би к удаљењу какве штете служити могла. Босина сина Јована определио сам за рачунцију и писара свију већила. Приложена писма предајте надлежним мојим служитељима, којим налагајте да се вашиј савјета држе и вас слушају.

Љубезни Никола

Писмом овим вручавам вам попеченије над мој ждребци у Пожаревцу, наодећим се с том препоруком, да се о њином плоду и добром стању старате, и добро мотрите, да се само међ њима какве штете не догоди.

У сваком поступку слушајте совјет магистратског члена Брку, ком сам ја врховно надзирије над целим мојим добрим вовјерио.

Љубезни Пазарче!

По пријатију овог писма поспјешите амо у Крагујевац доћи.

РЕЧНИК ТУРСКИХ И МАЊЕ ПОЗНАТИХ РЕЧИ

- **абација** – мајстор за израду одела од сукна
- **абер** – глас вест
- **авлија** – двориште
- **ага** – старешина, заповедник, врста титуле
- **азнадар** (хазнадар) – благајник
- **ајлук** – плата
- **аков** – стара мера за течност
- **акча** – пара, аспра, новчић
- **алајбег** – војни старешина, старешина над спахијама
- **амам** – јавно купатило, купатило (турско)
- **амбар** (хамбар) – спремиште, складиште
- **амиџа** – стриц, чика
- **апс** (апсана) – затвор, казнено-попправни дом
- **ар** (ахар) – коњушница
- **ардија** – просторија иза дућана
- **аренда** – закуп
- **аршин** – стара мера за дужину (износи 75,8cm)
- **ат** – коњ
- **ашчија** – кувар
- **базрђанбаша** – старешина над трговцима
- **бег** – племић, племићка титула
- **бивак** – стан, боравиште
- **благоизволити** – дозволити (приликом обраћања)
- **благополученије** – успешно, срећно завршено
- **буин** – велики кираџијски коњ
- **бунгур** – јело (кукурузна или пшенична прекрупа)
- **весма** – веома, врло
- **већилар** – заступник, заменик, економ
- **високопочитајемо** - најпоштованије
- **височајши** – највиши (приликом обраћања)
- **внутрена** – унутрашњи
- **вопрошавајући** – питати
- **гаваз** – служитељ, пандур
- **глубочајше** – с поштовањем
- **грош** – бакарни новац од 40 паре
- **далак** – болест услед отицања и оболења слезине
- **движими** – покретни

- **дунђер** – зидар, дрводеља, градитељ
- **ђумрук** – ђумрукана – царинарница
- **екмекија** – пекар
- **екмекиница** – пекара
- **еспап** – роба
- **известије** – извештај
- **изјатије** – извиђење
- **изображеније** – осликавање
- **изрјадан** – изврстан
- **изун** – дозвола, допуштење
- **икиндија** (ићиндија) – после подне, време поподневне молитве код Турака
- **имраор** – коњушар
- **интов** – кочије
- **ипрочаја** – итд.
- **исправничество** – окружно начелство
- **истолковати** – излагати, тумачити, објашњавати
- **јапија** – дрвена грађа за изградњу зграде
- **јуност** – младост
- **казначејство** – благајна
- **кал** – благо
- **касателно** – односно, што се тиче
- **катана** – коњаник
- **конта** – рачун
- **крајџара** – ситан новац (аустријски)
- **кром** – осим, сем
- **магаза** (магазин) – спремиште за житарице
- **мал** – иметак, роба
- **мањеж** – мањеж (вежбалиште за коње)
- **марва** – стока, свиње и говеда
- **мезул(х)ана** (мензулана) – поштанска станица
- **мненије** – мишљења
- **мукајет** – опрезан, пажљив, заинтересован
- **мутвак** – кухиња
- **набљудавати** – надгледати, мотрити, надзирати
- **надзиритељ** – надзорник
- **налагајеми** – наређен
- **налбант** – поткивач коња
- **намастир** – манастир
- **настављеније** – упутство, наређење
- **недвижими** – непокретан

- **непоњатно** – нејасно, несхватљиво
- **нравствен** – природан
- **обаче** – међутим, али
- **објавленије** – објава
- **обстојателно** – тачно, верно
- **обстојателство** – стање, прилика
- **ожидавајући** – очекујући
- **ока** – стара мера за тежину, 1,282 кг
- **опитност** – искуство, пракса
- **опорочавати** – поручити
- **отправленије** – одашиљање
- **плумба** – олово
- **поведеније** – владање, понашање
- **повторити** – поновити
- **подозритељно** – сумњиво
- **полезно** – корисно
- **получити** – примити, добити
- **поњатије** – разумевање
- **порјадочно** – по реду
- **правитељство** – држава
- **приготовити** – спремити
- **примјеченије** – напомена, примедба
- **протолковати** - протумачити
- **проче** – друго
- **притјежавати** – поседовати
- **сапунцилук** – радња за израду сапуна
- **свидетељство** – сведочанство
- **сеиз** – слуга, коњушар
- **сијатељство** – светлост, пресветли, светли
- **сиреч** – јер, због
- **согласије** – договор, одобрење, пристанак
- **солдат** – војник
- **спокојно** – мирно
- **спахија** – коњаник, уживалац тимара с приходом од хиљаду до двадесет хиљада акчи годишње
- **спрођу** – наспрам, према
- **суп** – справа од мреже за лов рибе на реци
- **суруција** – поштоноша, поштар
- **тайн** – оброк, следовање, хране (хлеб)
- **таинциница** – зграда за храну
- **талир** – сребрни новац

- **тарница** – кола (оловска)
- **татарин** – поштоноша, поштар
- **терзилук** – радња за израду одела од чоје, штофа
- **тескера** – потврда, признаница
- **теслимити** – уручити, предати
- **торжествено** – свечано, слављено
- **трефити** – наћи
- **ћилер** – вајат, клијент
- **ћилерција** – радник за одржавање вајате
- **ћурчилук** – радња за израду одела од крзна
- **управленије** – уједначавање
- **фат** (хват) – мера за дужину (1,89м)
- **хазнадар** – благајник
- **ханс** – затвор
- **художествено** – уметничко
- **цванцик** – новац од 20 крајџара
- **чрезвичајно** – изванредно, особито
- **число** – број
- **шкода** – штета

Др Мирољуб Манојловић

Кнежев конак (двор) и породица у Пожаревцу

Пожаревац као град, градско насеље, дuguје велику захвалност своме ослободиоцу од Турака и првом урбанисти, кнезу Милошу Т. Обреновићу. Он га је начинио градом, преображавајући га од некадашње турске касабе у лепу српску варош током прве половине XIX века Милош, потоњи кнез српски, у Пожаревцу је 1815. године показао велико лично јунаштво и остварио једну од највећих победа у II Српском устанку, ослобађајући Србију вишевековног турског ропства.

О самом боју за Пожаревац сачувано је више сведочанстава, како у Милошевој биографији, тако и код Вука Караџића и Симе Милутиновића Сараљије. Сва сведочанства говоре о Милошевој великој храбrosti, нарочито у тренутку када је у редовима српских устаника завладала малодушност, те су почели да се повлаче са бојишта.

После ослобођења од Турака 1815. године и закључења усменог договора кнеза Милоша са Марашли-Али пашом, Србија је добила унутрашњу аутономију. Смиривањем и побољшавањем прилика после ослобођења дошло је до оживљавања трговине, пољопривреде, занатства, што је дало полета у развоју градова вароши па и већих села. Увиђајући повољне могућности богате околине Стига, Поморавља и Подунавља, кнез Милош је само неколико година по ослобођењу већ почeo да се интересује за њега као могуће перспективне богате вароши. За Пожаревац су га везивале успомене из великих борби за ослобођење, гроб Јована Вукомановића, шурака, брата кнегиње Љубице, кога је она много волела, али и пожаревачка мукада као велики султанов земљишни посед, који је доносио велике приходе, а који је као и друге мукаде у Србији, кнез Милош узео у закуп од београдског везира, Марашли-Али паше. Да је Пожаревац са широм околином одувек ценјен као леп и плодан крај, потврдили су многи претходни окупатори: Римљани, Мађари, Аустријанци па и Турци, борећи се да овај крај што дуже задрже за себе. Тако је кнез Милош врло рано почeo да у Пожаревцу подиже јавне грађевине настојећи да од њега начини своју „другу резиденцију“.

Увиђајући могућности за развој Пожаревца, а које произилазе из његовог релативно повољног положаја и богате околине, кнез Милош настоји разним средствима да подигне ову варош према новонасталим условима. У тој намери најпре подиже цркву (1819). Подигавши испод брда нову, велику и лепу цркву, кнез је наговестио своје намере да створи нову српску варош у Пожаревцу мало даље од доскорашњег турског средишта, шарампов мале, цамије и Табачке чаршије. Приближно на средокраји између цркве испод брда и природног средишта вароши где се укрштају многи присутни путеви и где је била велика пијаца на коју се према југу надовезивала, поменута Табачка чаршија, кнез Милош подиже и урђује свој двор.

Кнез Милош се највероватније одлучио да изгради себи двор у Пожаревцу како би био присутнији у овом делу Србије. Овде је за кратко време дошло до две буне (Абдулина 1821. и Ђакова 1825) против његове власти. Разлози за Милошев боравак у Пожаревцу били су и повољни услови за развој трговине, односно извоз свиња и сточарско-пољопривредних производа у Аустрију преко скела на Дунаву код Дубравице и Рама. Са изградњом конака и комплекса зграда у оквиру двора, кнез је у Пожаревцу и непосредној околини створио велику економију која је обухватала имања, ливаде, воденице и друга добра.

Као што је и обећао, кнез Милош је после угушења Ђакове буне, 5. априла 1825. године дошао у Пожаревац како би смирио бунтовни дух тамошњег становништва, примио изразе верности кнезова, кметова и народа Пожаревачке нахије и том приликом донео одлуку о изградњи свог конака.¹ Од Ђорђа Поповића-Белеша, кнез је писмом од 12. априла затражио да му пошаље најбоље мајсторе дунђере у Пожаревац. „Малог Бошка, Коњалију Николу, Станковић Николу и јоште других десет мајстора, које би ови показали да добро раде.“²

Изградња конака у Пожаревцу започела је, по свој прилици, у другој половини априла 1825. године и за нешто мање од два месеца била окончана.³ Током изградње, све време кнез је био подробно обавештаван о свим појединостима, пре свега од свог намесника у По-

1] Протокол кнеза Милоша Обреновића, 334. (Протокол кнеза Милоша Обреновића 1824-1825. (Приредили Василије Крстић и Никола Петровић), Београд 1873)

2] Исто, 351.

3] AC-KK-XXI-485(11.VI 1825) Извештај Митра Јосифовића кнезу Милошу. („Конак биће до недеље сасвим готов“). (Архив Србије-Књажеска канцеларија)

жаревцу Димитрија Јосифовића, („Чича Митра“) и његовог заменика Вулете Глигоријевића.⁴

Главни мајstor на изградњи конака био је чувени мајstor Веса (Веселин) од кога је кнез Милош 13. маја 1825. године тражио извештај о радовима на конаку.⁵ Веса је за рад на конаку добио 29 гроша, „више није хтео и сваки мајstor имаде свој рабош колико је који радио. Мајstor Веса са његовом дружином радио ъни 10 мајстора 407 надница.“⁶ Сутрадан, 14. маја кнеза је о радовима на конаку известио и Вуле Глигоријевић „Овдашњи Ваш Сија конак, већ је у половини совршенства. Они цигли из Шетоње потрошene (употребљенија) сва, и јошт недостаје до 6000 – за које наручио сам из Ковина толико добити је. И како ваше Сијат заповедате, ѿће ли се метати на пенџере капци – или шолукатри начинити.“⁷

Трудећи се да добијени задатак што боље обаве, Митар и Вуле су у свакодневној преписци са кнезом настојали да га известе о сваком детаљу и проблему у вези са изградњом конака. „И јављамо Вашему Сијатељству заради конака да су горњи таван совершили, а сада су почели да ударају даске доле, да душетишу. И за креч послали смо лађу доле, и тамо је кнез Павле, те товаре креч. Трудимо се штогод боље можемо за свашта.“⁸ Одговарајући Митру и Вулету, кнез им 16. маја поручује да се постарају да прибаве све што је потребно за грађење конака, „а кад дође до шолукатри јавиће им како ће поступити.“⁹ Крајем маја Митар и Вуле могли су да известе кнеза да су мајстори стигли до шолукатри. „Него нам јавите посеко мајстори изискују: по свим собама патосали су. И из споља изнутра ударили су малтер и до два дана биће покривен, сву су ћерамиду избацили горе и мердевине су начинили само што стоји до шолукатри и браве и шарке и фуруне да се начину и ударе шербе и да изведе... Него нам пошаљите само браве и шарке у време.“¹⁰ Убрзо, 2. јуна стигао им је кнежев одговор где им наређује да измере горње пенџере и меру с пенџера „од горњег боја“ пошаљу у Београд Алекси

4] Протокол кнеза Милоша Обреновића, 348-49. Приликом боравка у Пожаревцу 12. априла 1825. године кнез Милош је издао диплому Димитрију Јосифовићу којом га је наименовао за намесника у Пожаревачкој нахији, а за заменика поставио Вулете Глигоријевића из Пореча.

5] Исто, 383 (13.V 1825).

6] AC-KK-XXI-475(11.VI 1825); Б. П, 408-09.

7] AC-KK-XXI-476(14.V 1825), Д. Фелдић, Стари Пожаревац, 34. (Драган Фелдић, Стари Пожаревац, Пожаревац 1992)

8] AC-KK-XXI-477(16.V 1825), Д. Фелдић, Стари Пожаревац, 34.

9] Протокол кнеза Милоша Обреновића, 385(16.V 1825).

10] AC-KK-XXI-481(3.VI 1825).

базрђанбashi, по пандуру (писмодноситељу), који ће у Земуну код мајстора по мерама направити шолукатре.¹¹ Два дана касније, 4. јуна, кнез тражи од Митра Јосифовића да му пошаље мајстора Веселина са својом дружином оног момента кад конак буде привео крају, а да на градилишту остави само два мајстора који ће надзирати завршетак радова. Истовремено му напомиње да уз нарухбу израде шолукатри наручи шарке и браве и да Алекси Симићу каже да је то све по заповести Господара.¹²

После скоро два месеца Митар Јосифовић могао је да јави кнезу 11. јуна да је његов конак већ направљен.¹³

Са завршетком градње кнежевог конака одмах, још у завршној фази, започете су припреме за изградњу и других објеката двора у Пожаревцу. Изузетна пажња посвећена је изградњи момачког конака. Његова изградња започета је половином јуна 1825. године када и градња мутвака. Упутства за даљу изградњу ових објеката Митар Јосифовић тражио је од кнеза још 11. јуна. „Него да нам назначите оћемо ли под ћерамиду и мутвак и конак или само шавцима... и оћемо ли таван подкивати одоздо или одозго да нам јавите. И дасака нестало, требаће за момачки конак. И ови дунђери београдски ођу ли ји обуставити да граду и овај конак или да и нездадржајем, зашто они кажу ако ће се покривати само шавцима ми не умемо.“¹⁴ Даље, у другом писму, Митар Јосифовић тражи дозволу да се темељи момачког конака сагrade од печене цигле па, по цигли набој ударити, зашто кад падне киша на једну страну фаћа вода, а неће млого цигла ни отићи.¹⁵ Међутим, кнез Милош се с тим предлогом није сложио већ је тражио да се момачки конак гради од атала (врсте грађевинског материјала) а не од цигле, „а шта је атала, ондашњи мајстори знаће.“ Кнез одређује да момачки конак има четири собе, две са једне, а две с друге стране, а у средини да буде велика кујна. Оџаке на момачком конаку да сагrade од ћертика, а на великим конаку (његовом) да буду од цигли, као и оџаци на мутваку који се истовремено подизао. Басамаке да направе од стране пролаза. Оба објекта, мутвак и момачки конак, према упутству кнеза Милоша треба да буду покривени ћерамидом коју ће набавити у

11] Протокол кнеза Милоша Обреновића, 406.

12] Исто, 407.

13] АС-КК-XXI-485(11.VI 1825) М. Јосифовић јавља кнезу "... и јављамо вама које мајстори дунђери долазу к вама. Конак биће до недеље сасвим готов."

14] Исто.

15] АС-КК-XXI-488(14.VI 1825); Б. П. 410-411, Д. Фелдић, Стари Пожаревац, 35.

Смедереву. „Мутвак да граде од ћертика, а ако ћертика доста на овом кишовитом времену набавити не узмогу, а оно да га од чатме граде. Остало казаће им Митар.“¹⁶

Цео комплекс зграда са конаком до краја лета 1825. године био је саграђен. Унутар дворишта двора постављена је била калдрма од конака до мутвака и од конака до канцеларије писарске у другом дворишту.¹⁷ Милошев двор у Пожаревцу чинило је поред конака још неколико зграда.

О кнезевом двору прве белешке је оставил Јоаким Вујић приликом посете Пожаревцу 1826. године. Долазећи кнезу у посету, Вујић бележи да је „...Великог Књаза Г. Милоша двор, једно прекрасно лепо ново зданије на једном кату, на којим находе се лепе, украсене собе, споља с прекрасним, пространим диваном, а доле јест канцеларија, трпезарија и друге лепе собе.“¹⁸ Говорећи даље о објектима који сачињавају Милошев двор у Пожаревцу, Вујић наставља са описом. „Потом к востоку јесу такожде нова зданија за официанте, канцелисте и проче служитеље дворске, к западу обаче јест један велики дом за Господареве момке. После овог дома иде једна велика, велика казарма, у коју могу до 200 војника стати. Спрам казарме јест дом касира, а идући к капији јест кујна и још нека мала зданија и овај двор јест дупло с палисади обрађен и утврђен.“¹⁹

Палисада, о којој говори Вујић, подигнута је око двора до краја августа 1825. године и изазвала подозрење код варошких Турака, муселима алај-бега па и самог београдског везира, Абдурахмана.²⁰ У одговору алај-бегу, Алити-бегу, Мустај-бегу, тескереци-бashi и самом везиру, кнез Милош је одбацио све оптужбе о тобожњем утврђењу за некакву одбрану, већ је образложио да се ради о обичној огради од прошћа каквих има на стотине по читавој нахији. „А, најпосле, не дате ми ни конак мој авлијом од прошћа оградити, где ни камена ни цигле не има, а ви сте (се) од простог прошћа начинили силни палисад, и тако (у) сваким, и у најневинијим и простодушним поступцима мојим, све нешто подозрително находите, криво и зло изврћете, и онако Девлету јављате.“²¹ Палисада је, и по-

16] Протокол кнеза Милоша Обреновића, 424 (16.VI 1825).

17] АС-КК-XXI-509 (19.XI 1825), Д. Фелдић, Стари Пожаревац, 36.

18] Ј. Вујић, Путешествије по Сербији, 25. (Јоаким Вујић, Путешествије по Сербији, Будим 1828)

19] Исто, 25-26.

20] Протокол кнеза Милоша Обреновића, 482 (19.VIII 1825).

21] Исто, 486 (19.VIII 1825); 493 (26.VIII 1825)

ред Милошеве љутње и оповргавања, одавала јако утврђење, јер је имала мазгале, кроз које се могло пузати, а и капија је била јака, направљена од онаквих истих греда као што је био и цео палисад.²²

Сликовитији и прецизнији опис Милошевог двора, на основу кога можемо извршити реконструкцију читавог простора, дао је Otto Dubislav Pirx приликом посете кнезу у Пожаревцу 1829. године. „Високи, правилни палисади окружују простор, у коме стоје разне зграде, које чине кнежев двор (у старом смислу). У првом дворишту је главна зграда, дрвена једноспратна, а део у средини њеној, с лица, велика је отворена дворана, чардак где се Срби најрадије баве када су код куће. Из ате куће је једна нова масивна зграда, која се постепено по европском начину намешта, а у сутерену су слуге и кујна. У другом је дворишту канцеларија од дрвета без спрата; затим коњушница и барутана. Пред првим двориштем је зграда за момке. Зграде су скромне, солидне, а свуда влада највећа чистоћа.“²³ У кући „чардаклији“ кад се кнез Милош налазио у Пожаревцу, боравили су саветници²⁴, „где је врховна власт најважнија земаљска дела спроводила“.²⁵

Поред Милошевог конака, кнез је нешто касније (1826) саградио и коначић за младе кнезове Милана и Михаила. Била је то мања двоспратна кућа где су „они ноћивали, учили и ишли у школу која је била близу конака“.²⁶ До тог коначића младих кнезова била је зграда за канцеларију и боравак кнежевих секретара и писара.

Насупрот Милошевом конаку – близу, у истој авлији, подигао је кнез и други конак за кнегињу Љубицу. По свој прилици конак кнегиње Љубице подигнут је 1827. године. Ову лепу и складну зграду у „балканском“ стилу, која је својим мирним линијама подсећала мало на ампир, подигао је мајстор Веселин. Мајстор Веселин је овога пута изабрао угледне сараднике, неимаре Николу Ђорђевића и Анђелку Ивана Ђосу.²⁷

- 22] А. Медовић, Окружје пожаревачко 185–218 (Поврх палисада било је постављено густо црно трње). (Аћим Медовић, Окружје пожаревачко, Гласник ДСС, св. Ч, Београд 1852, 185–218).
- 23] О. Д. Пирх, Путовање по Србији, 50. (Ото Дубислав Пирх, Путовање по Србији у години 1829. Београд 1900)
- 24] М. Ђ. Милићевић, Кнегевина Србија, 1060. (Милан Ђ. Милићевић, Кнегевина Србија, Београд 1876)
- 25] А. Медовић, Окружје пожаревачко, 185–218.
- 26] М. Ђ. Милићевић, Кнегевина Србија, 1062; А. Медовић, Окружје пожаревачко, 185–218.
- 27] М. Коларић, Грађевине и грађевинари Србије од 1790. до 1839. године, Зборник Музеја Првог српског устанка, I, Београд 1959, 19. Р. Јушић, Кнегиња Љубица, Г. Милановац 1977, 65.

Кнежев конак налазио се негде на месту где је сада главна Пошта, према Стадиону малих спортова (двориште Политехничке школе).²⁸ О његовом изгледу и ближим архитектонским одликама нема поузданних података, сем уопштених описа које су оставили савременици који су посетили кнеза у његовом двору у Пожаревцу. Према једном писму кнеза Милоша, конак господар Јованов у Чачку (који постоји и данас) је копија кнез Милошевог конака у Пожаревцу.²⁹ Милошев конак није био дугог века. Срушен је 1844. године јер је био саграђен од слабог материјала.³⁰ Зграда је грађена у бондручном систему конструкције, са испуном од опеке и имала је све одлике профаних споменика балканско-оријенталног стила.³¹ Узрок кратком трајању Милошевог конака није била само слаба грађа већ и неискусни мајстори, али још много више нездраво, лоше, подводно, ниско земљишта на коме су постављени објекти конака и других зграда. Јужно од конака, на простору парка између данашње поште и Дома културе, била је велика бара која по причању старих Пожаревљана „никада није пресушивала“.³² После обилних киша она је постала још већа, па је чак претила и Милошевом конаку, о чему је „покорни слуга“ Митар Јосифовић 2. јуна 1825. године писао самом кнезу „...вода је дошла до нова конака сад не можемо да излазимо на капију...“³³ О стању конака почетком 1844. године најречитије говори извештај да је тако посрнуо „да се више у њему седети скоро никако не може и судећи да би добро било, да се он раствури, пак сва

- 28] Д. Фелдић, Стари Пожаревац, 36; М. Пурковић, Пожаревац, 77 (Испред конака била је пространа пољана где се недељом и празником сакупљала младеж и играло коло. О овим игранкама и случају ћерке Милутина Петровића-Ере видети у: А. Д. Ђурић, Пожаревац пре сто година, Пожаревачки грађанин, 14. 1. 1932, 1–2).
- 29] И. М. Здравковић, Конаци кнез Милошеве Србије, Гласник Етнографског института САН, књ. I–III, Београд 1953–54, 413–425; Исти, Конак господар Јована Обреновића у Чачку у светлу неких нових података, Зборник радова Народног музеја, 1, Чачак 1969, 77–87.
- 30] М. Ђ. Милићевић, Кнегевина Србија, 1063; А. Медовић, Окружје пожаревачко, 185–218.
- 31] Б. Вујовић, Профана архитектуре у Србији у доба кнеза Милоша, Зборник радова Народног музеја, XV, Чачак 1985, 39–67; Б. Којић, Стара градска и сеоска архитектура у Србији, Београд 1949, 5–101 (Вујовић наводи да је Милошев конак био спратна зграда и да је с једне стране имао диванхану).
- 32] Д. Фелдић, Стари Пожаревац, 37.
- 33] АС-КК-XXI-481(3.VI 1825), Д. Фелдић, Стари Пожаревац, 37.

јапија дебела која се у њему нашла буде, на грађење апсане обрати...“³⁴

Конак кнегиње Љубице био је негде где је данас Окружно здање (у дворишту зграде Скупштине Града Пожаревца).³⁵ Била је то повећа зграда на спрату са широким оџацима, покривена ћерамидом. Њена градња започета 1827. године после скоро две године приведена је крају. Пирх ју је, боравећи у Пожаревцу 1829. године, описао као “једна нова, масивна зграда која се постепено по европском начину намешта, а у сутерену су слуге и кујна.”³⁶ Са фотографија³⁷ овог конака, снимљених новембра 1883. године, види се да је то била велика зграда, да је имала стреху опшивену даскама и широке димњаке. Ограђена је била кољем као и многе друге зграде у Пожаревцу тога времена. Од 1844. године у овај конак „који се и тако празан и без икакова употребленија за сад наоди“ уселили су се Начелство и Окружни суд.³⁸ Пред његово рушење 1887. године, коришћен је као пошта и телеграф. Срушен је да би се припремио терен за изградњу новог велелепног Окружног начелства и Суда.

Недалеко од конака била је школа, али изван кнежевог двора. У комплексу кнежевог двора биле су две значајне зграде у којима су биле смештене важне установе. Од 2. јуна 1825. године, у коначком дворишту у кући кнеза Јоксе, премештен је Суд пожаревачки, а Јокса је добио кућу свога писара, Василија Којића.³⁹ Друга зграда, близу коначића за бегове Милана и Михаила, била је канцеларија и стан за писара. Из те канцеларије у Пожаревцу изашло је много значајних писама са молбама и захтевима кнеза Милоша упућених великим везиру, Метернику, грофу Неселроду, српској депутацији у Цариграду, београдским везирима и другим политичарима страним и домаћим, али и чисто приватним: супрузи, чиновницима и слугама, као и многим пословним партнерима у великом броју трговачких послова које је преко ортака водио сам кнез. „И све се то грувало“, како је духовито приметио Милићевић, „у један деловодни протокол, тако да се често у једној нумери садржи извештај о

34] АС-Совет-80 (19. 1. 1844).

35] Мемоари Стефана-Стевче Михаиловића у два дела од 1813. до 1842. и од 1858. до 1867. Београд 1928, 74 (напомена испод текста), Д. Фелдић, Стари Пожаревац, 38.

36] О. Д. Пирх, Путовање по Србији, 50, Р. Љушић, Кнегиња Љубица, 64–65.

37] Две фотографије конака кнегиње Љубице, снимљене 12. 11. 1883. године чувају се данас у Народном музеју у Пожаревцу.

38] АС-Совет-80 (3. 2. 1844); А. Медовић, Окружје пожаревачко, 185–218.

39] Протокол кнеза Милоша Обреновића, 402–3.

свињама које су ухватиле шап, а одмах у другој долази писмо великог везира о ком важном државном послу.⁴⁰ Сви чиновници имали су у конаку храну и боравак. Кнегиња Љубица се лично старала за канцеларијске чиновнике, чак је и подрумцијама наредила да се писарима кад год затраже даје вино и друга пића, сем шампањца и токајског вина.⁴¹

Дворски комплекс чувала је стражу. Стражара је била зграда озидана са једном циглом, покривена ћерамидом и имала је једну собу и кујну, а налазила се наспрам канцеларије.⁴² Пред главном зградом, Милошевим конаком, била су два стражара, и испред барутане један. Стражу су чинили један подофицир и 12 стражара обучених у сељачка одела. „Смењивање страже бива врло лепо, а оружјем рукују шта више врло тачно.“⁴³

У оквиру двора била је и коњушница (ар) у којој је било коња, већином домаће расе али и лепих арапских коња. Према запису Пирха који је видео кнежеву коњушницу, штала је била уређена на турски начин.⁴⁴ Па и коњушар је тада (1829) био Турчин, али је то место убрзо заузео Никола имраор.⁴⁵ Милош који је често путовао, а најчешће између Крагујевца и Пожаревца, имао је неколико лепих бечких кола (интова) и једна лака путничка која је вукао један поштански пар ердељских коња као и донски четворопрег руских коња које му је поклонио генерал Гајсмар.⁴⁶

О животу на Милошевом двору у Пожаревцу има више зајимљивих записа које су оставили домаћи и страни посетиоци.⁴⁷

У кнежевом двору живело се оним истим животом као што се живело у најотменијој српској кући са свим обичајима који су упра

40] М. Ђ. Милићевић, Кнежевина Србија, 1062.

41] Исто, 1062.

42] АС-МФП, II-73-1846.

43] О. Д. Пирх, Путовање по Србији, 50, 64.

44] Исто, 64–65 (Пирх о уређењу штале каже да „коњи једу зоб из зобнице, а сено из јасала, која иду до земље, тако да се у њима природно, мора нагомилавати малог старога и нечистог сена. Нега коња је изврсна. Приvezani су дужим ланцима за стражње ноге, а међу њима нема преграда“) О Милошевој штали у Пожаревцу и дивним коњима које је ту видео пун је хвале и мађарски гроф Иштван Сечењи који је посетио кнеза у Пожаревцу октобра 1830. године. Милош је том приликом поклонио Сечењију једног понија и замолио га је да му за његов донски четворопрег набави једног риђу. (Т. Милитар, Глас о Србији и Пожаревцу 1830, Браничево, 1, Пожаревац 1958, 72–80).

45] АС-КК-ХХI-810(1. III 1829); Б. П. 511.

46] О. Д. Пирх, Путовање по Србији, 65.

47] Забелешке о животу на двору кнеза Милоша у Пожаревцу, оставили су Јоаким Вујић, Ото Дубислав Пирх, Иштван Сечењи, Бао л'Конт.

жњавани у свакој српској кући без посебног церемонијала. Врата на кнезевом двору била су сваком отворена, да је могао у свако доба доћи „пожалити се и замолити се“ код кнеза и кнегиње. Кнез и кнегиња су љубазно и радо примали сваког и љубазно предусретали са обичним народским поздравом мушкарце „шта желиш брате“, а жене „шта хоћеш сестро.“

Кнез је у Пожаревачки двор најчешће долазио да у кругу породице прослави благе празничне дане (Божић, Нову годину, Ускrs, Велику Госпојину и крсну славу Св. Николу). Боравак кнеза Милоша у двору у Пожаревцу била је и прилика да га грађани виде и поздраве, посебно у овим празничним данима, када је он редовно одлазио у цркву на литургију и потом приређивао свечани ручак у свом конаку, како за свиту тако и „отменије званичнике вароши“.⁴⁸ Биле су то свечаности за памћење које су варошани препричавали током године. Таква је била прослава Божића 1834. године о којој су известиле и тадашње новоосноване званичне „Србске новине“. „Дан рођења Христова није јоште ни осванио, а у 10 часова ноћи пукну топови и пушке, ударе добоши, засвирају свирке банде, и огласе наступање светлог овог празника... У један час пође књаз обучен у стару србску долamu, златом извезену, и препасавши сабљу, а наденувши и ленту Крста Свете Ане првог степена с императорском круном дану му од руског императора Николаја, а о врату крст Првозваног Андреје, и са самур калпаком на глави, а за њим пресветла његова супруга Љубица, наследник Милан и млађи син Миаило, равним начином и унуци његови и синови старије кћери његове Петрије, удате у Земуну, с чиновницима Канцеларије, члановима Суда пожаревачкога и капетанима у Цркву. Г. Митроплит већ је са свештенством у цркви био, у којој и околну које неизбројено мложество народа било је сабрано. Пешачка гарда, носећи име наследника Милана, стајала је пред црквом у паради и код банде књажеске а изван ограде црквене била су три топа. Како књаза опазе, где се к цркви приближује, одма зазвони велико звоно на њој и огласи долазак књажев...

По повратку из цркве сви чиновници и грађани пољубили су најпре књаза, а после и књегињу и синове њине у руку и поздравили иј праздником. А после је био код књаза ручак, на који је и Г. Митрополит позван био и за којим је банда свирала, а топови и плотуни гарде пуцали су. За ручком напијо је књаз прву здравицу....

48] Новине србске, бр.1 (5. 1. 1834), Новине србске бр.17 (28. 4. 1834), Новине србске бр. 1 (5.1.1835), М. Ђ.Милићевић, Кнежевина Србија, 1063–1065.

Весеље на образу свију гостију било написано, кој нису досад оваква Божића доживели...“

Иако није било посебног церемонијала, на двору су се поштовала правила српске патријархалне породице. Кнез је за ручком, који је почињао у 11 часова, седео на челу стола у посебној, за њега направљеној столици, до њега с леве и десне стране синови, до њих архимандрит и кнезев секретар, па онда редом остали чиновници. Кнегиња и ћерке стајале су с обе стране кнеза и служиле га за време ручка, јер „тако захтева стари српски обичај“.⁴⁹ Тек нешто пре 1833. године кнегиња Љубица је почела седети заједно с кнезом за време ручка.⁵⁰ Пре почетка обеда, кнез или пак Михаило очитали би молитву, попили по једну ракију за здравицу и онда је почињало послужење ручка. Јело се из калајног посуђа (до 1830), а по набавци портулана из Беча, из њега са сребрним есцајгом (ножевима и виљушкама) израђеним у Бечу који је био обележен кнезевим монограмом. Пило се из сребрних чаша са монограмом кнезевог гроба.⁵¹

Јело се и пило, али умерено. Трпеза је била богата и разноврсна посебно када је било гостију из иностранства (Пирх, Сечењи, Боа л'Конт, Филипеску, Рикман и други). На трпези је увек било вруће проје, пшеничног хлеба и сира. Најчешће је служена супа од пиринча, кисела чорба, ђувеч, сарма, подварак, ћевап, кувано виме, печења: јагњеће, свињско, говеће, пилеће али и „пржена риба из Мораве“, гибаница, сутлијаш, баклава и алва као и „кисело биволско млеко са прженим земичкама и једна торта“⁵².

Највише се пила ракија потом вино бело и црно, а у изузетним приликама кад су долазили инострани гости и шампањац.⁵³ Ручак је трајао око један сат. После ручка архимандрит би очитao молитву па би потом сви изашли на чардак. Опрали би сви руке, још једном, послужили се још по једном чашом вина, а онда би уз пијење кафе разговарали о политици.

У пожаревачком двору, у свом конаку, боравила је кнегиња Љубица са децом док је кнез стално боравио у Крагујевцу, а повремено

49] О. Д. Пирх, Путовање по Србији, 60.

50] М. Ђ. Милићевић, Кнежевина Србија, 1065.

51] О. Д. Пирх, Путовање по Србији, 61; АС-МФII-III-18/1848 (У попису ствари кнеза Милоша у његовом конаку, које су преостале 1848. године, наводи се да има још: 106 тањира портуланских, 5 портулана за печење, 5 чорбалаука портуланских, 37 калајлија, 22 виљушке гвоздене, 17 кашике калајни и тако даље); Т. Милитар, Глас о Србији и Пожаревцу 1830, 72–80.

52] Т. Р. Ђорђевић, Из Србије кнеза Милоша, Београд 1983, 44; Пирх, Путовање по Србији, 61.

53] Т. Милитар, Глас о Србији, 77.

долазио у Пожаревац. Са њим је увек ишао већи број његових најближих сарадника, чиновника и оданих људи. У Пожаревцу, поред кнеза, најчешће су боравили и ту се бавили државним послом: Димитрије Давидовић, секретар „Књажеске канцеларије“, архимандрит Мелентије Павловић, Василије Поповић, рођак кнегиње Љубице, Сима Милосављевић-Поштрмац „Амица“, кнежев стални пратилац, Алекса Поповски, кнежев секретар, Стојан Симић, кнежев чиновник, Алекса Симић, базрђанаша у Београду, Јаков Живановић, директор Кнежеве канцеларије, као и кнежеви лични лекари: Вито Рамито, Куниберт, Јован Стејић, и други. Поред кнежеве свите, чиновника и најближих поверљивих и оданих људи у кнежевом двору у Пожаревцу било је и неколико Пожаревљана који су се бринули о одржавању конака и кнежеве економије. Били су то, пре свих, стари Пожаревљанин Стефан Јевтић-Брка, који је једно време био „надзоритељ“ на двору, Стефан Пазарац, Арсеније Андријевић, Јован Дугалић, Јова Босић, Никола Ђорђевић, Гаврило Поповић, Петар Илић-Пекета, Настас Петровић, људи који су најчешће обављали важне и одговорне послове на двору и у вођењу кнежеве економије. Изузетно поверење Милош је имао у Јосифу (Јокси) Милосављевићу, сердару подунавском, главном кнезу Пожаревачке нахије, човеку који је безусловно спроводио Милошеве заповести и био му безграницно одан и поверљив до kraja живота (1837). Јоксим Милосављевић био је десна рука кнегињи Љубици у Пожаревцу, на двору и економији. Међу Милошевим поверљивим, оданим и послушним људима из Пожаревца треба убројати и Јосифовић Димитрија („Чича Митра“) из оближњег села Петке. У конаку су повремено били и учитељи кнежевих синова: Аврам Гашпаревић и Ђорђе Зорић.⁵⁴ Остало је забележено да су Милош и Љубица присуствовали испитима у дворској школи, кад

54] АС-КК-ХХ-50(5. II 1829) (Аврам Гашпаревић рођен је 1798. године у Бачком Петровом Селу. Аврам је свршивши тадашњу филозофију завршио цео некадашњи гимназијски течај. Аврам је био учитељ у Пожаревцу и приватни учитељ Илији Гарашанину и синовима кнеза Милоша, Милану и Михаилу. Као учитељ у Пожаревцу 1829. године, забележио је, у „Огледалу србском“, Београд 1864, 14, да је имао „пored школе и обиталиште“. – Др Димитрије Кириловић, Војвођански учитељи у Србији 1836. године, Зборник Матице Српске – Серија Друштвених наука, 3, Нови Сад 1952, 90–100; Р. Љушић, Кнегиња Љубица, 66. АС-КК-ХХ-77-78(22. VII 1833. и 27.VII 1833)(Ђорђе Зорић, учитељ кнежевића Милана и Михаила у Дворској школи у Пожаревцу обратио се писмом кнезу с питањем како ће учити децу, по европском или азијатском начину и истовремено, затражио већу плату од 500 талира. Кнез му је убрзо одговорио да он не познаје други начин воспитавања но само европски, али да није сигуран да то Зорић и сам зна, те му зато тражи сведочанство о завршеним школама из педагогије).

су им деца полагала и том приликом кнежевићи су положили француски језик „са отличним успјехом“.⁵⁵

Према записима Пирха знамо више и о приватном животу кнеза Милоша у двору у Пожаревцу. Кнез је лети устајао пред зору, а зими око шест часова, а потом силазио у двориште где су га чекали чиновници и служитељи. У разговору с окolinom најпре су вођени лаки, шаљиви разговори, а онда се прелазило на озбиљне. „Шест сати увече време је кад наступа мир. Само у неодложним случајевима свршавају се и после тога послови са кнезом. У то доба кнез седа да игра карата, улог је мали, а игра таква да не захтева пажње. За то време читају му се новине.“⁵⁶ Кнез је примао: Petersburger Zeitung, Augsburger allgemeine Zeitung, Oesterreichische Beobachter и француски Constitutionnel.

Кад је боравио у Пожаревцу, недељом и празником, играло се коло пред његовим конаком, а кнез је са доксата посматрао момке и девојке.⁵⁷ Кнез је имао своје свираче, неког Мустафу виолинисту и његовог прatioца кларинетисту и Циганке које су певале њему и гостима било у двору или пак у кафани код Димитрија Грка.⁵⁸ Пожаревљани су имали прилике да уживају у музицирању „књажеске банде“ Јосифа Шлезингера, првог „капелмајстора“, сваки пут кад је кнез прослављао Божић, Богојављење, Ускrs, славу у Пожаревцу.⁵⁹

Колико се безбрижно живело на Милошевом двору у Пожаревцу, колико је било одсуство скрупула и обзира према људима забележио је и Вук Стефановић Каракић, који је седам пута долазио и боравио на кнежевом двору, али и сам био предмет спрђње људи из Милошевог окружења, па и самог кнеза Милоша. Десна

55] М. Петровић, Финансије и установе обновљене Србије, I, 818; М. Владимировић, Пожаревачка гимназија, Браничево 5, Пожаревац 1962, 79–80. Владимировић бележи да је кнез Милош присуствовао испиту својих синова по повратку из Цариграда 22. новембра 1835. године. Овај догађај забележиле су и „Новине србске“ бр. 48 од 29. новембра 1835. године.

56] О. Д. Пирх, Путовање по Србији, 63–64 (Пирх је забележио да су у Пожаревцу 15. октобра већ биле новине Allgemeine Zeitung од 3. октобра, а Constitutionell од 1. октобра).

57] А. Д. Ђурић, Пожаревац пре сто година. (Једном паде му у очи једна врло лепа девојка. Милош нареди да му је доведу. Била је то кћи Милутина Петровића-Ере. Ера извештен дође с пиштољем у Милошев конак али кнеза није могао да пронађе. Пronашао је своју кћер и избацио је кроз прозор на калдрму. Девојка је у несрћеном паду сломила ноге и остала целога живота саката).

58] Т. Р. Ђорђевић, Из Србије кнеза Милоша, 130–131; О. Д. Пирх, Путовање по Србији, 72.

59] М. Петровић, Финансије и установе обновљене Србије, III, 320, 334, 335; Новине србске, 1, 5.1.1834.

рука у збијању тих спрдњи био је Сима Милосављевић-Паштрмац „Амица”.⁶⁰ О томе је Вук оставио много сведочанства, јер је и сам био његова жртва.⁶¹ „Чуо сам, (вели Вук) из Милошеви уста да је Амица један пут у Пожаревцу до подне овако распустио 14 жена с мужевима.“⁶² Говорећи о тим суровим шалама које је Милош чинио са појединцима, Вук се присећа једне такве која се забила у двору у Пожаревцу у време његовог боравка августа 1829. године. „Неког лудог Перу из наје Пожешке, који је зато остао нем и сулударст, што је од рођења био глув, и кога је Милош зато по особитој својој љубави к будалама, уза се видио, заболе у Пожаревцу (у месецу августу 1829) зуби; онда Милош заповеди те га опоје шпиритом, па му његов берберин с неколико момака на силу поваде зубе и за то сирома онај дан умре и не отрезнивши се више.“⁶³

У односима, везама Вука и Милоша у Пожаревцу, записе је оставил сам Вук у својој „Особитој грађи за српску историју нашега времена“. Истичући неке лоше карактеристике Милошеве личности, Вук је у поменутом делу у одељку II „Самољубије и презреније свију други људи“, истакао Милошево самољубље и ниподаштавање ових других. „Он је у почетку 1827. године у Пожаревцу мени из уста казао (корећи ме, како сам се ја могао од њега бојати, те му на позивање 1826. године у Крагујевац нисам дошао). Ако те још нијам наградио, као што треба, ја добро знам, како си ти мени чест учинио; аkad ја то јесенас (1831) у мојој молби (иштући пензију)

- 60] М. Манојловић, Вук и Пожаревљани, VIMINACIVM, 2, Пожаревац 1988, 81–98; М. Манојловић, Вукова путовања и боравак у Пожаревцу, VIMINACIVM, 1, Пожаревац 1986, 121–132.
- 61] Сима Милосављевић-Паштрмац звани „Амица“ (турски чика) направио је сурову шалу са Вуком издајући му поспрдни пасош ткз. Амицин пасош. Амица је пасош за Вука направио у Пожаревцу октобра 1829. године и послao га болесном Вуку, који се тада налазио у Крагујевцу, заједно са кнежевим писмом. Пасош је саставио Амица, писао Цветко Рајовић, а скаредну Вукову фигуру нацртао Аврам Гашпаревић. Вук је о овом пасошу оставил забелешку: „А најпосле да се не би ко у кога другога упознао, ево овде стављамо његову скаредну фигуру; па онда наслед прве половине табака с друге стране, намоловали ме (што је год Аврам Гашпаревић васпитатљ је млади кнезова, мајсторскије могао) како стојећи мокрим у тестију, која стоји на земљи, а два писара (Милошева Паун Јанковић Десимирић и Милош Конић Косијеровић), сагли се, те отимају тестију (ово је зато чинено, што сам ја, не могући ноћ, особито с горњега боја, ићи на поље, имао у соби суд ради мокрења, као што је по Европи свуд обично, а они спрдње ради измисле, да сам ја у манастиру Раковици спавајући у једној соби с она два писара, тео да мокрим у тестију из које су они воду пили“. В. Ст. Каракић, Историјски списи, I, Београд 1969, 135.
- 62] В. Ст. Каракић, Историјски списи, I, Београд 1969, 142.
- 63] Исто, 139.

споменем, то је у Крагујевцу примљено за највећу погрешку и кривицу.⁶⁴

Вук се у Пожаревцу сусретао, водио разговоре и преписку и са кнегињом Љубицом. Чак јој је понудио своје услуге око проводацисања њене ћерке за темишварског спахију Демелића.⁶⁵

У конаку није увек било безбрежно, било је и напетих ситуација са послугом и појединим радницима, занатлијама. Надзорници у двору често ни сами нису се најбоље сназили у организовању послова како у конаку тако и на кнежевој економији. Због крађа у двору од 1829. године уведене су ноћне патроле које су обилазиле конак и барутану.⁶⁶

Ту пометњу у двор је унео Раде Таинција пошто је покрао оружје (5 пиштоља и пушку С. Пазарца) из собе тадашњег надзорника Стефана Пазарца. Убрзо потом из двора су побегли кочијаши Стеван и Матија, у Аустрију или нису ништа покрали.⁶⁷ Најчешће малверзације на двору и кнежевој економији чинили су сами надзорници и њихови помоћници. У намери да себи прибаве део прихода са богате кнежеве економије или пак да сакрију део скупљеног берићета, кнежеви људи на двору, Стеван Пазарац, Јова Босић, Јован Дугалић и још неки чинили су овакве прекршаје, што се пре или касније откривало. Понекад су за ове крађе и малверзације са скупљеним производима одговарали и они који их нису направили, само зато што нису на време уочили и известили кнеза о томе.⁶⁸ Велику тешкоћу у доказивању невиности по питању крађа и малверзација на двору и економији, имао је Стојан Симић 1830. године. Правдајући се, у писму кнезу, Симић му предочава да „моје погрешке које сам ја у двору вашему на штету вашу учинио и ако се посведочи да сам ја макар једно зрно жита к овом житу прикупio или ако је икад самном какав ортаклук Пазарац имао или данас ако га има, то се остављам на правосудије вашега сijатelства...“⁶⁹

Суревњивост, нетрпељивост, па и свађе између Јове Босића, надзорника у двору и његових најближих сарадника, Стефана Па-

64] Исто, 145.

65] Вукова преписка, II, Београд 1907–1913; 537–541; Архив Српске академије наука и уметноста, Вукова заоставштина, 3374/1,2 (АСАНУ-В3-3374/1,2), М. Манојловић, Вук и Пожаревљани, 81–98.

66] AC-KK-XXI-951(30.VIII 1829); Б. П. 517–18.

67] AC-KK-XXI-1012(6.IV 1830); Б. П. 532.

68] AC-KK-XXI-1070(4.IV 1830); Б. П. 545–547.

69] Исто.

зарца, надзорника на кнезовој економији, Јове Божњака и Дугалића око неправилног рада Пазарца резултирале су довођењем Стефана Јевтића-Брке за надзорника двора (1831).⁷⁰ Посебно велика истрага о злоупотребама Јована Дугалића као надзорника двора 1837. године, довела је до смене већине тадашњих чиновника и ранијих поузданних људи на двору и економији у Пожаревцу.⁷¹

Читав комплекс зграда двора, а посебно кнезев и кнегињин конак, захтевали су већи број послуге, нарочито жена које су одржавале чистоћу и помагале кнегињи у кућевним пословима. Кнегињи је у овим пословима помагало 9 жена, удовица (Баба Караоланова, Дока удовица, Баба Ружа, стара попадија, Марија Вељкова, Живана удовица, Стоја Милвина, удовица, Добрњчевица и Јована Влајна, удовица), које су за своју службу добијале по 25 ока брашна на месец и помало дрва.⁷² Посебан положај на двору имала је Боса, мајка Јове Босића Ћилерције, која се бринула за одржавање чистоће конака кнегиње Љубице. По заповести Јована Дугалића, надзорника двора 1836. године, Боса је пресељена „у велики конак... да га у чистоћи држи. Оне пак жене које су се с Босом налазиле преселио сам иј у ону собу поред билијара.“⁷³

На платном списку кнезевих службеника на двору у Пожаревцу, број плаћених се стално увећавао, а током 1831. године било је 23 људи на разним службама. Највеће плате имали су служитељи који су били у функцији одржавања двора: писар Јован Петровић, већилар Јово Бошњак, коњушар Никола Имраор, подкивач Коста Налбантин, таинција Јова са по 30 гроша на месец. Пандури су примали по 15 гроша на месец (Ристо Арнаутин, Максим Арнаутин, Тома Бабић и Милосав Проовац). Таинције, подрумције, ашчије, баштованције и други служитељи имали су од 15 до 25 гроша на месец. Ове службе обављали су: Јован Бостаинција, Милија подрумција, Ристо баштованција, Јован асталција и одација, Младен акција (ашчија), Илија ашчија за војнике. На економији су радили

70] AC-KK-XXI-1112 (9.I 1831) (Кнез Милош у писму Јови Босићу саопштава да је за надзоритеља конака поставио Стевана Брку); AC-KK-XXI-1117 (Кнез Милош наређује Стефану Јефтићу-Брки, надзоритељу двора да дисциплину у двору међу служитељима одржи да свако своју дужност испуни); Б. П. 570.

71] AC-KK-XXI-131, 132, 134 (10.II 1837); Б. П. 825-836, Р. Љушић, Кнегиња Љубица, 66.

72] AC-KK-XXI-128, 129 (16.I.1837. и 21.II 1837); Б. П. 825-836.

73] AC-KK-XXI-114 (9.XI 1836) (Дугалић у извештају кнезу Милошу јавља да је: „Што се пак тиче загревања великог конака и амама и то сам уредио да се по мало подгрева“).

свињари Лупша и Стеван, говедар Живко, кокошар Камен, рабација Цветко и Илија и други чобани који су зарађивали око 10- гроша на месец.⁷⁴

Управљање двором и економијом кнез Милош је пове-равао посебно упостављеном „надзоритељу“ или „домостро-итељу“, који су од њега добијали најшира овлашћења, „да он сам по собственому својему благоразумију управља свим избројеним мојим (кнезевим – прим аут.) добрима, без да му се има ико мешати у то.“⁷⁵ У делокруг управе надзорника двора спадали су: двор са служитељима и пандурама, мутвак с куварима и куварицама, подрум с подрумцијама, екмечиница с екмекчијама, воденица око Пожаревца, стока с чобанима на имањима око Пожаревца, читав унутрашњи живот на двору као и пољски рад у истом месту. Надзорнику је остављано на вољу, ради боље унутрашње организације живота на двору и ефикаснијег рада економије да сам процени колико му за то треба служитеља, пандура и других радника, а уз то имао је право „да може к тому јоште свакога од њи, који у чему му драго било против његове уредбе имао буде, без даљег питања с 25 батина казнити и отерати га, ако види да не има надежде икакове к поправљенију његовому.“⁷⁶ За службу надзорника кнез је давао 250 талира годишње редовног следовања али их је, понекад, за ревно-сно вршење службе награђивао. Тако је Стеван Јевтић-Брка, 28. јула 1831. године добио на дар од кнеза антерију и џубе.⁷⁷ А нешто раније, 1827. године А. Андријевић је од кнеза добио 1000 гроша на поклон.⁷⁸ Нису сви надзорници били узорни и ревносни у вршењу ове одговорне и тешке службе. Неки су покушавали да део прихода са економије и ствари са двора присвоје приказујући лажно рачуне кнезу што је он брзо уочавао. Такве је одмах смењивао премештајући их на друга мање важна места, а неке и кажњавао. У најбољем случају пролазили су само са прекоревањем и критиком и препоруком да убудуће предострожнији буду и боље да се владају.⁷⁹

Посебно су била два надзорника подвргнута истрази због крађа на двору (Јован Дугалић) и Јово Босић због смутњи.⁸⁰

74] AC-ЗМП-6670 (20.7.1831).

75] AC-KK-XX-84 (21.VII 1834).

76] Исто.

77] AC-KK-XXI-1219 (28.VII 1831).

78] М. Петровић, Финансије и установе обновљене Србије, I, 906.

79] AC-KK-XXI-1112 (9.I.1831); Б. П. 570.

80] AC-KK-XX-131 (10.II 1837); Б. П. 836.

За 14 година, колико је постојала ова служба (1826–1839), било је десетак надзорника. Први надзорник који је обављао ту службу, још док нису били подигнуту ни сви конаци ни све зграде у комплексу двора, био је Арсеније Андријевић. Његово име налази се у потпису многих извештаја са двора и економије у Пожаревцу током 1826. године па и касније (1828), али се потом посветио војној служби.⁸¹ Гаврило Поповић је био надзорник током 1827. године, па и 1828. заједно са Арсенијем Андријевићем⁸² Током 1829–30. године први човек кнезеве економије и других послова у Пожаревцу био је Стојан Симић. Посебно се С. Симић старао и бринуо о кнезевој породици. Симић је организовао пресељење кнегиње Љубице и кнезевића Милана и Михаила из Београда за Пожаревац 1832. године. Том приликом, кнезу је саопштио да честити везир жали што се Милошева породица сели за Пожаревац и каже „молио вас да одавде бегове и госпођу не премештате“. За ово пресељење кнезеве породице из Београда у Пожаревац и кнез се постарао да породици буде што боље у путу али и у самом конаку. „Ја сам данас подрумцијама налог дао да нешто пива у Пожаревац пренесу, но и ви (Симић – прим. аут.) не мојте изоставити отуда које буре лепа вина у Пожаревац спустити. Што се поласка тиче, на то вам препоручујем да се из Београда донде на пут Пожаревцу не крећете, док вам одавде или из Пожаревца не пишем... а сам за тим у Пожаревац поћи намеравам, куд сам веште људе већ напред послao, да собе разастру и лепо уреде до мог доласка.“⁸³

Стефан Пазарац био је надзорник током 1829. године и његовим управљањем кнез није био задовољан због поткрађања и других малверзација и манипулација са рачунима и производима са економије.⁸⁴

Нови домостаратељ двора постао је Јово Босић током 1830–31. године. Због смутњи на двору којима је допринео и сам надзорник, Јово Босић је био смењен.⁸⁵

81] AC-KK-XX-131 (10. II 1826); AC-KK-XX-17(16.VII 1828); AC-KK-XX-37 (19.VIII 1831); AC-KK-XX-47 (3. IV 1828); Б. П. 502.

82] AC-KK-XXI-586 (19. VI 1827); AC-KK-XX-46 (3. IX 1828) Почетком септембра 1828. године Гаврило Поповић је децу служитеља из конака послao на занате у Сmederevo и то: Савино дете на ћурчилук, Кушеринче на абацилук, Настаса на терзилук, Костадина на сапунцилук.

83] AC-KK-VI-170, 171 (8.III 1832); AC-KK-XXI-1012 (7.IV 1830); AC-KK-XXI-992 (9.II 1830); AC-KK-XXI-1346 (20. IV 1832).

84] AC-KK-XXI-1112 (9.I 1831); Б. П. 570.

85] Исто.

Наредних година (1831–1834) надзорник на двору био је Стефан Јевтић-Брка, стари, уважени Пожаревљанин, који је уживао поверење кнеза Милоша. На кнезево задовољство Стефан Јевтић, кога је кнез ословљавао са надимком „Брка“, успешно је организовао све послове на двору и економији без већих проблема.⁸⁶

Уместо С. Јевтића који је постао председник Магистрата пожаревачког, дошао је кнез варошки, Јован Дугалић.

Јован Дугалић (1834–1837) као надзорник кнезеве економије показао се у лошем светлу. За њега су везане највеће истраге о крађама и злоупотребама на двору.⁸⁷

Сменивши Јована Дугалића, кнез је за главног надзорника двора 1837. године поставио Николу Ђорђевића, с оштрим упозорењем, „само да не варате и не крадете“.⁸⁸ Истовремено, приodata му је Јову Ђилерцију „нека буде надзиратель ту око конака, а ви ћете бити главни на свему.“

До краја постојања ове службе, тј. до краја прве владе Милоша Обреновића и његовог двора у Пожаревцу (1839) кнез је за главног надзорника свих његових имања у Пожаревачком округу 1838. године поставио мајора Настаса Петровића.⁸⁹

За бројну послугу, служитеље и раднике, како на двору тако и на економији, издаваје су позамашне суме новца. У расходе двора поред плате оних који су радили на двору и економији улазиле су ставке за плаћање војске, издржавање локалних кнезова и муселима, српске депутације у Цариграду и свих крупнијих и ситнијих трошкова направљених на двору.⁹⁰ Расходи у двору су се увећавали из године у годину. Прве године (1825), од Ђурђевдана до Митров-

86] AC-KK-XXI-1219 (28.VII 1831); С. Јевтић-Брка био је председник Магистрата који је 23.2.1835. године, Одлуком кнеза Милоша добио пензију у висини од 220 талира годишње као „служитељ Отећества“ (AC-ЗМП-7950, Новине србске, бр. 10 од фебруара 1835, 74–75). Човек већ у годинама, омален а пун, Брка је још био дустабанлија, а притом му је кућа била далеко од суда. Био је паметан и писмен. Кнез Милош је Брки хтео да поклони магарца да не иде пешке али овај то није хтео јер је мислио да ће му се сви смејати у комшију и вароши. (М. Ђ. Милићевић, Кнез Милош у причама, Београд 1891, 125–26).

87] AC-KK-XX-134 (4.III 1837) Прекоревајући Григорија Павићевића који је водио истрагу о Дугалићу, кнез му каже: „А одкуд знate да су Дугалићеви рачуни чисти, кад смо ми толико ока гвожђа од његова руковођења нашли покрадена, кроме што је он кућу начинио“.

88] AC-KK-XX-127 (11. I 1837); Б. П. 825.

89] AC-ПО-98/127 (6.VIII 1838); Б. П. 869.

90] AC-ПО-6/12 (23.4.1827) У прилогу је дат цео полугодишњи расход конака (двора) за 1827. годину.

дана, расход је износио 13.802 гроша, да би 1835. године, у истом периоду, достигао цифру од 62.510 гроша и 10 пара. У овај трошак од 62.510 гроша улазило је: за храну и друге издатке у двору 22.490,16, за куповину зоби и овса 8.032,15, за разне поклоне у новцу 1.174,09, за оправку зграде 3.935 гроша, за дворску школу и цркву 338,22, за плату служитеља и гарде 22.465,25, за путне и подвозне трошкове 2.074,03 гроша. Ту су још долазили и ситни трошкови које је направила кнегиња Љубица: „за оправку беговских хаљина 18 гроша, за крпљене Милан-бегових хаљина 7,30 гроша, Мијаилу бегу на трошак 5 гроша, Мурату што је дјеци зубе вадио 23,10 гроша, госпођа кнегиња исплатила ткаљи 12,25 гроша. Послала госпођа у Чачак Цмиљани за ткање 150 гроша, једне штифле и 4 краватле свилени за Милана бега, по писму Цветка Рајовића 120 гроша, једно тесте артије за пенџере собе катанске 2 гроша и 12 тестета артије за пенџере на касарни 24 гроша.“⁹¹ На двору су радили или услуге пружали и варошки Турци, занатлије. За разне поправке и услуге варошким Турцима је током 1830-31. године исплаћено:

1. Налбанту Турчину за подков коња 6 гроша
2. Сарачу Турчину за оправку такума (прибор, сервис, опрема, посебно коњска) по конти Н^о и 6 гроша и 20 паре
3. Сарачу Турчину за крпеж чрез Николу Ђосу 2 гроша
4. Налбанту Турчину за потков коња 20 гроша
5. Алији Турчину из Отина 50 гроша
6. Машалаџама везировице 6 гроша
7. Делибаши везировице 100 гроша
8. Делијама 30 гроша
9. Мустафа леуташу 3 гроша и 12 паре
10. Дервишима 1 грош и 26 паре
11. Турчину из Стамбола 10 гроша⁹²
12. Тефтер трошкова водио је Глиша М. Павићевић, кнегињин секретар и кнежев хазнадар.

Кнез је у двору у Пожаревцу примио и угостио више домаћих и страних гостију. Међу кнежевим гостима били су путописци на пропутовању (Јоаким Вујић, Ото Дубислав Пирх и још неки) које је он радо примао, гостио, даровао и обезбеђивао им пратњу на даљем путовању, кроз Србију.⁹³ Било је ту и страних угледних пле-

91] М. Петровић, Финансије и установе обновљене Србије, I, 406.

92] AC-ЗМП-6670; AC-ЗМП-6681.

93] Јоаким Вујић је био код кнеза на двору 7. августа 1826. године којом приликом му је кнез издао „Објављеније“ „којим препоручује се свим властима

мића, политичара који су на пропутовању кроз Србију проборавили по неколико дана (Иштван Сечењи, мађарски гроф са својим пратиоцима, Бао л'Конт, француски гроф, дипломата).⁹⁴

Неколико дипломата, представника својих земаља, долазило је у Пожаревац различитим поводом на званичне разговоре са Милошем Обреновићем (Димитрије Глигоријевић Филипеско, посланик Влашке са својим секретаром Гицом Опраном,⁹⁵ Петар Ивановић Рикман, руски конзул у Молдавији и Влашкој,⁹⁶ Џорџ Лојд Хоцес, енглески конзул у Београду).⁹⁷ Кнез је на двору у Пожаревцу ради примао личне пријатеље из Србије и иностранства као и пословне партнere, ортаке у разним трговинским пословима.⁹⁸ У двору је пружано гостопримство и турским великодостојницима и њиховим свитама.⁹⁹

нашим мирским и духовним, да имаду свуда показатеља овог, .. а по том честно испратити га даље...“ (Ј. Вујић, Путешествије по Сербији, 55) Ото Дубислав Пирх, пруски официр, боравио је на двору осам дана, половином октобра 1829. године. За пратиоца на путу од Пожаревца према Поречу, одређен му је Цветко Рајевић, у исто време кнез је дао дозволу Дајловићу да се Пирху ставе на расположење сва научна, статистична средства из крагујевачке канцеларије. (О. Д. Пирх, Путовање по Србији, 66).

- 94] Иштван Сечењи, при повратку с пута из Цариграда, боравио је код кнеза у Пожаревцу неколико дана октобра 1830. године. Том приликом кнез је Сечењију поклонио из своје коњушнице једног понија. (Т. Милитар, Глас о Србији и Пожаревцу 1830, 78) Бао л'Конт дошао је у Србију почетком априла 1834. године, а у Пожаревцу био током маја. Б. П. 717
- 95] Новине србске бр. 52 од 29. 12. 1834. године забележиле су званичну посету посланика Влашке, Димитрија Глигоријевића Филипеску са својим секретаром Гицом Опраном, кнезу Милошу у Пожаревцу 14. децембра 1834. године.
- 96] Барон Рикман, са специјалним упутствима стигао је у Пожаревац 26. јула 1835. године, где су га дочекали кнез, виђенији људи и један део посланика Петровске скупштине, која је само неколико дана раније завршила рад. Рикман је требало да убеди кнеза и остале да Србији није потребан никакав устав. Ова мисија барона Рикмана пала је у незгодно време јер се кнез припремао за пут у Цариград. (Новине србске, бр. 26 од 20.7.1835).
- 97] Џорџ Лојд Хоцес био је у Пожаревцу за време војних маневара септембра 1837. године у коме је учествовало 1.700 војника сва три рода (пешадија, коњица, артиљерија) и банда. (Р. Марковић, Војска и наоружање Србије кнеза Милоша, Београд 1957, 53-107).
- 98] У конаку у Пожаревцу дочекан је по заповести кнежевој влашкој бојар Филип Ленче крајем августа 1831. године. (AC-ККXXI-1239).
- 99] Секретар Хоџа-Ћана приликом боравка у Србији око разграничења боравио је на кнежевом двору у Пожаревцу где га је угостио Стојан Симић. Стојан Симић, у извештају кнезу пише 1. марта 1830. године да је секретар Хоџа-Ћана, који је с једним момком дошао 1. марта, лепо дочекао и испратио. „Ефендији сам јошт вечерас изручо поздрав ваш и предложио му како ће се у призренују граница с. к. нашум договорити. О свему простра-

Филипеску са Гицом Опраном био је смештен у конаку кнезевића који је тада служио као дворска школа. Филипеску су првог дана (13. децембра) посетили С. Симић, Аврам Петронијевић и Јосиф Милосављевић, другог дана (14. децембра) Филипеску је учинио аудијенцију код кнеза у његовом конаку, 15. је кнез посетио посланика Филипеску у његовом конаку, 16. у недељу кнез је заједно са Филипескум и свитом био у цркви, а потом на ручку у двору, 17. децембра Филипеску је преко Голупца и Милановца отпутовао за Влашку.

Недалеко од кнезевог двора налазила се мезулана. У њој су се одмарали и размењивали коњи. О њој је кнез водио много рачуна пазећи да увек има добрих и одморних коња како би татари могли што боље да обаве поштанску службу. У близини мезулане, не много далеко од конака, била је и школа.¹⁰⁰

Кнезев двор, мезулана, школа, татар кафана, таинциница, кафана Димитрија Грка са Табачком чаршијом до главне пијаце, били су језгро будуће вароши која се све брже изграђивала, а тој изградњи печат давао сам кнез Милош.

Кнезева економија

Непокретна имовина кнеза Милоша налазила се на многим местима по Србији, али је највише била сконцентрисана око четири места: у Пожаревцу, Крагујевцу и њиховим околинама у Топчидеру и Црнућу. Кнезева економија у Пожаревцу била је највећа и главна за целу кнезеву имовину. Добра кнеза Милоша у атару Пожаревца била су у: Ореовици (имање на Морави код Љубичева), Бурјанском Кључу (између села Љубичева и Драговца), Забели и код Бресја (изнад Пожаревца према селу Салаковцу), у самој вароши: ограђена ливада где је била касарна (данашњи Казнено-поправни дом за жене), ограђена ливада код Шпитала (имање данашње Пољопривредне школе), виногради повише цркве, велика башта испод Табане, воћњак у Циганској мали (Старо гробље), у непосредној околини Пожаревца: ливаде у Дубравици, Клепечкој, а у Окружју пожаревачком: Бела Река, ливаде у Кобиљу, код Бикотинаца, Градишта (Орашје и Рамски рит), код Кочетина, као и воденица на Млави код

није учинио сам му израженије и показао сам му милост за његову услугу ако по вашој вољи учини, 50 кеса. Он ми је одговорио у пространо да вам изручим поздрав његов и увереније да ће све оно чинити колико му до руке дође и колико се њега касало буде, стараћу се вели да господару све по вољи учиним јер и ја се надам вели да господара добру милост получити.“ (AC-KKXXI-997)

^{100]} Мезулана са аром (коњушницом) према плану града из шездесетих година XIX века, налазила се у данашњем градском парку, а северно од ње била је школа (ИА- фонд градског поглаварства Пож.)

Великог Села, Малог Црнића, Дрмна и Прекаја код Брадарца.¹⁰¹

Милош је те земље бесправно заузeo одмах по до-вођењу своје породице у Пожаревац, због чега су га тужили многи Пожаревљани из „Бурјанске мале“, некадашњег села Бурјана.¹⁰²

Једино је имање код Бресја, које је износило око 70 кося, кнез купио од Кара-Алије, а касније 1837. године продао држави по два талира за сваку косу.¹⁰³

Нешто од овог имања кнез је и продао, нарочито 1837. године па и доцније 1845. године,¹⁰⁴ а опет неке ливаде у Бурјанском Кључу и пожаревачком атару дао на уживање свом дугогодишњем верном чиновнику капетану Моравског среза Петру Илићу-Пекети.

Седам ливада оставио је Начелству, да прода сиромашнијим сељацима и варошанима оскудним у земљи.¹⁰⁵ Два плаца у вароши кнез је продао Арсенију Вељковићу и Јањи Васиљевићу за 158 талира. Други његови неискоришћени плачеви прописно су процењени а затим подељени становништву са наплатом таксе за исто као и за тапије.¹⁰⁶ Имања у Ореовици, Бурјанском Кључу и Забели одузета су од кнеза 1839. године као бивше крчевине које је народ кулуком прокрчио. Ореовицу и Забелу држава је дала на коришћење старим власницима до доношења коначног решења по том питању. Парница, која је трајала дugo, решена је у корист оштећених Пожаревљана, који су успели да докажу да су те земље од давнина држали њихови преци и да су за њих давали део спахији.¹⁰⁷

За овако велико имање око Пожаревца и у самој вароши било је потребно много слугу и радника како би се све обрадило и берићет прикупљао на време. У оквиру кнезеве економије гајена је и стока (свиње, овце, козе, говеда, коњи и живина) којом је кнез, уз помоћ ортака, трговао и остваривао лепе приходе. На економији радио је 67 слугу и радника и то: 6 чобана, 4 говедара, 3 свињара, 1 кобилар, 1 кокошар, 2 пудара, 1 виноградар, 3 баштована, 2 „чесмеџија“, 11 кочијаша и сезија, 5 ћирица, 10 чувара имања коњаника, 7 чувара

^{101]} AC-Совет-91/1841; AC-МФП-IV-263/1841, Р. Љушић, Кнезевина Србија, 202.

^{102]} AC-Совет-129/1843; AC-МФП-III-90/18461.

^{103]} AC-KKXXI-1928 (12.VIII 1837).

^{104]} AC-Совет-460/1847. AC-Совет-91/1841.

^{105]} AC-KKXXI-1868 (5.III 1837); AC-KKXXII-184 (28.IV 1837).

^{106]} AC-Совет-381/1848; ИАП-ОП-220.

^{107]} AC-МФП-IV-115/1847.

пешака, 1 екмеџија са 2 помоћника, 1 „таинција“ и једна „станарица“ на Морави по имену Стана.¹⁰⁸ Пожаревачком економијом је управљала кнегиња Љубица а њен помоћник, њена десна рука, био је Јокса Милосављевић (чича Јокса). Као управник кнегиња Љубица је лично излазила у поље да се увери да ли су сви послови добро сређени и где је шта смештено, да би могли тачно кнезу поднети извештај.¹⁰⁹

Колико је кнегиња ревносно водила послове на економији најречитије говоре њени извештаји кнезу Милошу: „Јуче покосили смо све, само нам још данас и сутра остаје да сакупимо и уплатимо: Дубравицу, Забелу, Клепечку, Рамски рит, Брест, ливаде у Градишту и Ријечкој... Што се тиче овдашњи пољски послова на Морави сено садели смо. Изашло је 15 сена од којих 10 садели смо у бранику на оној пољани, а 5 онде код шупе. Кукуруз на Морави окопали смо... но сада слабо од ове суше расте... овце и краве на Морави преместили смо, но онде неће стока најситнија бити, ако скоро кише не буде и трава не крене.“¹¹⁰

Двор у Пожаревцу се у највећој мери снабдевао храном и пићем са економије. Надзорници су водили рачуна да се храна не расипа „да се жито што више може чува и надгледа“, поврћа је било дosta „купуса имамо овде прилично, биће нам за овдашњи конак дољно... за лук арпацик послao сам једног момка у Тополовницу...“¹¹¹ и тако редом за све потрепштине.

Добре приходе кнез је на економији остваривао од товљења свиња, које је преко пожаревачких ортака, браће Мите и Ђоке Савића, Коце Марковића и других, извозио и продавао у Аустрији.¹¹² Свиње су гајене у самој вароши, а напасане травом „окол вароша“ а потом теране на жирење у планине Звијежда или у самом Пожаревцу на Табани где су се налазили обори и кошеви. У једном од извештаја надзорника Стефана Јевтића-Брке се то и потврђује кнезу, да је „отишао с капетанима Стевом и Коцом на Табану и онди с договором одвојио 100 вепрова и 45 крмача... и уставио у обору да се ране. А проче мало велико свега 202 гл. свиња отерао на Мораву да пасу.“¹¹³

108] М. Петровић, Финансије и установе обновљене Србије, I, 438.

109] Исто, 435-36, Р. Јушић, Кнегиња Љубица, 65.

110] Исто, 406-08.

111] AC-KKXX-37 (19.VIII 1828); Б. П. 507.

112] AC-KKXXI-699 (24.VI 1828); AC-KKXXI-1333, 1364, 1371; Б. П. 646-48 (12.VIII 1837).

113] AC-KKXXI-1262 (2.XI 1831).

У оквиру економије кнез је у Пожаревцу имао и винограде повише цркве на брду где су били и други виногради. Један од винограда кнез је купио од Хаџи-Мустафе за 450 талира.¹¹⁴ Вино из Милошевих винограда коришћено је за потребе двора али је и продавано „у согласју с В. С. двора домостроитељем г. Јованом Дугалићем, распродали смо од истог вина 179½ акова једно на друго по 46 гроша аков... овдашњим у вароши пожарев. меанхијама... још оставили смо 10 акова белога и 10 акова црнога доброг вина у подруму испод старог конака за потребу ваше светlostи, а 10 акова за особиту коначку потребу да се нађе.“¹¹⁵

Кнез Милош је у околини Пожаревца имао у власништву 4 воденице на Млави: код Великог Села, Малог Црнића,¹¹⁶ Дрмна¹¹⁷ и у Прекају код Брадарца.¹¹⁸ Оне су биле у његовом власништву до 1839. године, а потом су постале државне. Воденице су млеle све: кукуруз, пшеницу, јечам, раж, овас, просо и зоб и за услуге узимале ујам у натури. Годишњи ујам, на пример 1831. године, за све четири воденице износио је 123.888 ока, односно 2.323 гроша и 6 пара.¹¹⁹

Кнежева економија је подмиривала у највећем обиму потребе његовог двора у Пожаревцу, а сви вишкови су се продавали и доносили доста зараде. Милош је преко својих надзорника којима је давао велика овлашћења, али их је лако и брзо смењивао најчешће због крађа, имао увек увид у све послове на бројним имањима економије, посебно од када је економијом управљала кнегиња Љубица (1832). Кнез је и сам често обилазио имања, давао упутства како да се ради у пољу, где да се сакупи сено, коју стоку где да распореде,

114] AC-KKXXI-567 (23.IV 1827).

115] AC-KKXX-118 (20-21.XII 1836); Б. П. 812.

116] Воденица је била направљена од дрвених талпи, ћерамидом покривена са шест витлова поред ње је био и амбар од дрвеног материјала са шест преграда где је стављан ујам. Плац на коме је била воденица био је величине 190 хвати дужине (361 метар) и 95 хвата ширине (180,5 метара). Њој је припадао и луг од 70 хвати ширине (133 метар) и 130 хвати дужине (247 метара) – AC-МФП-II-73/1846.

117] Воденица код села Дрмна (дрмска) била је саграђена од дрвених талпи са 6 витлова. На воденичном плацу, 38 хвати (72,2 м) дужине и 13 хвати (24,7м) ширине налазио се и амбар од шашовака са 6 преграда за ујам. Воденици је припадао и оближњи браник (80 хвата -152м) x (55 хвата - 105,5 м). AC-МФП-II-3/1846.

118] Воденица, звана „Прекаја“ налазила се на Млави у близини села Брадарца. Била је од шашовака, покривена ћерамидом са 4 витла. На истом плацу био је амбар за ујам и кућа од набоја покривена трском. Плац је био димензија (108 хвата - 205м) x (40 хвата - 76м). AC-МФП-II-73/1846.

119] AC-ЗМП-6681.

које слуге треба притегнути, отпустити, знао је напамет број одвојених свиња за тов и продају, па чак и имена коња и кобила као и имена свих својих слуга.¹²⁰ Ништа се није смело урадити без његовог знања или пре-небрегнути његова заповест. Захваљујући таквом свом ставу, штедљивости и добром вођењу економије, она је бележила стални успон и испуњавала основни циљ задовољења двора храном, пићем и лепом зарадом.

Нема сумње да је кнез Милош дао главни печат развоју Пожаревца у првој половини XIX века. Захваљујући овом и оваквом ставу и подршке и учешћа кнеза Милоша у развоју града, Пожаревац је већ био нарастао да је при kraју његове прве владавине (1839.) имао 3234 становника. Пожаревац за Милоша везује и Љубичево које је он сагradio и поклонио држави, за време своје друге владавине 16. априла 1860. године када је своје некадашње имање „Морава“, поклонио „правителству српском“ да би имали где „да се правитељствена ергела добро устрои, како би земља од ње асну имала“. Ово имање, које је кнез Милош поклонио држави за ергелу, већ под управом кнеза Михаила, а у спомен на кнегињу Љубицу, од 1866. године добија име „Љубичево“.

За Милоша се може рећи да је, због свега што је за Пожаревац урадио, (ослободио град од Турака, подигао цркву, конак, чаршију, поклонио „Љубичево“) дао главни печат развоју Пожаревца, заслужио не само споменик, који су му захвални грађани подigli, већ и вечито сећање и трајну успомену код свих Пожаревљана.

120] АС-ККХХ-128 (19.I 1837), Р. Јушић, Кнегиња Љубица, 66.

Регистар личних имена

А

Абдула (Теодоровић Марко-Абдула)	45, 154
Аврам	24, 87
Абдурахман-паша	23, 157
Алија – Турчин	172
Алити – бег	157
Andrejević Arsene (Arso, Andrej)	9, 15, 17, 18, 19–23, 25–31, 36–38, 40–43, 45, 46, 48, 49, 58, 59–63, 87, 91, 94, 164, 169, 170
Аница	86
Арнаутин Илија	112
Арнаутин Макса	98, 168
Арнаутин Ристо	98, 168
Арсенијевић Риста	98
Асан	23
Атaloш Асан Сеге	76
Атанасковић Ђорђе	117, 124, 125, 133, 136

Б

Баба Ружа	105, 168
Бабић Тома	168
Баточинац Стојан	50
Батушки Бранко	128
Боа л'Конт	97, 161, 163, 173
Богдан (трговац)	38
Богдановић (Душманић) Павле	155
Босић Јова (Босин)	54, 91, 112, 113, 119, 147, 148, 164, 168, 169, 170
Бранков Жива	97, 128
Бранков Стока	113
Бресјанче Никола	127

В

Васиљевић Јања	175
Вељковић Арсеније	175
Вељкова Марија	105, 168
Веселин (Веса мајстор)	155, 156, 158
Владимировић Младен	105
Влајна Јована	105, 168
Влашкодолски Радован	127
Вубунција Миладин	127

Вујовић Бранко.....	159
Вукомановић Босиљка-Боса	91, 137, 147,
.....	148, 168
Вукомановић Јован.....	11, 22, 153
Вукосав – пандур	108, 111, 112, 114, 115, 116
Вујић Ђоаким.....	7, 157, 161, 172, 173
Вулићевић Вујица.....	91
Вулићевић Петар.....	91
Вучић-Перишић Тома.....	57, 58, 85, 89, 101
Г	
Гаврило (дете).....	33
Гавrilović Милун.....	44
Гајић Јеремије.....	95
Гаја (писар).....	31
Гарашанин Илија.....	164
Гарашанин Мијаило.....	38, 125, 126, 143
Гашпарић Аврам	79, 26, 46, 47, 49, 104, 105,
.....	137, 164, 166
Герман Михаило	38
Гица (хајдуц)	33
Глигоријевић Вуле.....	22, 76, 77, 78, 79, 81, 83, 155
Грнчар Ђорђе	97, 98
Д	
Давидовић Димитрије	7, 8, 10, 11, 12, 25, 26,
.....	32, 34, 35, 70, 102, 165, 173
Даница (девојка).....	86, 87, 94
Демелић (спахија).....	167
Деспинић Арон.....	72, 79, 81, 128, 133, 136
Димитрије Грк.....	97, 98, 112, 127, 165, 174
Димитрије чирак.....	73, 87, 108, 109, 110, 111, 112,
.....	113, 114, 115, 118, 119, 145
Добрњчевица	105, 168
Дока удовица	105, 115, 168
Драгашевић Јован.....	39
Дубравчки Ђока.....	127
Дугалић Јован.....	31, 32, 35, 48, 53, 55, 71, 72, 73, 75, 81,
.....	82, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99,
.....	101-105, 107-115, 118, 119, 136, 137, 139, 164, 167,
.....	168, 169, 171, 177
Дугалићев Младен.....	128
Дулић др Воја	97
Дуња Марко Ени	98, 127

Ђ	
Ђак (Милоје Поповић).....	34, 154
Ђока – патролџија	115
Ђорђе (ашчија)	14
Ђорђевић Анка.....	79
Ђорђевић Георгина	79
Ђорђевић Емил	79
Ђорђевић Михаило.....	50
Ђорђевић Настас.....	116
Ђорђевић Никола.....	103, 104, 106, 107, 117, 120, 121,
.....	122, 123, 124, 125, 126, 128, 129, 131-148, 158, 164, 171
Ђорђевић Пеја.....	98
Ђорђевић Петар	102
Ђорђевић Тихомир Р.....	165
Ђорић Стока М.....	42
Ђура (сеиз)	85, 143
Ђурђевић Живко	121
Ђурић Александар Д.....	159, 165
Ж	
Живан – свињар	128
Живана – удовица	105, 168
Живко – говедар	75, 169
Живковић Ђорђе	97
З	
Здравковић Иван М.....	159
Здравковић Милосав – Ресавац	38, 85
Зорић Ђорђе (Георгије) Л.....	79, 67, 70, 75, 86, 164
И	
Ивановић Петар – Рикман	163, 173
Илија ашчија	168
Илија чобанин	60, 169
Илијица (настојник)	128
Илић Мита (Маненче)	128
Илић Петар – Пекета	89, 93, 94, 101, 104, 105, 107,
.....	109, 110, 111, 116, 121, 123, 134, 138, 164, 175
Илић Стева (скелетија)	79
Имраор Никола.....	29, 30, 40, 49, 77, 85, 88, 114, 116,
.....	146, 161, 168
Исаиловић Димитрије	7
Ј	
Јаков таинција	109, 110
Јакшић Јаков	75
Јанковић Десимирски Паун	166

Јанко	103,128
Јања Грк	128
Јашар Мула.....	85
Јевтић Стеван – Брка.....	64,94,117,141,147,148,164, 168,169,171,176
Јевтић Ђирко	125
Јеленка (Мала Госпођа)	22,33,87
Јован (сезиз)	85,93
Јован (свињар).....	128
Јован (бостанција)	168
Јован асталција, одација.....	168
Јово (татарин).....	12
Јовановић Миладин	97,98
Јовановић Павле.....	142
Јоксин Пера.....	21
Јон (трговац)	98
Јосимовић Милош	97
Јосифовић Митар (чича Митар).....	18,22,45,56,154, 155,156,157,159,164
К	
Камен кокошар	169
Кара – Халија.....	175
Караолонова Баба.....	105, 168
Карађорђе (Петровић)	11,91
Караџић Вук	13,49,70,153,165,166,167
Катић Миленко.....	137
Касапбаша Димитрије	12
Кића (момак).....	39
Кириловић Димитрије	164
Коић Косијеровић Милош	166
Којић Бранислав	159
Којић Василије	160
Коларић Миодраг	158
Коњалија Никола.....	154
Косанчић Иван	139
Коста Налбантин	168
Костадин (дете)	43, 170
Коча (кафеција)	98,128
Крестић Василије.....	154
Кукић Милован	39,41
Куниберт др Бартоломео	7,24,25,35,49,64,65,164
Кушеринче (дете)	43,170
Л	
Лазаревић Голуб	79,81

Ленче Филип.....	173
Лењин (Владимир Иљић).....	97
Лучанин.....	114
Лупша свињар	169
Љ	
Љушић Радош.....	158, 160, 164, 168, 175, 176, 178
М	
Магарашевић Ђорђе	33
Макса (из Прова)	128
Мајенгатовић-Илић Ђорђе	127
Маленче Ђорђе.....	97
Манојловић Мирољуб	166,167
Марашли Али-паша.....	153
Марко (момак)	49,50,113
Марковић Јелисије	48
Марковић Никола-Коца	29,44,49,58,176
Марковић Радосав	173
Матеја (подрумција)	18,22
Матија (кочијаш)	49,95,106,119,167
Машић Риста	97
Медовић Аћим	158
Мејдан (барон)	40
Метерних.....	160
Милија подрумција	93,168
Милић (чобанин)	60,141
Милвина Стоја	105,168
Миленко	115
Милисављев Петар	
Милитар Трива	161,163,173
Милоје газда	18,19,31,143
Милканић Павле	97, 98
Милован ашчија	115
Милићевић Милан Ђ.	158–163,171
Милосав асталција	111
Милосављевић Бранко	98
Милосављевић Јокса (Јосиф)	11,17,33,42,43,48,53, 58,88,160,164,174,176
Милосављевић Мина (Мина)	17
Милосављевић Петар	21,97,127
Милсављевић Сима-Паштрмац	13,14,164,166
Милутиновић Сима-Сарајлија	153
Миљко (момак)	31,32,52
Миљко (Петровић)	32
Мильцо (Милан Обреновић)	7,8

Михаиловић Стефан-Стевча	160
Мита (кафеција).....	97
Митров Јова-Ћир.....	97,98
Мита таинција.....	128
Митровић Јоан (кмет).....	128
Митровић Петар	97
Митровић Стаменко	97
Мићић Јован	93
Мишић Пера	128
Младен ашчија.....	168
Мустафа - бег	157
Мустафа леуташ.....	172

Н

Настас (дете).....	43,170
Недељковић.....	22
Неселроде.....	160
Неша	34
Никола (мајстор д)	29
Николић Стоилко	97
Николајевић Крачун.....	47

О

Обреновић Александар	14
Обреновић Јеврем	34,35,52
Обреновић Јелисавета (Сајка, Савка)	9,11,43
Обреновић Јован	22,159
Обреновић Љубица (Госпођа, Велика Госпођа)	
..... 7,11,17,22,24,27,33,43,44,54,66,93,106,153,158,	
..... 160-164,167,168,170,172,176,178	
Обреновић Милан (Мильцо, Мања)	7-12,14,15,
..... 21,24,25,27,30-35,37,39-44,49,65,67,85,94,158,	
..... 160,162,164,170,172	
Обреновић Милош	7,8,9,11,12,13,14,17,22,23,
..... 24,25,28,29,33,34,38,39,44,45,49,53,57,58,62,64,	
.... 67,70,79,85,86,91,93,94,97,98,106,153-166,168,169,	
..... 171,173-178	
Обреновић Михаило (Мијајло)	7,9,11,12,19,23,24,
..... 26,30-35,37-41,43,49,64-67,83,85,93,94,158,	
..... 160,162,163,164,170,172,178	
Обреновић Петрија.....	162
Опран Гица	52,53,54,75,97,173,174

П

Павлић (Павле Моић).....	48
Павићевић Григорије - Глиша.....	102, 106,109,
..... 112, 118, 119, 171, 172	

Павловић Мелентије.....	7,164
Пазарац Стефан.....	48,49,50,51,52,53,
..... 54,55,56,57,59,74,148,164,167,168,170	
Панта Грк.....	97,127
Пантелић др Ђорђе (Пантел)	7,64,65,66
Параћинац Коста.....	97,98
Пауновић Живко	74
Пацек др Карло	7,68
Пеја (кафеција).....	98
Пера (момак).....	73
Петар (слуга).....	38,142
Петровић Јован	168
Петровић Миљко.....	32
Петровић Мита	165,169,172,176
Петровић Милутин-Ера	12,39,159,165
Петровић Настас.....	107,164,171
Петровић Никола	154
Петровић Хајдук Вељко	32,39
Петронијевић Аврам	53,174
Пецић Тројка	23,97
Пилиџан Станко	117
Пирх Ото Дубислав	7,8,17,49,97,158,160,161,163,
..... 165,172,173	
Планинко Иван	90
Понанов Пеца	23
Поповић Васа	90,94,164
Поповић Гаврило	44,164,170
Поповић Петар	125,135
Поповић Ђелеш Ђорђе	154
Поповски Алекса	79,164
Првац Милосав	168
Првозвани Андрија	162
Протић Димитрије (Мита протин)	63
Протић Пацко	42
Протић Ђорђе	94
Пурковић Миодраг	159

Р

Раде таинција	167
Раић Никола	144
Радован (момак)	54, 88
Радовановић Мијајло	74
Радосав (капетан)	14, 82
Радојковић Милета	17, 34
Раја официр	108,109
Рајовић Цветко	84,166,172,173

Рибар Лола (Иво)	130
Ромита др Вито.....	23,24,164
Риста баштованција	20,168
Рогић Станоје.....	9

С

Сава (слуга)	43
Савић Ђока	72,88,135,141,176
Савић Мита.....	44,72,176
Сечењи Иштван.....	7,97,161,163,173
Св. Никола	11,94,141,162
Света Ана.....	162
Света гаваз	139
Симић Алекса.....	23,44,155,156,164
Симић Стојан	7,8,11,13,21,35,37,53,54, 57,58,164,167,170,173,174
Смољинчанин Ђока	61
Спасић Ђока.....	97
Спасић Јованча	23,29,96,98
Спасојевић Ђорђе	97,127
Стаменко (кафеција).....	128
Станковић Никола	154
Станоје (Полицај).....	110
Станка	10
Стева (скелеција)	79
Стеван (асталција).....	18,41,56,167
Стејић др Јован	7,49,164
Стефановић Стефан – Тенка.....	62,72
Стојковић Аврам	12,58,74,92,94,102,104, 107,108,109,118,119
Стојковић Миленко	33
Стоилов Панта Х.	70
Стојан (из Кушиљева).....	42,81
Стојановић Никола	97

Т

Талешевић Асан-ага.....	27
Тершићеви	70
Тодор бојација.....	97,128
Тодор (субота).....	
Топаловић Петар	79,80
Топличић Милан	139
Туцаковић Јован	77
У	
Уска (налбанта).....	47,74
Устабаша Рајко	97,98,127

Учитељев Сава.....	97,128
--------------------	--------

Ф

Фелдић Драган	155,156,157,159,160
Фердинанд (цар).....	77
Филипеску-Глигоријевић Димитрије	52,53,163, 173,179
Филиповић Лука.....	15,16,17

Х

Хербез Теодор	33
Хоџа-ћан.....	7,173
Хоџес Лојд Џорџ	173
Хранисављевић Константин.....	106
Христ Исус.....	162

Ц

Цана	9,10
Цветко (чобанин).....	81,169

Ч

Чамарђић Ристо.....	16,17
---------------------	-------

Ћ

Ћатин Стева.....	113
Ћашић.....	77,78
Ћилерција Јова	103,108,109,111,112,116,171
Ћира (татарин).....	77,137
Ћоса Иван-Анђелко.....	158
Ћурчија Антон	97
Ћурчија Милић	97,98,127

Ш

Шанић Петар.....	39
Шлезингер Јосиф	165
Шушњар Живко	18,89

Регистар географских појмова**А**

Александровац (пожаревачки).....	14
Аранђеловац	125
Аустрија	70,79,154,167,176

Б

Бањска капетанија	34
Батовац	48
Бачко Петрово Село	164

Баточина	28,53
Бела Река.....	29,30,31,41,42,174
Бела Црква.....	10,21,22,49
Белосавци	28
Београд	7,9,11,14,17,23,24,26,31,33,34,44,52,54, 55,58,61,63,70,78,86,87,89,91,94,101,114,137,139, 141,154,155,158,159,160,163,164,166,167, 170,171,173
Београдска капетанија.....	141
Беч.....	163
Бикотинци.....	174
Болеч.....	89
Босна	76
Брадарац	60,175,177
Бресје	174,175,176
Брзан	28
Брусница	22
Будим	157
Букурешт	16
Бурјан	175
Бурјански кључ	175
Бурјанска мала	133,175
В	
Велики Гај	79
Велико Село	60,175,177
Виминацијум	28
Влашка	12,32,33,40,52,53,173,174
Влашки (бојар).....	173
Војвођански (учитељи).....	164
Враћевшица	7
Г	
Гараш	125
Голубац	174
Горњи Милановац	158
Велико Грађиште	18,19,48,116,121,174,176
Д	
Драговац	47,174
Дрина.....	28
Дрмно	44,56,175,177
Дубравица	7,29,42,45,59,78,79,128,134,154,174,176
Дунав	7,30,45,49,56,61,79,95,101,133,154
Е	
Европа	166

Енглески (конзул).....	173
Ж	
Жагубица	30,124
Ждрело	33,12
Жировница	117
З	
Забела	42,43,47,56,57,82,83,174,175,176
Зајечар	124,128
Зајечарска капетанија	124
Звижд	176
Звишча кнежина.....	50
Земун	49,71,156,162
И	
Илиџа	81
Ј	
Јагодина.....	34,53
К	
Карановац	23
Кечкемет	69
Кладово	33,95
Клепчика	28,30,36,59,60,62,72,74,75,81,82, 85,93,96,104,105,117,119,120,121,129,133,138, 140,141,146,174,176
Кличевац	26,62
Кључ	61
Кисиљево	141
Кнежевина Србија	158,161,162,163,175
Кобиље	174
Ковин	72,79,81,125,128,133,155
Кочетин	174
Кошутњак	9
Крагујевац	7,9,14,22,23,28,31,33,34,36,38,44,45, 52,53,54,58,62,63,66,70,75,77,79,85,86,87, 91,93,94,100,101,102,103,105,106,113,119, 121,123,127,130,133,136,142,148,161,163, 166,167,174
Крушедол	11
Курјаче	33
Кушиљево	42
Л	
Лајпциг	69
Лапово	12,28,54

Лозница 94
Лучица 29,140

Љ

Љешница 27
Љубичево 29,174,178

М

Мађарски (гроф) 161
Мало Црниће 175,177
Макце 92
Манасија 33
Милановац (Доњи) 174
Минине воде 57
Миријево 116
Митровица 39
Млава 48,55,56,60,121,124,130,174,177
Млавска кнежина 39
Могила 56,61,62
Молдавија 173
Морава 9,17,29,37,41,45,46,47,50,51,52,53,55,
..... 57,59,60,61,62,72,74,81,82,83,85,88,89,90,
..... 91,93,96,103,104,105,106,114,116,117,119-123,
..... 126,127,130,131,133,134,139,140,141,142,
..... 144,145,146,148,174,176,178
Моравска кнежина 93
Моравски срез 175

Н

Немачка 74
Нови Сад 11,164

О

Окружје пожаревачко 158,171,174
(Х) Омоље 39,129
Орашје 120,174
Ореовица 29,61,144,174,175
Оршава 478
Острово 72
Остружница 39
Отин (Хотин) 97

П

Паланка 19,104
Панчево 21,22
Париз 69
Пек 122
Петка 45,62

Петерсбург 69
Печка кнежина 32,45
Пешта 10,16
Подунавље 153
Пожаревац 7-46,48-51,53-66,68,70-79,81-99,
..... 101-108,117-126,128-132,134-148,153-178
Пожешка нахија 40
Поморавље 153
Пореч (Д. Милановац) 27,32,42,43,48,54,55,62,
..... 155,173
Прекаја 44,60,175,177
Прово 14,128
Пругово 61

Р

Раковица (манастир) 166
Рам 47,49,154
Рамска капетанија 82
Рамски рит 62,133,174,176
Ресавска капетанија 102
Ресавска нахија 85
Рогот 28,29,51
Румунија 17
Русија 38,66,69,70,92,145
Рушчук 16

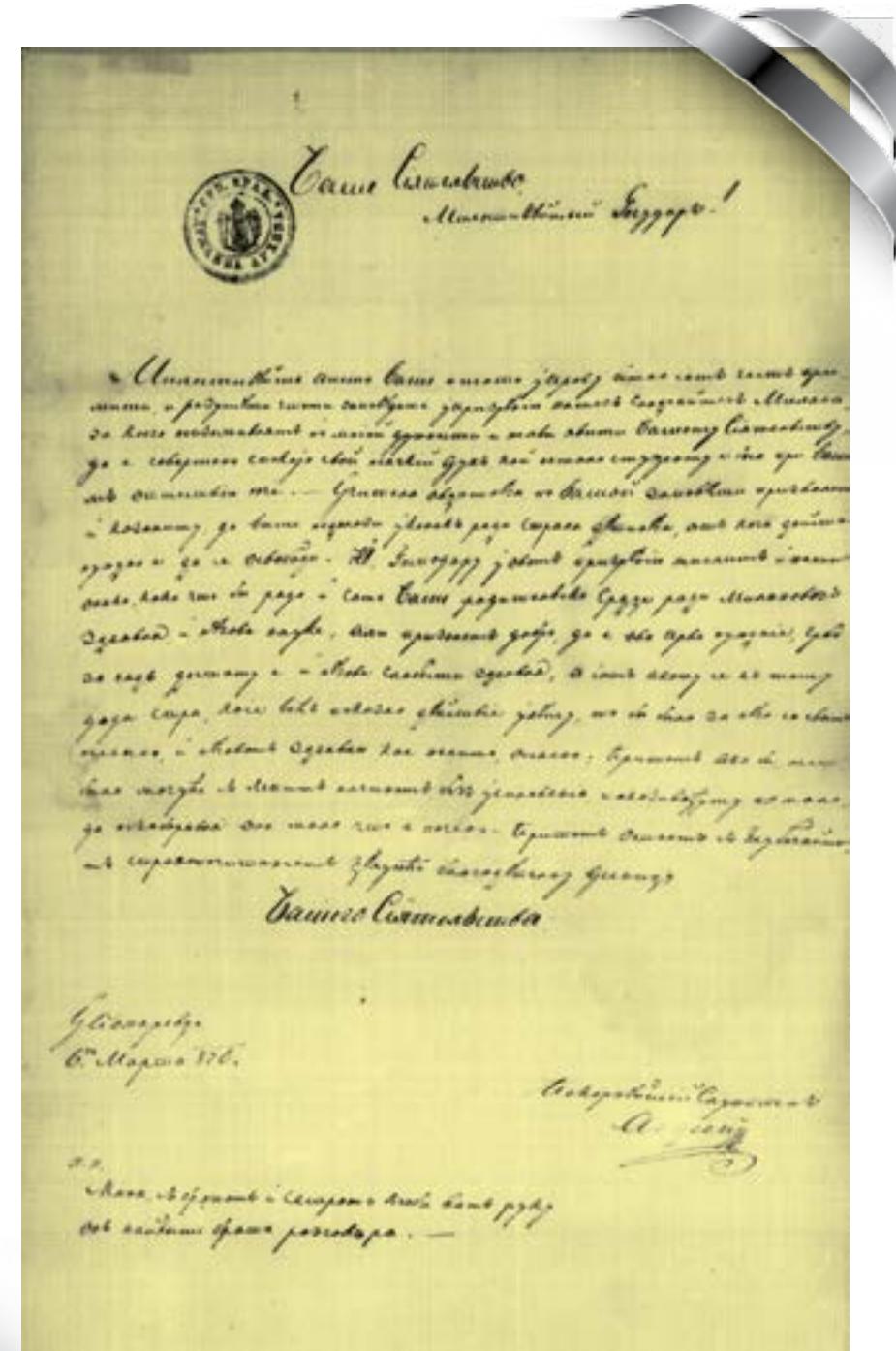
С

Салаковац 174
Свилајнац 9,28,38,52,85,94,102
Сmedерево 12,29,,8,4243,58,59,63,87,98,122,123,
..... 130,142,170
Сmedеревска нахија 91
Смољинац 51
Сопот 56
Србија 11,23,33,34,49,75,86,93,153,154,161,
..... 163,172,173,174
Средиште 79
Срезојевци 11
Старо гробље 174
Стиг 56,153
Стари Костолац 28

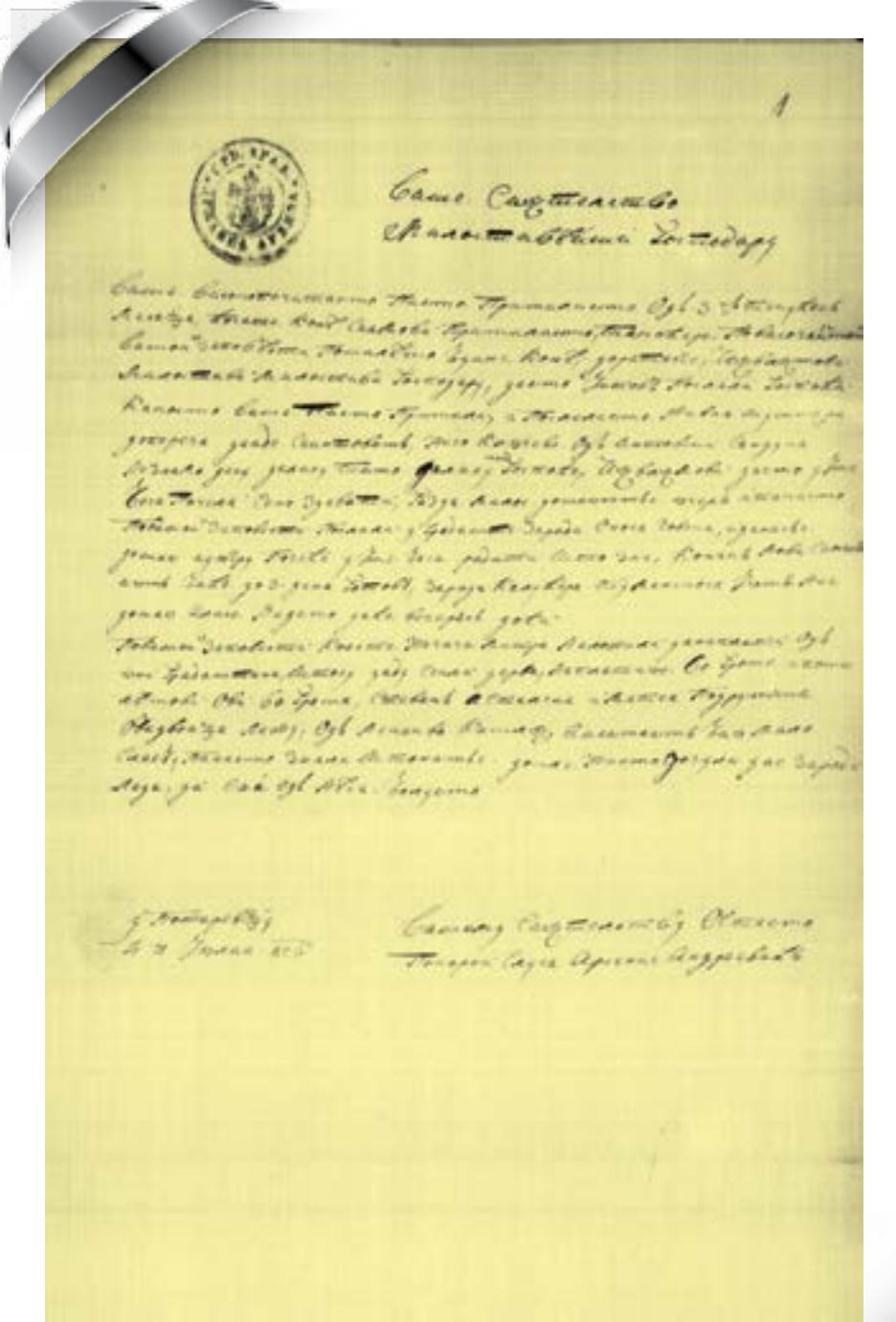
Т

Табана 55,61,88,101,117,120,124,125,126,
..... 128,129,130,136,140,174,176
Табачка чаршија 130,134,174
Таково 17

Темишвар	69
Тимок	12
Тополовница	36,176
Топчидер	75,85,87,88,89,90,91,123,131,138,174
Турска	12
Ф	
Фетислам.....	95
Ц	
Цариград	23,34,38,86,87,98,160,165,171,173
Циганска мала	174
Црнић (Мало Црниће).....	35,44,60
Ч	
Чачак	159,172
Ћ	
Ћириковац	48
Ћуприја	85
Ш	
Шабац	34,44
Шумадија.....	28
Шетоње	155
Шутулова бара	115,139

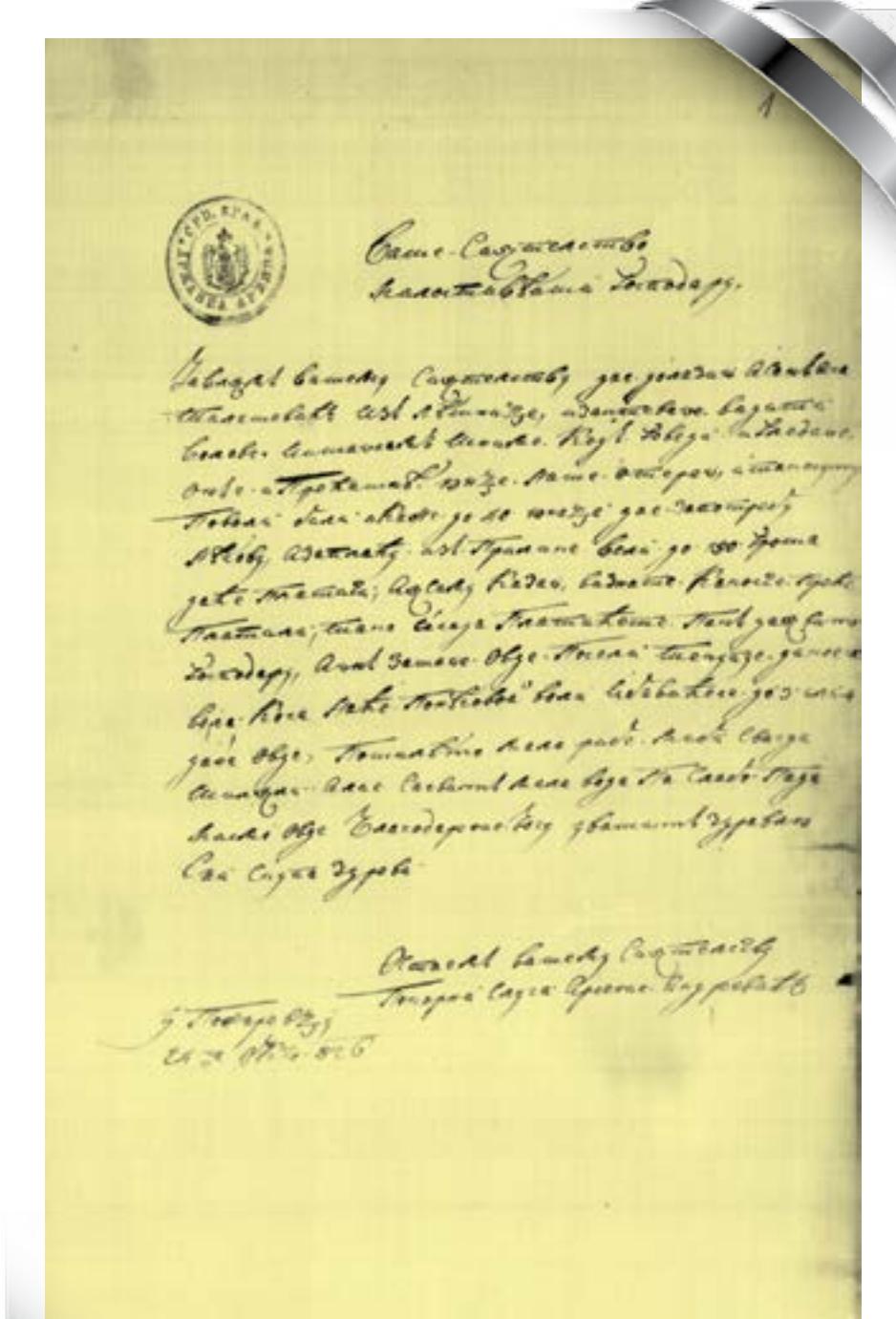
Писмо Арсенија Андрејевића кнезу Милошу у коме му јавља о здрављу кнежевића Милана

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ - Зборник Документата, 1

194

Писмо Арсенија Андрејевића кнезу Милошу о слању коли
(имтова) кнегињи Љубици и осталим новостима у Пожаревцу

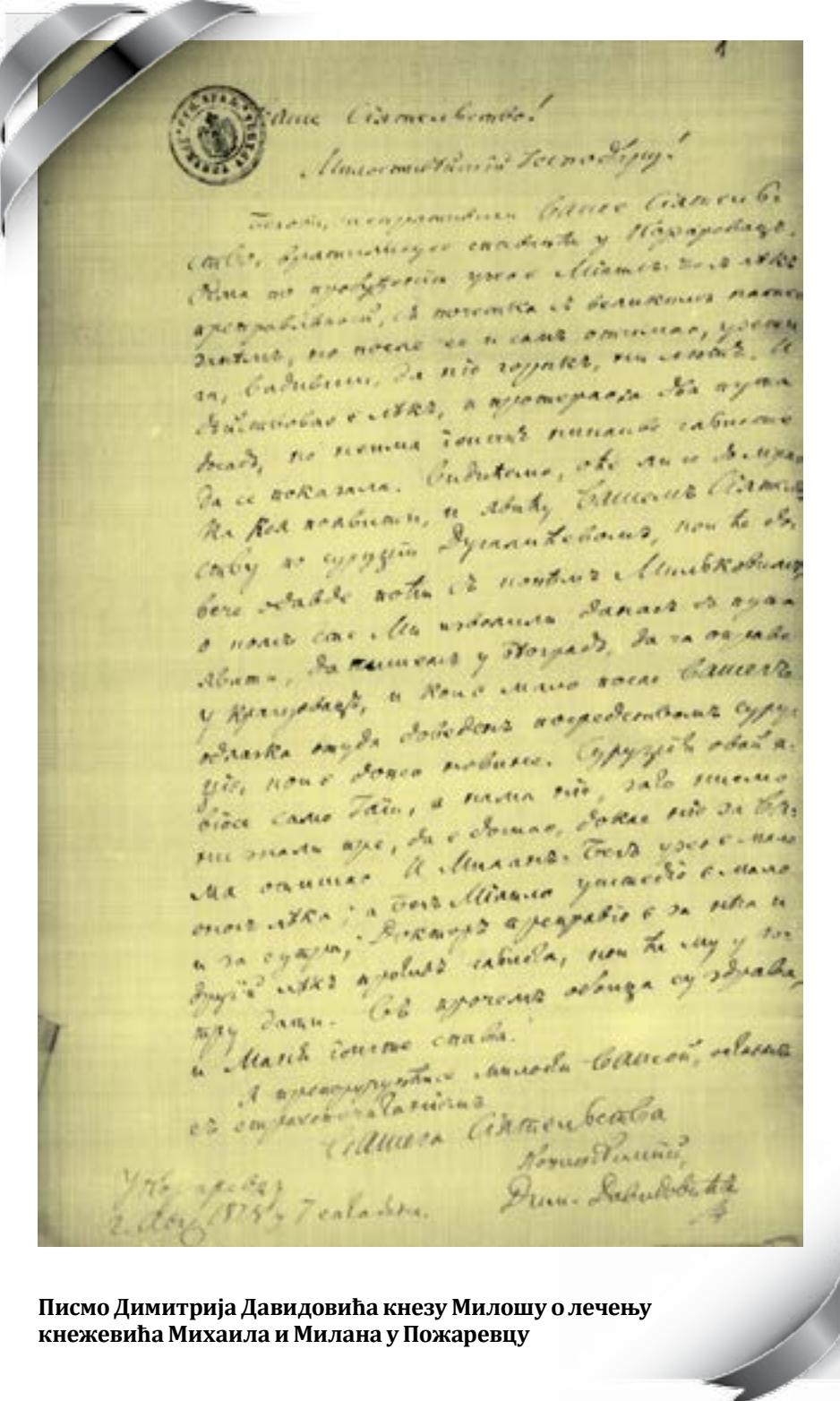

Двор и Породица Књаза Милоша у Пожаревцу, 1825-1839.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ - Зборник Документата, 1

195

Писмо Арсенија Андрејевића кнезу Милошу о продаји волова
Асан-аги Талешевићу из Љешнице

Писмо Димитрија Давидовића кнезу Милошу о лечењу кнежевића Михаила и Милана у Пожаревцу

Simeon Cidemekento!

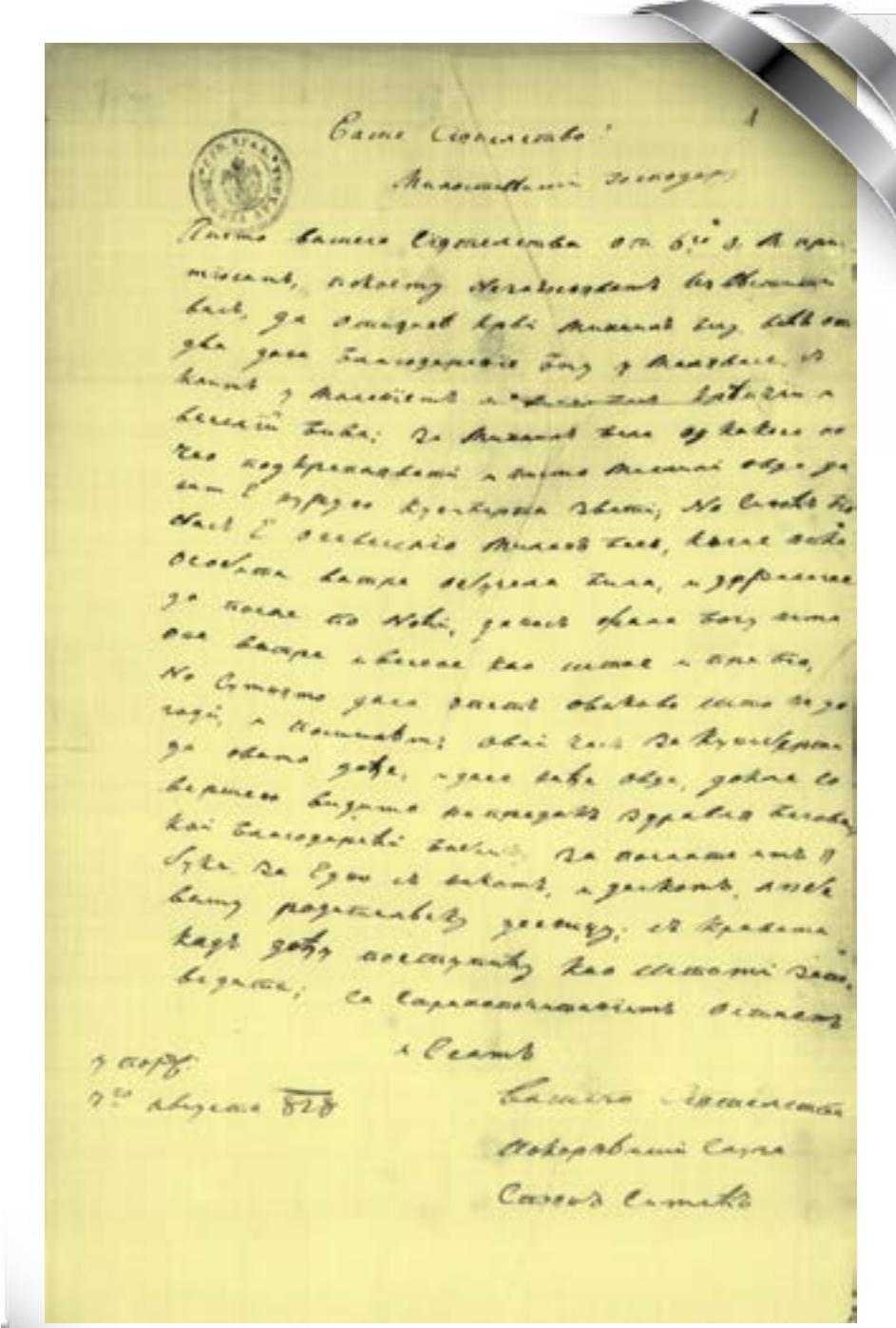
Mamomotlito loevo Dijay!

Esas, nacimientos dellos Cidemekento,
que son apóstoles constantes y Misioneros
apostolados, a quienes el Señor nos ha
destinado, no nos deje en cada ocasión, y cada
en, cada lugar, la misión de preparar, en su nombre, la
Buena Noticia de CRISTO, a promoverla. No ay ma-
tador, no enemigo que nos quiera cubrir
ya se nos hará. Sabe uno, que en el mundo
no hay rebano, ni tribu, tierra ni río
que no haya Apóstoles, que no sea
deber estable tener al menos un misionero
o misionera en su dominio. Pues si ayas
dicho, da testimonio y pregona, para que nadie
y nadie te pida cobardes preguntas o preguntas
que no te hagan responder. Si ayas
dicho como Tú, a quien tú, solo me
puedes ayer, da o dimes, porque tú es el
que eres. A Almada, todo vos e yo
nos queremos a Dios. Almada queremos e
yo a tu casa, porque a preparar e la vida et
erno e las personas que viven en ella, no te ay y no
te ay dama. Yo ay promesa de que ay grande
y grande cosa de vida.

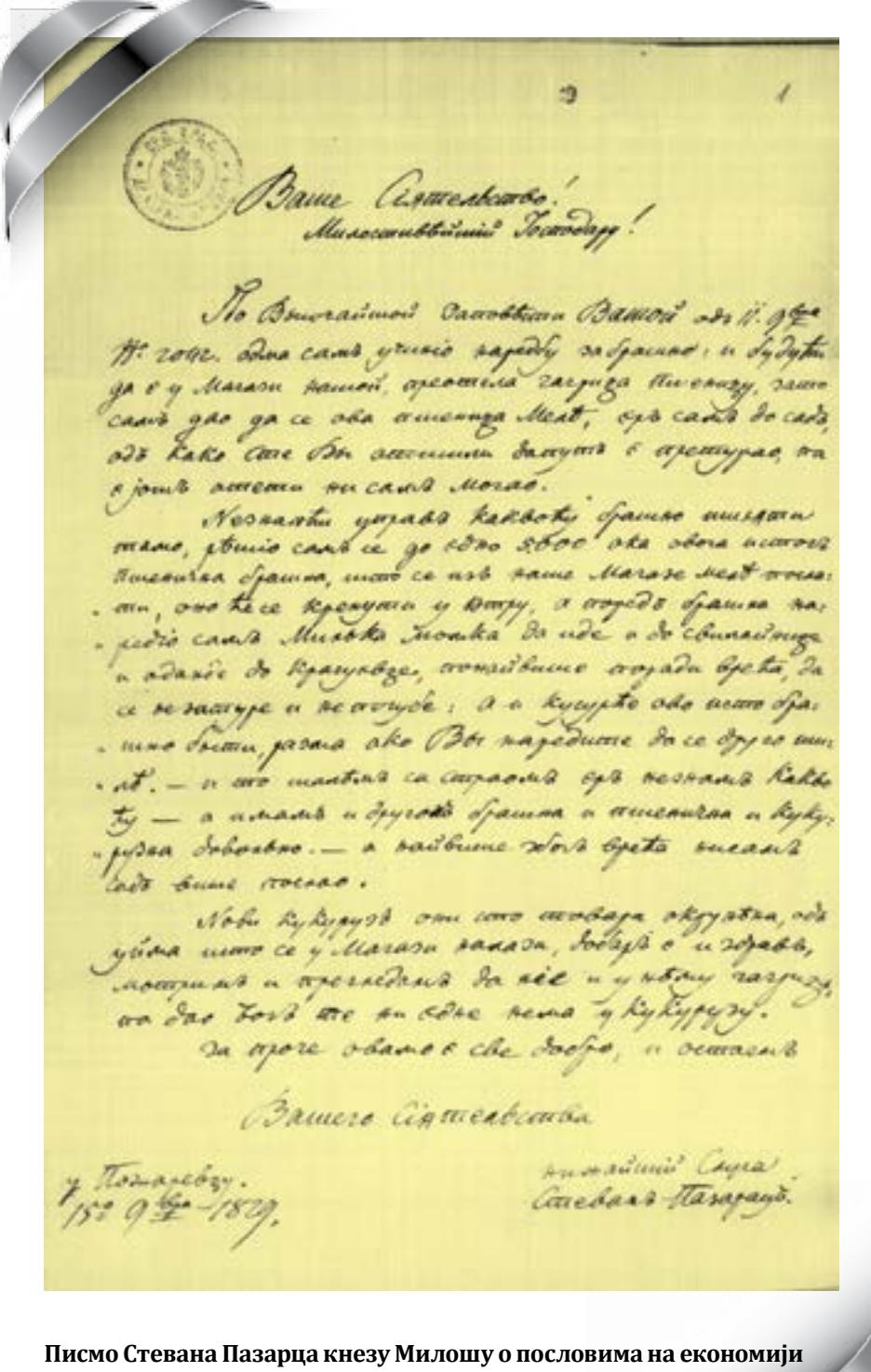
A un misionero que ay en el mundo, nacido en México,
es misionero de la Patria.

Almada Cidemekento

Simeon Cidemekento,
Dijo. Almada.

Писмо Стојана Симића кнезу Милошу о болести и оздрављењу кнежевића Милана и Михаила у Пожаревцу

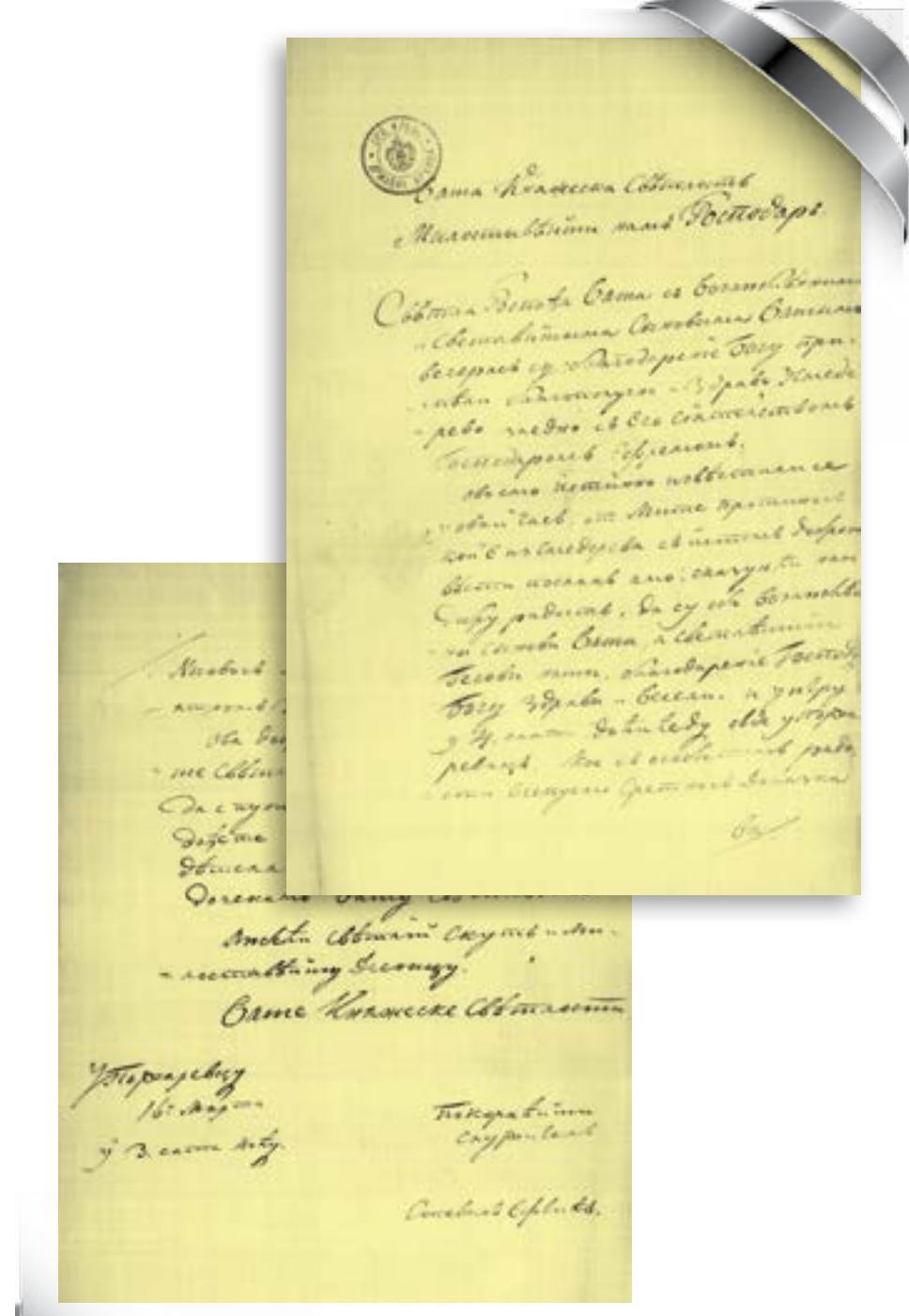

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ - ЗБОРНИК ДОКУМЕНТА, 1

198

Двор и Породица Књаза Милоша у Пожаревцу, 1825-1839.

Писмо Стевана Пазарца кнезу Милошу о пословима на економији
у Пожаревцу (млевење брашна и слање у Крагујевац)

Писмо Стевана Јевтића-Брке кнезу Милошу у коме му јавља да
је сретно стигла кнегиња Љубица из Београда у Сmederevo са
господаром Јевремом

Двор и Породица Књаза Милоша у Пожаревцу, 1825-1839.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ПОЖАРЕВАЦ - ЗБОРНИК ДОКУМЕНТА, 1

199

Dear General!

Създаден е от **Димитър** във времето на **Иван Рилски**.

Notes from Doseupy

June 1888

4 months

Myophonus
Dyer. 1. Cyclo.

Писмо Георгија Л. Зорића кнезу Милошу у коме извештава како га Ј. Јакшић, благајник, не исплаћује, но му закида на плати

Санкт-Петербург
Московский Товарищ

Yucca and Chacoan Cactus
in eastern Chihuahua, with a
few species from

Санкт-Петербург
Музеи и Ставка Товарища

3 Chap. 1836
J. W. Morley

obaudachinicus *regalis*
Cyno Tanay-odaki

Писмо - честитка Вула Глигоријевића упућена кнезу Милошу поводом добијања одликовања од стране аустријског цара

Cavia olivacea
Chrysocitellus leucurus

Менасе сокіпес, я - № 1000 Астанасынан. Абай,
аны Сарынан жаңы күндерде миңдегінен да да
зерттейтінде көркемдік көрді. Абай менің
Аманат-Торбың көзінде көрді. Көзінде көрді.
Абай менің көзінде көрді. Абай менің көзінде
көрді. Абай менің көзінде көрді. Абай менің
көзінде көрді. Абай менің көзінде көрді. Абай менің
көзінде көрді. Абай менің көзінде көрді. Абай менің
көзінде көрді. Абай менің көзінде көрді. Абай менің
көзінде көрді. Абай менің көзінде көрді.

Установлены винты и шайбы.

U kooperacijem s bolnicama isti će objekt - na primjer
- se podjeljuje neobično u različne grane učilišta, tako
da posetitički lice učilišta i učenici učilišta takođe
postaju učenici učilišta u drugim gradovima.

Сине Странство
Марсова или Тесия

20. Maria Bob
y Rompebrazos.

Osmia *Leptalea*

Canna Communis

Aluvium in Topography.

По состоянию Савве Малюсова налога от 15.01.
г. 1837 оценивалось деревне, то есть деревни и селы волости Киржачской и Козельской волости Козельского уезда Калужской губернии. Оценка состояла из земли и зданий и земли и зданий в деревне Киржачской волости Козельского уезда Калужской губернии. На землю в деревне Киржачской волости Козельского уезда Калужской губернии оценивалась земля в 300, то есть 300 десятин, а здания в деревне Киржачской волости Козельского уезда Калужской губернии оценивались землями в 300, то есть 300 десятин; оценка Савве Малюсова подразумевала землю и здания.

such a manner that a corresponding
surge will.

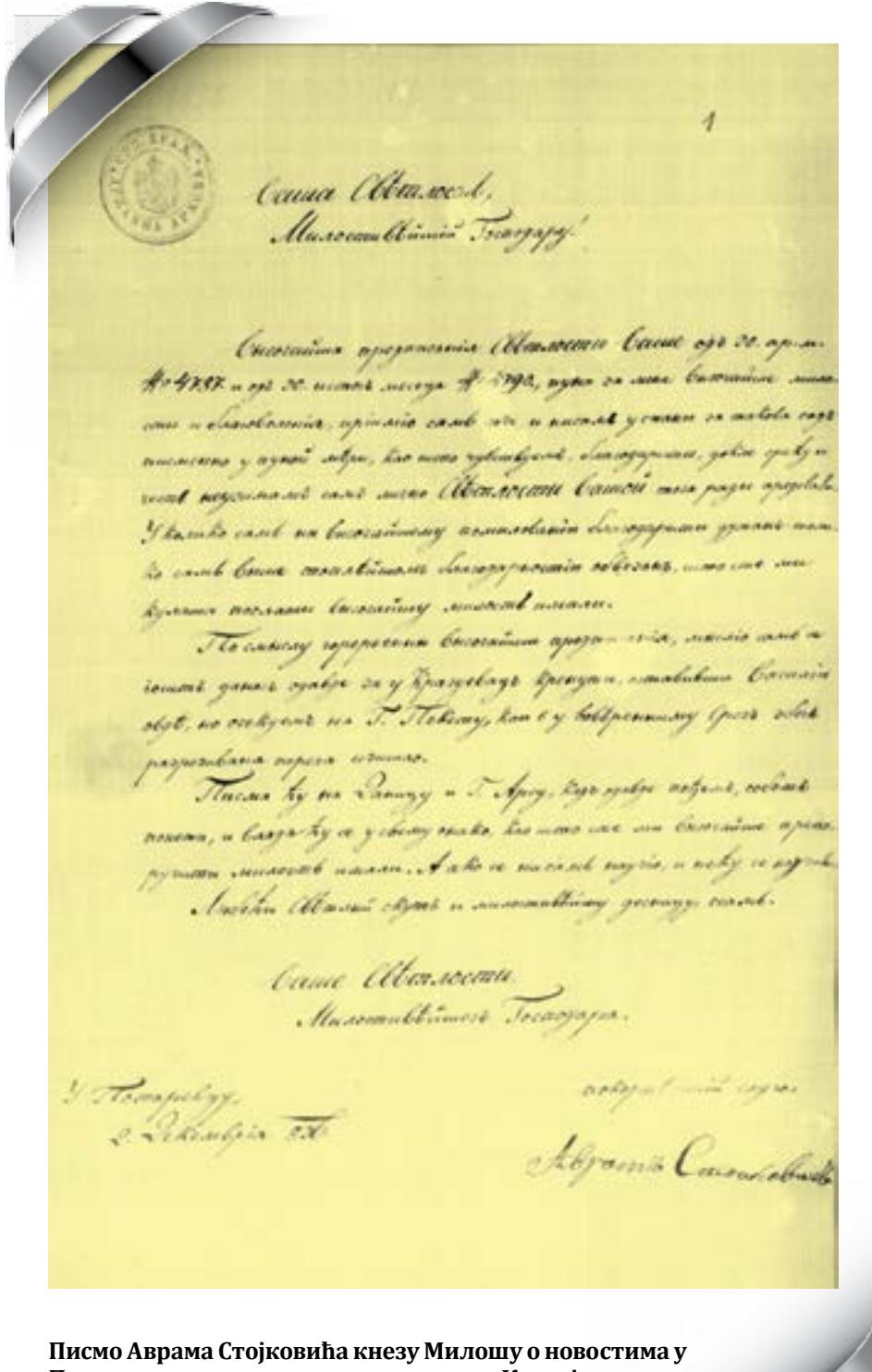
Came Ultraviolet

Massachusetts Temperance

2. *Tanypodus*
in. *Chlorocoris* 33

Geographia Iustinianorum

Young Minot
Faintly visible

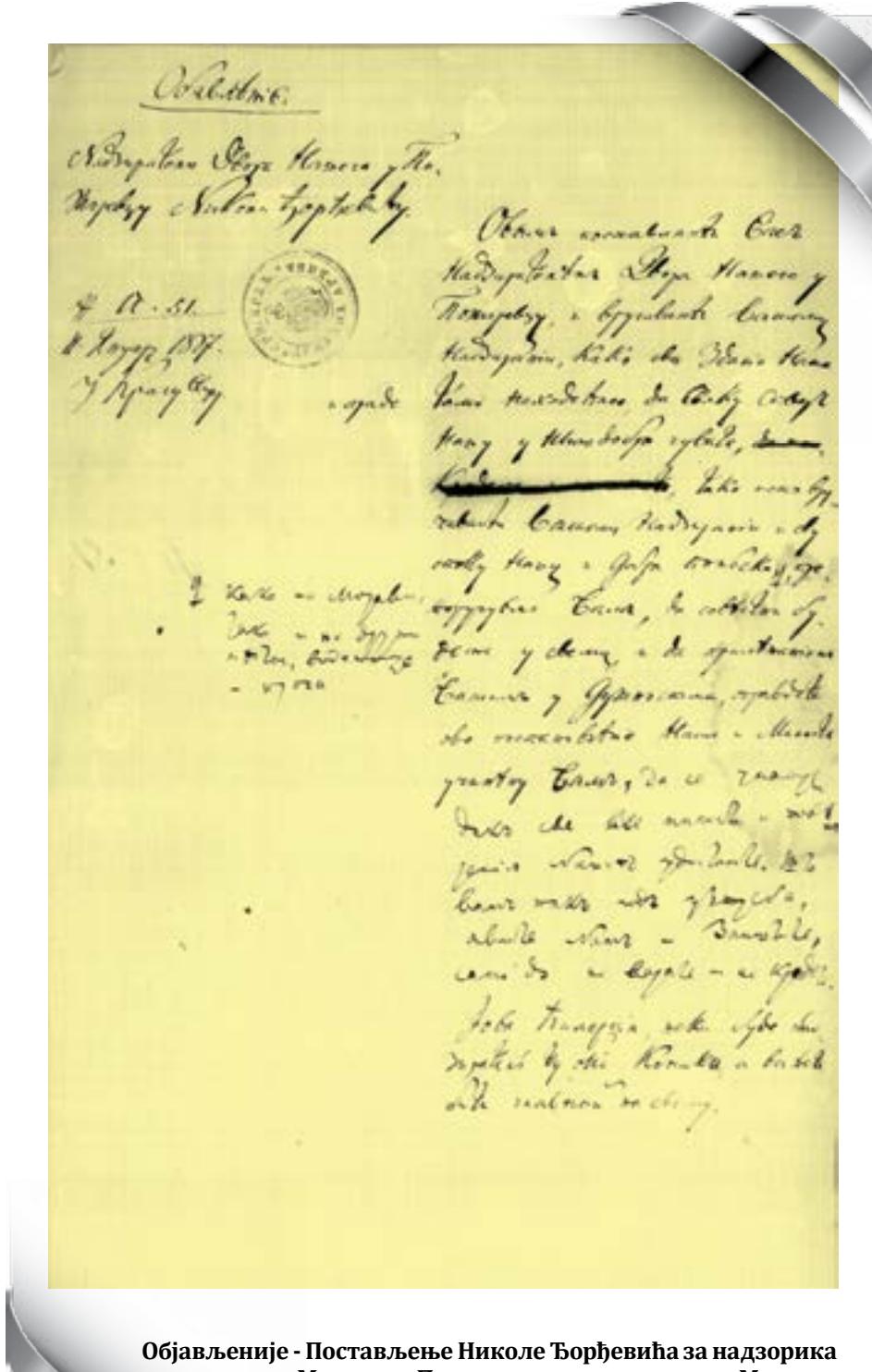

Писмо Аврама Стојковића кнезу Милошу о новостима у Пожаревцу и припреми његовог пута у Крагујевац

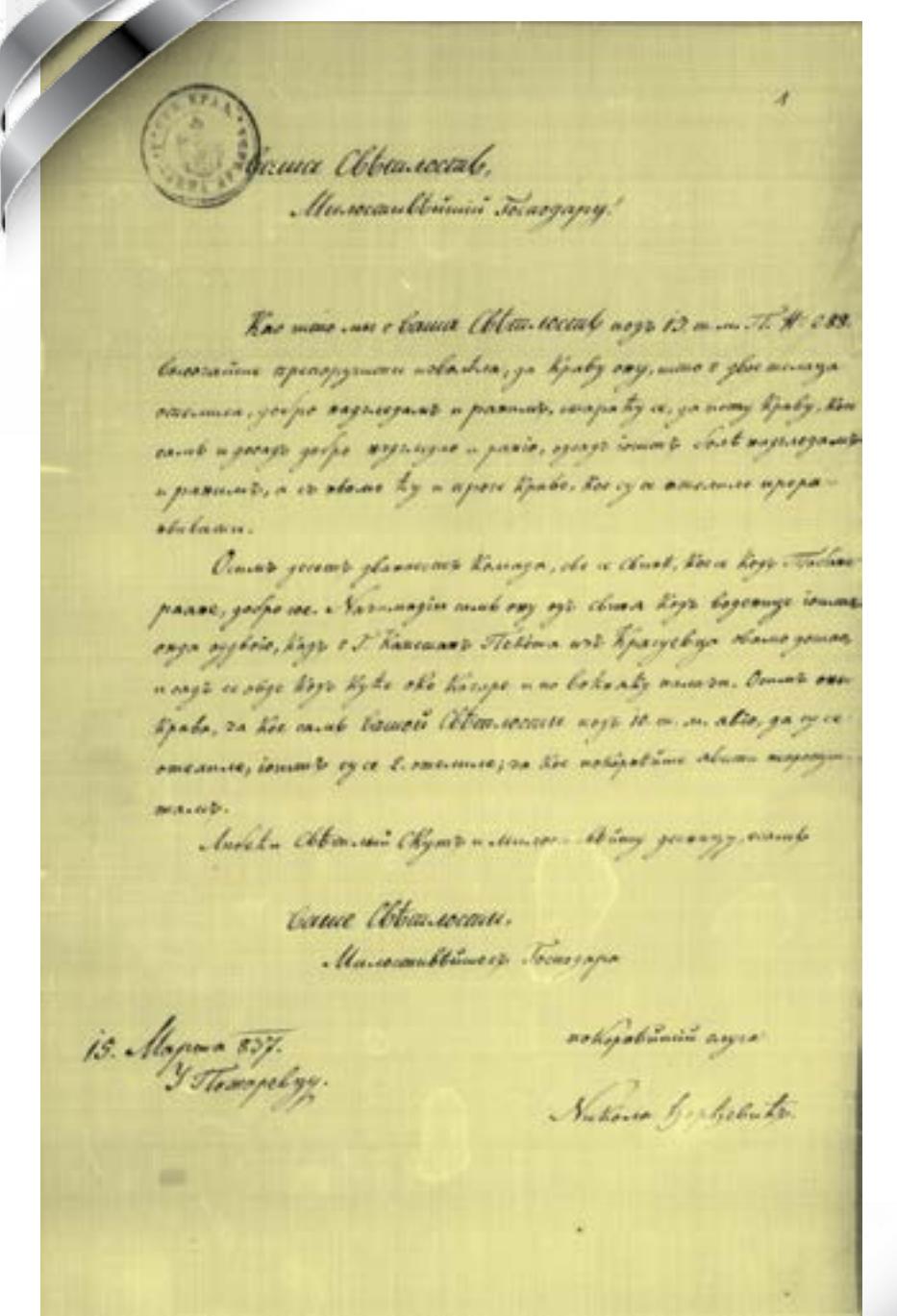
J. Tompkins
2. Philadelphia 1881

Agave *caudata*

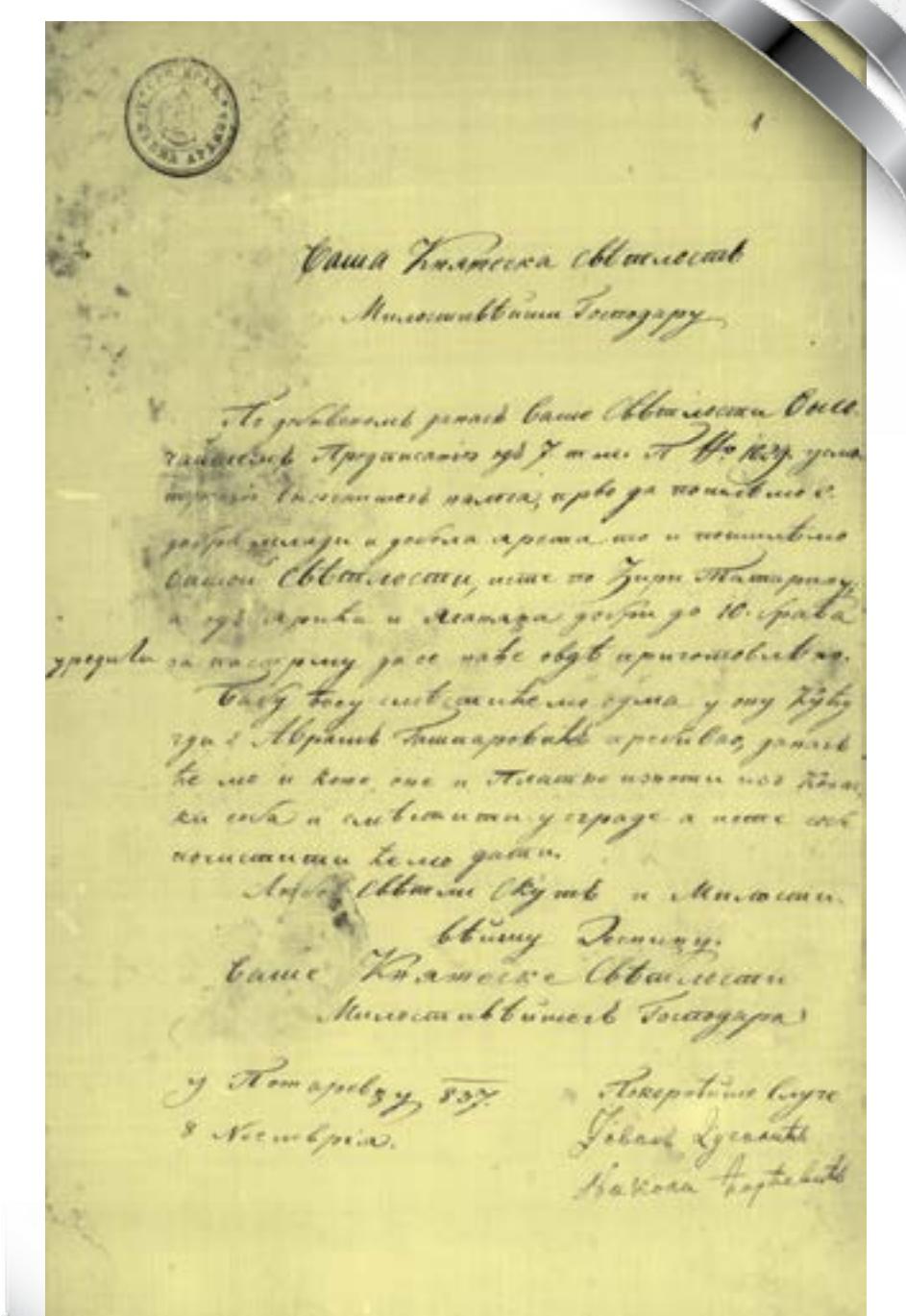
Сине Альбинос
Musomultimus Tocayaya.

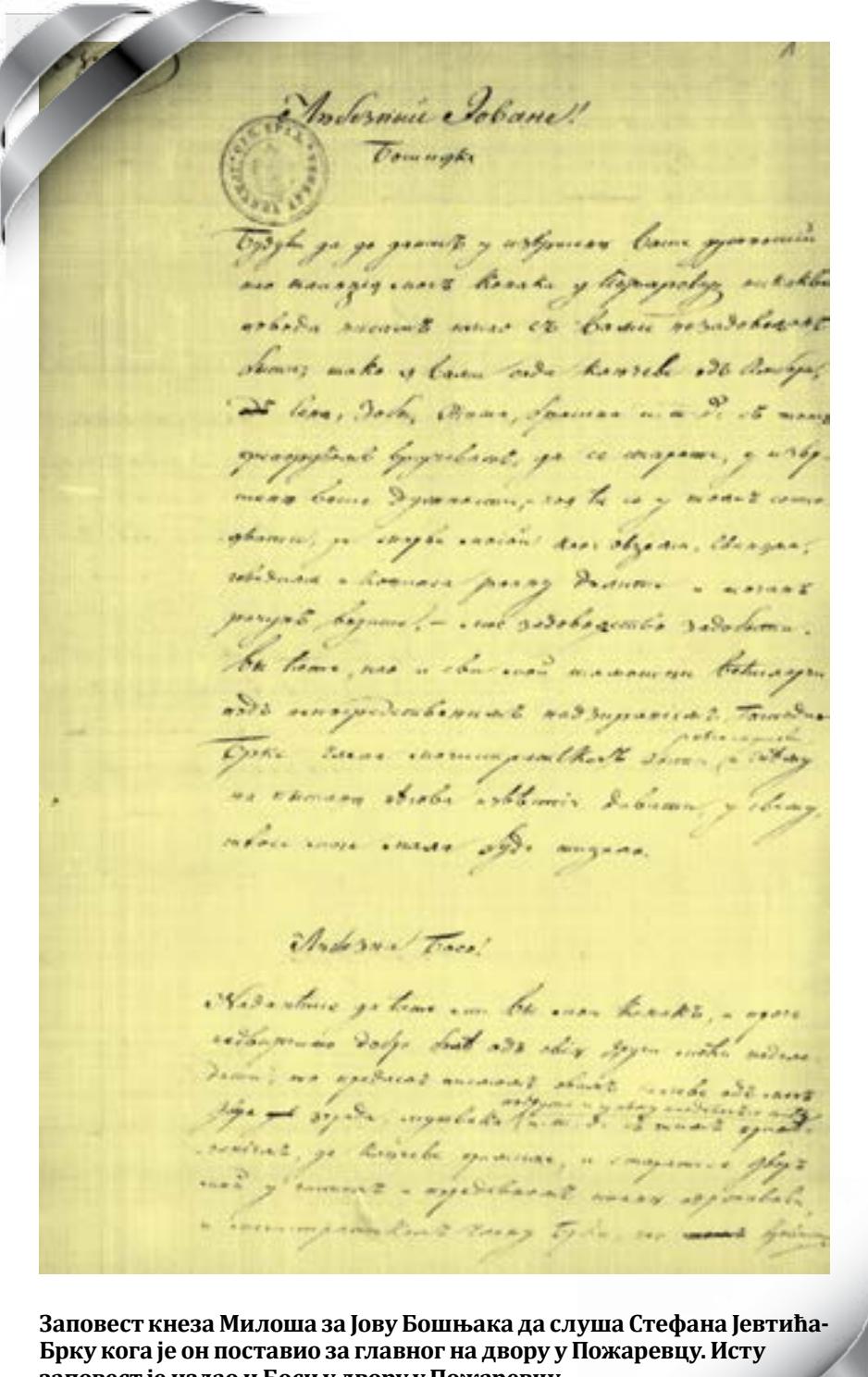
Објављеније - Постављење Николе Ђорђевића за надзорника двора кнеза Милоша у Пожаревцу од стране кнеза Милоша

Извештај Николе Ђорђевића, надзорника, о радовима и новостима на економији у Пожаревцу - послати кнезу Милошу

Извештај Јована Дугалића и Николе Ђорђевића о новостима на двору у Пожаревцу и новом размештају на двору, послати кнезу Милошу

Заповест кнеза Милоша за Јову Бошњака да слуша Стевана Јевтића-Брку кога је он поставио за главног на двору у Пожаревцу. Исту заповест је издао и Боси у двору у Пожаревцу

Конак кнегиње Љубице у Пожаревцу, 1883,
фотографија Јована Влаховића.
(Историјски музеј Београд)

Коначић за кнезевиће „бегове“ Милана и Михаила,
фотографија Јована Влаховића.
(Историјски музеј Србије)

Горе: Кнез Милош
Обреновић, око 1858,
уље, рад непознатог
сликарa
(Народни музеј Београд)
Доле: Кнез Милош
Обреновић, око 1858,
рад Морица Дафингера
(Народни музеј Београд)

Кнегиња Љубица Обреновић, уље, рад Стеве Тодоровића, око 1882.
(Историјски музеј Београд)

Посѣщение и облагодареніе Вѣшика у Пожаревцу
і Г. Милошъ Кнѧзъ. 2 Гостафа Лобойца з Г. Милошъ и Г. Ми-
хайль синовъ и юны Кнїжества. 5 Г. Мелетий Пагодиц
Архитиприаѣ. 6 Вѣшикъ у Владислава и сѣ. 8 Тѣлохранител
у Веникѣ у новомѣ Унформѣ.

Георгије Вујић: аудијенција Јоакима Вујића код кнеза Милоша
у Пожаревцу 1826. Бакрорез објављен у књизи Јоакима Вујића
„Путешествије по Сербији”, Будим 1828.

Кнегиња Љубица са сином Миланом, уље,
рад Стеве Тодоровића, око 1882.
(Народни музеј Београд)

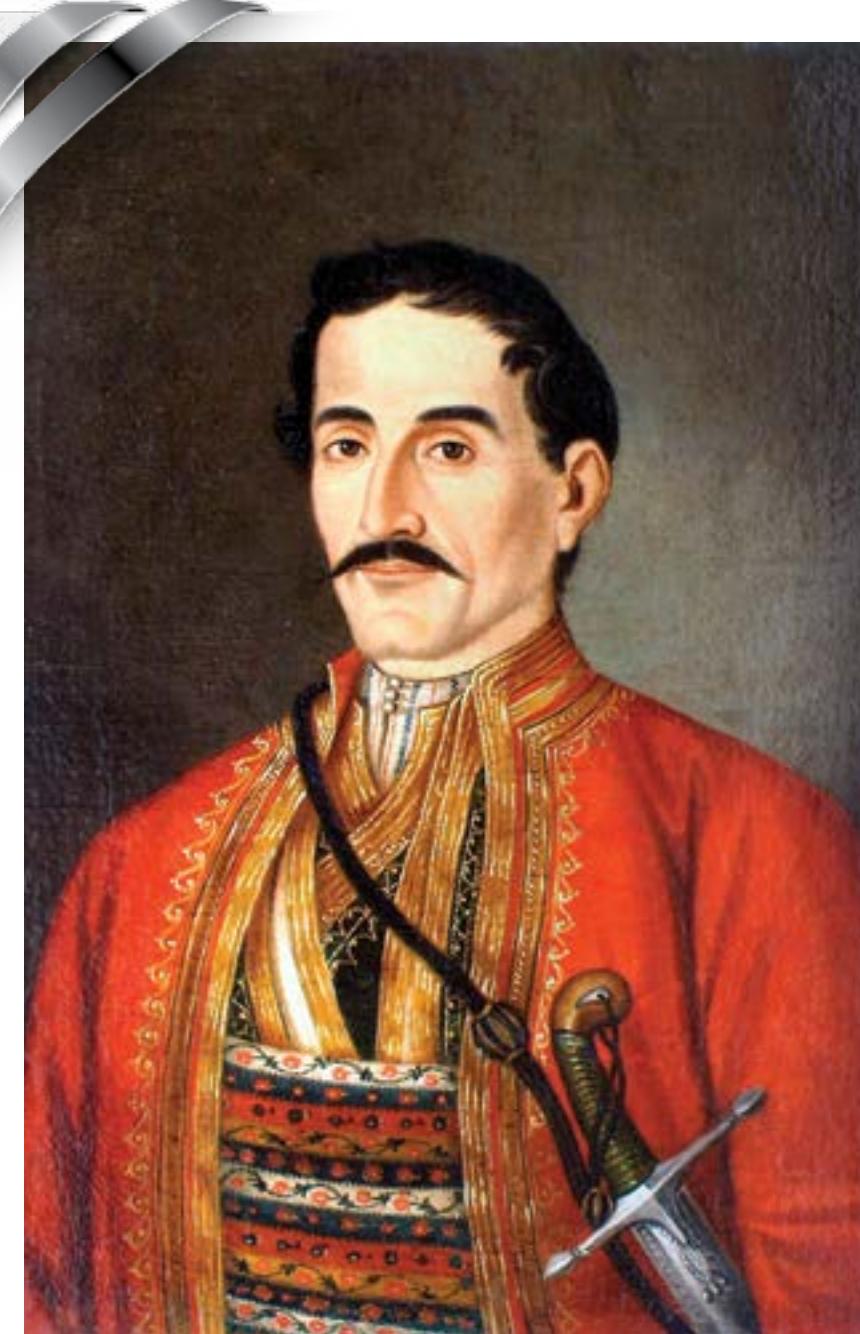
Милан Обреновић II, уље, рад Уроша Кнежевића.
(Народни музеј Београд)

Кнез Михаило Обреновић, 1856, уље,
рад Јохана Беса.
(Народни музеј Београд)

Господар Јован Теодоровић Обреновић, 1835, уље,
рад Уроша Кнежевића.
(Народни музеј Београд)

Господар Јеврем Обреновић, 1835, уље,
рад Георгија Бакаловића.
(Народни музеј Београд)

Горе: Кнез Милан Обреновић
на одру, 1839, уље, рад Јована
Исајловића млађег,
(Народни музеј Београд).
Средина: Стара зграда Епархије
браничевске и Саборна црква у
Пожаревцу чији је ктитор Кнез
Милош Обреновић.
Доле: Архимандрит Мелентије
Павловић, рад Георгија
Бакаловића,
(Народни музеј Београд)

Милосав Здравковић - Ресавац, уље, око 1855, рад Уроша Кнежевића (Народни музеј Београд)

горе-лево: Арсеније Андрејевић, уље, рад Уроша Кнежевића.
(Народни музеј Београд); горе-десно: Ото Дубислав Пирх;
доле десно : Перка-Петрија Обреновић, фотографија Анастас
Јовановић, (Народни музеј Београд); доле лево: Савка-
Јелисавета Обреновић, уље, рад Миклоша Барабаша.

Димитрије Давидовић, 1834, уље, рад Уроша Кнежевића.
(Народни музеј Београд)

горе-лево: Стојан Симић, 1837, уље, рад Павла Симића (Народни музеј Београд); горе-десно: Јаков Јакшић, 1810-1813, непознат аутор (Народни музеј Београд); доле-лево: Вук Карадžић, 1863, уље, рад Уроша Кнежевића (Народни музеј Београд); доле десно: Митрополит Петар Јовановић, уље, рад Уроша Кнежевића (Народни музеј Београд)

Свечана долама кнеза Милоша
Историјског музеја Београд

Печат кнеза Милоша
Историјски музеј Београд

Сат кнеза Милоша
Историјски музеј Београд

ДВОР И ПОРОДИЦА КЊАЗА МИЛОША У ПОЖАРЕВЦУ 1825-1839.

